BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE V. E. II
ROMA
13
14
M
12

49

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
14 M
12

13-23-I-8

SVMMA
SEV
COMPENDIVM

Eorum quæ in Foro magis practicabilia habẽtur in Lib. VI. Theatri Veritatis, & Iuſtitiæ, iam impreſſo, ad dies publicando.

De Dote, ac lucris, & appenditijs Dotalibus.

ROMÆ,
Typis Angeli Bernabò. 1670.
Superiorum Permiſſu.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

SVMMARIVM

PROEMIALIA.

1 DE dotis vocabulo in latiſſima ſignificatione grãmaticali.

2 Et quid in lata ſignificatione legali.

3 De quali dote propriè in præſenti agatur.

4 Quod lex ciuilis non cognouerit aliam dotem niſi illam matrimonij carnalis.

5 De opinione damnantium in vtroque matrimonio, dotem tanquam ſimoniacam, quæ tamen opinio damnatur.

6 Ad eſſentiam dotis requiritur matrimoniũ carnale, vel ſpirituale, ſinè quo dos non datur.

7 Quod largè, etiam ſine matrimonio detur dos, vt in vidua,

dua, uxore putatiua, vel ſponſa de futuro.

8 *In mulieribus virginitatem profitētibus ſine formali profeſſione, non datur vera dos ad plures effectus.*

9 *Facultas nominandi ad dotē, non conſumitur, vbi dos non fuit effectuata per matrimonium.*

10 *An, & quæ priuilegia competant doti viduæ, vel vxoris putatiuæ, aut ſponſæ de futuro veriſimiliter deſtinatæ.*

11 *Doti putatiuæ eatenùs priuilegia competunt, quatenus adſit bona fides, & quid in caſu fidei mediæ.*

12 *Dos an ſit præcisè neceſſaria ad matrimonium.*

13 *Et quomodo intelligenda ſint decreta, dotem exigentia in montalibus.*

14 *De quo iure inducta ſit dos,*

an

an de iure naturæ, vel gentium, vel potius de iure poſitiuo.

De perſonis, quæ de iure dotare tenentur, & de ordine inter obligatos ſeruando.

15 *Prima obligatio eſt patris erga filias legitimas, & naturales.*

16 *Etiamſi pater ſit in ſui patris poteſtate ſi poſſidet peculium, ex quo dictam obligationem implere valeat.*

17 *Tenetur dotare etiam diuitē, vel nuptam de eius cōſenſu.*

18 *Quid vbi eſt aliunde promiſſa, & dignè nupſit inſcio, vel inuito patre.*

19 *Quare lex canonica obligat pa-*

trem ad dotandam filiam abſque paterno conſenſu nubentem.

20 *Quãdo conſenſus paternus debeat haberi pro præſtito.*

21 *Si filia dotanda eſt per ſtupratorem, vel raptorem, pater non tenetur.*

22 *Pater inops non tenetur dotare.*

23 *Neque tenetur dotare filiam indignè nubentem, vel ſe proſtituentem ante annos 25.*

24 *Quid ſi id ſequatur ante dictam ætatem, ſed poſt eam quæ nuptijs congrua eſt.*

25 *Adhuc tamẽ in caſu indignarum nuptiarum, vel proſtitutionis tenetur in ſubſidiũ pater ad aliquam dotem.*

26 *Non tenetur dotare filiam iudæam, vel hæreticam.*

27 *Tenetur etiam dotare filiam naturalem tantùm.*

Etiam

28 *Etiam ſi ſit clericus, & de redditibus Eccleſiaſticis.*
29 *Lex canonica non attendit diſtinctionem iuris ciuilis in filijs naturalibus.*
30 *Quomodo procedat obligatio dotandi naturales tantùm.*
31 *Pater ſecundam dotem dare non tenetur, niſi in ſubſidiũ.*
32 *Etiam alij dotantes tenentur ad ſecundam amiſſa prima.*
33 *Clarius vbi dotans eſt in culpa, malè ſoluendo primam, et quomodo dicta culpa adeſſe dicatur.*
34 *Obligatio patris trãſfunditur in hæredem, & bona, vt etiã transfunditur obligatio aliorum aſcendentium.*
35 *Non autem transfunditur illa tranſuerſalium, & de ratione differentiæ.*
36 *In quo differat hæres patris defuncti ab ipſo patre viuẽte.*

37 *Poſt patrem eiuſque hæredem ſuccedit obligatio aui, aliorumque aſcendentium ex latere paterno.*

38 *Deinde matris, et aui materni.*

39 *Prius eſt detrahenda dos ex fideicommiſſo aſcendentis lateris materni, quàm teneatur mater viuens.*

40 *De ratione, ob quam æqualis deberet eſſe obligatio matris, ac fratrum cum patre.*

41 *Poſtea ſuccedit obligatio fratrum vtrimque, & quid de conſanguineis, & vterinis, ac ſororibus, patruo, auunculo amita, & matertera.*

42 *Quid de filio, an teneatur dotare matrem.*

43 *Excepto patre, omnium aliorũ obligatio eſt ſubſidiaria, & quid de auo immediato.*

44 *De obligatione defloratoris, vel raptoris.*

Quid

45 *Quid de Domino feudi, de agnato excludente à ſucceſſione, & de tutore.*
46 *De patre adoptiuo, ſeù arrogatore.*
47 *De obligatione vaſallorum dotandi filiam Domini, & de obligatione ſocij dotandi filiam ſocij.*
48 *An obligatio legalis dotandi ſit iure actionis, vel officio iudicis.*

De cõcurſu dotandarum, ac ordine inter eas ſeruando.

49 *Diſtinguuntur octo caſus, ac ſinguli examinantur.*
50 *Quod etiam in hac materia intrat regula* qui prior, &c.
51 *Relicta dote primæ filiæ maritandæ alicuius, an ſi primo*

nata moriatur, caducetur legatum.

52 *Et an intret dicta regula* qui prior, &c. *& an attendatur prioritas ætatis, vel maritationis.*

53 *De ordine inter puellas familiæ, vel generis.*

54 *Quod quandoque dotale ſubſidium præſtandum puellis in genere, applicetur in maiori ſumma illis de ſanguine fundatoris, & cum priuilegio.*

55 *De concurſu plurium ſtupratarum, vel raptarum.*

De

De dote conſtituenda ex diſpoſitione hominis; An ſit ſubſidiaria; An implicitam habeat cõditionem matrimonij; An cõuenire poſſit nuptis, Et an pro vno matrimonio conueniat alteri, & quæ conditiones illi adiectæ ſeruandæ ſint, vel ſpernendæ.

56 *Recenſentur plures quæſtiones cadentes ſub dote conſtituenda ex diſpoſitione hominis.*

57 *Vbi agitur de dote debita ex diſpoſitione hominis fauore certæ perſonæ, tunc non re-*

quiritur qualitas ſubſidÿ ſed debetur etiam aliundè prouiſæ.
58 Idem vbi dos ſuccedit loco legitimæ, vel ſucceſſionis.
59 Quid vbi ordinator fideicommiſſi, excluſis fœminis, mandet eas dotari, an intelligatur in ſubſidium iuxtà diſpoſitionem iuris.
60 Quid de dotali ſubſidio debito per mortem familiæ.
61. Subſidia dotalia, quæ per pia loca, vel ex pijs diſpoſitionibus diſtribuūtur puellis Ciuitatis, conueniunt tantum pauperibus.
62 Cui incumbat onus probandi paupertatem, vel idoneitatem puellæ.
63 De alijs quæſtionibus præſertim circa cautionē ſuper huiuſmodi pijs ſubſidijs.
64 In dote ſuccedente loco legitimæ

mæ non ſubintelligitur conditio matrimonij, & ſi adijciatur, reijcitur.

65 *Quid vbi dos relicta ſub dicta conditione, vel alio onere, excedit legitimam, an ſubſtineatur in toto, vel in exceſſu.*

66 *Vbi dos ſuccedit loco legitimæ, non ſubintelligitur conditio matrimonij in diſpoſitione per vltimam voluntatem.*

67 *Secus autem in illa per actum inter viuos.*

68 *Vbi non ſuccedit loco legitimæ ſubintelligitur dicta cõditio matrimonij, à quo dos nomen, & eſſentiam requirit.*

69 *Quid in eligentibus vitam cælibem in pia domo, vel ſub pio inſtituto.*

70 *Id quod habetur nu. 70. procedit niſi de diuerſa voluntate conſtet, & quando conſtare*

ſtare dicatur.

71 De effectibus reſultantibus ex dictæ conditionis ſubintelligentia.

72 An poſita dicta implicita conditione matrimonij intelligatur de futuro, vel etiam de præterito, adeout diſpoſitio conueniat etiam nuptijs.

73 Diſtinguendi ſunt caſus, quorum primus eſt in diſpoſitione patris ad fauorem filiæ, quæ nubat, ac aliunde dotem habeat.

74 Quid vbi deinde ipſe pater maritauit, & dotauit.

75 Si dedit minorem dotem an filia petat reſiduum.

76 An pia ſubſidia dotalia danda pauperibus puellis conueniant iam nuptis.

77 Quid de dotibus, vel ſubſidijs quæ debentur per montes familiarũ, an cõueniant nuptis.

78 *Quid de dote relicta certæ perſonæ tunc nuptæ, idque diſponenti cognitum erat.*

79 *Sed quid vbi de tempore diſpoſitionis, vel poſtea viuente diſponente, ſed ignaro, ſequutum ſit matrimonium, plures referuntur opiniones.*

80 *An conditio matrimonij intelligatur ſolum de primo, vel de alijs ſucceſſiuis.*

81 *An diſpoſitio de dote præſtanda pro matrimonio carnali, conueniat matrimonio ſpirituali, & è contra.*

82 *Sub diſpoſitione de dote præſtanda, ſub certa reſtrictione vel conditione, quod non cadat materia probibitæ viduitatis.*

83 *Quod hodie in praxi non detur caſus probibitæ viduitatis, & de ratione.*

84 *Quare conditio temporis etiã in-*

incerti, non ſit prohibita neque prohibitam viduitatem inducat.

85 *Difficultates circa has conditiones, percutiunt magis materiã matrimonialem ad quã remiſſiuè, quia ei potius quã dotali inſpectio congruit.*

86 *In eo, qui obligatus eſt dotare, de his non quæritur.*

87 *De diſtinctione, an conditio ſtet tanquam pœna, ſeù modus, vel tanquam conditio.*

88 *De reſtitutione in integrum aduerſus contràuentionem.*

89 *De alijs quæſtionibus voluntatis in hac materia remiſſiuè.*

De Dote conſtituenda ex bonis fideicommiſſi ad materiam *Auth. res quæ C. commun. delegat.*

90 *Pro dote puellarum non prouiſarum, detrahi poſſunt bona fideicommiſſaria.*

91 *Quod id de ſtricto iure procedat in ſolis filijs primi gradus.*

92 *Contrarium verius, vt procedat in omnibus deſcendentibus ſiue fideicommiſſum ſit aſcendentis paterni, ſiue materni lateris.*

93 *Qui ordo inter plura fideicõmiſſa ſeruari debeat.*

94 *Non procedit in fideicommiſſo tranſuerſalis, vel extranei.*

95 *Etiamſi deſcendentes natæ vel con-*

concepta ſint poſt mortem teſtatoris, vel legitima conſumpta ſit.

96 *Competit hoc beneficium etiã naturalibus tantum.*

97 *Ac etiam ſi expreſſa prohibitio accedat.*

98 *Quid ſi teſtator mãdet id fieri debere cũ fructibus, & quæ cautela detur.*

99 *Vel taxet certam ſummam pro his dotibus dandam.*

100 *Etiam totum fideicõmiſſum euerti poteſt, ſi totum eſt neceſſarium, quod declaratur quomodo procedat.*

101 *Procedit etiam pro dote monialium, ſub cuius nomine quid veniat declaratur.*

102 *Tam in fideicommiſſo vniuerſali, quàm particulari, ſed an aliquis ordo ſeruari debeat.*

103 *Et an ſeruari debeat ordo in bonis*

bonis eiuſdem fideicommiſſi.

104 *Atque ſiue per vltimam voluntatem, ſiue per contractũ fideicommiſſum ordinatũ ſit.*

105 *Etiam in primogenituris, & maioratibus, non tamen in illis Hiſpaniarum.*

106 *Etiam pro ſecunda dote, ſiue pro prima iam nuptæ.*

107 *An pro augmento, quod vir deſcendens vxori extraneæ conſtituat.*

108 *Et an pro vſuris, ſeu fructibus dotis.*

109 *Sub generica obligatione bonorum veniunt fideicommiſſaria, idemque proceſſus executiuus.*

110 *Quid ſi fideicommiſſum eſt diuiſum inter plures lineas, an fœminæ vnius lineæ petãt dotem à bonis obuentis in aliam lineam.*

111 *Quod in multis in hac materia*

ria ratio repugnet.

112 *Expenduntur plures huius beneficij rationes, & quæ ſit probabilior.*

113 *De ratione, ob quam doti cõſtituendæ, magis quam reſtituendæ hoc beneficiũ competere debeat.*

114 *Et præſertim quod doti reſtituendæ nulla ratio congruat.*

115 *Quod non teneatur pater aſſecurare dotem, niſi eam recipiat.*

116 *Quod regulariter idem beneficium competat doti reſtituendæ.*

117 *Etiam ſi mulier ſciret fideicommiſſum, & incompetentiam detractionum.*

118 *Vel negligat cautelam inueſtimenti.*

119 *Quæ reputetur vera ratio huius beneficij.*

Idem

120 *Idem beneficium competit etiã pro lucro.*

121 *Eſt remedium ſubſidiarium, vbi alia bona non adſint.*

122 *Etiam ſi accedat fideicommittentis præceptum de dotando, & quando ſecus.*

123 *Extantibus bonis liberis, alienatio bonorum fideicommiſſariorum eſt nulla.*

124 *Cui incumbat onus probandi exiſtentiam, vel non exiſtentiam bonorum liberorũ, diſtinguitur inter actorem, & reum.*

125 *Quando eſt impoſitus cenſus pro dote quis dicatur actor, vel reus.*

126 *Pro dote poteſt imponi cenſus etiã ſine pecunia numerata.*

127 *Quando reus dicatur gerere partes actoris.*

128 *Quæ dicantur bona libera, Et quod intricata penes tertios,*

vel

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

vel extra prouinciam non ſint talia.
129 *Quales debeant eſſe diligentiæ.*
130 *Differunt in hoc dos conſtituenda, & reſtituenda, & de ratione.*
131 *Fideicõmiſſarius ſuccedit in iuribus mulieris ſuper bonis liberis, & mulier tenetur dicta iura cedere.*
132 *Quomodo prouidendum ſit quando ſperatur, vt bona libera recuperari poſſint.*
133 *Si non ſint fideiuſſores an mulier teneatur iſtos excutere.*
134 *Quando in odium mulieris culpoſæ vel negligentis bona libera, quæ non extant habenda ſint pro extantibus exemplificatur.*
135 *Quid in caſu tranſactionis.*
136 *An dicatur in culpa mulier, quæ negligat aſſecurationem con-*

conſtante matrimonio.
137 Denegatur beneficiũ doti incongruæ, & confeſſatæ.
138 Itẽ mulieri indignè nubenti, vel ipſi mulieri indignæ.
139 Quid de vxore naturalis tãtum, ſeù legitimati.
140 Quid de vxore putatiua.
141 Hoc beneficium eſt tranſmiſſibile ad hæredes.
142 Vbi dos extrahi poteſt ex fructibus nõ debet diſtrahi ſors, & diſtinguitur.
143 An bona à fideicommiſſo extracta ad illud redeant ſoluto matrimonio, vel ſuperuẽtis bonis liberis, diſtinguitur.
144 Quod debeat apponi in hac dote pactum reuerſiuum.
145 De alijs ad materiam remiſſiuè.

An

An de bonis feudalibus, vel emphyteuticis, ſeù aliàs alienari prohibitis, & in libero commercio non exiſtentibus dos conſtitui vel reſtitui poſſit, Et in quo dos ſit in hoc priuilegiata.

146 *Diſtinguuntur bona ſub hac inſpectione cadentia.*

147 *An Regna, & ſuprema dominia in dotem dari poſſint, vel pro dote obligari.*

148 *An Principes teneantur ſeruare leges.*

149 *In Caſtris, & bonis iuriſdictionalibus allodialibus nulla adeſt prohibitio dandi in dotem.*

Secus

150 *Secus in aliquibus locis ex iure municipali.*

151 *Mulier feudataria ſeipſam dotando dare poteſt in dotẽ feudum inæſtimatum, & ſine pacto lucri, ſecus æſtimatũ, vel cum dicto pacto.*

152 *Idemque ſi pater, vel frater feudatarius dotet.*

153 *Quid de obligatione feudi pro reſtitutione dotis remiſſiuè, & de paragio debito fœminis ſuper feudo.*

154 *Quod antiquitus vtraque Sicilia citrà, & vltrà vnum eſſet Regnum, eaſdemque haberet leges, & de diuiſione.*

155 *Concluſio de qua num. 151. non procedit in Regno Neapolitano quoad ipſum feudum.*

156 *Sed feudi commoditas etiam ibi dari poteſt in dotem.*

157 *Si feudum de facto detur li-*

ret nulliter vir facit fructus ſuos.
158 *Reuocata alienatione feudi ve niunt fructus reſtituendi, ſed emptor obtinet intereſſe pretij, & quomodo id procedat.*
159 *Neque in dicto Regno feuda pro dote obligari poſſunt.*
160 *De aſſenſu generali ſuper obligatione feudorum ex gratia conceſſa Neapolitanis.*
161 *Quid de officijs venalibus alijſque iuribus regalibus.*
162 *De bonis emphyteuticis, an dari poſſint in dotem.*
163 *Quid ex Statuto Vrbis, & an comprehendat Eccleſias, & Eccleſiaſticos.*
164 *An vxor patiatur caducitatem ex culpa viri.*
165 *An vſusfructus, vel aliud ius perſonale, ſeù vitalitium detur in dotem, & quomodo,*

& quid veniat in reſtitutione.

166 *De Statutis inhabilitantibus foreſes ad acquiſitiones bonorum, an probibeant dari in dotem, & quando dicta Statuta locum habeant.*

De taxa dotis congruæ; ſeù de paragio quomodo facienda ſit, & quæ dicantur nuptiæ pares vel impares ſeù indignæ; Et de Statutis ſeu legibus dotium moderatorijs.

167 *Omnis legis, vel hominis obligatio dotandi intelligitur de dote congrua.*

168 *Diſtinguuntur plures caſus*

 in

in quibus agatur de taxa dotis congruæ, ſeù de paragio.

169 *An dos debita per patrem viuentem eſſe debeat ad menſuram legitimæ.*

170 *De circumſtantijs, quæ attendi debent pro taxa paragij, ſeù dotis congruæ.*

171 *Quomodo taxari debeat dos Monialium patre viuente.*

172 *Et de eiuſdem dotis appenditijs, & quid ſub iſtarum nomine veniat.*

173 *De dote debenda per patrem pro nuptijs indignis, vel inæqualibus.*

174 *Quale tempus in dotis taxa per patrem debitæ attēdatur.*

175 *Pater moriens an poſſit relinquere dotem filiæ minus legitima, & è contra, an teneatur relinquere plus, & quid ſi filia nubat.*

Quod

176 *Quod prætendi etiam poſſit ſuppletio dotis vltra legitimam.*

177 *Quando dote etiam ſuccedente loco legitimæ filia debeat acquieſcere paterno iudicio etiam infra legitimam.*

178 *An, & quando dos ſemel taxata, vel conſtituta augeri, vel minui poſſit.*

179 *De dote taxanda per maſculos fœminis excluſis per Statutum, & quando iſta dos ſuccedat loco legitimæ.*

180 *De alijs quæſtionibus in hac materia Statuti excluſiui fœminarum in propoſito cadentibus.*

181 *De dote de paragio debita ſuper feudo.*

182 *Et de alia dote ex fideicommiſſo.*

183 *De alijs circa feudalia, & fideicommiſſaria.*

184 *De taxa aliarum dotium etiã ſtupratoris, vel raptoris.*
185 *De taxa dotis debitæ ex diſpoſitione hominis.*
186 *Quomodo taxari debeat dos filiæ naturalis tantùm.*
187 *Quæ dicuntur de dote cõgrua, ſeù de paragio procedunt in nuptijs paribus non autem imparibus.*
188 *Imparitas etiam reſultat ex maiori dignitate, ſeù dignitate viri non attendendà.*
189 *Quæ dicantur nuptiæ indignæ referuntur plures opiniones.*
190 *Aliud eſt nuptias eſſe indignas, aliud vero eſt eſſe inferiores, ſeù inæquales.*
191 *Viro inæquali inferiori licèt non indigno minor dos eſt cõſtituenda.*
192 *Siue ſit æqualis in natalibus, ſed inæqualis in fortuna.*
193 *Item attendi debet mos patriæ viri*

viri cũ alijs circumſtantijs.
194 *Reijcitur opinio volentium, vt indignæ nuptiæ cum viro digno, ſed in gradu prohibito.*
195 *Vbi adeſt lex dotium moderatoria cum certa taxa, iſta excedi non poteſt.*
196 *Quod iſtæ leges ſint validæ.*
197 *Ac potius fauorabiles, & cõmendabiles.*
198 *In Vrbe dictæ legi diſpenſatur, ac nemini negatur diſpenſatio.*
199 *Stante dicta facultate diſpenſandi, Iudices taxant dotem congruam vltrà taxam ſub implicita conditione derogationis.*
200 *Sed iſta neceſſaria eſt, aliàs actus remanet nullus in exceſſu.*
201 *Quod in huiuſmodi derogationibus, ſeu diſpenſationibus*

bus non attendatur ſurreptio.

202 *De pluribus quæſtionibus cadentibus ſuper his legibus remiſſiuè.*

203 *Non procedunt in dote mulieris exteræ.*

204 *An derogatio retrotrahatur, & reualidet conſtitutionem dotis.*

De actione, vel remedio competente dotãdæ aduerſus dotare debentem pro dote conſtituenda, Et an actio ſit ſummaria, & executiua quomodo, & quo tempore ſit exercibilis.

205 *Omnis obligatio producere debet*

bet

bet actionem, vel aliud remedium, quo mediante illa impleatur.

206 *Diſtinguuntur puncti, ſeù quæſtiones cadentes ſub hac rubrica.*

207 *Obligatio dotandi in parentibus, & coniunctis ratione ſanguinis, vel charitatis eſt officio iudicis, ſed quid in patre.*

208 *Dos debita per ſtupratorem, vel raptorem eſt iure actionis.*

209 *Idem de dote debita ex Statuto.*

210 *Dos debita ex diſpoſitione hominis debetur iure actionis etiam ſi ex pacto nudo.*

211 *Pro dote relicta per vltimam voluntatem competit hypotheca conceſſa pro legato.*

212 *Quid vbi diſpoſitio eſt conditionalis, an attendendum tempus purificatæ cõditionis, vel*

vel potius mortis teſtatoris cum retrotractione.

213 *Pro dote debita ex diſpoſitione legis non competit hypotheca.*

214 *Qualis ſit effectus competentiæ, vel incompetentiæ hypothecæ pro dote conſtituenda.*

215 *Quod hæc actio perſonalis pro dote ſit exercibilis contra tertios, & cum prælatione, & quando.*

216 *An ad bona fideicommiſſaria in vim authent. res quæ competat hypotheca.*

217 *Quid vbi intrat Bulla Baronum.*

218 *An pro dote debita ex Statuto competat hypotheca.*

219 *Dotis cauſa eſt ſummaria.*

220 *Sed non eſt executiua etiamſi adſit inſtrumentum iuratũ.*

221 *De limitationibus ex pacto, vel Statutis, & in ſpecie de Sta-*

Statuto Vrbis etiam contra tertium.

222 *Doti conſtituendæ competit pro legato, cui quando via executiua competat, & quando non.*

223 *Vel vbi res non admittit dilationem.*

224 *Quid pro fructibus, vel vſuris dotis.*

225 *An, & quãdo pro dote à pluribus æquè debita competat actio inſolidum.*

226 *Non eſt exercibilis actio conſequutionis dotis ante matrimonium.*

227 *Etiamſi dos expreſsè conſtituta ſit cum pacto executiuo non exercibili non iuſtificato matrimonio.*

228 *Ante matrimonium, an exerceri poſſit hæc actio pro taxa, ac declaratione quid debeatur.*

229 *An detur iudicium præuentiuum.*

230 *Quando facilius iſtud iudiciũ intret, & quæ regula in propoſito tenenda ſit.*

231 *Reprobatur opinio volentiũ expectandam eſſe ætatem 25. annorum.*

232 *Quid ſi poſt præuentiuam taxam mulier inæqualem virum ducat.*

233 *An, & quando dotare obligatus cogi valeat ante matrimonium ad ſoluendam, vel deponendam, aut aſſecurandam dotem.*

234 *Datur ante matrimonium coactio ad ſolutionem ad ſolutionẽ dotis ſuccedentis loco legitimæ, ſeù aliàs purè debitæ.*

235 *Dos quæ ſuccedit loco legitimæ, ſeù aliàs ex pura diſpoſitione hominis debetur eſt*

ceſſi-

ceſſibilis, & tranſmiſſibilis.

236 Innupta non cedit, neque tranſmittit ius petendi dotem.

237 Quid de dote debita per ſtupratorem, vel raptorem.

238 Nupta cedit ius petendi dotis conſtitutionem alteri dotanti, vel vbi ceſſio principaliter reſpicit vtilitatem cedentis.

239 Ad fauorem fidei cõmiſſi cenſetur etiam ceſſio facta de iure, quod generaliter in altero remotiore dotante.

240 An exceſſus, qui ex diſpoſitione hominis debetur ingredienti monaſterium ſit ceſſibilis.

241 In odium moroſi dos conſtituenda habetur pro conſtituta.

242 Vbi mulier deceſſit dote non petita, quod ius eam petendi non cedatur, nec tranſmitta-

tatur, & de ratione.

243 *Quid in dote debita ex ſtatu excluſiuo.*

244 *De alijs ad materiam ceſſionis, vel tranſmiſſionis remiſſiuè.*

De perſonis aliàs diſponē-di libertatem ſine certa ſolemnitate, vel forma non habentibus, an dotem validè conſtituant, ſeù in eius cauſam obligentur, Et an generaliter, & pro regula dos ſit priuilegiata.

245 *Dos non eſt generaliter priuilegiata, ſed ſolùm in caſibus expreſſis, in alijs autem regulatur iure communi.*

Mu-

246 *Mulier maior validè contrahit in cauſam dotis abſque ſolemnitatibus alias à ſtatuto deſideratis.*

247 *Etiamſi ex cauſa voluntaria, & pro dotanda extranea.*

248 *Declaratur dummodo cauſa dotis ſit principalis, & finalis.*

249 *De duabus alijs declarationibus, vbi ſcilicet ipſa mulier remaneat indotata, vel reſultet donatio ad fauorem viri dotare obligati.*

250 *In contractu minoris dos non eſt priuilegiata.*

251 *Neceſſarius dicitur ille actus, quamuis voluntarius, ad quē faciens cogi poterat.*

252 *Diſtinguuntur plures caſus minorū in cauſam dotis contrahentium.*

253 *Mulier minor an, & quando validè det bona ſua pro*

dote

dote ſui ipſius.
254 *Quid in pacto lucri.*
255 *De viro minore dotem recipiente eiuſque obligatione.*
256 *In minore pro alio in cauſam dotis contrahente intrat diſtinctio inter cauſam neceſſariam, & voluntariam.*
257 *Quid in hoc operetur iuramentum.*
258 *De reſtitutione in integrum ratione exceſſus.*
259 *Filiorum familias obligatio valida eſt in cauſam dotis.*
260 *Quid in perſonis carentibus iudicio, vel intellectu, vt sũt amentes, pupilli, & ſimiles.*

Dotis

Dotis conſtitutio quomodo fiat, & probetur, & quando de iure conſtituta cenſeatur, Item de quibus bonis,& quo nomine, an ſcilicet proprio, vel potius fideiuſſorio, vel adminiſtratorio nomine, & quando animo donandi, vel repetendi, & de vna, vel altera dotis qualitate, & quando profectitia.

261 *In promiſſione, vel traditione dotis non reperitur præſcripta certa forma, ideoque*

per

per ſcripturam, vel ſine ſit.

262 *Illa probatio, quæ generaliter in alijs cõuentionibus eſt ſufficiens abſque dubio ſufficit in dote.*

263 *Quod in materia probationum dos non habeat ſpeciale priuilegium, & vnde proueniat, quod minores probationes ſufficiant.*

264 *Quæ regula detur in materia probationum.*

265 *Quando etiam in caſu dotis perfecta probatio deſideratur.*

266 *Dos primo viro conſtituta cenſetur etiam data ſecundo cũ pluribus ampliationibus, & declarationibus.*

267 *Quid vbi primum matrimonium de iure eſſet inualidũ.*

268 *Et quiã ſi mutatur ſpecies matrimonij, quia poſt primũ carnale contrahatur ſecundum ſpirituale.*

Pro-

269 *Procedit in dote immediatè procedente, atque eſt iuris præſumptio, quæ ceſſat ex contraria veritate.*

270 *Concluſio, de qua num. 266. non procedit in præiudicium tertij, et quis dicatur tertius.*

271 *Quid ſuper augumento, vel lucris primi matrimonij.*

272 *Vbi agitur de primis nuptijs ſi non conſtat de conſtitutione dotis hæc non præſumitur niſi alia accedant.*

273 *Quæ ſint coniecturæ, & adminicula, & quæ regula in eis tenenda ſit.*

274 *Pactum nudum fauore dotis eſt operatiuum.*

275 *An promiſſio de dotando habeat vim dotationis.*

276 *Quid vbi per pollicitationem, vel per incidenter, ſiù per verba enunciatiua.*

277 *De promiſſione, vel traditione*

ne ſine cauſa.
278 *De promiſſione incerta, vel vaga, ſeù in alterius voluntatem, vel arbitrium collata.*
279 *Dos data, vel promiſſa à patre cenſetur de bonis ſuis, vt ſuæ ſatisfaciat obligationi.*
280 *Dantur ampliationes.*
281 *Quid vbi declaret in contrarium qualis declaratio attẽdatur, & de dicta declaratione implicita ob eam factam in alia filia.*
282 *De limitationibus, & quandò regula de qua num. 279. non procedat.*
283 *Dos data per patrem nõ cenſetur donata, ideoque dicitur profectitia etiam ſi filia non ſit in poteſtate.*
284 *Quando filia ob renunciationem dicatur dotari de ſuis licet dotetur de paternis, vndè dos ſit aduentitia.*

Quan-

285 *Quando conſtat de donatione dicitur dos aduentitia, & de donatione implicita.*

286 *Quid de dote data per auum à quò debeatur legitima patri dotatæ.*

287 *Dos ab alio data filiæ intuitu patris eſt profectitia, ac ſi ab ipſo patre data eſſet.*

288 *Mater, & fratres vna cum patre dotantes cenſentur agere fideiuſſorio nomine patris.*

289 *Idem ſi mater cum fratribus patris hæredibus.*

290 *Quando fratres patris hæredes dotando ſororem teneantur de proprio vltra vires hæreditarias.*

291 *Etiamſi pater dotet ſtupratam, vel raptã cenſetur animo repetendi à ſtupratore, vel raptore.*

292 *Dos data per tutorem, vel adminiſtratorem cenſetur admini-*

304 *Sed patre defuncto onera ceſſant, & quid in exceſſu ſupra legitimam.*

305 *Quid in dote per patrem morientē filiæ innuptæ relicta.*

306 *De dote conſtituta per fratres, vel alios vti patris hæredes, ſeù aliàs dotatam à ſucceſſione excludentes, an recipiat onera.*

307 *Quod dos per alios ex legis diſpoſitione dotare obligatos recipiat pacta, & onera, idemque de dote ex fideicommiſſo.*

308 *Dos debita per ſtupratorem, vel raptorē non recipit onera.*

309 *In dote data per extraneum ex liberalitate poſſunt adijci pacta, & onera.*

310 *Quid de dotibus debitis per montes familiarum, vel pia loca, ſeù aliàs ex iuris communis diſpoſitione.*

311 *In ijs caſibus, in quibus licet adij-*

adijcere pacta intelligitur ſi in continenti, non autem poſtea ex interuallo.

312 *Quando dicatur eſſe in continenti, vel ex interuallo.*

313 *Et quando dicatur adeſſe cõſenſus pro approbatione onerum remiſſiuè.*

314 *Quid de ſecunda dote, quæ pro alio matrimonio cõſtituatur, an prima dos minui, vel alterari poſſit.*

315 *De alijs pactis, vel quæſtionibus in materia cadentibus præſertim de pacto commiſſorio, & de futura ſucceſſione remiſſiuè.*

vel potius mortis teſtatoris cum retrotractione.

213 *Pro dote debita ex diſpoſitione legis non competit hypotheca.*

214 *Qualis ſit effectus competentiæ, vel incompetentiæ hypothecæ pro dote conſtituenda.*

215 *Quod hæc actio perſonalis pro dote ſit exercibilis contra tertios, & cum prælatione, & quando.*

216 *An ad bona fideicommiſſaria in vim authent. res quæ competat hypotheca.*

217 *Quid vbi intrat Bulla Baronum.*

218 *An pro dote debita ex Statuto competat hypotheca.*

219 *Dotis cauſa eſt ſummaria.*

220 *Sed non eſt executiua etiamſi adſit inſtrumentum iuratũ.*

221 *De limitationibus ex pacto, vel Statutis, & in ſpecie de Sta-*

Statuto Vrbis etiam contra tertium.

222 *Doti conſtituendæ competit pro legato, cui quando via executiua competat, & quando non.*

223 *Vel vbi res non admittit dilationem.*

224 *Quid pro fructibus, vel vſuris dotis.*

225 *An, & quādo pro dote à pluribus æquè debita competat actio inſolidum.*

226 *Non eſt exercibilis actio conſequutionis dotis ante matrimonium.*

227 *Etiamſi dos expreſsè conſtituta ſit cum pacto executiuo non exercibili non iuſtificato matrimonio.*

228 *Ante matrimonium, an exerceri poſſit hæc actio pro taxa, ac declaratione quid debeatur.*

229 *An detur iudicium præuentiuum.*
230 *Quando facilius iſtud iudiciũ intret, & quæ regula in propoſito tenenda ſit.*
231 *Reprobatur opinio volentiũ expectandam eſſe ætatem 25. annorum.*
232 *Quid ſi poſt præuentiuam taxam mulier inæqualem virum ducat.*
233 *An, & quando dotare obligatus cogi valeat ante matrimonium ad ſoluendam, vel deponendam, aut aſſecurandam dotem.*
234 *Datur ante matrimonium coactio ad ſolutionem ad ſolutionẽ dotis ſuccedentis loco legitimæ, ſeù aliàs purè debitæ.*
235 *Dos quæ ſuccedit loco legitimæ, ſeù aliàs ex pura diſpoſitione hominis debetur eſt*

ceſſi-

ceſſibilis, & tranſmiſsibilis.

236 *Innupta non cedit, neque tranſmittit ius petendi dotem.*

237 *Quid de dote debita per ſtupratorem, vel raptorem.*

238 *Nupta cedit ius petendi dotis conſtitutionem alteri dotanti, vel vbi ceſſio principaliter reſpicit vtilitatem cedentis.*

239 *Ad fauorem fidei omiſſi cenſetur etiam ceſſio facta de iure, quod generaliter in altero remotiore dotante.*

240 *An exceſſus, qui ex diſpoſitione hominis debetur ingredienti monaſterium ſit ceſſibilis.*

241 *In odium moroſi dos conſtituenda habetur pro conſtituta.*

242 *Vbi mulier deceſſit dote non petita, quod ius eam petendi non cedatur, nec tranſmit-*

tatur, & de ratione.

243 *Quid in dote debita ex ſtatu excluſiuo.*

244 *De alijs ad materiam ceſſionis, vel tranſmiſſionis remiſſiuè.*

De perſonis aliàs diſponẽdi libertatem ſine certa ſolemnitate, vel forma non habentibus, an dotem validè conſtituant, ſeù in eius cauſam obligentur, Et an generaliter, & pro regula dos ſit priuilegiata.

245 *Dos non eſt generaliter priuilegiata, ſed ſolùm in caſibus expreſſis, in alijs autem regulatur iure communi.*

Mu-

246 *Mulier maior validè contrahit in cauſam dotis abſque ſolemnitatibus alias à ſtatuto deſideratis.*
247 *Etiamſi ex cauſa voluntaria, & pro dotanda extranea.*
248 *Declaratur dummodo cauſa dotis ſit principalis, & finalis.*
249 *De duabus alijs declarationibus, vbi ſcilicet ipſa mulier remaneat indotata, vel reſultet donatio ad fauorem viri dotare obligati.*
250 *In contractu minoris dos non eſt priuilegiata.*
251 *Neceſſarius dicitur ille actus, quamuis voluntarius, ad quē faciens cogi poterat.*
252 *Diſtinguuntur plures caſus minorū in cauſam dotis contrahentium.*
253 *Mulier minor an, & quando validè det bona ſua pro dote*

dote ſui ipſius.
254 *Quid in pacto lucri.*
255 *De viro minore dotem recipiente eiuſque obligatione.*
256 *In minore pro alio in cauſam dotis contrahente intrat diſtinctio inter cauſam neceſſariam, & voluntariam.*
257 *Quid in hoc operetur iuramentum.*
258 *De reſtitutione in integrum ratione exceſſus.*
259 *Filiorum familias obligatio valida eſt in cauſam dotis.*
260 *Quid in perſonis carentibus iudicio, vel intellectu, vt sũt amentes, pupilli, & ſimiles.*

Dotis

Dotis conſtitutio quomodo fiat, & probetur, & quando de iure conſtituta cenſeatur, Item de quibus bonis, & quo nomine, an ſcilicet proprio, vel potius fideiuſſorio, vel adminiſtratorio nomine, & quando animo donandi, vel repetendi, & de vna, vel altera dotis qualitate, & quando profectitia.

261 *In promiſſione, vel traditione dotis non reperitur præſcripta certa forma, ideoque per*

per ſcripturam, vel ſine ſit.
262 *Illa probatio, quæ generaliter in alijs cõuentionibus eſt ſufficiens abſque dubio ſufficit in dote.*
263 *Quod in materia probationum dos non habeat ſpeciale priuilegium, & vnde proueniat, quod minores probationes ſufficiunt.*
264 *Quæ regula detur in materia probationum.*
265 *Quando etiam in caſu dotis perfecta probatio deſideratur.*
266 *Dos primo viro conſtituta cenſetur etiam data ſecundo cũ pluribus ampliationibus, & declarationibus.*
267 *Quid vbi primum matrimonium de iure eſſet inualidũ.*
268 *Et quia ſi mutatur ſpecies matrimonij, quia poſt primũ carnale contrahatur ſecundum ſpirituale.*

Pro-

269 *Procedit in dote immediatè procedente, atque eſt iuris præſumptio, quæ ceſſat ex contraria veritate.*
270 *Concluſio, de qua num.266. non procedit in præiudicium tertij, et quis dicatur tertius.*
271 *Quid ſuper augumento, vel lucris primi matrimonij.*
272 *Vbi agitur de primis nuptijs ſi non conſtat de conſtitutione dotis hæc non præſumitur niſi alia accedant.*
273 *Quæ ſint coniecturæ, & adminicula, & quæ regula in eis tenenda ſit.*
274 *Pactum nudum fauore dotis eſt operatiuum.*
275 *An promiſſio de dotando habeat vim dotationis.*
276 *Quid vbi per pollicitationem, vel per incidenter, ſeù per verba enunciatiua.*
277 *De promiſſione, vel traditione*

ne

ne ſine cauſa.

278 *De promiſſione incerta, vel vaga, ſeù in alterius voluntatem, vel arbitrium collata.*

279 *Dos data, vel promiſſa à patre cenſetur de bonis ſuis, vt ſuæ ſatisfaciat obligationi.*

280 *Dantur ampliationes.*

281 *Quid vbi declaret in contrarium qualis declaratio attẽdatur, & de dicta declaratione implicita ob eam factam in alia filia.*

282 *De limitationibus, & quandò regula de qua num. 279. non procedat.*

283 *Dos data per patrem nõ cenſetur donata, ideoque dicitur profectitia etiam ſi filia non ſit in poteſtate.*

284 *Quando filia ob renunciationem dicatur dotari de ſuis licet dotetur de paternis, vndè dos ſit aduentitia.*

Quan-

285 *Quando conſtat de donatione dicitur dos aduentitia, & de donatione implicita.*
286 *Quid de dote data per auum à quò debeatur legitima patri dotatæ.*
287 *Dos ab alio data filiæ intuitu patris eſt profectitia, ac ſi ab ipſo patre data eſſet.*
288 *Mater, & fratres vna cum patre dotantes cenſentur agere fideiuſſorio nomine patris.*
289 *Idem ſi mater cum fratribus patris hæredibus.*
290 *Quando fratres patris hæredes dotando ſororem teneantur de proprio vltra vires hæreditarias.*
291 *Etiamſi pater dotet ſtupratam, vel raptã cenſetur animo repetendi à ſtupratore, vel raptore.*
292 *Dos data per tutorem, vel adminiſtratorem cenſetur admini-*

miniſtratorio nomine.

293 *Et data per debitorem fœminæ, vel eius patris cenſetur animo compenſandi.*

294 *Declaratur, vbi agitur de debitore patris.*

295 *Quando dicatur dos data animo donandi.*

296 *Et cuius intuitu donatio facta ſit, & de effectibus vbi dos detur intuitu obligati dotare.*

De pactis ſiue oneribus alijſque conditionibus, & legibus præiudicialibus dotis quantitatem minuentibus, ſeù libertatem reſtringentibus, aut aliàs eam alterantibus.

Di-

297 *Diſtinguuntur plures caſus, ſiue inſpectiones.*
298 *Dotans non poteſt adijcere pacta, & onera in dote, quæ conſtituatur de bonis ipſius dotatæ abſentis, & non conſentientis.*
299 *Quid in pactis adiectis ad fauorem viri, cui dos conſtituitur.*
300 *Quid vbi adijciantur præſente, & conſentiente ipſa dotata.*
301 *Quæ dicantur bona propria dotatæ, & an ea, quæ ſunt dotantis data intuitu renunciationis.*
302 *Dos conſtituta per patrem viuentem, & donec ipſe viuit recipit pacta, & onera, & de ratione.*
303 *Quos effectus operentur hæc pacta vltra diſpoſitionem legis.*

Sed

304 *Sed patre defuncto onera ceſſans, & quid in exceſſu ſupra legitimam.*
305 *Quid in dote per patrem morientẽ filiæ innuptæ relicta.*
306 *De dote conſtituta per fratres, vel alios vti patris hæredes, ſeù aliàs dotatam à ſucceſſione excludentes, an recipiat onera.*
307 *Quod dos per alios ex legis diſpoſitione dotare obligatos recipiat pacta, & onera, idemque de dote ex fideicommiſſo.*
308 *Dos debita per ſtupratorem, vel raptorẽ non recipit onera.*
309 *In dote data per extraneum ex liberalitate poſſunt adijci pacta, & onera.*
310 *Quid de dotibus debitis per montes familiarum, vel pia loca, ſeù aliàs ex iuris communis diſpoſitione.*
311 *In ijs caſibus, in quibus licet adij-*

adijcere pacta intelligitur ſi in continenti, non autem poſtea ex interuallo.

312 *Quando dicatur eſſe in continenti, vel ex interuallo.*

313 *Et quando dicatur adeſſe cõſenſus pro approbatione onerum remiſſiuè.*

314 *Quid de ſecunda dote, quæ pro alio matrimonio cõſtituatur, an prima dos minui, vel alterari poſſit.*

315 *De alijs pactis, vel quæſtionibus in materia cadentibus præſertim de pacto commiſſorio, & de futura ſucceſſione remiſſiuè.*

De dote exceſſiua, & læſiua, inofficioſa, ſimulata, fraudulenta, doloſa, vel aliàs inualida:

316 *In quibus caſibus cadat inſpectio dotis exceſſiuæ.*

317 *In materia læſionis, an dos aliquid habeat ſpeciale, vel reguletur cum terminis generalibus diſtinguitur.*

318 *Quod non de facili detur in praxi dos inofficioſa re, & conſilio, ſed conſilio tantùm.*

319 *Actio inofficioſæ dotis ſuffragatur filijs tantùm, & non alijs.*

320 *An hæc actio exerceatur in vita parentis dotantis diſtinguitur inter maſculos, & fœminas.*

321 *Et an mortuo parente durāte*

te eo matrimonio.

322 *Quando detur etiam in maſculo actio in vita patris.*

323 *Quale tempus attendatur prò inofficioſitate regulanda.*

324 *Infra quantum tempus actio de inofficioſa proponatur.*

325 *De dote ſimulata eiuſque probatione.*

326 *Quando dos conſtituta præiudicet creditoribus dotantis, atque in eorum fraudem data dicatur, diſtinguitur.*

327 *Sub creditorum nomine veniunt illi qui habent ius repetendi vſuras.*

328 *Quod vir non recipiat moleſtias à creditoribus, & tamen recipiat à filijs dotantis.*

329 *De dote fraudulenta data ijs, cum quibus diſponi non poteſt putà illegitimis, vel concubina, &c.*

330 *De alia dote fraudulenta in*

præiudicium creditorũ viri.
331 *De dote in fraudem litis, ſeù collitigantis.*
332 *De dote reuocabili, vel aliàs infecta, ſeù reſolubili.*

De dotis qualitate, an ſcilicet in ſpecie, vel in quantitate cõſiſtere dicatur, & quando bona cenſeãtur data æſtimata, vel inæſtimata cum effectibus exindè reſultantibus, & an qualitas ab initio ex interuallo conſtante matrimonio alteretur reducendo de ſpecie ad quantitatem, vel è contra.

Eſt

333 *Eſt potius quæſtio facti, & quomodo decidi debeat.*

334 *Duplex ſpecies æſtimationis, vna propria, altera impropria.*

335 *Dari poteſt dos æſtimata in quantitate etiam ſine explicita æſtimatione.*

336 *Vbi voluntas non eſt clara, ſed ambigua quomodo dignoſcatur, an bona data ſint æſtimata, vel inæſtimata, censentur hinc inde coniectura.*

337 *Quid vbi pretium certum ſtatutum non eſt.*

338 *Quid vbi dantur in dotem frumentum, vinum, oleum, & ſimilia.*

339 *De effectu quæſtionis circa periculum damni & decrementi, vel commodum augmenti.*

340 *Quale dominium in bonis inæſti-*

æſtimatis remaneat penes mulierem, & quale tranſeat in virum.

De euictione, vel exigibilitate per dotantẽ præſtanda, ac de alijs dotis conſtitutæ, & reſtituendæ cautionibus, ac fideiuſſoribus, & qui nã ad has cautiones teneãtur.

341 *An, & quando dotis euictio præſtanda ſit.*

342 *Quid de exigibilitate nominis debitoris, vel iuris ceſſi.*

343 *Dotis reſtituendæ non autem conſtitutæ, & ſoluendæ fideiuſſores dari prohibitum eſt, & de pluribus limitatio-*

tionibus.

344 *Fideiuſſores inſolidum obligati, an, & quando habeantur pro debitoribus principalibus, vel pro fideiuſſoribus.*

345 *De cautione inueſtimenti pecuniæ, an, & quando petatur.*

346 *Pater tenetur filio nubenti, vel facere donationẽ propter nuptias, vel cauere pro dote.*

347 *Declaratur quando ad id teneatur, necnè.*

348 *De alijs ad hanc materiam paternæ obligationis.*

349 *Et de trãſmutatione dotis de ſpecie ad quantitatem, vel è contra.*

De dotis exactione quomodo fieri poſſit vel facta probetur, & quatenus facta non ſit, an habeatur pro tali in odiũ viri negligentis, Et de dote confeſſata.

350 *An vir, vel reſpectiuè mulier exigat dotem à dotante ſine ceſſione.*
351 *Dos in materia dotis non eſt priuilegiata, & quare priuilegiata videatur.*
352 *An, & quando res dotalis, vel creditum præſcribatur.*
353 *Quando dotis ſolutio facta viro non liberet dotantem.*
354 *De exactione neglecta, de qua vir teneatur, vt dotem etiam inexactam reſtituat.*

An

355 *An confeſſio receptæ dotis referatur ſpei futuræ numerationis, vel potius ad fraudandam prohibitam donationem, vel pompam.*

356 *Confeſſio dotis nõ probat veritatem etiam in præiudiciũ confitentis.*

357 *Et eſt exceptio admittenda etiam in iudicio executiuo.*

358 *Quid vbi accedit iuramentum, & quando iſtud ſit operatiuum necnè.*

359 *Concluſio de qua num. 356. fallit concurrentibus adminiculis, & quæ regulæ tenendæ ſint in adminiculorũ efficacia, & operatione.*

De fructibus veris ipſorum bonorum, vel iurium dotalium inæſtimatorum, quorum dominium penes mulierem reſideat, quomodo ad ipſam, vel virum pertineant; Ac etiam de fructibus bonorum extradotalium.

360 *De fructibus bonorum relictorum, vel aſſignatorum pro dote prò tempore antequam ſequatur matrimoniũ.*
361 *Quid poſt matrimonium vbi vir non habet intereſſe.*
362 *Sequuto matrimonio ſi vir ſuffert onera matrimonij ſui non autem dotantis ſunt fructus,*

ctus, & quid vbi non conſtet de traditione.

363 *Quatenus nõ ſit ſequuta traditio quid exindè reſultet.*

364 *Quid vbi tradita ſint feuda, vel alia bona, quæ dari non poſſunt ſine aſſenſu.*

365 *Idem quod num. 362. & ſeqq. procedit in cõcurſu mulieris.*

366 *Quid ſi vir ex pacto non ferat onera.*

367 *In caſu aſſecurationis adhuc fructus excedentes onera sũt viri eiuſque creditorum.*

368 *Quid vbi deficiant omnia requiſita ad hunc effectum neceſſaria validi matrimonij, valida conſtitutionis dotis, & ſupportationis onerum, quia aliquod ex his deficiat.*

369 *Qui veniant ſub nomine fructuum diſtinguuntur plures ſpecies, & de fodinis, ſiluis cæduis, & ſimilibus.*

370 *Quid vbi bona data ſint in dotem aſtimata, itaut dos conſiſtat in quantitate.*
371 *Sed quid vbi ob inopiam viri etiã ad aſtimata detur ſubſidiaria vindicatio.*
372 *Quomodo fructuum diuiſio facienda ſit inter virum, & vxorem, vel hæredes facto caſu reſtitutionis dotis.*
373 *De pertinentia, vel reſtitutione fructuum bonorum extradotalium.*

De vſuris, ſeù interſurijs dotis conſiſtentis in pecunia, ſeù quantitate.

374 *An mulier petat à dotante vſuras dotales pro tempore ante matrimonium.*
375 *Pro tempore conſtantis matrimonij etiam ipſi mulieri onera*

onera ferenti debentur per dotantem vſuræ, ſeù interuſuria.

376 *Quid poſt ſolutum matrimonium, an mulieri debeantur à dotante.*

377 *Viro poſt matrimonium data ſupportatione onerum debentur abſque mora.*

378 *Etiamſi adſit aliqua moræ excuſatio.*

379 *Quid vbi dos adhuc conſtituta non eſt, an per patrem, vel alium dotantem debeantur etiam pro tempore præcedenti.*

380 *Non admittuntur excuſationes ob verbales oblationes, vel ob defectum implementi, vel à verbis vrbanis ad beneplacitum.*

381 *Quãdo iſtæ excuſationes admittantur.*

382 *Et quid ſi remiſſum eſt in arbi-*

arbitrium tertij.

383 *Minor ætas, vel ſexus non excuſat.*

384 *Quid in augumento dotis.*

385 *Pro dote debita, vel conſtituta ex fideicommiſſo an ſucceſſor teneatur ad vſuras decurſas tempore prædeceſſoris.*

386 *An de iocalibus, & corredalibus.*

387 *Vel de frumento, vino, oleo, & ſimilibus.*

388 *Quid ſi vſuræ excedant onera matrimonij.*

389 *An debeantur ſponſæ de futuro, ſeù viro putatiuo, aut de dote putatiua.*

390 *An à tertio debitore dato in dotem petantur, vel tertius viri ceſſionarius eas petat, & exigat.*

391 *De pluribus caſibus, ſeu limitationibus, in quibus vſuræ non debeantur.*

Vbi

392 *Vbi debitum in ſubſtantia eſt licitum licitum eſt has vſuras in pactum deducere, ac taxare, quod etiam per Statutum fieri poteſt.*

393 *Quando taxa ſtatutaria, vel conſuetudinaria non attendatur.*

394 *An per receptionem ſortis reſultet præiudicium in his vſuris.*

395 *Quid ſi vir viuens nunquam petierit, ſeu longum, aut longiſſimum ſilentium accedat.*

396 *Soluto matrimonio, ſeu viro non ferenti onera non debentur.*

397 *Quamuis de quantitatis inueſtimento conuentum ſit, & quando ſecus.*

398 *Quid vbi intret intereſſe dãni emergentis, vel etiam lucri ceſſantis.*

399 *Cenſus pro dote etiam ſine*

pecu-

pecunia conſtitui poteſt.

400 *An debeantur ſoluto matrimonio, etiamſi matrimonij reliquiæ ſuperſint.*

401 *Quod affirmatiuè, vel negatiuè dicitur de vſuris procedit etiam in fructibus pignoris.*

402 *Si ſoluto matrimonio Statutum, vel conſuetudo deferat mulieri viduæ vſuras contrà dotantem, ſeù virum, eiuſque hæredes, id ſeruandum eſt reprobata diſtinctione, an accedat Apoſtolica auctoritate necnè.*

403 *Huiuſmodi Statuta non canonizant neque deferunt ex eorũ auctoritate vſuras, ſed inducunt præſumptam probationem requiſitorũ ex quibus de iure debentur.*

404 *Id quod fieri poteſt per Statutum fieri etiam poteſt per*

pa-

pactum, quod à communi vſu non deuiet.

405 *Per ſolutionem probari dicitur interpellatio, vel conuentio.*

406 *Quid ſi mulier ex bonis viri fructus percipiat, vel alimenta obtineat, aut eorum loco annuam præſtationem.*

407 *Si verò agitur de vſuris aſſequendis tunc deſiderantur diligentiæ, & inopia.*

408 *Taxa ſtatutaria attenditur etiã prò caſu aſſecurationis, vel prò alimentis pendente legali dilatione.*

409 *Etiam accedente Statuto filij mortua muliere non obtinent has vſuras.*

410 *An vſuræ debeantur prò lucro, & de alijs ad materiam remiſſiuè.*

De aſſecuratione dotis ob inopiam viri,& de alijs caſibus reſtitutionis cõſtante matrimonio.

411 *Ob inopiam datur aſſecuratio pro dote, ac etiam pro lucro ſperato.*

412 *Non eſt reſtitutio ad plures effectus illos præſertim fructuum,qui exuberantes ſunt viri, ac etiam periculi.*

413 *In caſu aſſecurationis non intrat ius offerendi.ſed quid creditores facere poſſint.*

414 *An mulier impediat executionem bonorum viri.*

415 *Quod in hac materia circũſpectè procedatur,et de ratione.*

146 *Filijs mortua muliere non conceditur hoc ius aſſecurationis.*

De

417 *De alijs effectibus reſultantibus ex eo, quod aſſecuratio non importet reſtitutionem.*
418 *Conſtante matrimonio eſt locus reſtitutioni ob viri bannum, vel deportationem, ac alios caſus.*
419 *De reſtitutione voluntaria, & concordi conſtante matrimonio remiſſiuè.*

De reſtitutione dotis ſoluto matrimonio quando, quomodo, & cui facienda ſit, & conſequẽter de ſucceſſione in dote.

420 *Infra quantum tempus dotis reſtitutio fieri debeat, & de dilatione legali.*
421 *De caſibus, in quibus ceſſet dila-*

dilatio legalis.

422 *Vbi dos conſiſtit in ſpeciebus inæſtimatis in eiſdem, vt reperiuntur facienda eſt reſtitutio.*

423 *Quid in acconcio, ſeù arredo.*

424 *Si dos conſiſtat in tritico, vino, vel oleo, quid reſtitui debeat, & quid in ſe mouentibus.*

425 *Vbi dos conſiſtit in pecunia, atque adſit monetæ variatio quale tempus attendi debeat.*

426 *Quid vbi pro reſtitutione quantitatis poſita ſunt bona in facultate ſoluendi, & an poſſint ſine dicta conuentione bona inuito dari.*

427 *Et quid vbi dos conſiſtit in iuribus perſonalibus, ſeù vitalitijs.*

428 *Detrahit vir expenſas funerum, & vltimæ infirmitatis, & meliorationes.*

Dos

429 *Dos aduentitia ceſſante pacto contrario ipſi mulieri, vel eius hæredi reſtituenda eſt etiã ſi ſit in poteſtate.*

430 *Quando dos pertineat ad filios vti filios prohibita mulieri facultate diſponendi.*

431 *Dos profectitia reuertitur ad patrem, & de materia conſuetudinis Martini.*

432 *De Statutis decernẽtibus reuerſionem dotis ad fratres, vel alios dotantes, an procedant condito teſtamento.*

433 *Quod etiã filiæ competat actio petendi dotis profectitiæ reſtitutionem.*

434 *De prohibitione alienãdi fundum dotalem ex lege iulia ceſſante ex iuramento.*

435 *Etiã in caſibus permiſſis prohibita eſt alienatio, vel obligatio dotis vltra medietatem, etiam quando in totum, & de*

de hac materia ſalua medietatis.

De lucris dotalibus, ac etiã dotis augmento, aliaque ſpõſalitia largitate.

436 *Augmentum, quod ab ipſa muliere, vel alio conſtituitur ab initio ante matrimonium eſt vera dos cuius iure in omnibus regulatur.*

437 *Idem de eo augumento, quod pariter initio ipſe vir mulieri conſtituit, & fortiùs ſi in compenſationem.*

438 *De augumento, quod mulier, vel alter prò ea faciat conſtante matrimonio.*

439 *De caſu conuerſo augumenti, quod vir conſtante matrimonio faciat mulieri.*

440 *De veſtibus gemmis, & alijs per*

per ſponſum ſponſæ datis, an cenſeantur donata, & dotis augumentum faciant.

441 *Quod lucra dotalia, quæ hodie ſunt in vſu ignota ſint iuri cõmuni, & ſint diuerſa ab illa donatione propter nuptias, quam in iure habemus.*

442 *Quod leges loquentes de lucris non benè adaptentur lucris reciprocis ex Statuto, vel pacto.*

443 *De lucris vſitatis ex Statuto, vel pacto, ac pluribus ad eorum materiam.*

444 *Præſertim, an attendatur locus viri, vel mulieris, & an deroget l. hac edictali, C. de 2. nupt.*

De concurſu dotis cum, creditoribus viri vel dotantis ſuper anterioritate, vel potioritate.

445 *Regula qui prior fortius cadit fauore dotis, Et an ea ſit priuilegiata circa ſuſpicionem antidatæ.*

446 *De priuilegio hypothecæ tacitæ competente doti.*

447 *A quo tempore initium ſumat hæc hypotheca, an à die promiſſionis, vel à die matrimonij ſubſequuti.*

448 *Et quid ſi matrimoniũ præcedit, & dotis promiſſio ſequitur.*

449 *Quando neque tempus promiſſionis, neque illud matrimonij iſto non effectuato, vel ſoluto attendatur.*

Quod

450 *Quod præferantur ſecundæ dotis creditores intermedij inter primam, & ſecundam eius conſtitutionem, ſeù primum, & ſecundum matrimonium.*

451 *Priuilegium potioritatis non competit pro dote conſtituta in bonis dotantis, ſed ſolùm pro dote reſtituenda in bonis viri.*

452 *Mulier pro dote reſtituenda præfertur creditoribus anterioribus habentibus hypothecam legalem, ſeù tacitam non autem expreſſam.*

453 *Quid in bonis poſtea quæſitis, an in eis præferatur etiã anterioribus habẽtibus expreſsã*

454 *Quando neque hypothecæ legali anteriori dos præferatur.*

455 *Inter priuilegiatos priuilegia conquaſſantur vt eſt altera dos, & alij, & quando alij*

priuilegiati poſteriores vincant dotem.

456 *An dos anterior lucratiua vincant poſteriores ex cauſa oneroſa.*

457 *Dos poſterior præfertur in bonis proprijs datis in dotem extimatis aduerſus omnes.*

458 *An hoc priuilegium ſubſidiarium, vel generaliter illud potioritatis ſit ceſſibile, vel tranſmiſſibile.*

459 *Non competit priuilegiũ potioritatis pro lucris, & quid pro augumento, quod ipſe vir fecit vxori.*

460 *An competat vxori putatiuæ, vel ſponſæ, & de alijs ad materiam remiſſiuè.*

De Dotibus Monialium.

461 *Quare in iure agatur ſolùm de dote carnali non autem de ſpi-*

ſpirituali, & quod hæc licita ſit.

462 Omnia, quæ diſponuntur fauore dotis ſpiritualis.

463 De differentia inter has dotes circa taxam, ſeù congruitatem, & de ſolita taxæ alteratione.

464 De alia differentia circa tempus eam præſtandi, ac faciendi eius præuentiuum depoſitum.

465 Differunt etiam in modo eã præſtandi, & quomodo.

466 Et de alia differentia circa reſtitutionem, vel ſucceſſionem, & an moniali tranſeũti de vno Monaſterio ad aliud reſtituatur.

467 Quid vbi monialis exeat à Monaſterio ob annullationẽ profeſſionis.

468 De fructibus, vel vſuris dotalibus fauore monaſterij.

469 *De dote, quæ datur in conſeruatorijs, & pijs domibus in quibus nõ emittitur profeſſio.*

De alijs materiæ generalibus remiſſiuè.

470 *Quod dos ſit vniuerſitas, & quomodo.*

471 *De præiudicijs quæ viro fiant in dote per mulierem, vel è contrà per virum mulieri.*

472 *Si vir, & mulier præſentent, vel nominent, quæ præſentatio præualeat.*

473 *De melioramentis, & deteriorationibus, ac de oneribus viro incumbentibus, quæ ſint.*

474 *De materia amiſſionis, vel priuationis dotis, & lucrorũ ob fornicationẽ, aliaſq; cauſas, & an pœna tranſeat ad hæredes.*

PROE-

PROEMIALIA.

DOtis vocabulum in eius latiſſima grammaticali ſignificatione, cõuenit omnibus ijs
1 quæ, ex naturę, vel fortunæ, aut induſtriæ beneficio obtineantur, ideoque boni mores, ac litterarum ſcientia, aliæque animi partes, eiuſdem animi vel ingenij dotes dicuntur: In legali autem lata ſignificatione, adhuc plura complectitur ſub hac tractatione non cadẽtia; ſiquidem peculium ſeu circumferentia Regni, Prin-
2 cipatus, vel Reipublicæ explicatur ſub nomine dotis, quę per Rempublicam tanquam vxorem tribuatur Principi tãquã eius viro pro politici matrimonij oneribus ſupportandis.

dis A. Prout in beneficialibus, præſertim in materia Iuriſpatronatus, iſtud dotis vocabulum frequens habetur ad effectum congruæ dotationis Eccleſiæ, vel Altaris ſeù Beneficij; Quinimò etiam in ipſis perſonis Eccleſiaſticis ad ſacros ordines promotis vel promouendis ad titulum patrimonij, iſtud ſub hoc vocabulo quandoque explicari ſolet, de quibus tamen vel ſimilibus in præſenti non agitur, niſi quatenus incidēs, vel ſimilitudinaria occaſio præbeat. Illa verò dos, de qua in præſenti agitur, conſiſtit in eo mulieris peculio, quod illi aſſignari ſolet ad effectum cōſulendi ſuæ
3 honeſtati ac ſubſtētationi mediante matrimonio carnali vel ſpi-

A. *ſub tit. de Regalibus diſc.* 44.

ſpirituali, quorum vtrique idẽ terminus conuenit; Quamuis enim ius ciuile nõ niſi dotem pro carnali matrimonio tractauerit & cognouerit, Vel quia tunc modernus vſus monialium, ſub clauſura & ſolẽni monaſtica profeſſione non
4 haberetur, Vel quia ſi haberetur ille vſus, qui etiam apud Gentiles habebatur virginum veſtalium, non tamen haberetur alter vſus dotis, cuius nullam mentionem habent antiqui Romani chroniſtæ de huiuſmodi virginibus agentes, minuſque hiſtorici Eccleſiaſtici agentes de virginibus quæ etiam in primitiua Eccleſia virginitatem Deo vouebant. Attamen hodie receptum eſt, vtrique matrimonio conuenire dotem cum eiſdem regulis ac priuilegijs dotalibus tra-

ctandam, congrua congruis referendo; Licèt enim in matrimonio ſpirituali plerique, dotem potius improbauerint, quaſi quod ſimoniæ ſpeciem, id præſeferre videatur,dando pecuniam vel aliam rem temporalem pro re ſpirituali,qualis eſt admiſſio ad profeſſionē vitæ monaſticæ,quod alij etiã ad ipſum matrimonium carnale ex rationis identitate extenderunt, quaſi quod eadem ſimoniæ labes cadat, dando pecuniam vel aliam rem temporalē pro matrimonio,quod eſt quid ſpirituale; Attamen huiuſmodi quæſtionibus hodie ſolùm deſeruientibus in, ſcholis & Academijs idealiter pro ingenijs acuēdis ac exercendis, in foro extra omnem controuerſiam eſt, vtramque dotem, congruam, ac licitam

eſſe,

eſſe, vtpote datam pro alia, tẽporalitate aſſumptionis onerum in ſubſtentatione mulieris, non autem pro vna vel altera ſpiritualitate B.

Ad vnius autem vel alterius dotis eſſentiam, neceſſarium eſt vnum vel alterum matrimonium validum ac perfectum, ſine quo dos non datur, vtpote ab eo nomen ac eſſentiam,
6 recipiens, adeòut etiam dos per matrimoniũ ad eius perfectum eſſe redacta, ſoluto matrimonio deſinat eſſe talis, atque in ſtricta ſignificatione remaneat ſimplex peculium ſeu creditum pecuniarium, multò magis vbi nullũ, nec de iure, nec de facto matrimonium intercesſerit, vel ſi adeſt de facto, non tamen adſit de iure, vt

B. *hoc tit. diſc.* 1. *&* 144. *&* 167.

contingit in matrimonio putatiuo.

Adhuc tamen ſiue matrimonio dotis vocabulum datur, vt contingit in vidua, in qua
7 largè datur dos quoad plures effectus pluraque priuilegia, largius verò in ſponſa de futuro, vel vxore putatiua, in quibus dos conuenta ſeu deſtinata ad plures effectus habetur etiam tanquam vera dos, atq; largiſſimè ſub eodem vocabulo explicari etiam ſolet illud pium vel prophanum ſubſidium generale, quod deſtinatum eſt puellis incertis de certo genere, vel etiam de incerto, ſed vt dictum eſt, largo modo, ac per improprietatē, ſiue per ſimilitudinem, non autem per veritatem, ac proprietatem.

Hinc proinde reſultat, quod facto

ᴄto legato vel alia diſpoſitione
8 pro dote Monialium ſeu pro matrimonio ſpirituali, illud non conuenit puellis, quæ cælibem vitam domi, etiam ſub aliquo pio ac probato inſtituto ducere velint, ſiue illis, quæ ingrediantur conſeruatorium ſeu aliam piam domũ, in qua de facto clauſtrali more, & cũ monaſtico inſtituto viuatur, quoties legitima & ſolemnis profeſſio, præuio anno probationis, alijſque neceſſarijs non accedat, cum deficiat matrimonium conſiſtens in dicta formali profeſſione, ideoque dictæ mulieres neque dotatæ dicuntur C.

Prout habens ius diſtribuendi dotalia ſubſidia, ſeu ad illa nominandi puellas, vt in ple-

C. *d. diſc. 167. ac etiam diſc. 5.*

9 riſque pijs locis ex diſponentium facultate contingit, non conſumitur talis facultas per nominationem, neque etiam per ſubſequutā dotis aſſignationem, niſi tam de iure quàm de facto, vnum vel alterum matrimoniū ſequatur, adeout decedente puella nominata innupta, ſeu aliàs inhabili effecta, integrum ſit ius nominantis, perinde ac ſi ille actus vtpote ineffectuatus non eſſet ſequutus, cum alijs ſimilibus effectibus veræ dotis D.

Quo verò ad priuilegia vel iura doti attributa, quamplura ex rationis identitate, ſeu ad inſtar, conceduntur huiuſmodi dotibus quamuis improprijs, & quæ largo modo tales dicuntur, magis verò illi doti, quæ

D. *diſc.9. & 10. eodem tit.*

quæ ad differentiam eius quæ nunquam talis fuit, largè ità dicitur, eò quia fuit, ſed deſijt ob matrimonium diſſolutum,vt eſt dos viduæ,quæ ferè in omnibus exęquatur doti vxoratæ;in alia verò ſpecie,quę largius talis dicitur, eò quia nunquam talis fuit, ſed per quandam ſimilitudinem, ſeu ſpeciem redacta eſt, vt eſt dos vxoris putatiuæ, vel altera promiſſa ſeù deſtinata ſponſæ de futuro quoad dotem conſtitutam vel deſtinatam ſponſæ,competere videntur ſerè omnia ea priuilegia quæ veræ doti competunt aduerſus dotantem, vel ab eo cauſam habentes, non autem cõtrà ſponſum, vel eius patrem, niſi vbi ex more regionis vel alijs facti circumſtantijs, quaſi neceſſitate impellente dos ſpon-

ſponſo tradita ſit.
In dote autem putatiua regula eſt magis generalis, vt ei competant omnia ea priuilegia, quæ veræ doti attributa ſunt, eiuſque naturam habeat, tam quoad priuilegia, quã quoad effectus ex dotatione reſultantes, cum præſuppoſito tamen quod in vxore putatiua concurrat bona fides, ob quam illa ad omnes ferè effectus habeatur pro vxore vera, & con-
11 ſequenter quod competant iura & priuilegia veræ doti competentia tanquam fructus quos etiam non dominus ſi bona fide percipit facit ſuos; ſecus autem accedente mala fide, ob quam illis redditur indigna, ob ceſſantem illam æquitatem, cuius ratione id conceditur: Cadente quæſtione, vbi agitur de fide media, quæ

quæ poſitiuè bona vel mala dici non valeat, qualis exemplificatur in dubitante, probabilius tamen, magiſque receptũ videtur vt ſexus imbecillitati cõmiſerando, hæc media fides de bona magis quàm de mala participare debeat, ideoque dotalia iura & priuilegia competant E.

Ipſum verò matrimonium ſine dote rectè dari poſſe receptũ eſt; Quamuis enim etiam in aliquo Concilio ad matrimo-
12 nium carnale dotem neceſſariam eſſe dictum ſit; Eademque neceſſitas in altero matrimonio ſpirituali per decreta generalia ſac. Congregationis vel per Cõſtitutiones Synodales,

E. *diſc.* 145. *& diſc.* 166. *& alibi hoc eodem tit.*

les, aliaſq; prouiſiones habeatur F. Attamē id in ordine ad matrimoniū carnale refertur ad quandam moralē neceſſitatem reſultantem ab vſu communi, quo attento matrimonia ſine dote contrahi non ſolent, Et quoad ſpirituale, id referendum eſt admonitum in:o & præceptum ſuperiorū,
13 nè puellas ad habitū ſeu profeſſionem monaſticam abſque ſolita dote admittant pro indemnitate. Monaſterij, & nè iſtud abſque congrua recompenſa ſuſcipiat onus ſuppeditandi ea quæ ad victum neceſſaria ſunt, ſed ſi de facto puella ad profeſſionē ſeruatis alijs de iure ſeruandis admittatur, de illius validitate dubitandum non eſt, remanente Mo-

na-

F. *diſc.168. & diſc.11. eodem tit.*

naſterio actione petendi ſolitam dotem ab ijs qui de iure dotare tenentur, vel in ſubſidium ab ipſo ſuperiore qui ad habitum ac reſpectiuè profeſſionem admiſit, ad inſtar eorum quæ habentur de obligatione Epiſcopi clericũ ad ſacros ordines promouẽtis abſque congrua dote Beneficij Eccleſiaſtici, vel patrimonij, cum ſimilibus.

Magnas autem antiquiores tractarũt quæſtiones, per modernos etiã Scholaſticos tractari
14 ſolitas, in foro tamen inutiles, meritòque negligẽdas ſuper dotis diffinitione, ac etiã origine, an ſcilicet illa eſſet de iure naturæ vel gentium ſeù ciuili, pleriſque opinantibus circa originem ac ſubſtantiã eſſe de iure gentium, circa verò modum eſſe de iure ciuili

ſeu

ſeu poſitiuo, quod tamen minus probabile videtur, cum verius ſit eſſe de mero iure poſitiuo, dum ex antiquorum ac modernorum chroniſtarũ teſtimonio, apud pleraſq; nationes dotium vſus non habetur, ac ſine illis matrimonia contrahuntur; Impropriè tamen ac largè dicitur dos de iure gentium, vel à frequentiori populorum vſu, vel quia apud Romanos & in Italia, priuſquam ius ciuile per leges 12. tabularum ſuam primæuã introductionem haberet, erãt in vſu, Et ſic de illo iure gentium quod impropriè tale dicitur, ad differentiam iuris ciuilis Romanorum in ſcripturã redacti, ac ad inſtar illius iuris naturalis, cui per quemdã modum loquendi, ſeu ducto argumento à naturali ſtimu-

lo,

lo, refertur parentum, vel reſpectiuè filiorũ obligatio præſtandi filijs, vel parentibus legitimam; quã tamen receptũ eſt, vtpote à iure poſitiuo inductam, per idem ius poſitiuũ commune vel municipale tolli poſſe G.

De perſonis quæ de iure dotare tenentur, & de ordine inter obligatos ſeruando.

HIs ità prænotatis, prima inſpectio in materia cadere ſolita percutit dotandi obligationem à iuris diſpoſitione manantem, quas ſcilicet perſonas afficiat, qualiſuè ordo inter eos adhiberi debeat, vt vnius magis quàm alterius obli-

G. *diſc.1. & diſc.143. eodem tit.*

obligatio exerceri debeat.

Omnium autem prima magiſq;
ampla eſt obligatio patris do-
tādi proprias filias legitimas
15 & naturales,ſiue illas habeat
in poteſtate, ſiue non; Licèt
enim plerique,patriæ poteſtati
hanc obligationem principa-
liter referentes,credant,quod
vbi pater habet patrem ad-
huc viuentem, in cuius pote-
ſtate ſint etiam eius filiæ ſicu-
ti eſt ipſe, vt aui potius quàm
ipſius patris dotandi eſſe de-
16 beat obligatio; attamen mi-
nus recepta eſt talis opinio
innixa præſuppoſito ſeu diſpo-
ſitioni iuris antiqui vel me-
dij, quando filius familias,ex-
ceptis caſtrenſibus, inhabili-
tatus erat aliquod habere pe-
culium ſine quo dicta obliga-
tio non datur, dum quicquid
acquirebat filius, erat patris;

ſecus autem attento iure nouo, per quod, exceptis bonis à patre prouenientibus iure peculij merè profectitij, filius capax eſt omnium aliorum bonorum, nedùm ſub caſtrenſis vel quaſi,ſed etiam aduentitij, vel profectitij improprij peculij nomine venientium, ideoque vbi hæc bona ſuppetunt, adeout pater ad huiuſmodi onus idoneus dici valeat, ipſius debet eſſe prima obligatio H.

Adeoque latè iſta obligatio patet,vt filiam quamuis diuitem ac aliunde prouiſam dotare quoq;teneatur,idq;extra con-
17 trouerſiam tā apud Legiſtas quàm apud Canoniſtas, quoties agitur de innupta, quæ cum

H. *diſc.* 1. *eod. tit.* & *diſc.* 142. *eodem tit.*

cum conſenſu patris nubere,
velit, ſeù etiam de ea quæ cũ
paterno conſenſu nupſerit, cũ
duplex obligatio patri incũ-
bat, nubendi ſcilicet ac do-
tandi filiam, ideoque ſi pri-
mum onus nuptiarum imple-
tum eſt,non per hoc ceſſat al-
terum I.

Aliqua verò diſcrepantia digno-
ſcitur inter ciuiliſtas & cano-
niſtas, quoties filia inuito vel
18 inſcio patre dignè nupſerit,
an ſcilicet dotem petat; Et
quamuis attenta iuris ciuilis
diſpoſitione, opinio negatiua
ſit probabilior, attamen quo-
ties filia non eſt diues ſeu aliũ-
dè prouiſa, vbique magis re-
cepta videtur opinio, vt dicti
conſenſus defectus patrem nõ
eximat à tali obligatione,
quo-

I. *ibidem proximè ſupra.*

quoties tamen vt dĩctum eſt, dignæ nuptiæ contrahantur; Vbi verò eſt aliunde prouiſa, tunc apud canoniſtas adhuc idem magis communiter receptum videtur, ſed in vera iuris cenſura minus probabiliter, quoniã nullibi lex diuina vel canonica obligat patrem ex lege iuſtitiæ ad dotãdam filiam diuitem ac de ſuo congruè prouiſam, cum dos ſubrogata dicatur loco alimẽtorum, ad quæ pater non niſi in ſubſidiũ erga filios inopes tenetur; Eatenus autem dicta obligatio dotandi filiam quãuis diuitem ac prouiſam procedit, quatenus ita placuerit legi ciuili ſeu verius ita placuerit noſtris maioribus dictã legem ità interpretantibus, ideoque videtur potius quodam legis beneficium ſeu priui-

ui-

uilegium, quod cum ſit qualificatum, atque ſub dicta códitione paterni conſenſus cóceſſum, obtineri nõ debet niſi cum ſua qualitate ſeu adimpleta conditione ſub qua conceſſum fuit; Ideò enim filiam ſine paterno conſenſu dignè
19 nubentem lex canonica ſeu recepta ſcribentium traditio ex dictæ legis intentione manans obligat patrem ad dotãdum,quatenus aliàs reſultaret impedimentum libertatis matrimonij, quod ob dotis carẽtiam, filia aliunde non prouiſa contrahere non poſſet, ſed vbi iſta ratio ceſſat, nulla videtur ſubeſſe alia ratio, quæ ſuadeat patrem ad id teneri, ideoq;id potius rem mali exẽpli,ac Reipublicæ perniciosam continere videtur, quoties tamen ſpretus paternus in filia

con-

concurrat,itaut non verſemur
20 in caſu quo pater omittendo
vel committendo, culposè in
hoc ſe gerat, vnde eius cōſen-
ſus ex iuris intētione vel iudi-
cis officio tanquā indebitè ac
ſine probabili cauſa negatus
haberi debeat pro præſtito L.
Prouiſa dicenda eſt autem filia
ad effectum excuſandi dictam
paternam obligationem, etiā
21 in dicto magis rigoroſo ſenſu
Canoniſtarum,vbi per ſtupra-
torem vel raptorem ex Cano-
num vel Concilij Tridentini
diſpoſitione dotanda eſt, cum
id nedum in gratiā ipſius ſtu-
pratæ vel raptæ,ſed etiam pa-
tris, ac in recompenſam ſibi
illatæ iniuriæ ita diſpoſitum
videatur M.

L. *eodem diſc.*1. *&* 142. *hoc tit.*
M. *dicto diſc.*142.

Ceſſat autem dicta obligatio in patre ad id non idoneo, cum
22 eadem obligatio à lege inducta ſit cum idoneitatis præſuppoſito; Ac etiam vbi filia ante ætatem 25. annorum indignè nubat, ſeu aliàs ſe proſti-
23 tuat, quoties id ipſius patris culpæ magis quã ipſius puellæ imputari non poteſt N. Quãuis enim aliqui crediderint, vt de iure ita diſpoſitum vſque ad ætatem 25. annorum, procedat hodie poſt ætatem de
24 more regionis nuptijs congruam, quaſi quod tunc illa completa, patris culpæ imputandũ ſit, nullum tamen probabile fundamentũ habet hæc opinio, ideoque meritò reijciendа O.

Ad-

N. *cod. diſc* 142. *ac etiam diſc*. 1.
O. *ibidem*.

Adhuc tamen in caſu indigna-
rum nuptiarum ante dictam,
ætatem inexcuſabilium, quo-
25 ties ipſius filiæ eiuſque viri
inopia exigat, obligatus re-
manet pater ſuppeditare do-
tem,non quidē dignis nuptijs
aliàs congruā,ſed præciſæ ali-
mentorum neceſſitati propor-
tionatam : Eademque ratione
filiam corruptam præſertim,
ſpiritualiter nubere volentem
ad occurrendum honeſtati in
futurum,quando aliàs conſul-
tum nō ſit, prouidere tenetur.
Prout filiæ iudææ, infideli,vel
26 hæreticæ aduerſus patrem,
chriſtianum ac reſpectiuè ca-
tholicū hęc actio denegatur P.
Reſpectu verò filiæ naturalis tan-
tùm,quamuis varient ſcriben-
tes, an prior debeat eſſe obli-

P. *ibidem*.

27 gatio matris magis quàm patris, vel vtriuſque æqualis, adhuc tamen magis receptum videtur, priorem obligationẽ eſſe patris: Et quamuis iſte eſſet clericus aliud non habẽs niſi redditus eccleſiaſticos,
28 quoniam adhuc non obſtantibus Apoſtolicis Conſtitutionibus rigorosè prohibentibus clericis ad illegitimorum fauorem diſponere, dicta obligatio viget, vtpote ſubrogata loco alimentorum, quæ ipſa canonica æquitas magis præcipit, quàm ius ciuile, neglectis illis diſtinctionibus, quæ
29 inter naturales tantùm vel ſpurios, aut ex damnato coitu procreatos per ipſam legem ciuilem adhibentur, cum lex canonica ad ſolam naturalem qualitatẽ filiationis reſpiciat. Cum duplici tamen moderatione,

ne, cum qua naturales tantùm à legitimis & naturalibus diſtinguuntur; Primò ſcilicet, vt hæc obligatio ergà natura-
30 les ſit ſubſidiaria, ideoque non militet erga filiam aliundè prouiſam; Et ſecundò circa taxam ſeu congruitatem, cum non oporteat ita dignè ac iuxta patris dignitatem collocare filiam naturalem tantùm, ſicuti collocanda eſt legitima & naturalis, cum in naturalibus non militet ratio nobilitatis vel decoris, ſed ſufficiat collocare in ſtatu, qui ex more regionis congruus eſt naturalibus tantùm Q.

Quod autem dicitur de paterna obligatione dotandi filiam quamuis diuitem ac aliunde
31 prouiſam, procedit in prima

Q. *ibidem diſc.*142.

dote, ſecus autem in altera, quã, prima caſualiter ſeù aliàs cõſumpta, dare oporteat, tunc enim non niſi in ſubſidium ac vbi aliàs conſuli non poteſt tenetur, quod tamen non eſt ſpeciale in patre, ſed commune alijs dotare obligatis, vt prima dote non culposè amiſſa ſeu perempta, aliã ſubſidiariã, pro altero tamẽ non autẽ pro eodem matrimonio conſtituere oporteat R. Ideoque dotantes cauti eſſe debẽt dotem benè inueſtitam tradere,
32 nè aliàs ad ſecundam vel vlteriorem cogãtur; fortius verò vbi primæ dotis amiſſio ipſius dotantis culpæ referri poteſt, vt præſertim contingit in
33 caſu quo actum ſit cum viro eam in quantitate cõſtitutam cum

R. *diſc.4. & eod. diſc. 142. eod. tit.*

cum vinculo tuti inueſtimenti tradi debere deindeq; ſine legitimo mulieris cōſenſu libera tradatur, cum tunc viro non idoneo exiſtente, magis ad eamdem primam dotem denuò ſoluendam ob malè factā ſolutionem, quàm ad nouam ſubſidiariè conſtituendam dotans teneri dicatur, ob ius ex dicta cōuentione mulieri quęſitum S.

Eadem prima obligatio patris viuentis, in ipſius morientis hæredem ac bona transfundi-
34 tur, ideoque ſecunda dotandi cauſa ſeu obligatio, poſt patrem, eſt eius hæredis; Quāuis enim huius oneris tranſmiſſio ad hæredes & ſucceſſores ipſaque bona illi affecta, non ſit ſpecialis in patre, ſed

S. *eodem diſc.*4.

ſit communis omnibus aſcen-
dentibus vtriuſque paterni ac
materni lateris, non autem
fratribus vel alijs tranſuerſa-
libus, quorum obligatio eſt
perſonalis, atque cum eorum
35 perſona extinguitur, ex ea
differentiæ ratione, quod pa-
rentum obligatio dicitur ra-
tione ſanguinis magis realis
quàm perſonalis, ideoque non
extinguatur cum perſona, ſed
tranſeat ad bona illi affecta,
altera verò obligatio trãſuer-
ſalium dicatur ratione chari-
tatis, ideoque perſonalis tan-
tùm,& quæ diſtinctio genera-
liter nedum in dote, ſed etiã
in alimentis procedit, vnde
prodijt differentia, quam vt
infra habemus in ſubſidiaria
dote detrahenda ex bonis ſu-
biectis fideicommiſſo,iſto non
obſtante,vbi agatur de aſcen-
dente,

dente, ſecus autem vbi de transuerſali; Attamen id in patris hærede ſpeciale vide-
36 tur, vt quamuis adſint auus, vel mater, alijque aſcẽdentes, ad iſtud onus teneatur, ſed ſubſidiariè quatenus legitima vel portio ipſius filiæ nõ ſufficiat, atque in hoc differt hęres patris defuncti ab ipſo patre viuente qui etiã ceſſante ſubſidio filiam diuitem dotare tenetur vt ſupra T.

Patre verò vel eius hærede idoneo non exiſtente, ſuccedit obligatio aui paterni, & ſic
37 ſucceſſiuè proaui, vel abaui, aliorumque aſcendentium ex eodem latere; In iſtorum autẽ defectum ſuccedit obligatio
38 matris, ac ſucceſſiuè aui materni, aliorumque eiuſdem

T. *eodem diſs.* 142.

lateris aſcendentium iuxta
graduum ordinem, cum eadẽ
transfuſione ſeu tranſmiſſione
oneris ad hæredes alioſque
ſucceſſores V.

Vnde propterea ex magis rece-
pta ſententia, prius detrahen-
da eſt ſubſidiaria dos ex fidei-
39 commiſſo aſcendentis quam-
uis vlterioris paterni lateris,
quàm intret obligatio matris
licèt viuentis, vel aliorũ eiuſ-
dem materni lateris aſcendẽ-
tium X.

Iſte dotandi ordo, vtpote dedu-
ctus ex antiquo iure Digeſto-
rum, quando matris aliorum-
que aſcendentium eiuſdem
lateris nullum erat ſucceſſio-
nis commodum, hodie poſt ius
nouiſſimum, per quod matris

V. *dicto diſc.* 142.
X. *diſc.* 145. *eodem tit.*

ac aliorum aſcendentiũ eiuſ-
dẽ lateris in ſucceſſione æqua-
40 lis effecta eſt conditio, cũ illa
patris & aliorum aſcendentiũ
paterni lateris, procedere non
deberet, cũ ità ceſſet eius ra-
tio, potiuſq; vrgeat contraria
deducta ex regula, *ſecundũ na-
turam*, *&c.* vt æqualis debeat
eſſe proportio commodi & in-
commodi; Et ex qua ratione
aliqui ſcribentes iudicioſè æ-
qualem concurſum ad huiuſ-
modi onus dixerũt illum ma-
tris ac fratrum vtrinque con-
iunctorum; Attamen quia no-
ſtris maioribus cum dicto iu-
ris antiqui ordine occaſione
alimentorum præſcripto, ma-
gis cõmuniter procedere vi-
ſum eſt, idque forus recepit,
quaſi quod iſtud onus ab or-
dine ſanguinis magis quàm
ſucceſſionis regulandũ veniat,

hinc proindè, iuxta legalis fa-
cultatis in hac parte infœlicē
conditionem, ratio cedere
debet receptis traditionibus,
matri hæreticæ vel iudęæ tan-
tùm prima dotandi cauſa,etiā
ante patrem & aſcendentes
eiuſdem lateris attributa Y.
Poſt aſcendentes ſuccedit obli-
gatio germanorum fratrum,
qui ex vtroque latere coniun-
41 cti ſint, in quorum defectum
ſuccedit illa fratrum conſan-
guineorum, quos receptum
eſt ad id teneri,cadente ſolùm
dubitatione in vterinis,in qui-
bus tamen probabilius idem
onus dandum eſt, ac etiam
in ſororibus, nedum quia
ex æquiori, & magis fortè re-
cepta ſententia idem onus,
quando neceſſitas exigat, ex-
ten-

Y. *eodem diſc.142.*

tenſum eſt ad patruos & auunculos, ac amitas & materteras pro facti qualitate, ideoque ſi ad gradu remotiores, multò magis ad proximiores, ſed etiam ob dictam rationem exæquatæ ſucceſſionis Z.

Quamuis autem nullibi in iure ſtatuta videatur obligatio filij dotandi matrem viduam ad
42 alias nuptias tranſire volentem, quinimo ius ciuile id potius abhorrere videatur, attamen ex ratione vel intentione iuris Canonici, quoties aliàs conſultum eſſe non poſſit, atque tranſitus matris ad vlteriores nuptias aliquod probabile fundamentum habeat, iudicis officium pro filij quoque obligatione intrare videtur A.

Om-

Z. *eodem diſc.* 142.
A. *eodem diſc.* 142.

Omnium autem prædictorum, (excepto patre legitimo & naturali) obligatio eſt ſubſidiaria, quatenus dotanda non ſit
43 aliundè prouiſa, cadente ſolùm quæſtione in auo cui neptis patre prædefuncto ſit immediata, vnde propterea ſibi competat ius obtinendi legitimam, cuius ratione aliquorum ſentẽtia eſt auum immediatũ in hac parte patri exæquari, vt purè & ſimpliciter neptem quamuis diuitem ac aliundè prouiſam dotare teneatur, cuius tamen contrariũ probabilius videtur, quoniam etiam in ipſo patre, vt ſupra aduertitur, id modicum rationis fomentũ habet, ideoque irrationabilis legalis rigoris extenſio non de facili admittenda eſt, nam etiam in matre vel auo materno qui

ſit

ſit immediatus cadit eadem ratio legitimæ, & tamen abſolutum eſt obligationem eſſe ſubſidiariam, cum non detur legitima viuentis B.

Poſt iſtos, alij quamuis ſanguine coniuncti, multòque minus extranei quoad hanc obligationem ex ſola iuris diſpoſitione manantem, alia non reperitur obligatio, niſi illa deflo-
44 ratoris vel raptoris, quam ſupra inſinuatum eſt, eſſe potius primam etiam ante patrem, ita ex paſſa iniuria releuandũ; Idemque ex eadem ratione, ſeu ex altero damnorum & intereſſe in occiſore patris vel alterius coniuncti, qui ſi viueret dotare deberet, quamuis in patre tantùm ſcribentes exemplificare ſoleant, ſed eadem

B. *eodem diſc.* 142.

dem vrgere videtur ratio C.
Remotior autē agnatus vel etiā
dominus, cui ſeudum aperia-
tur, ex quadam æquitate obli-
44 gatus videtur ad dotandam
illam fœminam, quæ aliàs, niſi
ſexus obſtaret, in ſeudo vel
reſpectiuè in alijs bonis eſſet
ſucceſſura; Atque aliqui etiam
tutorem pupillæ aliàs nō pro-
uiſæ obligant; quod tamen
nullum habere videtur proba-
bile fundamentum D.
Sub patris autem nomine, quam-
uis regulariter explicetur le-
gitimus & naturalis, quādoq;
46 tamē pro facti qualitate venit
etiam adoptiuus ſeu arroga-
tor, vbi ſcilicet arrogatio eſt
talis qualitatis, quod verè ac
in omnibus arrogatus fiat ar-
ro-

C. *eodem diſc.* 142.
D. *eodem diſc.* 142.

rogantis ſuus, adeòut loco legitimi & naturalis quamuis viuentis ſuccedat E.

Collocant aliqui inter dotare obligatos, vaſallos iuxta mores regionum adiutorium Do-
47 mino filiam dotanti præſtare debentes, ſed malè, quoniam iſtud non dicitur onus dotandi quod eis incumbat, ſed potius quod idem onus incumbens patri, iuſtã illi prębeat cauſam collectãdi vaſallos ad huiuſmodi ſubuentionem quam aliàs petere non poſſet tanquam per ſpeciem collectæ; Prout malè ſituant ſocium dotare obligatum filiam ſocij vniuerſalis, id enim potius reſultat à natura ſeu qualitate ſocietatis vniuerſalis quoad omnia onera & expenſas, non autem ex peculiari

E. *eodem diſc.* 142.

liari iure dotis.

In prædictis autem omnibus ex iuris diſpoſitione dotare obligatis cadit quæſtio, an huiuſ-
48 modi obligatio ſit iure actionis, vel potius iudicis officio, atque magis communiter receptum eſt, illam dici officio iudicis, præterquam in ſtupratore vel raptore, quorum reſpectu debita videtur condictione ex lege, vel vbi dos debita ſit condictione ex Statuto F.

De concurſu dotandarum ac ordine inter eas tenendo.

RArò forus audit huiuſmodi quæſtiones, in quarũ contin-

F. *eodem diſc.*142.

tingentia, octo caſus diſtin-
guendi veniunt, Primus ſcili-
cet in patre viuente, qui plu-
49 res filias habeat, Secundus
in eiuſdem patris defuncti hę-
reditate, Tertius in fideicom-
miſſo maiorum, Quartus vt
ſupra ex ratione ſanguinis vel
charitatis ex legis diſpoſitio-
ne dotare obligatis, Quintus
in dote debita ex diſpoſitione
hominis vni ex pluribus cer-
tis ac determinatis perſonis,
puta quia relicta ſit dos vni
ex filiabus Titij; Sextus in
dote ex hominis pariter di-
ſpoſitione debitis pluribus in-
certis de certis ſeu de certo
genere, vt ſunt montes fami-
liarum, vel conſimiles diſpo-
ſitiones, dotalia ſubſidia de-
cernentes puellis de familia
vel parentela. Septimus eſt in
dote pariter ex diſpoſitione

ho-

hominis debita incertis de incertis, vt ſunt ea dotalia ſubſidia, quæ ex piorum locorum inſtituto ſeu aliàs ex pijs diſpoſitionibus præſtari debent pauperibus puellis Ciuitatis vel parochiæ, &c. Et octauus in dote debita per ſtupratorem vel raptorem, quia nempe plures ſtupratæ vel raptæ concurrant.

In primis quatuor caſibus certa & determinata regula tradi non poſſe videtur, ſed deciſio pendet à iudicis arbitrio pro facti qualitate & circumſtantijs regulando; Licèt enim in huiuſmodi concurſu regulariter intrare quoque videatur
50 regula, vt qui prior eſt in tempore porior ſit in iure, vel eiuſdem regulæ ratio, vnde propterea fundata videatur intentio maioris natu, non per hoc

hoc tamen refrœnatum videtur patris vel alterius dotare obligati, ſeu etiam iudicis arbitrium, vt hunc ordinem interuertere valeat.

Circa quintum caſum vnicæ dotis, quæ ex hominis diſpoſitione danda ſit vni ex pluribus alicuius determinatæ perſonæ filiabus, quæ primò collocanda eſt, duæ cadunt inſpectiones, Vna ſcilicet cadu-
51 cationis legati, quatenus cõtingeret quod filia natu maior ante conditionis purificationem decederet, Et altera, an inter ipſas filias pro talis legati aſſequutione attendi debeat ordo ætatis, vel ordo maritationis ſeu collocationis; Et quoad primam, quamuis non deſint contradicentes, verius magiſque receptũ eſt legatum non caducari, cum potius

tius ſpectari videatur effectus à diſponente conſideratus releuandi patrem ab eo onere dotationis vnius ex filiabus, quàm quod certa earum perſona determinata ſit, niſi facti qualitas aliter ſuadeat.

In ſecunda verò, regula prioritatis aſſiſtere videtur maiori natu, adhuc tamen pro facti
52 qualitate limitanda eodem modo quo in præcedentibus alijs quatuor caſibus dictum eſt, vt attẽdatur prioritas maritationis ſuprà illam ætatis.

In ſexto caſu dotis debitæ pluribus incertis de certo genere iuxta inſinuatum exemplum ſubſidij dotalis, quod per mõtes familiarum, vel ex alia di-
53 ſpoſitione puellis de familia vel parentela præſtandum ſit, ſi adſunt leges fundationis, iſtæ ante omnia ſeruari debẽt,

eis

eis verò deficientibus,non videtur certam ac determinatam regulam ſtatui poſſe, ſed totum remittendum iudicis prudenti arbitrio ex facti circumſtantijs regulando, attendendo ſcilicet, vel maiorem periculi imminentiā, ſiue maiorem ſanguinis proximitatē cum ſimilibus; Idemque in ſeptimo caſu ſubſidiorum prę-ſtandorum incertis de incertis,circa quæ principaliter habendus erit reſpectus, quando ille vrgeat coniunctionis ſanguinis fundatoris vt coniunctæ præferri debeāt extraneis; Quinimò Princeps vel alter ſu-
54 premus magiſtratus puellis fundatori coniunctis decernere ſolet aliqua maiora ſubſidia quàm extraneis ex veriſimili intentione diſponentis, dictaque ſubſidia coniunctis præ-

ſtan-

ſtanda ſubiacere non ſolent illis vinculis & oneribus, quibus ſubiacent ea quæ dantur extraneis.

Et demum in octauo, cum pro huiuſmodi dotibus non competat hypotheca, ſed omnibus
55 æqualiter competat ius implorandi iudicis officiũ iuxtà vnam opinionem, vel iuxta alterã actio perſonalis tantùm, hinc proinde nõ intrat prioritas temporis, ſed æqualis eſſe debet concurſus, niſi pariter facti circumſtantiæ aliter ſuadeant, ratione ſcilicet maioris periculi vel indigentiæ, ſiue potiſſimum ratione maioris aut minoris culpæ ac reſpectiuè commiſerationis cõcurrentis magis in vna quàm in altera ex ſtrupratis, earumque parẽtibus vel coniũctis G.

De

G. *de his omnibus reſpectiuè d. diſc.* 142. *& diſc.*6. *cum ſeqq. eod. tit.*

De dote conſtituenda ex diſpoſitione hominis; an ſit etiam ſubſidiaria, Et an implicitè contineat conditionem matrimonij futuri, vel conuenire poſſit etiam nuptis; Et an diſpoſita pro matrimonio carnali, conueniant ſpirituali, vel econtrà; Et quatenus alias contineat conditiones, an & quando illarum implementum ſit neceſſarium.

VBi verò agatur de dote cõſtituenda ex diſpoſitione hominis, puta ex legato, vel alia præſertim vltima voluntate, ſeu etiam actu inter vi-

56 uos, plures cadunt quæſtiones ſuper huiuſmodi dotis aſſequutione; Primò ſcilicet, an obtineri valeat per puellam aliundè prouiſam, vel potius concurrere debeat eadem ſubſidij qualitas, quæ, excepto patre, neceſſaria eſt in dote debita ex diſpoſitione legis; Secundò an implicitam habeat cõditionem vnius vel alterius matrimonij de futuro; Tertiò an ſufficiat matrimonium de præterito, itaut conueniat etiã nuptis; Quartò an conueniat vtrique matrimonio carnali & ſpirituali, vel potius vni tantùm & nõ alteri; Et quintò quatenus alias contineat conditiones, an & quæ adimpleri debeant, vel reſpectiuè reijciantur, ſeu vitient vel vitientur.

Quatenus pertinet ad primam,

tres

tres diſpoſitionis ſpecies diſtinguendæ ſunt; Prima eſt facta ad fauorem certæ ac determinatæ perſonæ proprio ac appellatiuo nomine, ſiue etiã incertæ, ſed intuitu alterius perſonæ certæ, puta ſingulis vel pluribus filiabus Titij vel
57 Sempronij, adeout legatum vel altera diſpoſitio proueniat ex motiuo meriti vel affectionis perſonalis, Et tunc eo modo quo habemus etiam in alimentis debitis iure actionis ita diſtinctis ab ijs quæ debẽtur ex diſpoſitione legis ac officio iudicis, neceſſaria nõ eſt ſubſidij qualitas, ſed debetur etiam diuiti & aliundè prouiſæ, niſi diſponentis expreſſa vel etiam coniecturata voluntas in contrarium vrgeat.

Altera eſt ſpecies diſpoſitionis ad fauorem eorum, quibus de

iure dos debita ſit loco legi-
58 timæ ſeu in præmium exclu-
ſionis à ſucceſſione per Statu-
tum demandata, & tunc pa-
riter tanquã debita iure actio-
nis vel conditione ex lege,
dictam ſubſidij qualitatẽ non
exigit, ſed etiam diuitibus ac
prouiſis debetur H.

Tertia eſt diſpoſitio, quæ fiat per
ordinatorem fideicommiſſi, à
quo, vel ſimpliciter, vel extan-
tibus maſculis excludãtur fœ-
59 minæ, quas diſponatur dotari
debere, an ſcilicet huiuſmodi
diſpoſitio aliquid addat diſ-
poſitioni legis, adeout adimat
ſubſidij neceſſitatem, vel po-
tius tanquam famulatiua diſ-
poſitionis legalis, ad eius limi-
tes cum dicta qualitate intel-
ligi debeat; Et tunc ſi agitur
de

H. *de his hoc eod. tit. in ſupplemẽto.*

de diſpoſitione aſcendentis ad fauorem fœminarum in genere ſine merito vel affectione perſonali, quamuis non deſint tenentes primam partem, verior tamen ac recepta eſt altera, vt intelligenda veniat in ſubſidium iuxta diſpoſitionem iuris, maiori dubietate remanente, vbi agatur de diſpoſitione tranſuerſalis vel extranei, in qua tamen verius videtur idem quoque dicendũ eſſe I.

Quarta eſt ſpecies diſpoſitionis, quæ ex liberalitate alicuius, vel ex plurium correſpectiua
60 & oneroſa conuentione fiat ſuper dote vel dotali ſubſidio puellarum de certo genere, puta de familia vel parentela,&c., vt ſunt montes fami-

I. *diſc.37. & 145. hoc tit.*

liarum, qui deſuper erecti habentur, ſeu aliæ diſpoſitiones ad inſtar, Et tũc dicta ſubſidij qualitas neque neceſſaria videtur, cum ſit etiam ſpecies dotis debitæ iure actionis, niſi lex fundationis vel conſuetudo aliàs ſuadeat.

Quinta demũ eſt ſpecies diſpoſitionis genericæ pro puellis incertis de incertis etiam extraneis abſque aliquo perſo-
61 nali vel certi generis merito ſeu affectione, vt ſunt ea ſubſidia dotalia, quæ præſtantur per pia loca, vel per pias diſpoſitiones puellis de Ciuitate vel de parochia, &c. Et tunc receptum eſt ſubſidij qualitatem neceſſariam eſſe, quoniam huiuſmodi diſpoſitiones intelliguntur de puellis pauperibus ac aliunde non prouiſis ex motiuo pietatis, vt ita ea-

rum honeſtati conſulatur L.
Cadente quæſtione,an vbi ex lege vel conſuetudine certa sũma taxata ſit, quamuis puella de proprio poſſideat,ad ſubſidium admitti non debeat,cui ſcilicet incumbat onus pro-
62 bationis dicti exceſſus vel nõ exceſſus; Atque diſtinguendũ venit inter dotem conſtitutam vel conſtituendam, vt hoc ſecundo caſu onus probationis ſit puellæ dotis cõſtitutionem petentis tanquam pro qualitate, in qua conſiſtit ſuæ intentionis fundamentum,in altero autem ſit illius qui dotẽ iam conſtitutam impugnare vel denegare velit M.
Pluribus etiam quæſtionibus cadẽtibus ſuper huiuſmodi ſub-

 ſidijs,

L. *diſc.7. & ſeqq. hoc tit.*
M. *d. diſc.7. & ſeq. hoc tit.*

ſidijs, illa præſertim an cau-
63 tio de reſtituendo, ſeu alia
qualitas, quæ ex pij loci inſti-
tuto vel diſponentis lege ge-
neraliter neceſſaria eſt in puel-
lis quibus iuxta generalem
diſtributionẽ detur ſubſidiũ,
requiratur in illis, quæ ad idẽ
ſubſidium admitti debent, ad
alicuius certæ perſonæ nomi-
nationem ſeu ex alio iure ſpe-
ciali, Et regulariter verior vi-
detur negatiua, niſi facti cir-
cumſtantiæ aliter ſuadeant N.
Quo verò ad ſecundam ſupra in-
ſinuatam principalem quęſtio-
nem, an ſcilicet huiuſmodi
dos debita ſeu conſtituenda
ex diſpoſitione hominis, im-
plicitam habeat conditionem
futuri matrimonij carnalis vel
ſpiritualis, Aut agitur de di-
ſpo-

N. *diſc.* 10. *eodem tit.*

ſpoſitione illius, in cuius bonis puellæ debita ſit legitima, cuius loco talis dos iure legati vel alterius diſpoſitionis re-
64 licta ſuccedat, Et tunc, Aut expreſſam continet conditionem futuri matrimonij, adeout voluntas ſit clara, reſtringatur autem quæſtio ad poteſtatem ob legitimæ fauorem ſeu priuilegiũ, per quod omnis conditio vel dilatio aliudque onus reijcitur, & quatenus relicta quantitas non excedat legitimam, extra controuerſiam eſt, dotem purè deberi, dictamque conditionem reijci.

Vbi verò dos legitimam excedit, tunc intrat quæſtio, an onus ſeu conditio ſubſtineatur in exceſſu tantùm, vel potius in totum, cuius quæſtio-
65 nis deciſio pendere videtur à

facti qualitate ac circumſtantijs, tanquam in quæſtione voluntatis, an ſcilicet ille exceſſus ex diſponẽtis intentione relictus fuerit in recompẽſam oneris ſeu conditionis, itaut aliàs relinquendi voluntas deſit, necnè, tali enim voluntate accedente, non poteſt fœmina, in cuius fauorem ita diſpoſitum eſt, voluntatem diuidere, ſed vel eam ita qualificatam in totum acceptare debet, vel eam impugnando, obtinere legitimam liberam ex diſpoſitione legis, quod in eius arbitrio ac electione repoſitum eſt O.

Si verò talis diſpoſitio patris vel alterius ad legitimam obliga-

ti,

O. *diſc.13.& 14. hoc tit.& in ſupplemento, ac etiam ſub tit. de matrimonio.*

ti; & cuius loco dos ſuccedat, nullam contineat conditioné expreſſam, & tunc nulla ſubintelligitur tacita, quamuis
66 dicatur relinqui pro dote, quæ ita demonſtratiuè ſtare videtur tanquam ille finis, cui à communiter cõtingentibus fœminarum peculiũ deſtinatum eſt, quamuis diſpoſitio legitimæ quantitatem excedat, quaſi quod diſponentis volũtas cenſenda ſit iuris diſpoſitioni accommodata, eaque ſit vniformis ac indiuidua, ex ſola tamen iuris præſumptione contraria probatione vel fortioribus præſumptionibus elidibili.

Idque vbi agitur de diſpoſitione patris vel alterius ad legitimã obligati, per vltimam voluntatem, ſeu aliàs effectum ſortitura poſt mortem, adeout veriſi-

rificetur dicta ſubrogatio loco
67 legitimæ, ſecus autem vbi agatur de cõſtitutione vel promiſſione dotis inter viuos,quãdo non intret dicta ſubrogatio loco legitimæ, quæ non datur viuentis,tunc enim matrimonium dicitur cauſa finalis ac præciſa, adeout ſine illius implemẽto nulla ſit exercibilis actio, ideoque receptũ eſt, quod ad effectum exequẽdi inſtrumentum vel aliam obligationem dotis conſtitutæ pro certo matrimonio, de iſtius implemento docendum ſit.

Sed ſi agatur de diſpoſitione extranei, ad nullam legitimam obligati, cuius loco habetur etiam quandoque parens, vbi
68 ſcilicet propter Statutũ ſimpliciter fœminarum excluſiuũ ipſæ habentur tanquam extraneæ,

neæ, adeout dos non ſuccedat loco legitimæ, & tunc diſpoſitio de dote præſtanda implicitam continet conditionem matrimonij carnalis vel ſpiritualis, à quo dos nomen ac eſſentiam recipit, adeout, vt ſupra aduertitur, neque conueniat illis puellis, quæ cælibem vitam eligant, ac virginitatem ſub aliquo quamuis pio & laudabili inſtituto ſeruare velint, ſine tamen valida & ſolemni profeſſione, ex qua ſpirituale matrimonium reſul-
69 tat, remanente ſolùm iſto caſu iure petendi ſubuentionem pro alimentis, vel ex obligatione alendi reſultante à legis diſpoſitione, vel ex veriſimili diſponentis voluntate, ita per legem ſuppleta vel ſubintellecta P.

Iſta

P. *ibidem proximè ſuprà.*

Iſta regula ſuper matrimonij cō-
ditione ſubintelligenda vtpo-
te ſoli iuris præſumptioni in-
70 nixa,fallit vbi nedum expreſ-
sè conſtat de diuerſa volunta-
te, quod ſcilicet dotis nomen
ſeu vocabulum ita demonſtra-
tiuè adiectum ſit, potius exe-
cutioni quàm ſubſtātiæ diſpo-
ſitionis, ſed etiā vbi coniectu-
raliter, adeout nulla deſuper
cadat quæſtio iuris, ſed tota
ſit facti ac voluntatis, an ſcili-
cet verbum *dotis*, ſubſtantiæ,
vel executioni diſpoſitionis a-
diectum ſit,ſuper quo ſcriben-
tes plures tradunt diſtinctio-
nes deductas ex formalitate
verborum,ſeu ab vnicitate vel
pluralitate orationis,aut ſi di-
ſponens mandet interim ſup-
peditari alimēta ſeu annuum
redditum cum ſimilibus, ſu-
per quibus iuxta conſuetum

Le-

Legiſtarum vitium, vnus aliũ tranſcribendo, nimium ſe inuoluere videntur; Veritas tamen eſſe videtur, vt huiuſmodi quæſtio vtpotè facti ac volũtatis potius quàm iuris, certam ac determinatam regulam generalem non recipiat, ſed iuxta generalem naturam quæſtionum voluntatis deciſio pendeat ex ſingulorum caſuum particularibus ac indiuiduis circumſtantijs, ex quibus veriſimilem voluntatem deſumere erunt partes prudentis iudicis.

Effectus huius inſpectionis ſunt plures, ille præſertim caducationis, vel reſpectiuè tranſmiſ-
71 ſionis conditione non impleta, ſiue exercitij actionis ante conditionis implementum vel fructuum medij temporis cum ſimilibus.

Ter-

Tertia eſt principalis quæſtio cadens in huiuſmodi dote debita in diſpoſitione hominis, in qua præſupponenda ſit dicta implicita conditio matrimonij, an ſcilicet intelligatur
72 tantùm de matrimonio futuro, vel ſufficiat præteritum, adeout nuptis quoque conueniat, ſeu per ſubſequutũ matrimonium viuente teſtatore, & ſic poſt diſpoſitionem, ſed ante illius perfectionem ipſa diſpoſitio ceſſet; Id autem apud ſcribentes inuolutũ videtur ob confuſionem pluriũ caſuum inter ſe diuerſorum, cum quorum diſtinctione planum fortè remanet.

Quare plures caſus diſtinguendo, primus eſt in diſpoſitione facta per patrem ad fauorem
73 filiæ pro eius dote, ipſa verò filia nubat etiam cum dote ex

bonis proprijs ſeu aliundè obtenta, & tunc talis diſpoſitio ei quoque conuenit,neque per matrimonium ceſſat,quoniam pater,vt ſupra aduertitur, filiã etiam diuitem ac nuptam dotare tenetur, atque non implicat, vt ea duplicem dotem habeat, vnam propriam,alteram, quam à patre obtinere debet, loco legitimæ vel ſucceſſionis, ideoque diſpoſitio facta cẽſetur in compenſationem ſeu executionem debiti paterni, ac pro illius taxatione, iſtaque eſt vera ratio, non autem altera implementi conditionis, quã aliqui aſſignant.

Alter caſus eſt eiuſdem paternæ diſpoſitionis ad fauorem filiæ, quæ deinde ab ipſo patre viuente maritata & dota-
74 ta fuerit, & tunc receptum eſt diſpoſitionem ceſsare ob ceſſa-

ceſſationem illius cauſæ, quæ in paterna diſpoſitione ineſſe cenſetur, quamuis non exprimatur, atque in hoc pater dotare obligatus ab alijs differre videtur, quoniam cum agatur de debito legali quod neceſſarium dicitur, non autem voluntarium, præſumptio eſt, quod legatum vel altera diſpoſitio facta cenſeatur animo compenſandi.

Difficultate remanente, quando dos poſtmodum conſtituta eſſet minor, an ſcilicet reſiduũ
75 petatur iure legati, vel alterius diſpoſitionis, iſtaque famigerata eſt quæſtio, in qua ſcribẽtes nimium ſcinduntur, Aliquibus affirmantibus, Alijs autem negantibus, Alijs verò vtramque opinionem conciliare conantibus cum diſtinctione deducta ex formalitate

ver-

verborum, quaſi quod ſi legatum fiat pro dote, vna opinio tenenda ſit, ſecus autem ſi pro maritanda &c.; Quamuis autem opinio affirmatiua maiorem auctoritatum calculum habere videatur, adhuc tamē, attento communi vſu ac ratione, probabilior videtur negatiua, ſæpius enim parentes ita diſponendo per vltimam voluntatem, vtpotè cogitantes filiarum maritationem ac dotationem poſt eorum mortem, pinguius prouident, vt ita magis tuti reddantur de nuptijs dignis, quæ ipſis viuentibus facilius obtinentur cum minori dote ob ipſius parentis qualitates, quæ frequenter pars dotis eſſe ſolent, atque viros dignos cum minori dote ad matrimonium alliciunt.

Siue reiecta in omnibus caſibus

pro meo ſenſu damnabili deciſione reſultante à formalitate verborum, quæ frequentius Notarij eſſe ſolent, abſque eo quod teſtatores ad vnam vel alteram formulam aduertant, reiectaque pariter opinione volentium deſuper concurrere defectum poteſtatis, quod ſcilicet non poſſit pater dotem ita diſponendo taxatam minuere, cum id verè nullam probabilitatem habere videatur, tanquam quæſtio voluntatis decidenda venit cum ea regula, cum qua generaliter quæſtiones facti ac voluntatis decidendæ ſunt, ex facti ſcilicet qualitate ac ſingulorùm caſuum particularibus circũſtantijs, ex quibus deſumenda veniat veriſimilis teſtatoris voluntas.

Tertius caſus eſt in eo qui puellam

lam nuptam vel aliunde prouiſam dotare non tenetur, ita-vt eis obligatio ſit ſolùm ſubſidiaria, clarius verò in eo qui nullam dotãdi obligationem habeat, atque agatur de diſpoſitione generica pro incertis de incertis, vt frequenter eſſe ſolent ea pia legata vel aliæ diſpoſitiones, quæ fiunt pro dotali ſubſidio puellarum Ciuitatis vel parochiæ, &c.

76 Et tunc cum, vt ſupra aduertitur, huiuſmodi diſpoſitiones non conueniant niſi pauperibus aliunde non prouiſis, vtique puellæ iam nuptæ & dotatæ ad eas aſpirare non poſſunt; ſi verò ſunt nuptæ ſed non dotatæ, neque talem virum habeant, qui eas licèt indotatas prouidere teneatur vel poſſit tunc in punćto iuris, ſiue in ſenſu DD. etiam nu-

nuptæ huiuſmodi diſpoſitionū vel ſubſidiorum capaces eſſe videntur, quaſi quod eadem vrgeat ratio pietatis; Verùm communis vſus aliter docet, quod ſcilicet ad huiuſmodi ſubſidia quæ in magno numero in Vrbe alijſque præſertim magnis Ciuitatibus ex pijs diſpoſitionibus ſingulis annis diſtribuuntur, non admittuntur iam nuptæ quamuis indigentes, quibus eadem ratio pietatis rectè congruat, niſi quando ante tempus diſtributionis nuptiæ de licentia eorum ad quos diſtributio pertinet, ſequerentur.

Aut verò agitur de diſpoſitione pariter generica ad fauorem incertarum de certis, in quibus aliqua particularis ratio
77 vrgeat, vt exemplificando à frequentius contingentibus, ſunt

ſunt illa dotalia ſubſidia quæ per montes familiarũ per conſimiles diſpoſitiones deſtinata ſunt omnibus puellis de familia vel parentela, & tunc ſecus dicendum videtur, vt eis etiam conueniat niſi lex fundationis obſtet,quaſi quod huiuſmodi puellæ ab inſtanti earum natiuitatis quoddam ius cum ſola cõditione futuri matrimonij acquiſijſſe videantur, dilata ſolùm executione poſt implementũ conditionis; Potiſſimè verò quia frequenter contingit, quod ob maiorem numerum puellarum, quàm aſſignati redditus ferant, ſeruando inter eas ſuprà inſinuatum ordinem maioris ætatis vel maioris proximitatis, aliquibus conuenit diù expectare, vt aperiatur locus diſtributionis vel ſubſidij ad ea-
rum

rum fauorem,ideoque cogendæ non ſunt interim viduitatem pati, ac propterea vſus docet, quod hoc ius vel ſpes pro tempore quo maturabit, ab initio in dotē vel eius partem conſtituitur.

Aut agitur de legato vel altera diſpoſitione dotis ad fauorem certæ ac determinatæ perſonæ,proprio & appellatiuo nomine ſeu etiam incertæ ac no-
78 mine collectiuo, ſed intuitu alterius perſonæ certæ ac determinatæ, puta ad fauorem vnius vel plurium filiarum alicuius proprio ac appellatiuo nomine deſignati, & tunc ſi mulier de tempore teſtamēti erat nupta & congruè dotata, idque teſtatori ſeu diſponenti cognitum erat, receptū videtur diſpoſitionem ei non conuenire, niſi quatenus con-

tin-

tingat vlteriores nuptias de futuro contrahi debere, quibus,non autem iam contractis diſpoſitio conuenit, ſecus autem ſi ſit nupta, ſed non congruè dotata, cum tunc non incongruat dotem etiam poſt contractum matrimoniũ conſtitui vel ſuppleri; Nulli autẽ vel nimiũ rari ſunt caſus huiuſmodi quæſtionis,quæ vtpotè facti & voluntatis magis quàm iuris,pro facti qualitate magis decidenda eſt.

Si verò de tempore teſtamenti vel etiam poſtea, ipſo tamen teſtatore viuente ſed ignoran-
79 te,nuptiæ cõtractæ ſint,adeo vt de tempore quo diſpoſitio perfectionem recipit, puella iam nupta ſit, tunc plures deſuper habentur opiniones;Vna eſt affirmatiua triplici rationi innixa, Vel ſcilicet, quod pro

diſpoſitione conditionali conſequenda ſufficiat conditionē quandocumque impleri; Vel quia vbi certus effectus attenditur, curandum non eſt, an ille præcedat vel ſequatur; Vel demum quia matrimonium non eſt cauſa extinctiua, ſed potius productiua dotis, ideoque ceſſet contraria ratio extinctæ ſeu ceſſantis cauſæ legandi; Ea verò quæ habemus in iure de tempore limitato, procedunt vbi illud adiectum eſt cauſa limitandi ſeu extinguendi obligationem, non autem cauſa eam perficiendi vel exequendi; Alia etiam militante ratione per aliquos aſſignari ſolita, quod quamuis talis diſpoſitio adhuc imperfecta & reuocabilis nullum tribuat formale ius ſed ſolam ſpem, adhuc tamen ob iſtam

puel-

puella facilius ac dignius collocari poteſt.

Altera eſt opinio præcedenti de directo contraria, & ſimpliciter negatiua ex ratione ceſſantis cauſæ legandi, ſeu ceſſantis finis ob quem diſpoſitio facta ſit, quodque dicta ratio, vt matrimonium ſit potius cauſa productiua dotis quàm extinctiua, congruat ſolùm patri, qui dotare tenetur filiam quãuis nuptam & dotatam.

Tertia eſt opinio diſtinguens, an diſpoſitio concepta eſſet in futuro vel in ſubiunctiuo, vt hoc ſecundo caſu conueniat etiam nuptis, ſecus autem primo.

Verius autem videtur iſtam quęſtionem, vtpotè facti & ambiguæ voluntatis, potius quàm iuris, certam ac determinatã non recipere deciſionem, ſed eam pendere ex facti qualita-

te ac circumſtantijs,veriſimilem diſponentis voluntatem, probantibus, ideoque formulas verborum ſeu qualitatem perſonarum tam diſponentiũ quàm eorum cum quibus diſpoſitio fiat cum alijs ponderationibus vel diſtinctionibus deſuper ponderari ſolitis, attendi debere iuxta ſingulorũ caſuum qualitatem, eo modo quo in materia fideicommiſſaria ſeu generaliter aliarum vltimarum voluntatum habemus circa præſumptiones & coniecturas,quas frequẽs praxis docet,in vno caſu admitti ac ſufficientes reputari, in altero autẽ eaſdem imo maiores reijci ac inſufficiẽtes eſſe.

Sub hac eadem quæſtione altera cadit inſpectio,an ſcilicet huiuſmodi diſpoſitiones implicitam habentes nuptiarum

con-

conditionem, conueniant etiã ſecundis ſeu vlterioribus nu-
80 ptijs, vel tantùm primis; Et quamuis aliqui rigoroſè ad primas tantùm ſe reſtringant ex regula, quod diſpoſitio cõſumitur in prima vice ſeu primo actu, Alij verò ſimpliciter teneant, quod omnibus conueniat, Atque alij diſtinguant, an primum matrimonium eſſet ſolum ratum & non conſũmatum, cum alijs ponderationibus deſuper haberi ſolitis; Verius tamen videtur vt dicẽdum ſit idem, quod ſupra inſinuatum eſt, iſtam ſcilicet vtpotè quæſtionem potius volũtatis ac facti quàm iuris ex facti qualitate pro iudicis prudenti benèque regulato arbitrio decidendam eſſe Q.

Q. *de his omnibus in ſupplemento, & hoc tit. incidenter.*

Quarta eſt ſupra inſinuata principalis quæſtio cadens in huiuſmodi dotibus ex hominis diſpoſitione debitis, an ſcilicet diſpoſitio conueniat vtrique, vel potius vni & non al-
81 teri matrimonio, quia nempe relicta pro nuptijs carnalibus, non conueniat ſpiritualibus, vel econtra, cum præſuppoſito tamen, quod nulla vrgeat in diſponente dotandi obligatio, cum tunc incongruum ſit de illius voluntate quærere, quando neceſſitas eum quã. uis inuitũ impellat, ſed quod agatur de diſpoſitione merè volũtaria, adeòut tota ſit quęſtio voluntatis; Et tunc, Aut voluntas eſt clarè & expreſsè limitata ad vnam matrimonij ſpeciem, & ſi eſt pro ſpirituali, extra controuerſiam remanet, carnali nõ conuenire; Vbi verò

rò econuersò ad carnale reſtricta eſt, aliqui credunt, vt fauore vitæ religioſæ ſeu matrimonij ſpiritualis talis reſtrictio pro nõ ſcripta haberi debeat; ideoque pro ſpirituali etiam matrimonio debeatur illa dos, quæ pro ſolo carnali relicta eſt.

Quinimò, vt etiã in caſu diſcretiuæ, quod ſcilicet diſponens de vtroque matrimonio cogitando, pro carnali maiorem, pro ſpirituali autem minorem dotem relinquat, vt adhuc ex eadem ratione, ſpreto diſponentis iudicio, maior ſumma debita ſit contrahenti illud matrimonium, cui minor aſſignata eſt.

Contrarium verò in caſu expreſſæ ac certæ voluntatis omnino verius ac receptum eſt, quoties non conſtaret ex irratio-

nabili Religionis ac vitæ ſpiritualis odio ita diſpoſitum eſſe, quamuis per diſponentē non aſſignaretur congrua ratio, cur magis vnum quàm alterum matrimonium deſiderauerit, cum in dubio potius congrua ratio ſeu honeſtus finis quàm dictum irrationabile odium præſumi debeat; Idque in caſu quo agatur de reſtrictione ad vnam tantùm matrimonij ſpeciem, vbi verò de vtroque ſed diſcretiuè vt ſupra diſpoſitum eſt, altera vrget congrua ratio minoris dotis quæ pro vno magis quã pro altero de cõmuni vſu requiritur, atque tunc ex ſupplēda diſponētis voluntate rectè per eligentem vitam ſpiritualem aliundè nõ prouiſam ſupplementum peti poterit.

Reſtringitur ergo quæſtio, vbi

aga-

agatur de voluntate ambigua, ac non omnino certa & expreſſa,quia nempe ſimpliciter dictum ſit pro dote, ſiue prò collocatione puellæ, &c.

Et tunc licèt ſcribentes nimium variando inſiſtant in verborũ formalitatibus, & an diſpoſitio concepta ſit lingua latina vel materna quæ reſpectiuè ſimplicem vel duplicem habeat ſignificationem, cũ alijs conſiderationibus deſuper fieri ſolitis, attamen verius eſt iſtam pariter dici quæſtionem potius facti & voluntatis quã iuris, ideoq; pariformiter prò facti qualitate,vt ſupra dictum eſt decidenda, conſtituta regula generali in dubio attendenda, quoties contraria non vrgeant limitationem ſuadentia, vt diſpoſitio vtrique matrimonio conueniat.

Prò diuerſa autem voluntate regulanda, quoties agitur de diſpoſitionibus generalibus prò incertis de incertis, ſatis deferendum videtur quantitati ad hunc effectū deſtinatæ, quæ vni & non alteri matrimonio congruat, quoties ex lege pij loci diſtributionem facere debentis diuerſa ſit vnius ac alterius ſubſidij ſumma, idque diſponenti innoteſcat.

Vbi vero agitur de diſpoſitione prò certis perſonis, ſeu etiam prò incertis de certis, & cum quibus aliqua particularis ratio ſanguinis vel dilectionis aut decoris concurrat, & tunc quoties aliqua non vrgeat ratio, vel non vrgeant coniecturæ ob quas magis vnam quam alteram matrimonij ſpeciem diſponens deſiderauerit, magis de plano dicta regula intrat,

trati Si verò quàntitas contrarium adminiculum præſtet, quia nempe vnis & non alijs nuptijs magis congrua ſit, adhuc tamen referendo potius diſpoſitionem ad illatum veriſimile præſuppoſitum, quàm ad præciſam taxationem, refrenatum non videtur iudicis arbitrium ex illa maiori ſumma quæ prò vno matrimonio deſtinata ſit applicari ſummã minorem alteri congruã, quaſi quod in diſponentis intentione principaliter fuerit ipſius perſonæ prouiſio in genere, magis quã vnus vel alter modus, firmo tamen remanente dicto aſſumpto, vt deſuper certa & determinata regula dari non poſſit, ſed totum pendeat ex ſingulariũ vel indiuiduorũ caſuum qualitate & circum-

 ſtan-

ſtantijs R.

Quinta demum eſt principalis quæſtio cadens ſuper huiuſmodi dote debita ſeu conſtituenda ex diſpoſitione hominis, circa alias conditiones quæ vltra explicitam vel implicitã vnius vel alterius matrimonij adijciantur.

Sub iſta quæſtione non cadit materia prohibitæ cõditionis inducentis viduitatem, quoniã eo ipſo quod datur diſpoſitio prò dote, implicitam continet

82 vt ſupra conditionem matrimonij carnalis vel ſpiritualis, ſine quo dos nõ datur, ac propterea ea quæ in iure habentur de prohibita conditione viduitatis, extranea videntur ab

R. *De his diſc.*12. *hoc tit.* & *latius in ſupplemento*.

ab hac materia dotali, ſed potius alijs diſpoſitionibus conueniunt S.

Et nihilominus, vt in ſua matrimoniali materia, ac etiam alibi aduertitur, ea quæ in iure ciuili ſuper dicta viduitate prohibita habentur, ſcholaſticorum pabulum hodie re-
83 manent potius quàm occupatio forenſium, quoniam rari, ac fortè nulli ſint caſus, in quibus ad praxim reducatur illa irrationabilis vel odioſa prohibitio, quæ honeſto vel meliori fine denudata ad hunc effectum requiritur, dum adeſſe poteſt ille finis cælibatus qui apud catholicos honeſtus & commendabilis eſt, quamuis apud ethnicos iuris ciuilis au-

ćto-

S. *ſub tit. de fideicommiſſis diſc.* 44. *& ſub tit. de matrimonio.*

ctores inhoneſtus, ac damnabilis eſſet, atque in dubio præſumptio pro dicta honeſtate vrget.

Et quamuis aliqui, etiam in hac diſpoſitione pro dote, quæ matrimonij implicitam cōditionem habet, ponderēt dari caſum viduitatis ob reſtrictionē ad vnam ſpeciem matrimonij ſpiritualis, per quam verè inducitur viduitas à iure ciuili prohibita, attamen attenta diſpoſitione iuris canonici, in foro etiā laicali vbique apud catholicos recepta, huiuſmodi conſideratio omnino exulat.

Siue etiam eadem conſideratio cadat ratione temporis certi vel incerti in conditione poſiti, quod adeò in longū protrahi poteſt, vt omnimodam viduitatem in legataria inducat,

84 cat, vt præſertim exemplificari ſolet, quando in cõditione poſitum eſt tempus vitæ ſeu mortis tertij, qui tandiù viuere poteſt, vt legatariæ ſuperuiuendo, iſtam cogat ad patiendam viduitatem, Attamẽ adhuc rarũ eſt in foro ad praxim deduci ea quæ circa dictam viduitatem irrationabiliter prohibitam per ius ciuile diſpoſita ſunt, cum dicta conditio rationis fomentum habere poſſit, non grauandi ſcilicet perſonam magis dilectam ad dotandum perſonam minus dilectam pro tempore quo illa viuat, ſed dirigendi grauamen in eius extraneum hæredem iure cuiuſdam particularis ſubſtitutionis, dum huiuſmodi quæſtiones ſupponimus in diſponente ex liberalitate, qui dotandi legalem obli-

obligationem nõ habeat,quo-
niam qui nihil relinquere po-
teſt, non videtur prohibendus
relinquere ſub aliqua condi-
tione incerta; non inuitatiua
tamen ad peccatum vel turpi-
tudinem,dum vt ſupra aduer-
titur , etiam iſta ſpes alicuius
eſt æſtimationis, atque puellæ
aliunde dotandæ dignius ma-
trimonium facilitat , cum ſi-
milibus caſibus, in quibus tẽ-
poris conditio vel dilatio aliũ
honeſtum vel rationabilem fi-
nem habere valeat.

Quare, vt in dicta ſua matrimo-
niali materia, ac etiam alibi
aduertitur, à foro pene iam
exulante diſpoſitione iuris ci-
uilis circa huiuſmodi viduita-
tis prohibitionem,eiuſdẽ fori
quæſtiones reſtringi videntur
ad matrimonij libertatẽ con-
85 ſeruandam; Ideoq; difficultas

cadere ſolet, vbi conditio importaret arctationem ad certam perſonam, vel ad certum locum, ſeu ad certum modũ, adeout per huiuſmodi reſtrictionem matrimonij libertas reſtricta vel ſublata remaneat, quia nempe diſponens mandet dotẽ puellæ præſtari, quatenus perſonæ ipſi diſponenti vilæ, ſeu in certo loco, aut cũ alicuius conſenſu, & non aliàs nubat.

In hoc autem, vt aduertitur in dicta ſua materia matrimoniali, (cui magis quàm huic dotali hæc inſpectio congruit) Aut agitur de illo, qui de iure dotandi obligationem habet, adeout inuitus viuẽs, vel mortuus in eius hærede & bonis repræſentatus, ad id cogi valeat, Aut verò de voluntariè atque ex liberalitate diſponẽte;

te; Primo caſu inanis eſt hæc inſpectio, dum abſque neceſ-
86 ſitate recurrendi ad magis odibile fundamentum; vt conditiones reijci ſeu pro non ſcriptis haberi debeant, dotanda ipſius diſpoſitionis ſubſtantiam negligendo, ſuum ius vel actionem ex legis beneficio competentem exercere poteſt, perinde ac ſi talis diſpoſitio non adeſſet.

In altero autem caſu voluntariè diſponentis, quicquid ſcribẽtes varient, probabilius magiſque receptũ videtur vt pro-
87 cedendum ſit cum diſtinctione, an ſcilicet conditio adiecta ſit per viam pœnæ patiendæ in bonis proprijs, vel etiam per viam priuationis iuris iã perfectè quæſiti, cũ hęc priuatio pœnæ ſpeciẽ redolere videtur, ita vt implementum ſit mo-

modale,ſeù pœnale,Vel potius
per viam conditionis inuita-
tiuæ ad lucrum, quo non ob-
tento, puellæ non præiudice-
tur in proprio patrimonio,ne-
que eius cōditio deterior fieri
dicatur, vt primo caſu condi-
tio tanquā impeditiua liber-
tatis matrimonij,turpis ac pro
non ſcripta habenda ſit, ſeù
requiratur doloſa contrauen-
tio non de facili conuincibi-
lis,ſecus autem in ſecundo,ad
inſtar illius diſtinctionis quam
inter modalem & conditiona-
lem diſpoſitionem generaliter
habemus in materia vltimarū
voluntatum.

Verū etiam iſto ſecundo caſu cū
eorum ſubtilitatibus nihil cer-
tum vel pacificum ſcribentes
in iure relinquendo, puellis
quamuis cōtrauenientibus vel
88 conditionem non adimplen-

tibus,

tibus, conſulere ſolent cum remedio reſtitutionis in integrum ratione minoris ætatis, vel imbecillitatis ſexus, ſeu aliàs ex clauſula generali, *ſi qua mihi*, vt particulariter in dicta ſua matrimoniali materia, cui, vt inſinuatum eſt, hęc inſpectio congruit, magis quã huic dotali, in qua occaſionaliter ſeu incidenter de hoc agi ſolet, ideoque ad eam recurrendum eſt.

Remanentibus in hoc propoſito (poſita etiam poteſtate validè adijciendi huiuſmodi conditiones) alijs quæſtionibus voluntatis, præſertim circa tempus vel ætatẽ ipſius puellæ nubendæ, an ſcilicet pro
89 conſilio magis quàm pro iuſſu ſeu præcepto id adiectum ſit, ſiue an adiectum ſit ſubſtantiæ diſpoſitionis, vel potius

tius executioni, ſeù an potius in gratiã,quã grauamen,ſuper quibus ac ſimilibus quamuis ſcribentes nimium ſe inuoluant circa applicationẽ theoricæ generalis, quæ cum dicta diſtinctione eſt certa. Attamen, vt in eadem matrimoniali materia aduertitur, iſto caſu dicendum venit idem, quod pluries ſupra, vt ſcilicet tanquam in quæſtione voluntatis ac facti potius quàm iuris, non de facili dari valeat certa generalis regula ſeu deciſio, quæ particularis ac reſpectiuè diuerſa ſit pro facti particulari qualitate, ac ſingulorum caſuum indiuiduis circumſtantijs T.

T. *ibidem, hoc eſt ſub tit. de matrimonio, & in ſupplemento hoc eodem tit.*

De dote conſtituenda ſeu extrahenda ex bonis fideicōmiſſo ſubiectis. Ad materiam Auth. res quæ C. commun. delegat.

QVamuis in bonis, quæ reſtitutioni ſeu fideicommiſſo ſubiecta ſunt, lex alienationem prohibeat, magis verò vbi ipſius legis prohibitioni, illa quoque hominis accedat,
90 Attamen vbi puellarum honeſtati cũ dotali ſubſidio aliàs conſultum non eſt cum bonis ipſarum vel eorum quorum prior dotandi obligatio ſit quàm ordinatoris fideicommiſſi, lex prouidit vt dicta prohibitione non obſtante, ille qui fideicommiſſi poſſeſſor eſt, ad dotem conſtituen-

dam-cogi valeat,ſeu quod huiuſmodi actum neceſſarium, voluntariè etiam explere poſſit,quoniam poſita neceſſitate, huic magis, quãuis voluntati, referendus veniat actus ; Licèt enim in ſtricta littera legis ita cautum ſit fauore tantùm filiarum primi gradus ſeu
91 aliarum deſcendentium, quæ primum locum ſeu gradum, occupent, adeout eis legitimæ detractio competat, vnde propterea plures legis litteræ inhærentes,ad huiuſmodi perſonas hoc ius reſtringant, Attamen ex magis cõmuni DD. ſenſu forus recepit, vt conueniat quibuſcumque fideicom-
92 mittentis deſcendentibus, ſiue ſint paterni, ſiue materni lateris in infinitum, cum ſolo ordine, qui per legem in dotationis onere vt ſupra præſcri-

ſcriptus habetur, vt ſcilicet
93 prius aſcendentiũ lateris paterni obligatio eſſe debeat, quàm ſit matris, aliorumque aſcendentium per hoc latus, dicto iure ſeu beneficio denegato in fideicõmmiſſis, quæ
94 per tranſuerſales, multoque magis per extraneos ordinata ſint V.

Prout quamuis antiquiores ſcribentes, quibus etiam moderni ſcholaſtici adhærere ſolẽt, plures reſtrictiones etiam in deſcendentibus tradant, puta
95 an tales deſcendentes de tẽpore ordinati fideicõmiſſi natæ vel conceptæ ſint, ſiue an earum parens ex fideicõmiſ-

ſaria

V. *De his ac alijs ad totam hanc materiam Auth. res quæ pertinentibus vt infra diſc. 37. cum plur. ſeqq. & diſc. 145. hoc eodem tit.*

ſaria hæreditate legitimam aliaſque detractiones habuerit & conſumpſerit &c., attamen à foro hæc exulare videntur, atque indiſtinctè receptũ eſt, vt poſita deſcenſiua qualitate, iuncta cũ altera ſubſidij, adeout aliàs puellæ conſultum nõ ſit, indefinitè recepta ſit regula pro competentia huius beneficij, Quod non ſolùm legi-
96 timis, & naturalibus, ſed etiã naturalibus tantùm conceditur, ac non ſolùm vbi generica alienationis prohibitio legis vel hominis accedat, ſed etiam vbi illa ſit indiuidua,
97 quod ſcilicet neque ex cauſa dotis alienatio ſeu extractio fieri valeat, quoniam ob deficientem poteſtatem priuatorũ derogandi per eius diſpoſitiones ijs quæ per legem demandata ſunt, tali prohibitione

habita pro non ſcripta, idem beneficiũ competit, quod tamen in dote reſtituenda non ita de facili in puncto iuris recipiendum videtur, vt infra quando de dote reſtituenda agitur.

Quinimo etiamſi fideicommiſſi ordinator ſe conformando iuris diſpoſitioni, taleque onus
98 agnoſcendo, prouidum ac de iure potius commendabile adijciat conſilium, vt ex fructibus magis quàm ex bonis in ſorte huiuſmodi dotatio fieri debeat, (quod vbi commodè impleri poteſt per legẽ quoque præcipitur, quamuis ipſe diſponens non demandaret) attamen vbi id commodè ſequi non poteſt, cum ſubiecta materia non patiatur dilationem ob periculum honeſtatis, & quia puella in ætate nuptijs

de

de more regionis congrua ad
viduitatem patiendam cogē-
da non eſt, adhuc iſtud conſi-
lium quamuis prudēs & aliàs
commendabile ſperni poteſt,
attributa ipſi diſponenti fa-
cultate grauandi fideicōmiſſi
poſſeſſorem ad reintegrādam
extractam proprietatem cum
illis futuris fructibus,qui aliàs,
quando dilatio pateretur, pro
tali dote cumulari debuiſſent,
dummodo tamē deſuper par-
ticularis ac expreſſa accedat
prouiſio, qua ceſſante illam
lex non ſupplet.
Siue vbi teſtator deſcendentium
dotationi prouideat cum tali
ſumma, quæ eo tempore ſpe-
99 ctato, congrua & honeſta ſit,
adhuc tamen ſi tractu tempo-
ris incongrua remaneat, eius
iudicio neglecto, extrahi po-
teſt totum id, quod ad con-
 gruam

gruam conſtituendam neceſ-
ſarium eſt.

Quod adeò extenditur, vt etiam ſi ad dictam congruam conſtituendam totum fideicōmiſ-
100 ſum ſit neceſſarium, illud totum euerti valeat; Quod tamen recipiendum eſt quatenus alijs æqualis gradus cum ipſa fœmina ad fideicommiſſum vocatis nō præiudicetur, non autem vt aliorum portiones abſorbeat, ſiue quod ità obtineat plus quam obtinere deberet ſi eſſet maſculus, ideoque tunc aliud prætendere nō poteſt niſi virilem attento tēpore dotationis, adeout mors aliorum decedentium medio tempore inter fideicommiſſi aperturam, & caſum dotationis, ipſi quoque fœminæ dotādæ ſuffragetur.

Ampliatur etiam dicta regula,

vt

vt procedat nè dum prò dote matrimonij carnalis de quo
101 lex loquitur, ſed etiam prò illa matrimonij ſpiritualis; Quinimò nè dum prò ea quãtitate quæ ſub titulo dotis viro, vel reſpectiuè Monaſterio danda eſt, ſed etiam pro alijs appenditijs ac expenſis, quæ de more regionis ſeu aliàs ex facti qualitate neceſſariæ ſint, non ex ſola neceſſitate naturæ ſed ex illa congruentiæ ac honeſtatis, cum totum dicatur dos, quod præſertim docet praxis in dote pro matrimonio ſpirituali, quod pro Monaſteriorum vſu vel qualitate quandoque plus importare ſolent appenditiæ ac expenſæ, quàm id quod ſub nomine dotis Monaſterio datur; Quinimo & ille annuus vel menſtruus vitalitius redditus, qui

ex tolerata per Eccleſiam cõſuetudine monialibus aſſignari ſolet pro ſubuentione in extraordinarijs occurrẽtijs, quibus Monaſterium ſaltem non ita commodè prouidere ſolet.
Dubitatur autem, an eadem regula procedat tam in fideicõmiſſo vniuerſali, quàm etiam
102 in particulari,magis autem receptum eſt indefinitè in vtroque procedere, remanente quæſtione ordinis, An ſcilicet prius diſcutiendũ ſit vniuerſale, quàm particulare, nimiumque probabilis videtur affirmatiua ſuper obſeruantia dicti ordinis, qui etiam in ipſiuſmet fideicommiſſi vniuerſalis ſeu aliàs vnici bonis ad-
103 hibendus videtur, vt prius bona minus pretioſa huiuſmodi dotibus applicari debeant, quàm magis pretioſa vel conſpi-

ſpicua, ſeu ad quæ teſtator aliquam particularem habuerit affectionem pro eorum cõſeruatione.

Prout ſub quæſtione eſt, an procedat tam in fideicommiſſis ordinatis per vltimam voluntatem, quàm etiam per contractum; Et quamuis genera-
104 liter pro regula recepta ſit affirmatiua, adhuc tamen quando ageretur de cõtractu reciproco & correſpectiuo ac de fœminis diuerſæ lineæ, dicta regula ſuas pati videtur difficultates, ſeu aliquas recipit diſtinctiones.

Procedit item regula, ſiue agatur de fideicommiſſis regularibus, ſiue etiam de primoge-
105 nituris & maioratibus ſub fideicommiſſorum etiam vocabulo ac diſpoſitione regulariter venientibus, non tamen

in Maioratibus Hiſpaniarum ex illius regionis particularibus legibus vel moribus diuerſam naturam habentibus, atque ab alijs primogenituris & Maioratibus in pluribus diuerſificantibus, præſertim verò in hac ſpecie.

Adeoque dicta regula extenſa eſt, quod non ſolùm recepta ſit pro prima dote, quæ fœminis deſcendentibus conſtituē-
106 da ſit, ſed etiam pro ſecunda vel alia pro alijs nuptijs, quatenus prima ſine culpa conſumpta ſit; Ac etiam procedat non ſolùm pro puellis nubendis, ſed etiam pro iam nuptis abſque congrua dote, quæ poſt contractum etiam matrimonium peti poteſt.

Et quod magis, in aliquorum ſenſu, non tamen probabili, quamuis fortè recepto, vt etiã pro

pro dote vel dotis augmento
107 per maſculos deſcendentes conſtituendo earum vxoribus, quibus ratione inæqualitatis dotem augere congruat, eadem regula extendatur, quod tamen non ita generaliter recipiendum videtur, ſed ſolùm in caſu quo tales circumſtantiæ accedãt ac veriſimilis ipſius fideicommittentis voluntas aſſiſtat.

Atque nedum pro ſorte principali dotis eiuſque appenditijs vt ſupra, bona fideicommiſſaria affecta ſunt, ſed etiam pro
108 ipſius dotis non ſolutæ vſuris ſeu interſurijs, quod reſpectu ipſius fideicommiſſarij dotantis ſeu dotare negligentis, poſtquam in mora conſtitutus eſt, rectè procedit, dummodò bonorum ſubſtantia in ſorte detrimentum non patiatur,

reſpectu verò ſucceſſoris independenter iure ſuo venientis pro fructibus vel interſurijs de tempore prędeceſſoris decurſis, id ſatis durum videtur, Verùm adhuc fortè magis receptũ, quoties colluſionis vel poſitiuæ negligentiæ ratio nõ aduerſetur, cum eo tamen, æquitatiuo temperamento, vt pro huiuſmodi fructibus ſiue decurſis ſiue currentibus diminutionem pati non debeãt bona in ſorte principali, ideoque in foro dicterium volitat, ſors ex ſorte, & fructus ex fructibus, quod etiam quandoque pro facti qualitate limitationem recipere ſolet, vt etiã fructibus ipſa ſors affecta ſit.

Sub generica verò obligatione bonorum facta per dotantem,
109 qui fideicommiſſi poſſeſſor eſſet, quatenus bona libera non

non ſuppetant, vnde propterea ex hoc legis beneficio ad fideicommiſſaria detur actio, fideicõmiſſaria quoque ſub dicta generali obligatione ineſſe cenſentur, ideoque idem proceſſus executiuus, qui ſuper bonis liberis dotantis competeret, ſuper iſtis quoque concedendus venit, quaſi quod ita ſublato per legem obſtaculo ex fideicommiſſaria qualitate reſultante, bona cenſeantur ad hunc effectum de libero patrimonio.

Vbi verò fideicommiſſum ab aſcendente ordinatũ inter plures lineas ſeu colonellos diuiſum ſit, ſub quæſtione remanet, an fœminæ deſcendentes
110 per vnam lineam ſeu colonnellum hoc beneficium obtinere valeant in bonis in aliã lineam ſeu colonellum obuen-

tis, & regula videtur negatiua, limitanda verò ſeu diſtinguenda ex facti qualitate & circumſtantijs; Extra controuerſiam tamen eſt idem beneficium competere ad ea bona, quæ ex ſui origine ad aliã lineam ſeu portionem ſpectantia, ex illius defectu obuenerunt in parentem ſeu lineam fœminæ dotandæ, cũ ita poſt ſequutam conſolidationẽ ceſſet portionum ſeu linearum diſtinctio, quæ tunc habeatur pro vnica portione.

Non negatur autem, quod in præmiſſis, alijſque ampliationibus per ſcribentes tradi ſolitis huius legis diſpoſitio fortè præter eius intentionem
111 nimium extenſa ſit, quodq; aliquæ extenſiones euidentem habeant rationis repugnantiã, præſertim verò vbi ipſius fidei-

deicõmittentis ſpecialis prohibitio atque in contrarium declarata voluntas accedat, dum cũ claro ęquiuoco applicantur vlterioribus deſcendẽtibus ea quæ patri quoad filias primi gradus diſcretiuè ad alios aſcendentes in iure diſpoſita ſunt, Verùm ex ſupra inſinuata legalis facultatis infœlicitatè,recipere oportet id quod maiores tradiderunt vel receperunt, quamuis repugnet ratio, cuius repugnantia magis concurrit in illis extenſionibus, quæ vt infra doti reſtituendæ traditæ ſunt.

Super huius etenim legis ratione ſatis variarunt ſcribentes, aliquibus, cum minori tamen ſequela id generaliter referen-
112 tibus illi Reipublicæ fauori, qui generaliter in fœminarum do-

dotatione cõſideratur pro humani generis multiplicatione, ac Reipublicæ augmento, ſed parùm congrua eſt hæc ratio, frequentiori calculo meritò reiecta, quoniam illa indefinitè adaptanda eſſet omnibus fideicommiſſis tam aſcendentium quàm collateralium vel extraneorum, & tamen contrarium eſt abſque dubio receptum vt ſupra, vt ſolis deſcendentibus hoc beneficium competat in bonis aſcendentis.

Altera eſt ratio aliquam maiorẽ habens ſequelam deducta ex veriſimili fideicõmittentis voluntate, quod ſcilicet ſi viueret veriſimiliter id vellet, vt deſcendentes de eius ſanguine congruè collocari deberẽt pro eius memoriæ decore.

Iſta ratio nõ incongrua dici poteſt,

teſt, quando patrimonij vires ita patiantur, quod ſine notabili violatione voluntatis teſtatoris id ad normã eius veriſimilis intentionis practicari valeat, nullatenus tamen adaptabilis omnimodæ euerſioni, cui vt ſupra forus recepit locum quoque in ſuis caſibus dari poſſe, multò verò minus, vbi ſpecialis ac indiuidua prohibitio, atque in contrarium declarata voluntas accedat, quam tamen lex ſpernit, cum impoſſibile ſit dare præſumptionem, quæ certæ ac expreſſæ veritati præualeat.

In ordine autem ad dotem reſtituendam vxoribus deſcendentium, de qua infra, aliqui dictam rationem veriſimilis voluntatis quoque aſſignãt, quaſi quod dum teſtator deſiderauit in grauato alijſque ſubſti-

tutis propagationem & lineæ conſeruationem, ita eos inuitaſſe videatur ad matrimoniũ, quod licèt poſſit, non tamen contrahi ſolet ſine dote, quam proinde aſſecurare oportet; Verùm iſta ratio magis incõgrua eſt doti reſtituendæ, vel quia congruere deberet omnibus fideicommiſſis tractum ſucceſſiuum habentibus, quãuis collateralium vel extraneorum, cũ in omnibus æquè procedat, Vel quia dicta præſumptio ceſſet ex contraria veritate vt ſupra.

Vel fortius, quia minori commiſeratione digna eſt mulier, quę dotem poſſeſſori fideicommiſſi tribuat, quàm ſit eius filia vel deſcendens, dum prima rectè ſibi conſulere poteſt abſque huius beneficij neceſſitate, dã-
113 do dotem in ſpecie diſſipa-

tio-

tioni non ſubiectã, vel ſibi cauendo de inueſtimento quantitatis, ac etiam quia fœminæ deſcendentes, quæ dotis conſtitutionem petunt,non ſolùm habent maiorem qualitatém, quod ſint de ſanguine teſtatoris, eiuſque veriſimilem dilectionem habeant, ſed etiam quia ſi eſſent maſculi, deberent ad ſucceſſionem admitti, ideoq; ſubeſt altera ratio cõpenſationis ſeu præmij excluſionis, quæ omnia ceſſant in muliere extranea, cui dos reſtituenda ſit.

Tertia eſt ratio aliquam maiorẽ habens probabilitatem, magiſque communiter recepta legalis neceſſitatis,qua aſcendens fideicommiſſi ordinator ſi viueret premeretur, ac etiã quía dotandi obligatio, quæ aſcendentibus incumbit, vtpotè

potè ſanguinis rationi innixa, realis videtur cum ipſis bonis ad ſucceſſores tranſmiſibilis, vt ſupra occaſione dotis debitæ ex diſpoſitione legis aduertitur, & ob quam rationē receptum eſt hoc beneficium in bonis aſcendentis non autem tranſuerſalis procedere.

Quoad dotes conſtituendas ipſis deſcendentibus & de ſanguine teſtatoris, iſta ratio aliquam habet probabilitatem, non tamen accedente dicta in cōtrarium declarata voluntate quoad inſinuatam ampliationem euertendi totum fideicōmiſſum, vel notabilē eius partem, vbi totum vel in notabili parte ad congruam conſtituēdam neceſſarium eſſet, quoniam ſi ille viueret ac pulſaretur, vtique cogi non poſſet ad ſe ſuamque poſteritatem

omnino depauperandam, vt vnã vel aliquas fœminas prouideat, ſed ſolùm cogendus veniret ad eam congruã, quæ attento patrimonio debita eſſet.

Omnino autem inadaptabilis eſt dicta ratio doti reſtituẽdæ extraneæ vxori poſſeſſoris fideicõmiſſi, Tum ob veriſimiliter
114 deficientem voluntatem, vt ob extraneæ mulieris prouiſionem propria proles ac deſcendentia denudanda ſit; Tũ etiam quia excepto patre, vlteriores aſcendentes, præſertim verò illi materni lateris cogi non poſſent ad faciendũ illam donationem propter nuptias, quæ pro dotis aſſecuratione per patrem fieri debet; Et nihilominus etiam dictæ obligationis ratione vrgente, adhuc ratio incongrua eſt, cũ eate-

eatenus dicta obligatio procedat, quatenus ipſi patri, vel alteri aſcendenti, à quo donatio vel dotis aſſecuratio petatur, ipſa dos ſoluatur, vel filio de eius iuſſu, & conſequenter
115 ſi viueret & cogeretur, ſuæ indemnitati prouidere poſſet, tutè inueſtiendo dotem ſibi tradendam, adeout eius patrimonium nullam diminutionem patiatur.

Et propterea quamuis ex magis communi noſtrorum maiorũ traditione in foro ſub eiuſdẽ
116 traditionis cœca fide receptum ſit hanc legalem obligationem bonorum fideicõmiſſariorũ ita procedere pro dote conſtituenda ac pro reſtituenda cum vlteriori extenſio-
117 ne, quamuis extranea mulier dotans fideicommiſſi ac incompetentiæ detractionum cer-

certam ſcientiã haberet; Quinimo quod magis ac mirabile, quamuis conſtituta dote in quantitate, conuentum eſ-
118 ſet de illius inueſtimento in bona ſtabilia vel æquipollentia, deinde verò neglecta cautela, liberè ac diſſipationi ſubiecta tradita eſſet, attamen id reuera nullum rationis fomentum habere videtur.
Niſi conſideretur pro ratione, quæ intellectum captiuare valeat, quod teſtandi facultas,
119 multò verò magis illa ordinãdi perpetua & ſucceſſiua fideicommiſſa proueniat à ſola inuentione ſeu benignitate iuris poſitiui præter fortè naturalem rationẽ, quodque propterea, id quod ſine ratione ex legis placito ſtatutum eſt,
120 ex eodem placito ſine ratione certis caſibus tollatur, dum fa-

fauore dotis reſtituendæ ſeu vxoris deſcēdentis id ampliatum eſt etiam ad lucrum dotale quod alicubidonatio propter nuptias & alicubi antephatum dicitur cui nulla ex dictis rationibus congruere poteſt.

Plures verò limitationes dicta regula patitur, & in quibus hoc beneficiũ reſpectiuè doti conſtituendæ vel reſtituendæ denegatur, quarum limitationum potiſſima ac principalis eſt, quoties aliàs conſultum eſſe valeat, cum receptum ſit
121 iſtud eſſe beneficium ſeu remedium verè ſubſidiarium, quatenus alia bona libera nō ſuppetant, cum quibus conſultum eſſe poſſit.

Idque adeo verum, quod quamuis ipſius fideicomniſſi ordinatoris expreſſa diſpoſitio ac-

ce-

122 cedat,adhuc tamen vt ſupra inſinuatum eſt,ex magis communi & recepta ſententia recipiendũ eſt,quatenus non ſit aliundè conſultum ad limites diſpoſitionis legalis, cui cenſetur ſuam accommodare voluiſſe, niſi agatur de ſpeciali prouiſione ad fauorem certæ ac determinatæ perſonæ appellatiuo nomine explicatæ, cui perſonalis affectionis ratio congruat, ideoque ſi extantibus alijs bonis liberis,
123 vel non præuia eorũ diſcuſſione ad bonorum fideicõmiſſariorum alienationem ſeu aſſignationem procedatur, actus remanet inualidus.

Nullis autem in foro ſuper præmiſſis hodie cadentibus quæſtionibus, iſtæ reſtringuntur potius ad factũ quàm ad ius, quando ſcilicet bona libera adeſſe

adeſſe dicantur, vel pro extantibus habenda ſint, & cuinam incumbat onus id probare, an ſcilicet mulieri petenti dotem conſtitui vel reſtitui ex fideicommiſſo probare negatiuam, vel fideicommiſſario id recuſanti probare affirmatiuam.

Super hoc autem onere probationis nimis variatum eſt inter ſcribentes, adeout quin-
124 que diuerſæ opiniones deſuper circumferri videãtur, probabilior autem, atque in Romana Curia recepta opinio eſt, vt probatio indefinitè incumbat ei qui actoris perſonã gerit; Si enim mulier agendo, dotem conſtitui vel reſtitui petit à fideicõmiſſo, ipſa premitur onere probandi qualitatem ſubſidij tanquam ſuæ intentionis fundamentum & con-

conditionem ſine qua non, competit actio; Ecõuerſo autem ſi agatur de dote iam citra vitium attentatorum vel colluſionis conſtituta vel reſtituta,vnde fideicommiſſarius impugnando actum, ac prætendendo illum inualidum ob exiſtentiam bonorum liberorum, vindicare velit bona diſtracta vel aſſignata, & tunc ipſe dictam exiſtentiam probare tenetur, cum in dubio præſumptio ſit pro validitate actus.

Difficultas autem cadere ſolet quando conſtitutæ vel reſtituendæ dotis extractio facta non eſſet per viam naturalis ac veræ alienationis bonorũ, quæ de facto à fideicommiſſo
125 diſmembrata ſint, ſed per alienationem fictam ſeu impropriam, qualis præſertim

dicitur illa, quæ reſultat ab impoſitione cenſus vel annui redditus ex cauſa dotis ad fauorem mulieris, vel alterius, cum dos in hac cenſuali materia id peculiare habeat, vt ſine forma pecuniæ numeratæ
126 aliàs neceſſaria, cenſus validè creari poſſit pro credito dotali, Et tunc ſequuto iam, ac perfecto contractu, & multò magis ſi effectũ ſortiri cœpit cum aliqua ſolutione fructuum, quamuis ſpectata forma iudicij, mulier vel alter creditor petendo à fideicommiſſario fructus cenſus prò tẽpore decurſos, dicatur actor, attamen ſi fideicommiſſarius conuentus excipiat de indebita impoſitione ob exiſtentiã bonorum liberorum, partes actoris potius in hoc propoſito gerere dicitur, cum creditor

tor intentionẽ iam benè fundatam habeat in ipſa impoſitione; Vbi enim actor ſuam
127 actionem iam benè fundauit, reus autem illam elidere velit cum exceptione, iſtam benè fundare tenetur, atque in ea partes actoris gerit.

Quæ autem ſeu qualia eſſe debeant bona libera, vt eorum exiſtentia hoc beneficium ſeu remedium ceſſare faciat, ſæpè in foro controuerti ſolet, cũ caſus id frequẽter prębeat,
128 præſertim vbi agitur de dote reſtituẽda, quia ſcilicet adſint quidẽ bona libera, ſed intricata & non facilis aſſequutionis, puta quia penès tertios, aut extra Principatũ, vel prouinciã, cum ſimilibus, quo caſu magis receptum eſt mulierem non teneri ea excutere, neque deſuper in hoc propoſito

ſito requiri illam rigoroſam,
129 ac formalem excuſſionem,
quę requiritur in alijs caſibus,
in quibus illa præcisè ac pro
forma demandata eſt, ſed ſufficere diligentias tales quales prudentis iudicis arbitrio.
Quod tamen magis largè ac benignè interponẽdum videtur
ad fauorem puellæ deſcendẽtis teſtatoris contendentis de
dote cõſtituenda, quàm extra-
130 neæ vxoris viri pariter deſcẽdentis agẽtis de reſtitutione, Tum quia, vt ſupra, maiorẽ
rationem ac probabilitatem habet prima mulier, quæ maiori commiſeratione digna
eſt, quàm altera, quæ ſibi præcauere poterat, Tum etiam
quia in primo caſu res maiorem deſiderat celeritatem, atque mora, quæ ex dicta excuſſione ſeu diligentijs reſultat,
ma-

magis irreparabile præiudicium cauſat; Fortius verò, vbi non ipſa mulier ſed eius hæres de huiuſmodi dotis aſſequutione contendat, ſeu aliæ concurrant circumſtantiæ vnã vel alteram procedendi formam ſuadentes.

Neque dicta benignitas excuſãdi mulierem ab onere adhibendi exactas ac rigoroſas diligentias ratione deſtituta eſt, quoniam iura mulieri competentia ad bona libera intricata eius qui aliàs dotis debitor
131 ſit, transfunduntur ad fideicommiſſum pro eius reintegratione, adeout mulier teneatur de illis facere ceſſionẽ, quæ etiam non facta, de iure ſubintelligitur, ideoque ipſe fideicommiſſarius poterit cũ minori præiudicio ex mora reſultante dicta iura experiri,

atque fideicommiſſum reintegrare.
Iſtoque caſu, quo ita dictæ reintegrationis ſpes militet, prudentis iudicis partes videntur prouidendi, nè bonorum fi-
132 deicommiſſariorum, præſertim conſpicuorum, in quorũ perpetua conſeruatione teſtator veriſimiliter aliquam particularem affectionem habebat, alienatio, ſeu extractio perpetuò ac irretractabiliter fiat, ſed prouiſionaliter ac retractabiliter, aſſignando ſcilicet ipſa bona mulieri cũ iure redimendi intra tempus congruum, cum ea pecunia quæ obtineri ſperatur ex bonis liberis excutiendis, ſiue cum impoſitione cenſus redimibilis vel ſimiliter pro prudenti arbitrio ex facti qualitate regulando, cum debita & conue-

uenienti circumſpectione, dũ frequẽter ſub his prætextibus fideicommiſſorũ euerſioni ſtuderi ſolet.

Vbi verò pro dote præſertim reſtituenda dati eſſent fideiuſſores, quos non obſtante regula, *ne fideiuſſores dotium dentur*, in
133 pleriſque caſibus dari poſſe habemus in iure ſtatutum X. tunc aliqui crediderunt fideiuſſores prius excutiendos eſſe; Contrariũ verò eſt probabilius ratione circuitus, quoniam vbi illi pulſati ſoluerẽt, ſuas actiones dirigere poſſent contra ipſum fideicommiſſum pro indemnitate ſeu reintegratione.

Non obſtante autem bonorum liberorum carentia, quamuis benè iuſtificata, mulier pro

X. *diſc.162. hoc tit.*

vna vel altera dote ab hoc beneficio excluditur, vbi illa exiſtentia, quæ de facto non adſit, de iure habenda ſit pro
134 exiſtente, vtputa in muliere agente pro dote conſtituenda ſi hæreditatem, legatum, vel fideicommiſſum ſibi delatum agnoſcere negligat, vel ſuo debitori, aut alteri credita ſeu iura remittat vel condonet cũ ſimilibus; Remanente ſolùm aliqua dubietate, vbi non per viam gratuitæ ac voluntariæ remiſſionis ſeu condonationis procedatur, ſed per viam tranſactionis, per quam, aliquo recepto, reliquũ dimittatur vel econtra, & tũc
135 deciſio pendet à diſtinctione quæ habetur in materia tranſactionis tertium afficere debentis necnè, an bona vel reſpectiuè mala fide inita ſit, cũ

hoc

hoc ſecundo caſu vicem voluntariæ alienationis ſeu remiſſionis habeat.

Et quoad dotem reſtituendam, ponderari ſolet culpa mulieris, ne ex bonis liberis talem reſtitutionem obtineat, quia nempe viro illa alienanti cōſenſum expreſſum præſtiterit, ſeu aliàs in eorum diſſipatione participationem culposā habuerit, ſiue quod paſſa ſit per alios poſteriores creditores bona occupari, ita tamē quod ſibi imputari valeat culpa, ſuper qua tamen vtpote magis facti quā iuris, certa determinataq; regula generalis tradi non poteſt, ſed deciſio pendet ex facti qualitate, ac ſingulorum caſuū circumſtantijs prudentis iudicis arbitrio, quod diſcretè interponendū eſt ob ſexus muliebris imbecillitatē,

cui commiſerandũ venit quoties culpa poſitiua ſeu malitia non accedat.

Ideoque reijcienda venit rigoroſa opinio volentium, vt ob ſolam neglıgentıam non pe-
136 tendi aſſecurationem dotis conſtante matrimonio competentem ob vergentiam ad inopiam, hoc beneficio priuari debeat, niſi conſtet de culpa poſitiua & colluſione, cũ mulieres eſſe non ſoleant informatæ de negotijs ac ſtatu virorum, & quatenus aliquam concipiant ſuſpicionem vergentiæ, non de facili audeant intentare aſſecurationem, quã frequentior praxis docet extra caſum publicæ ac formalis decoctionis peti vel affectari magis ex parte ipſorum virorum, ita ſub hoc pallio dotis & nomine mulieris volen-

tium

tium eorum bonis vti frui, atque creditores eludere.

Denegatur item hoc remedium ſeu beneficiũ doti incongruæ,
137 ac exceſſiuæ, vel etiam doti non veræ ſed confeſſatæ tantum, ſiue vxori indignæ, aut
138 illi mulieri, quæ viro indigno nupſerit ſeu nubere velit; Necnon vxori filiorum ac deſcendentium naturalium tantùm, cum reſpectu naturalium
139 iſtud beneficium procedat in dote conſtituenda non autem reſtituenda, quamuis aliqui ſed malè ad iſtam quoque illud extendere curauerint, remanente dubietate circa legitimatos, quod pendet à legitimationis qualitate, an ſcilicet illa ſit vera, adeout legitimatum in omnibus legitimũ efficiat, vel ſit talis qualitatis, quod habilitet ſolùm ad aſſe-

quendum id quod voluntariè
relinquatur, quæ ſpecies ali-
quibus diſpenſatio magis quã
vera legitimatio viſa eſt.

Vxori autem putatiuæ concedi-
tur idem beneficium pro dote
reſtituenda, in illis caſibus in
quibus ratione bonæ fidei iſta
140 dos pro vera in omnibus de
iure habenda eſt, adhuc ta-
men ſatis circumſpectè proce-
dendum videtur, vbi præſer-
tim non agitur fauore ipſius
mulieris vel filiorum, ſed ex-
tranei hæredis, ad quẽ rece-
141 ptum eſt iſtud beneficium
ſeu remedium quoque tranſ-
mitti.

Atque vbi dotis cõſtituendæ vel
reſtituendæ ſatisfactio cõmo-
dè ſequi poteſt ex fructibus,
142 non de facili permittenda
eſt diſtractio bonorum in ſor-
te principali, quod pendet ex
facti

facti qualitate,atque ad hunc effectum ſatis reflectendum, venit ad dictam diſtinctionem inter dotem conſtituendam & reſtituendam, vt in hac ſecũda facilius arbitrium interponendum ſit pro diminutis ac interpolatis diminutionibus cum fructibus, ex eiſdem differentiæ rationibus,de quibus ſupra occaſione diligentiarũ, ſeu excuſſionis bonorum liberorum.

Sequuta verò pro vna vel altera dote diſtractione ſeu extractione bonorum fideicõmiſſi, quæri ſolet, an ſuperuenientibus bonis liberis,vel diſſoluto
143 matrimonio, fideicommiſſum reintegrari debeat,atque bona extracta ad illud reuerti, ſuper quo cadit eadem diſtinctio inter dotem reſtituendam & conſtituendam, vt in

caſũ

caſu reſtituendæ, ſi ad formalem reſtitutionem proceſſum non eſt, ſed ſolùm ad aſſecurationem, per quam dominiũ abdicari vel reſpectiuè transferri non dicitur, ſuperuentis bonis liberis, ex iſtis potius facienda ſit reſtitutio; Vbi verò iſta iam perfectè ſequuta, ſeu conſumata eſt, tunc ſuperuenientia bonorum liberorũ non retractet actum iam conſumatum, neque fideicommiſſario aduerſus mulierem vel habentem cauſam ab ea detur ius offerendi, ſed fideicommiſſum ex bonis ſuperuentis reintegrari debet.

In caſu autem dotis conſtituendæ, quoties actus eſt iam perfectus & conſumatus, ſuperuenientia bonorum liberorum, nedum illi cuius proximior erat dotandi obligatio,

ſed

ſed etiam ipſimet mulieri non cauſat retractationem ; Idemque ſi matrimonium,quamuis abſque liberis diſſoluatur,vnde pro regula receptum eſt,vt bona ſemel pro dote à fideicommiſſo extracta, ſemper libera remaneant, neque ad fideicōmiſſum amplius redeant, quod tamen non extantibus filijs, nimis aſperum videtur, tanquam ex ceſſante cauſa, ideoque conſultius agent fideicommiſſorum ordinatores, ſi legem reuerſionis genera-
144 liter adijciant, & quam ſatis probabile eſſet per iudicem quoque adijci in ipſa aſſignatione ſeu extractione dotis, nè ita citra diſponētis voluntatem, ac rationem, fideicommiſſa de facili euertātur, atque melioris cōditionis remaneant fœminæ quàm maſculi;

ſculi ; De alijs verò ad hanc
145 materiam, in qua ſcribentes nimium ſe diffuſiſſe videntur actum habetur in ſua ſede Y.

An de bonis feudalibus, & iuriſdictionalibus, vel emphyteuticis ſeu aliàs alienari prohibitis, & in libero commercio non exiſtentibus dos conſtitui, vel reſtitui poſſit, & in quo dos ſit in hoc priuilegiata.

IN illis bonis indifferentibus, quæ vtpotè in libero cõmercio exiſtentia liberè alienari poſ-

Y. *diſc.* 145. *ac etiam diſc.* 37. *cum pluribus ſeqq. in quibus de omnibus præ in iſtis.*

poſſint, neque aliqua perſonarum incapacitas vrgeat, quærere non oportet, an in cauſam dotis id fieri valeat; Quæſtiones autem cadũt in ijs caſibus in quibus id regulariter ſit prohibitum, an ſcilicet dos conſtituenda vel reſtituenda in hoc priuilegiata ſit, vt quod alijs negatur ſibi permittatur.

Ad id autem dignoſcendum diſtinguenda eſt prohibitio realis ob qualitatem bonorum, à
146 prohibitione perſonali, ob perſonarum ſcilicet incapacitatem, ſub prima verò prohibitione cadunt bona feudalia, & iuriſdictionalia, & iura Regalia, ac etiam emphyteútica, & cætera quæ in libero commercio non ſint, vt eſt vſusfructus cum ſimilibus, vltra fideicommiſſaria de quibus actum eſt ſupra; Quare de his diſtin-

ſtinctè agendo.

Quatenus ad bona, & iura feudalia, & iuriſdictionalia, ſeu
147 Regalia pertinet, Scribētes nimis alta petendo ſe intrudunt in Regnis ac Principatibus habentibus ſupremum dominium ac iura Regni, an ſcilicet hęc dari poſſint in dotem in toto vel in parte, vel prò ea obligari; Seu an Reginæ vel Principiſſæ maritus fiat Rex, vel Princeps, plures adhibendo diſtinctiones, an ſcilicet agatur de Principatu electiuo ferè vnquam in fœmina practicabili, vel potius ſucceſſorio qui frequenter in fœminis cadit, & an ſucceſſor ſit iure hæreditario, vel ſolo iure ſanguinis; Siue an detur in dotem aliqua pars Principatus abſque ſupremo altoq; dominio, ac Regalibus maiori-

ribus,adeout Corona vel Principatus non patiantur ſciſſurã vel deformationem, & econtrà, cum ſimilibus diſtinctionibus,pluribuſque declarationibus quæ apud tractantes habentur.

Incongruus tamen, ac inanis dicendus videtur iſte labor,quoniã licet Principes vtpotè alijs exemplum præſtare debentes
148 atque tanquam Ciuitas ſupra montem,ac lucerna ſuper candelabrum, ſecundum leges magis quàm priuati viuere debeant,nõ tamen ſe agnoſcere ſolent ſubiectos iuriſtarũ traditionibus congruis priuatæ domui, quæ ſua ſunt, ſolum quærenti, quaſi quod morales virtutes priuata bona ſint; Fortius verò quia cum nil ferè habeatur in iure pacificum, omneſq; iuris propoſitio-

tiones diuerſas habeant opiniones vel declarationes, neque Principibus deſit adulatorum copia, hinc rarum, ac difficile eſt, quando ea quæ dicitur ſumma ratio rerum non accedat, huiuſmodi quæſtiones per ſolos iuris tramites decidere.

Remanente igitur ſuper his integro loco veritati, atque agẽdo de illis feudalibus, vel iuriſdictionalibus bonis, quę per ſubditos alterius ſuperioritati, ac iudicio obnoxios poſſideãtur, Atque diſtinguendo caſtra, aliaque bona iuriſdictionalia quæ allodialia ſint, ſiue feuda adeò impropriata, quod allodialium naturam habeant eorumque iure cẽſenda ſint, ab illis quæ tanquã feuda recta, & propria iuxta leges vel cõſuetudines feudales regulantur.

In prima ſpecie iuriſdictionaliũ, feudi veri naturam non habẽtium, nil in iure ſtatutum vi-
149 detur, ideoque in eis tanquã in reliquis bonis indifferentibus liberæ diſpoſitionis conſtituenda venit eadem regula generalis affirmatiua quæ ceſſante caſu limitato in alijs bonis habetur.

Ex aliquorum autem Principatuum ſeù Ditionum iure particulari in hac bonorum iuriſdictionalium ſpecie certis ca-
150 ſibus prohibitio etiam viget dandi in dotem, vel prò ea obligandi, vbi potiſſimum cũ non ſubditis contrahi contingat, quaſi quod iuſtè Princeps ſcire debeat quiſnam in ſua ditione, & cum ſuis ſubditis iuriſdictionem, ac Imperium habere ac exercere debeat Z.

In

Z. *diſc.146. hoc eodem tit.*

In ſecunda verò ſpecie feudalium, ſi ipſamet mulier ſit feudi domina, quæ illud viro prò eius dote tradat inæſtimatum
151 abſque pacto lucri ex ipſius feudi corpore detrahendi, receptum eſt licitè abſque alio Domini aſſenſu fieri poſſe; ſecus autem vbi daretur æſtimatum, ſeu cum pacto lucri ex eo detrahendi, cũ ità ſit alienare in extraneum.

Idemque quod habetur de muliere feudataria ſe ipſam dotante, procedit vbi eius pater feudi Dominus eidẽ filiæ proximè ſucceſſuræ illud in dotẽ tradat tanquam per ſpeciem
152 refutationis, vel præuentiuæ reſtitutionis quæ ſine Domini aſſenſu rectè fieri poteſt; Aut quod illi quorum proximior eſt cauſa ſuccedendi ſuo iuri cedant ac de medio ſe tollant, dum-

dummodo mulier ſit de comprehenſis in inueſtitura, ſiue quod agatur de feudo merè hæreditario in extraneos etiã ſine aſsẽſu alienabili, quod iure bonorum indifferentiũ potius cenſendum eſt A.

Aliquibus cadentibus quæſtionibus ſuper facultate obligandi feudum pro dotis reſtitutione,
153 de quibus vtpotè in foro raris in noſtra Italia extra regionem de qua infra, in ſua ſede videndum eſt; Vbi etiam de paragio quod fœminis de ſanguine per agnatos eas excludentes debitum eſt ſuper feudo in quo fœminæ, ſi non hypothecam, aut aliud ius verè reale nõ habent, adhuc tamen habent quandam actionẽ rei

A. *dicto diſc.146.& ſub tit. de feud. diſc.20.*

rei perſecutoriam per quam plures obtinent proficuos effectus B.

Huiuſmodi autem inſpectio, tam conſtituendæ quàm reſtituendæ dotis in feudis, frequentior videtur in feudis Regni Siciliæ citerioris, quod aliàs Apu-
154 liæ ſeu Neapolitanum nuncupari ſolet, ad quæ citramótanorum tractationes vt plurimum reſtringi videntur; Quãuis enim in primæua erectione, vtriuſque citerioris ac vlterioris Siciliæ vnũ eſſet Regnum, cuius vnitate durante, plures editæ fuerunt leges quę *Conſtitutiones* dicuntur ſuper prohibitione dandi feuda in dotem, quinimo nubendi ſine Regis aſſenſu; Attamen poſt illius

B. *dicto tit. de feud. diſc.*108. *diſc.* 26. *&* 78.

illius diuiſionem, per quam, ex vno effecta ſunt duo Regna, quorum quodlibet cũ diſtinctis ac diuerſis legibus viuere cœpit, plura ſuper hac materia prohibitionis vel dandi feuda in dotem contigerunt, vnde propterea diuerſæ deſuper habentur opiniones.

Verum quidquid in diſputatiua ratione dici poſſet, magis recepta eſt opinio, vt datio feudi quamuis inæſtimati in do-
155 tem, licèt non cadat ſuper reprobis legibus matrimonij libertatem percutientibus, attamen cadat ſub ea alienandi prohibitione, quæ in hoc Regno latius patet, quàm ſit de iure cõmuni feudorum, ideoque id ſequi non poſſit quoad feudi corpus vel ſubſtantiam, ſecus autem quoad commodi-
156 tatem, quæ conſiderata tan-

quam nudi facti non percutiat ſubſtantiam feudi, neque ius in eo tribuat, quod ſpeciale non eſt in dote, ſed generaliter ac indefinitè procedit, neque prouenit ex eiuſdem Regni legibus vel ſtylis peculiaribus, ſed ex diſpoſitione vel ratione iuris communis tam in feudis, quàm in omnibus alijs alienari prohibitis, ac in libero commercio non exiſtentibus, quamuis de Beneficijs ac penſionibus eccleſiaſticis agatur C.

Si verò feudum de facto detur in dotem, atque vir illius fructus percipiat, adhuc dicta prohi-
157 bitione ac ſucceſſiuè actus nullitate non obſtante eos faciat ſuos vtpotè reſtauratiuos one-

C. *dicto tit. de feud. diſc.* 20. *&* *hoc tit. diſc.*146.

onerum matrimonialiũ, quaſi quod ita implicitè dos conſtituta cenſeatur in quantitate proportionata pretio ſeu valori feudi, & pro qua fauore viri onera matrimonij ferentis debentur vel fructus pignoris, vel vſuræ ſeu interſuria, cum ipſorum onerum ſupportatio non data contraria conuentione vel dilatione expreſſa, loco moræ aliorumque requiſitorum ſtare dicatur, benè tamen nullitas actus operatiua remanet quoad alios effectus D.

Quinimo in aliquorum ſenſu dicta nullitas viro proficua eſſe poteſt, quoniam in quacumque feudorum alienatione, quæ ibi ſequatur abſque Regio aſſenſu competente cuilibet

D. *dicto diſc.146. hoc tit.*

bet ex contrahentibus, facultate reuocandi actum, ac veniendi contra factum propriũ ante Regij aſſenſus validè impetrati ac executi impetrationem, adeò actus infectus remanet, vt operetur retrotra-
158 ctionem ad ſuum initium, etiam cum reſtitutione fructuum per emptorem venditori facienda, ita tamen quod econuersò venditor imputare vel ſoluere teneatur emptori vſuras vel intereſſe pecuniæ quam interim in cauſam pretij retinuit; Et propterea cũ vſuræ dotales in ea regione ex conſuetudine videãtur maiores, quàm importent fructus feudi qui frequẽtius minores eſſe ſolent quàm ſint interſuria debiti pecuniarij, idcirco dicto ſenſu retento intereſſet viri actum eſſe nullum, cum

ità

ità maiorem quantitatem vſurarum dotalium obtinere poterit; Verùm id non videtur in praxi recipiendũ, vel quia generaliter minus probabile ſit, vt emptor pro intermedio tempore quo contractus ſaltẽ de facto fuit in ſtatu validitatis, vſuras vel interſuria pretij ſoluti prætendere valeat in maiori quantitate, quàm importent ipſius feudi fructus, dum ipſe iam declarauit animum ſuum in hanc minus fructiferam occaſionem erogare pecuniam, ideoque non poteſt plus intereſſe E.

Tum etiam quia dato ſimpliciter feudo in dotem ex legis fictione & interprætatione dos conſtituta cenſetur in ea quãtitate, quæ illius pretio ſeu valori

E. *tit. de feud. diſc.* 31.

lori reſpondeat, ideoque intrare non videãtur ea quæ habentur de vſuris dotalibus debitis pro dote conſtituta in certa quantitate ſeu pecunia, quam vir dicere poteſt, quod in magis fructiferas occaſiones erogare potuiſſet.

Quo verò ad feudorum obligationem pro dote reſtituenda, receptum eſt eamdem prohibitionem procedere, cum non
159 detur abſque Regio aſſenſu contractus, per quem acquiratur ius reale, quod feudi corpus vel ſubſtantiam percutiat, ideoque viro vel alteri cui in cauſam dotis feudum obligetur nulla quæritur hypotheca, nullumque ius reale, ſed ſolùm actio perſonalis, cuius vigore exerceri ſolùm poſſunt ea remedia, quæ cuicumque alteri priuato chiro-

gra-

graphario creditori de iure, conceduntur, cum in feudis dos in aliquo priuilegiata nõ reperiatur F.

Solumque ſpeciale in hoc propoſito habetur in Ciuibus Neapolitanis, quod vno eorum in contractu dotali interuenien-
160 te, in quo feudalium expreſſa obligatio accedat, ſubintelligatur Regius aſſenſus, qui per eiuſdem Regis gratiam generaliter conceſſus eſt, ſuper obligatione tamen non autẽ ſuper datione ipſius feudi, cum gratia iſtum caſum non percutiat, ſuper qua gratia ſeu aſſenſu generali plures habentur declarationes ſeu ampliationes & limitationes, de quibus in ſua ſede videri

F. *dicto diſc.*146. *hoc tit.*

poteſt G.

Quod autem dicitur de feudis in libero commercio vt ſupra nō exiſtentibus,ex rationis identitate recipiendum videtur in
161 illis iuribus Regalibus, quæ ſine Principis aſſenſu in commercio non ſunt, vt habemus in officijs venalibus ſeu iuribus cum Principe vel Republica, quæ in Italia loca montium nuncupantur cum ſimilibus, in quibus dos nil habere videtur ſpeciale, neque ſine facto ipſius Principis vel eius, quem ipſe ad hunc effectum deputauit, detur eorum translatio vel acquiratur ius reale, quod ſubſtantiam percutiat, vt in huiuſmodi iuriũ Regaliũ particulari ſede habe-

G. *eod. diſc. 146. hoc tit. & d. tit. de feud. diſc. 26.*

betur H.
Quo verò ad bona emphyteutica ſeu liuellaria aut aliàs ab illis liberæ diſpoſitionis differentia, ſi fœmina dotanda eſt
162 de comprȩhenſis in inueſtitura, quatenus pertinet ad præiudicium Domini, & nè illius aſſenſus requiratur, planũ videtur talia bona in dotem dari poſſe inæſtimata, & ſine pacto lucri eo modo quo de feudis dictum eſt, ſecus autem ſi æſtimata ſeu cum pacto lucri in ipſis bonis, cum tunc alienatio in extraneũ fieri dicatur, ita tamen quod ex dicta facultate dandi in dotem non præuertatur ordo inueſtituræ quoad præiudiciũ agnatorum aliorumque vocatorũ;

H. *ſub tit. de Regal. ad materiam officiorum, & locorum montium.*

Alicubi tamẽ ex iuribus principalibus, præſertim in Vrbe dos priuilegiata reperitur, vt in eius causã de bonis emphyteuticis diſponi valeat, quamuis aliàs regulariter prohibitum ſit, ita tamen quod vtraque bonorum ac perſonarum ſubiectio concurrat in legislatore ita diſponente, ideoque cum Statuta Vrbis quamuis de Papæ mandato condita, at-
163 que ab eo approbata iuxta vnam opinionem, quæ hodie retinetur, laicalia potius cenſenda ſint, perſonas vel bona Eccleſiaſtica non afficiant niſi in caſibus expreſſis, ſub quæſtione remanet, an id procedat in bonis de directo dominio Eccleſiarum & Eccleſiaſticorum, ſiue vbi prohibitio munita ſit iuramento.

Pleriſque alijs in materia emphy-

phyteuſis in dotem datæ cadentibus, præſertim ſi viri ne-
164 gligentia vel culpa in ſolutione canonis vxori præiudicet quoad incurſum caducitatis cum ſimilibus, ipſam emphyteuticam magis quàm dotalem materiam percutientibus I.

Sub huiuſmodi prohibitione reali ſiue inſpectione bonorum ac iurium differentiũ, in quibus non procedat illa generalis regula permiſſiua, quæ habe-
165 tur in bonis indifferentibus liberæ diſpoſitionis cadũt iura perſonalia, quæ in alterius præiudicium quoad ſubſtantiam de vno in alterum tranſferri non poſſunt abſque conſenſu eius, qui in translatione

I. *diſc.* 147. *hoc tit. & ſub tit. de emphyteuſi diſc.*41.

intereſſatus eſt, vt præſertim eſt vſusfructus, vſus, vel ſeruitus perſonalis, ac ſunt officia quamuis non Regalia ſeu alia iura vitalitia, adeout tertij nõ contrahentis interſit ſubſtantiam iuris de vno in alium transferri, atque in his quicquid ſcribentes varient, recepta eſt regula negatiua quoad ea quæ percutiunt ius vel intereſſe tertij, & ex cuius perſona vſusfructus vel aliud ius perſonale extingui ſeu ceſſare debeat, alijs tamen effectibus validè reſultãtibus quoad ipſos contrahentes inter ſeſe, inter quos quæſtio remanet, reſtitutionem magis, quàm conſtitutionem dotis percutiens, quid ſcilicet facto reſtitutionis caſu vir reſtituere tenetur, vbi dos in toto vel in parte in huiuſmodi bonis vel iuri-

iuribus vitalitijs ſeu perſonalibus conſtituta eſt L.

Altera quoque conſiderari ſolet prohibitio perſonalis, à perſonæ ſcilicet inhabilitatione proueniens, acquirendi bona
166 quamuis aliàs indifferentia & liberæ diſpoſitionis, vt contingit ex Statutis alijſque legibus municipalibus inhabilitantibus forenſes ad acquirendum bona præſertim ſtabilia in dominio vel ditione ſtatuentis abſque eius placito vel aſſenſu, iſtoq; caſu duplex cadit inſpectio, vna poteſtatis, an ſcilicet illi forenſes in quos bona ex hoc titulo diſtrahuntur ligentur necnè Statuto, & in hoc dos nihil habet peculiare, cum id genericè, ac indefi-

L. *diſc.* 148. *hoc tit. & ſub tit. de Regal. diſc.*35.

definitè procedat in quocumque alio contractu, ſeu ſpecie alienationis; Altera verò eſt compræhenſionis, an ſcilicet ſub prohibita alienatione in forenſes veniat iſte actus dationis in dotem quam mulier, vel alter eam dotans faciat viro forenſi, ſeù alias inhabili ad acquirendum, & tunc niſi ſpecialis accedat prouiſio in cōtrarium, procedendum venit cum eadem diſtinctione de qua ſupra in feudalibus, ac emphyteuticis, alijſque alienari prohibitis, an dentur inæſtimata, & ſine pacto lucri, vel econtrà, vt in primo caſu ſit licitum non autem in ſecūdo in quo vnum vel alterum, vel vtrumque fiat, cadente eadem determinatione circa fructus, quos in caſu actus illiciti vir de facto percepiſſet, ple-

pleriſque alijs ſub hac inſpe-ctione cadentibus de quibus vtpotè in foro raris in ſua ſede videri poterit M.

De taxa dotis congruæ ſeu de paragio quomodo facienda ſit, & quæ dicantur nuptiæ pares vel impares, ſeù dignæ vel indignæ; Et de Statutis, ac legibus dotium moderatorijs.

IN omni legis vel hominis dotandi obligatione, ineſt conditio congruitatis ſeù de paragio, ad cuius limites, tam
167 affirmatiuè, quã negatiuè, ſeù tam per aſcenſum, quam per non

M. *diſc.* 149. *hoc tit.*

non exceſſum talis obligatio reſtricta eſt; Ideoque potius facti quàm iuris videntur iſtæ quæſtiones ſuper congruæ dotis taxa cadentes, circa quas agitur prius quid de iure cõmuni ſecluſo municipali ſtatutum ſit, deindè verò quid legibus municipalibus dotiũ moderatorijs vrgentibus.

In terminis generalibus iuris cõmunis plures caſus diſtinguẽdi ſunt, Primo ſcilicet dotis conſtitutæ vel cõſtituendæ per patrem viuentem; Secũdò per eundem morientem ac diſpo-
168 nentem; Tertiò per fratres vel alios ex Statutò vel fideicommiſſo ſeu inueſtitura excludentes fœminam quam dotare teneantur; Quartò in dote debita per alios ratione ſanguinis vel charitatis dotare obligatos ſeu eorum hære-

des

des & ſucceſſores. Quinto in dote debita per ſtrupratorem vel raptorem; Et ſexto in ea quæ debeatur tantùm ex diſpoſitione hominis.

Quoad primum, altercatio eſt inter ſcribentes, an dos quam pater viuens filiæ conſtituere
169 tenetur, commenſurari debeat cum legitima, Alijs ſimpliciter affirmantibus, Alijs verò diſtinguẽtibus inter iam nuptam & nubendam, Alijſque alia opinantibus; Omnino tamen verius eſt, ac in foro receptum, iſtam reſtrictiuam ſeu menſuram non dari, quoniam non datur legitima viuentis, in cuius bonis filius vel alter deſcendens nullum ius habere dicitur, ſed ſolam ſpẽ euentualem eius quod poteſt non contingere, vel per ipſius filij præuiam mortem naturalem

lem vel ciuilem, aut per ipſius patris infortunia, & depauperationem, &c. ideoque patris viuentis obligatio (cũ præſuppoſito dignarũ nuptiarum) eſt dandi dotem congruam, quæ aliàs de paragio vulgò dici ſolet, quanta ſcilicet ſuis paribus congruat, ſiue ſit infra, ſiue ſit ſupra id, quod eo ſtatu attento legitima importaret, quando tunc pater decederet N.

Quia verò ad paragium regulãdum vnum ex requiſitis ſeu reſpectibus deſuper habendis eſt quãtitas paterni patrimonij, idcirco ea menſura, quam lex taxauit fauore filiorum in defuncti parentis legitima, loco alimentorum ſubrogata, quandoque deſeruire poterit pro

N. *diſc.* 1. & 2. & *diſc.* 144.

pro norma regulādi arbitriū, non tamen quod debeat eſſe regula præciſa, cum huiuſmodi taxa pendeat ex facti qualitate & circumſtantijs prudentis iudicis arbitrio pensādis, adeout vtpotè in quæſtione facti potius quā iuris prorsùs erronea ſit opinio credentium, certam ac determinatā regulam deſuper tradi poſſe, tam in genere, quàm circa ſpeciales circumſtantias non ſemper ſeu pariformiter attēdendas, ſed diuerſimodè pro facti qualitate, earumque maiori vel minori concurſu.

Circumſtantiæ verò, cum dicto præſuppoſito parium ſeu dignarum nuptiarum ſunt; Primò qualitas parentis; Secundò qualitas viri; Tertiò quan-
170 titas patrimonij; Quartò numerus filiorum; Quintò mos

re-

regionis ; Sextò conſuetudo particularis familiæ vel parentelæ ; Et ſeptimò qualitas ipſius puellæ collocandæ, an ſit virgo vel corrupta, vel formoſa ſeu deformis, ſiue an in ætate congrua, vel nimium annoſa, cum ſimilibus circũſtantijs, ſuper quibus vt inſinuatum eſt certa & determinata regula non datur; Eiſquè ita generaliter per ſcribentes cõſiderari ſolitis aliæ duæ addendæ videntur, Vna ſcilicet, an filia ſit diues, ac aliundè prouiſa, Et altera, an patrem ſpreuerit eoque inſcio vel inuito quamuis dignè nupſerit ; Licèt enim de ſtricto iuris rigore vtroque caſu (iuxta vnã opinionem quam forus quandoq; recipere conſueuit, quãuis parùm probabilem) pater ad dotem teneatur, attamen

vi-

videtur quod iſtæ ſint circumſtantiæ nimiũ attendendæ pro dicto arbitrio regulando circa maiorem vel minorẽ taxã O. Procedunt hæc in dote matrimonij carnalis, in qua frequẽtius huiuſmodi controuerſiæ in foro haberi ſolent, ſecus autem in illa matrimonij ſpiritualis, in qua receptũ eſt congruam dotem dici illam, quæ in ſumma vniformi abſq; ex-
171 ceptione perſonarum tradi ſolet Monaſterio, quæſtione quandoque cadente circa Monaſterij qualitatem, ob quam maior vel reſpectiuè minor ſolet eſſe, an ſcilicet filia eligẽte Monaſterium ſit qualificatum, in quo maior dos præſtari ſoleat; Siue in quo ob exceſſum numeri vel alias circum-

O. *locis proximè ſupra citatis.*

cumſtantias illam duplicatam vel triplicatam dare oporteat, pater ad id teneatur, quod pariter certã regulam ſeu deciſionem generalem non recipit, ſed pro facti qualitate decidendum eſt ex eodem arbitrio, regulando à dictis circumſtantijs generalibus occaſione matrimonij carnalis põderari ſolitis.

Idemque circa huius ſpiritualis dotis appenditias non habentes illam vniformem taxam, quam habet id quod ſub nomine dotis Monaſterio tradi-
172 tur, atque in ſuſceptione habitus deponendum eſt, vt ſunt expenſæ ingreſſus, vel profeſſionis aliarumque functionũ, ac etiam eſt ille annuus vel menſtruus redditus vitalitius, qui monialibus pro extraordinarijs indigentijs vel ſubuen-

uentionibus aſſignari ſolet, atque vt ſupra inſinuatum eſt, dos vel pars dotis dicitur, cũ hoc reſpectu intret ratio paragij, inſpecta qualitate perſonarum, quantitate patrimonij, conſuetudine Monaſterij in alijs monialibus eiuſdem ſpheræ ſeu qualitatis cum ſimilibus, prorſus enim incongruum eſſet, vt filia Magnatis primi ordinis tantum redditũ habere deberet, ſeu eaſdem expenſas in ſuſceptione habitus vel emiſſione profeſſionis aliorumque munerum exercitia facere, quantum congruat moniali priuatæ ac longè inferioris fortunæ, licèt quoad dotem Monaſterio præſtandã æqualis eſſet vnius ac alterius conditio P.

Item

P. *d. diſc.* 144. *& diſc.* 167. *eod. tit.*

Item hæc procedunt, vt dictum eſt, cum præſuppoſito dignarũ nuptiarum, ſecus autem vbi indignæ vel impares eſſent,
173 tunc enim circumſtantiæ, quæ indignitate non obſtante patrem obligant ad dotandũ, vt ſunt e.g. exceſſus ætatis 25. annorum, ſiue ipſius parentis mala vita & mores, aliaque in propoſito ponderari ſolita, præſertim paupertas tam ipſius mulieris indignè nubentis, quàm eius viri, percutiunt ſubſtantiam debiti ſeu limitationem patris exemptiuam ab hoc onere, ad quod aliàs aliqua ex dictis citcũſtantijs non concurrente, non teneretur, non autem taxam ſeu quantitatẽ, quæ ſemper nuptijs proportionata eſſe debet, vt de paragio dicatur, habita tamẽ ratione culpæ patris, magis quàm

quàm filiæ indignè nubentis pro aliqua magis vel minus pingui prouiſione, pro facti qualitate ex eodem prudenti arbitrio, cui totum remiſſum eſt Q.

Circa verò filiorum numerum, ac patrimonij quantitatem, attendendum eſt tempus nuptiarum, quatenus de patris
174 conſenſu ſequantur, ſi autem eo inſcio vel inuito, ſaltem tempus petitionis, vel moræ per eum contractæ in dotando, vnde propterea ſi eo medio tempore, in quo moroſus fuit, filiorum numerus augeatur, ſed patrimonium decreſcat, id filiæ damno cedere non debet, neque illi tollere ius radicatum ſeu quæſitum in taxa tunc decernenda, cum

Q. *eiſdem diſc.* 1. *&* 2., 142. *&* 144.

in odium moroſi actus faciendus habeatur pro facto, Ac etiam quia intermedia diminutio numeri filiorum ſeu facultatum paternarum accretio non augeret dotem, quæ filiæ iam nuptæ de congruo ſeu de paragio attento tempore nuptiarum, ſtatuta eſſet, ideoque incommodo ſubiacere non debet, qui commodum ſeu augmentum non ſperat, ex regula *ſecundum naturam, &c.* R.

Secundus caſus eſt patris moriẽtis ſuper dote filiæ innuptæ diſponentis, dictoq; caſu, Aut nullum vrget ius municipale, quod filias in toto vel in parte legitima priuet, adeout cũ
175 ſolis terminis generalibus iuris

R. *dicto diſc.* 144. *ac etiam in ſupplemento.*

iuris communis procedendum ſit, & tunc certum eſt patrem morientẽ non poſſe relinquere dotem filiæ in minori ſumma quam importet legitima eidem filiæ de iure naturæ debita, in qua paterna voluntas omninò refrœnata eſt; Idque ſiue filia vnum vel alterum matrimoniũ eligat, ſiue etiamſi prò vno vel reſpectiuè altero matrimonio longè minor ſumma ad congruam dotem ſufficiat; Quinimò etiamſi diſpoſitio pro dote facta ad iſtius eſſe non reducatur, quia nempe filia nubere nolit, adhuc ad limites legitimæ effectum ſortiri debet, cum iure petendi ſupplementum ac fructus, & tranſmittendi, necnon quæcumque onera, conditiones vel dilationes reſecandi, cum alijs legitimæ potius quàm

 do-

dotis materiam concernentibus; Cadente ſolùm titulo dotis cum eius implicita conditione matrimonij, ac alijs hãc peculiarem materiam concernentibus, in eo pluri, quod neceſſarium eſſet ad conſtituendam dotem congruam ſeu de paragio, quando legitima non
176 ſufficeret, ſtante quod obligatio patris viuentis vt ſupra transfunditur ad hæredes & ſucceſſores ac bona, cum ſola differentia in eo, quod legitimam excedit, qualitatis ſubſidij, quamuis rarum ſit huiuſmodi officium iudicis interponendum eſſe pro dicto exceſſu, cui tamen ex facti qualitate quandoque locus eſſe poteſt, intra tamen ſed non vltra virilem S.

Vbi

S. *dicto diſc.* 144. *ac etiam diſc.* 90. & 155.

Vbi verò adſit Statutū vel aliud ius municipale, quod iuris cō-munis diſpoſitionem alteret,
177 non faciendo quidem fœminas extraneas, cum id cadat ſub proximè ſequenti caſu, ſed ſuitate retenta, atque dote adhuc ſuccedente loco legitimæ, aliquam tribuat patri facultatem minuendi legitimã, vt eſt in Vrbe quod patre qui filijs maſculis careat, diſponente ad fauorem agnatorum (maſculorum tamen) præcipitur filiam fœminam eius iudicio ac diſpoſitioni pro dote acquieſcere debere, cum tunc intrent ſolùm termini cōgruitatis & paragij, cui ſufficit ſatisfieri, non autem legitimæ, adeout pater moriens, eidem dotanti in vita ęquiparetur T.

L 3 Pro-

T. *eiſdem diſc.*144. *&* 155.

Procedunt hæc in vtroque caſu patris dotantis in vita vel in morte extra controuerſiam,
178 quando vnica ſit diſpoſitio ſeu taxatio, quam ſemel factam cum ſubſequutis nuptijs, iſtis diſſolutis in vlterioribus alterare non poteſt, neque tenetur, ideoque dos conſtituta pro primo matrimonio, conſtituenda eſt pro ſecundo, quãuis ob profectitiam qualitatẽ reuerſa fuerit ad patrem, atque cum eius patrimonio cõſolidata, quoniam reſoluuntur quidem priores hypothecæ prioraque iura tanquam per annihilationem, ac ceſſationem cauſæ, vnde propterea noua dos ex nouo iudicis officio petenda & conſtituenda eſt, ſed tamen neque augeri neque minui poteſt prior taxa, niſi iuſta cauſa accedat in-

ter-

termediæ alterationis paternarum facultatum, vel ſtatus & qualitatis, quæ augmentũ ac reſpectiuè decrementum, pro eodẽ iudicis arbitrio exigat, ſecus autem vbi dos non retineat propriam ac præciſã profectitiam qualitatem, ſed aduentitia cenſenda ſit, cum tunc dicta reuerſio ſeu conſolidatio non detur V.

Adeoque aliqui voluerũt taxam ſemel à patre factam alterari non poſſe, vt crediderint idem procedere, ſi illa inter viuos, vel etiam per vltimam voluntatem facta eſſet abſque ſubſequuto effectu, neque impleta cõditione matrimonij, quæ explicitè vel implicitè ineſſe dicitur, puta quia pater certam dotẽ conſtituerit pro cer-

V. *dicto diſc.*144 *&* *diſc.*152.

to matrimonio quod deinde, ſequutum non ſit, ſed aliud tanquam primũ contrahi debeat; Siue quod putans mori per vltimam voluntatem poſtea reuocatam vel ineffectuatam, eamdem dotem ſtatuat, quod tamen vtpotè nulli probabili fundamento innixum, atque tam rationi quàm cõmuni vſui contrarium nullatenus recipiendum videtur X.

Tertius caſus eſt fratrũ vel aliorum ratione ſexus vel agnationis ex iure municipali excludentium fœminas à paterna ſucceſſione inteſtata, vel
179 etiam teſtata, ſi teſtamentũ
iuri excluſiuo conformat, & tunc intrat diſtinctio, an fœmina efficiatur extranea, cui tamen ab eodem iure munici-

pali

X. *ibidem proximè ſupra.*

pali dos decernatur, vel adhuc remaneat ſua, itaut dos ſuccedat necnè loco legitimæ, vt in caſu quo ſuitate retenta ſuccedat, dicendum ſit in omnibus idem quod de patre moriēte in præcedenti caſu dictum eſt circa quantitatē ac naturam legitimæ eiuſque priuilegia; Vbi verò ſuitate ſublata, dos non ſuccedit loco legitimæ, ſed ſolùm ex iuris municipalis beneficio debetur, tam circa taxam quàm circa priuilegia, tunc non intrant termini legitimæ, ſed illi dotis cōgruæ ſeu de paragio, cum eadem implicita conditione matrimonij, quod huiuſmodi dotis debitum producit, & non aliàs, ideoque forenſes quæſtiones, quæ deſuper habentur percutiunt magis vnius vel alterius partis

 dictæ

dictæ diſtinctionis applicationem, quàm eius veritatem in genere, An ſcilicet & quando Statutum, vel aliud ius municipale faciat extraneam filiam vel potius illi ſuitatem conſeruet, à quo pendet, an dos ſuccedat necnè loco legitimæ, ſuper quo nimium immorari ſolet in verborum formulis, quibus idem ius municipale vtatur, an ſcilicet incipiat ab excluſione ſimpliciter demandata, poſtmodum verò demandetur dotatio, vel ecõuersò excluſio conditionem dotationis ad eius eſſentiam ſeu perfectionem contineat; Probabilius tamẽ videtur huiuſmodi formulas certam ac determinatam regulam non tradere, ſed pro facti qualitate ſubſtantiam voluntatis ſtatuentium attendi debere, for-

tius verò vbi obſeruantia illi diuerſam interpretationem tribuerit, cum iſta verborum formulæ præualere debeat Y. Pluribus etiam quæſtionibus deſuper cadentibus in caſu teſtati, an ſcilicet & quando parens recedendo à Statutaria
180 excluſione, filiam ſuitati reſtituere voluerit, quod pendet ab eo, an diſpoſitio ſit cum Statuto excludente compatibilis vel incompatibilis, ſuper quo pariter quicquid ſcribentes ſe inuoluant, certa & determinata regula dari nō poteſt, cum dicatur quæſtio potius facti & voluntatis quàm iuris, ideoque ad inſtar omnium aliarum ambiguæ volūtatis quæſtionum decidenda

Y. *De his diſc.*144. *&* 155. *ac etiā diſc.*5. 13. *&* 14.

ex facti qualitate & circumſtantijs, vnam vel alteram voluntatem ſuadentibus Z.
Ac etiam ſuper modo huiuſmodi dotē detrahendi ab eo patrimonio, à quo fœmina dotanda excluſa eſt, An ſcilicet ex vniuerſo aſſe ante maſculorum legitimam tanquam æs alienum, vel potius ex reliquo beſſe vel ſemiſſe poſt legitimæ detractionem; Siue an vnica dotatio ſufficiat vel quælibet reſpectiuè in qualibet ſucceſſione requiratur, quod pariter pendet à formula verborum Statuti vel ab interpretatione, quam ſibi obſeruantia dederit, quæ tamen omnia & ſimilia detractionum vel ſucceſſio-

Z. *De his locis proximiorem citatis, ſed magis ſub tit. de legitima & detraction.*

ceſſionis materiã potius quàm dotalem percutiunt, ideoque in propria ſede videndum A. Sub hoc tertio caſu maſculorum vel reſpectiuè agnatorum fœminas excludentium, cadit
181 etiam inſpectio taxæ dotis de paragio quæ feudatarij filiabus per feudi ſucceſſorem conſtitui debet, ſuper quo nõ habetur regula ſeu deciſio generalis, quæ pendet ex feudi natura ſeu qualitate vel moribus aut iuribus particularibus; Principatuum vel ditionum, in quarum aliquibus ad legitimæ rationem ſeu menſuram hæc taxa demandata videtur, ſed hoc pariter feudali magis quàm dotali materiæ congruum eſt B.

Prout

A. *dicto tit. de legitima & detraction.*
B. *ſub tit. de feud. diſc. 26. & 108.*

Prout cadit & altera dos,quæ in ſubſidium fœminis deſcendẽtibus ab ordinatore fideicommiſſi de iure decernitur ; In iſta enim nullatenus intrant
182 termini legitimæ extra fœminas primum gradum occupantes , ſed ſolùm illi dotis congruæ ſeu de paragio, conſideratis omnibus circumſtãtijs , quæ in primo caſu dotis conſtituendæ per patrem viuentẽ conſideratæ ſunt; Quinimo in hac dote tanquã ſubſidiaria à quodam legis potius exorbitanti beneficio reſultãte,magis circumſpectè procedendum eſt,vt non niſi ad cõgruentiæ neceſſitatem non autem ad luxum detractio fiat , intra tamen illam virilem , quam fœmina dotanda habere debuiſſet, ſi eſſet maſculus, vltrà quã non extenditur eius

ius,

ius, quamuis illa congruam non conſtitueret, attento tamen tempore matrimonij, non autem illo delatæ ſucceſſionis vt ſupra ad huiuſmodi dotis fideicommiſſariæ materiam aduertitur C.

Cadentibus etiam ſub hac taxæ inſpectione quæſtionibus circa hæc bona differentia feudalia, emphyteutica vel fideicõmiſſaria, an de illis habenda ſit
183 ratio in calculo patrimonij ad effectum congruæ taxæ, & an in ſorte vel in fructu, quod non de facili certam regulam generalem recipit, ſed pro facti qualitate decidendum eſt cum pluribus diſtinctionibus deſuper tradi ſolitis D.

Quar-

C. *diſc.36.& 145.cum alijs de quibus ſupra ad materiã Auth.res quæ.*
D. *diſc.144.*

Quartus eſt caſus aliorum, qui ex iuris diſpoſitione ſeu iudicis officio ratione ſanguinis vel charitatis ſubſidiariæ, dotis obligationem habent, abſque eo quod ſaltem de tempore
184 quo dos conſtituenda eſt, cadat obligatio legitimæ, Et tunc totum pendet ex dictis generalibus circumſtantijs in primo caſu patris viuentis põderatis, dum legitimæ inſpectio non intrat; Idemque in quinto caſu ſtupratoris vel raptoris, quorum reſpectu non attenditur qualitas ipſius dotare debentis, vt in patre alijſque coniunctis, ſed ipſius dotandæ, cum ea inferiori qualitate, quam ipſe raptus vel ſtupri actus inferat, ob quam maior dos pro ſuppletione defectus deſideretur; licèt enim aliqui crediderint ad hanc

ſup-

ſuppletionem tantùm ſtupratorem vel raptorem teneri, abſque eo quod pater vel alter dotare obligatus à ſua obligatione dotandi eximatur, attamen id receptum non eſt, cum ad integram teneatur, ſi eius vires patiuntur E.

Demum verò quoad ſextum caſum dotis conſtituendæ ex diſpoſitione hominis, rara eſt in
185 foro quæſtio taxæ, cum frequentius ab eodem homine illa fieri ſoleat, ſed quãdo caſus præberet talem diſpoſitionem eſſe indefinitam, quia nẽpe ſimpliciter diſponatur certas puellas dotari, ſiue etiam incertas de certis, cum intelligatur de dote cõgrua, intrat eadem regula, quæ de patre viuente habetur, diſcretiuè tamen.

E. *diſc.*142. & 144.

men, ac pro facti qualitate, ſeu veriſimili diſponentis voluntate.

Putarunt aliqui ſub hac inſpectione taxæ dotis congruæ ſeu
186 de paragio cadere ſolùm eã dotem, quæ fœminis legitimis & naturalibus conſtituenda eſt, ſecus autem de illa quæ debetur naturalibus tantùm, quaſi quod hæc non habita ratione qualitatis perſonarũ vel quantitatis patrimonij, ad ſolos limites neceſſitatis naturæ ſeu alimentorum reſtricta ſit; Contrarium tamen eſt verius, vt taxari debeat iuxta neceſſitatem cõgruentiæ, proportionatæ tamen huiuſmodi perſonis, natalium defectum patiẽtibus, quibus vtpotè extra agnationem exiſtentibus neque familiarum decorem conſeruantibus longè minor

dos quàm legitimis & natura-libus taxari ſolet,& debet iuxta morem regionis, quæ in propoſito nimium attendenda eſt,ad effectum inſpiciendi,an de alijs circumſtantijs & qualitatibus, ex quibus congruitas regulanda venit habenda ſit ratio necnè F.

Procedunt hæc omnia in ſingulis reſpectiuè caſibus cũ præſuppoſito dignarum ac pariũ nuptiarum, cum ab hac paritate vocabulum paragij deriuatum ſit, ſecus autem vbi de
187 imparibus vel indignis nuptijs agatur; Impares etenim dicuntur non ſolùm vbi,iuxta vnam opinionem, ſint ſolùm inferiores, quo caſu non indignæ ſed inęquales dicuntur vt infrà, ſed etiam vbi ſint excedentden-

F. *eodem diſc.*144.

dentes conditionem mulieris, qua vir longè dignior ſit, tunc etenim laudandæ quidem potius quàm damnandæ ſunt nu-
188 ptiæ ex quibus parentes cóqueri non poſſunt, vt eſt in caſu conuerſo, non per hoc tamen dotandi obligatio, ſiue dotis congruitas in præiudicium non conſentientis amplianda eſt, quoniam nubendum eſt pari, niſi defuncto eo qui dotare tenetur, ex facti cĩrcũſtantijs eius voluntatis præſumptio ſeù veriſimilitudo cadat G.

Vt etiam contingere ſolet in dote extrahenda ex fideicõmiſſo aſcendentis; Quod etiam in caſu augmenti dotis per virũ deſcendentem conſtituti mulieri

G. *diſc.*1. *&* 2. *& dicto diſc.* 142. *&* 144.

lieri nobiliori ſeù alias ad inæqualitatem compenſandam quandoque receptum eſt, vt ſcilicet etiam iſtud augmentum ex fideicommiſſo extrahatur, quod in dicto ſolo caſu veriſimilis voluntatis,& nõ alias recipiendum venit H.

Vbi verò agitur de caſu conuerſo indignarum vel reſpectiuè inferiorum nuptiarum quas mulier magis qualificata cum viro inferioris conditionis cõtrahat, ſcribentes aliqualiter ſe inuoluiſſe videntur in explicatione harum nuptiarum indignarum; Aliqui enim nuptias indignas tantùm cõtrahi credunt,quæ cum viro criminoſo, vel infami, ſeu aliàs
189 animi maculas patiente cõtrahantur, curando diſtinctè re-

H. *diſc*.49. & 149.

recenſere cauſas indignitatis; Alij verò indefinitè indignas credunt eas nuptias quæ cum viro inæquali contrahantur, Et alij putant indignitatem reſultare ab infectione vel clādeſtinitate matrimonij, quamuis aliàs vir eſſet æqualis vel maioris ordinis, exemplificādo potiſſimū in eo matrimonio, quod inter coniunctos intra gradum prohibitum contrahatur, pluresque alias deſuper adhibēdo diſtinctiones; Omnes tamē huiuſmodi opiniones ita ſimpliciter ſumptæ parùm probabiles videntur, potiuſq; reijciendæ quàm recipiendæ.

Verius etenim videtur diſtinguēdos eſſe huiuſmodi inſpectionis effectus, An ſcilicet agatur de illa formali & vera indignitate, quæ æquipolleat

pro-

proſtitutioni,vnde cauſet eoſdem effectus, quos dicta proſtitutio producit, omnimodæ ſcilicet denegationis iuris petendi dotem,vel exhęredationis cum ſimilibus in iure ſtatutis, quoties ante annum 25. id ſequatur; Vel potius de illa generica & impropria indignitate,quæ ita nuncupatur per quemdam modum loquēdi ad diſtinctionē omnino æqualium ac dignarum nuptiarum, non tamen producente dictos effectus exhæredationis vel omnimodæ denegationis dotis, ſed ſolùm illum diminutionis taxæ aliàs congruæ de paragio.

Ad primum effectum, indignæ nuptiæ dicuntur illæ quæ contrahantur cū viro adeò inæquali ac diuerſæ infimæ conditionis,quod dedecus ac iniu-

iuriam poſitiuam patri, agnationi,& parentelæ cauſent,puta quod puella nobilis quamuis priuatæ ſed generoſæ aut aliàs qualificatæ nobilitatis nubat vili pedeſtri famulo,aut ruſtico, ſeu artifici, aut aliàs plebeo, itaut ipſa ſtatum omnino mutet, ac de vno ordine ad alium inferiorem ac vilem tranſeat; Vel comparatiuè, ſi filia Magnatis virum ducat quamuis ciuilem, vel nobilem nobilitate priuata & ordinaria iuxta eas nobilitatis ſpecies ac diſtinctiones, quæ habentur *ſub tit. de præeminentijs diſc.35.*, adeout eadem intret proportio idemque reſultet effectus iniuriæ poſitiuæ ac deturpationis decoris parentum & familiæ.

Secus autem vbi vir ſit quidem inæqualis, ac inferioris ordinis,

nis, adeout de facto communi
190 opinione ob notabilem inęqualitatē nuptiæ indignæ reputentur, non tamen cauſent dictum effectu poſitiuæ iniurię ac deturpationis, puta quia nobilis maioris nubat nobili ſpheræ minoris ſeu nobiliter viuenti, ita & taliter quod nō adſit tranſitus ad ordinē omninò diuerſum & infimum, cũ tũc in iurę iſtæ nuptiæ non reputentur indignæ, ſed potius inferiores ſeu inæquales iuxta exemplũ per Iuriſtas frequenter aſſignari ſolitum de Comitiſſa nubente Doctori cum ſimilibus.

Iſto autem caſu, quamuis non reſultet dictus primus effectus exhæredationis, vel omnimo-
191 dæ indotationis, adhuc tamen reſultat alter diminutionis taxæ vel paragij, quoniam

cum mulier viri conditionem ſequatur atque inter circumſtantias in dotis taxatione cõſiderandas, vt ſupra, ſit illa conditionis viri, Hinc proinde prorſus incongruum eſſet fœminæ ita ſine facto & culpa parentis inæqualiter nubenti eamdem decernere dotem, quæ attentis alijs circumſtantijs pro nuptijs omnino dignis ac æqualibus decernẽda eſſet. Quinimo quamuis vir natalibus attentis paris nobilitatis vel qualitatis dici mereretur, fortunæ autem bona vel aliæ circumſtantiæ illum de facto

192 redderent inæqualem, adhuc iſtius inæqualitatis ratio in dotis taxa habenda videtur; Ac etiam alterius inæqualitatis vel diuerſitatis morum, quæ reſultet ab eiuſdem viri patria, in qua domicilium haben-

193 bendum ſit,atque matrimonij onera ſubſtentari debent, quamuis in reliquis æqualitas concurreret, quoniam ſi in patria viri minor ſit dotium taxa, minoreſque ſint expenſæ pro onerum ſupportatione, quàm in patria mulieris, adhuc de iſta inæqualitate haberi debet ratio, cum ſimilibus circumſtantijs prudentis Iudicis arbitrio, ſpectato fine ſeu effectu, ad quem dos requiſita eſt in ſumma congrua & proportionata, neglectis aliquibus Iuriſtarũ ineptijs quæ deſuper habentur, cum certa & determinata regula generalis deſuper tradi non valeat, ſed tanquam in quæſtione potius facti quàm iuris deciſio pendeat à facti particulari qualitate, ac ſingulorum caſuum circumſtantijs.

Prorſus autẽ reijcienda eſt opinio volentiũ veram indignitatem reſultare à nuptijs prohibitis, quamuis inter perſo-
194 nas aliàs dignas & æquales, puta quia in prohibito gradu coniunctas, id enim continere videtur vnam ex inſinuatis ineptijs; Aut enim diſpenſatio Apoſtolica ſuper impedimento ſubſequitur, aut non, ſi non ſubſequitur, fruſtrà quærendum eſt de taxa dotis, quæ non datur ſine matrimonio, & ſi ſubſequitur, tunc quia diſpenſatio reualidat in radice, omneſq; abluit maculas, non intrat proinde aliqua indignitas; Quamuis in caſu non ſequutæ diſpenſationis, ſequutæ autem conſumationis matrimonij inualidi ponderari valeat de ſtricto iure adeſſe quãdam ſpeciem proſtitutionis,

quæ

quæ indignis nuptijs æquipollet ad prædictos effectus exhæredationis vel omnimodæ denegationis dotis, nunquam tamen vel nimium rarò in foro cōtingibilis videtur caſus, quod ſimplex puella publicè & palam in figura matrimonij atque ſub ſpe vel præſuppoſito diſpenſationis,quę quādoque citrà culpām ex alijs impedimentis obtineri non poteſt,haberi debeat iure proſtitutæ I.

Omnia præmiſſa circa taxam dotis congruæ ſeu de paragio in omnibus ſupra exemplificatis caſibus ita procedunt in ſola iuris communis generali diſpoſitione, quoties non obſtet lex municipalis dotium mo-

I. *de his omnibus dicto diſc.* I. *&* 2. 142. *&* 144.

moderatoria, quæ certæ taxæ metã prohibeat, tunc etenim
195 iudicis arbitrium ex facti circumſtantijs vt ſupra regulandum circumfertur in taxa quæ ſit infra ſummam à lege præfinitam, cum talis eſſe valeat perſonarum qualitas, vt talis meta exceſſiua ſit, ſecùs autem in exceſſu, quoties lex decretum annullatiuum contineat.

Et quamuis ſuper huiuſmodi legum validitate plures excitatæ ſint quæſtiones; Vel quia dos vtpotè de iure gentium debita per ius poſitiuum præ-
196 ſertim municipale prohiberi non valeat; Vel quia diceretur lex matrimonij libertati præiudicialis; A foro tamen huiuſmodi quæſtiones exulãt, in Scholis vel Academijs pro ingeniorum acumine reſidentes,

tes,

tes, quoniam cum vt ſupra aduertitur, verius ſit dotem etiam in origine ſeu ſubſtantia à iure poſitiuo manare, idcirco nil prohibet, eamdem legem poſitiuam etiam tollere, multò magis pro publico bono moderari poſſe abſque aliquo libertatis matrimonij præiudicio, dum vbi lex eſt generalis in loco, ceſſat ratio dictæ libertatis impeditiua; Quinimo magis receptum eſt huiuſmodi leges fauorabiles & commendatione dignas po-
197 tius cenſendas eſſe, atque Reipublicæ vtiles, quamuis vt plurimũ de facto cæremoniales potius eſſe videantur propter vſum de facili concedendi diſpenſationem, quæ præ-
198 ſertim in Vrbe, vbi talis lex viget, paſſim concedi ac nemini denegari ſolet.

Ex hac autem facilitate vel vſu diſpenſandi plures effectus re. ſultant,duo præſertim, Primo ſcilicet quod Iudices ac Ma-
199 giſtratus iuxta dictas regulas generales iuris communis, nulla ratione habita dictæ particularis legis moderatoriæ, dotes congruas ſeu de paragio taxant ac decernunt, ſub præſuppoſito tamen, ſeu explicita vel implicita cõditione derogationis vel diſpenſationis,quæ licèt nemini derogari ſolita,adhuc tamen obtinenda eſt, neque aliàs obligatio in ſumma excedente affi-
200 cit, neque aliqua actio eius vigore eſt exercibilis; Et ſecundò quod in huiuſmodi derogationibus ſeu diſpenſationibus attendi non ſolet vitiũ
201 ſubreptionis vel obreptionis, aut defectus intentionis, quod

quod in alijs gratijs & diſpen-
ſationibus cadere ſolet ob ex-
preſſionem vel taciturnitatem
illarum rerum ſeu circumſtā-
tiarum, quæ gratiæ denega-
tionem vel difficultatem pa-
rere potuiſſent, & econtrà.
Plures autem ſuper huiuſmodi
legibus municipalibus cadūt
quæſtiones, peculiarem tamē
dotis materiam non concer-
nentes, ſed cuicumque Statu-
to ſeu legi municipali in qua-
cumque indifferenti materia
202 congruæ, puta ſuper actiua
vel paſſiua compræhenſione
Eccleſiaſticorum ac forenſium
ſeu aliàs à legislatoris iuriſdi-
ctione exemptorum, ſiue ſuper
qualitate bonorum, quæ in
dotem darentur exiſtentium
extra territorium, vel quod
extra iſtud fieret contractus,
aut circa reualidationem à iu-

ramento reſultantem cum ſimilibus vt dictum eſt generalibus, nil peculiare habentibus in dote, quæ proinde in ſuis ſedibus generaliter habentur.

In his autem ſpecialibus terminis aliquæ habentur quæſtiones, An ſcilicet huiuſmodi leges compræhendant mulierẽ ſeipſam dotantem, vel an taxam ſtatutam excedere liceat ex motiuo ſupplendi defectũ deformitatis, vel corruptionis, ſeu alterum quem mulier pateretur cum ſimilibus in ſua ſede videndis.

Quia verò huiuſmodi leges in Ciuium ac ſubditorum gratiã prodierunt, idcirco receptum eſt, eas non prohibere ciuibus & ſubditis, vt exteras & non
203 ſubditas cum maiori dote ducant; Atque derogatio ſeu di-

diſpenſatio pro vno matrimonio in eadem ſemel validè cõſtituta dote ſuffragatur quoad alia poſtmodum cõtrahenda.
Cadunt etiam plures quæſtiones ſuper dicta derogatione ſeu diſpenſatione, præſertim ſuper eius retrotractione, ac reuali-
204 datione actus ab initio, adeout non præiudicent mulieri intermedij actus dotis iã taxatæ diminutiui; Ac etiam circa dictæ diſpẽſationis præſumptionẽ reſultantem à longi vel longiſſimi tẽporis lapſu iuncto cum obſeruantia, quod pariter nõ concernit peculiarem materiam dotis, cuius fauore in propoſito aliquid ſpeciale dignoſcatur, ſed regulatur cũ terminis generalibus, quos habemus in materia cuiuſcumque extrinſecæ ſolemnitatis præſumendæ, cum alijs

quæ ad huiuſmodi legum materiam in ſua particulari ſede acta habentur L.

De actione vel remedio competente dotandæ aduerſus dotare debentem pro dote conſtituenda, Et an talis actio ſit ſũmaria & executiua; Quomodo, & de quo tempore ſit exercibilis.

INanis autem eſſet omnis legis vel hominis obligatio quæ non produceret actionem vel
205 aliud remedium quo mediante renitens obligationem im-

L. *De his omnibus ad materiam legis dotium moderatoriæ diſc.* 22. *cum duobus ſeqq. & diſc.*143.

implere ad id cogi non poſſet, atque id quod lex vel homo præcipit exequutioni non demandari; Hinc proinde ad hunc effectũ de pluribus quæri ſolet, Primò ſcilicet an dotis conſtitutio debita ſit offi-
206 cio iudicis, vel potius iure actionis; Secundò an pro ea cõpetat hypotheca, ſeu aliud priuilegium; Tertiò an eius cauſa ſit ſummaria, & executiua; Quartò vbi ſint plures in dicta obligatione æquales an dotandæ competat actio contra quemlibet inſolidum, vel ſolum pro virili; Quintò circa tempus in quo dotis cõſtitutio peti valeat etiam ante matrimonium, & quomodo; Et ſextò an hoc ius petẽdi dotem conſtituendam ſit ceſſibile vel tranſmiſſibile.

Quoad primum, in ea dotandi obli-

obligatione quæ in parétibus alijſque coniunctis reſultat ex diſpoſitione legis ratione ſan-
207 guinis, vel charitatis, excepto patre idoneo, & prò prima dote, verius eſt, iudicis officio non autem iure actionis eam exercibilem eſſe; In patre autem eſt ſub quæſtione, Aliquibus volentibus iſtam obligationem vtpotè ſtrictiorem eſſe iure actionis, probabilior tamen, magiſque communis videtur opinio, vt quod in alijs vt ſupra procedit, in patre quoque locum habeat.
In illis autem, quorum obligatio prouenit quidem etiam à iure communi, non autem ex dicta ratione ſanguinis vel charitatis, ſed ex altera deli-
208 cti, vt ſunt ſtruprator & raptor, contrarium dicendum eſt; Prout in obligatione reſul-

ſultāte à ſtatuto excluſiuo fœminarum per filios maſculos
209 vel alios agnatos,quibus iniungitur onus dotandi eaſdē fœminas, idem dicendum eſt, vt ſcilicet iure actionis hoc ius petendi dotem competat, quod alij explicant ſub termino conditionis ex lege vel Statuto M.

Extra verò controuerſiam eſt iure actionis debitam eſſe dotem conſtituendam ex diſpoſitione hominis, ſiue per contractum, ſiue per vltimam vo-
210 luntatem ac etiam per pactum nudum quod actionem producit,dũ in dote illud peculiare habetur, vt etiam pactum nudũ, quod de iuris ſtricta cenſura actionis producti-

M. *diſc.* 151. *cum alijs ibi inſinuatis.*

uum non eſt, id operetur N.
Quo vero ad ſecundam quæſtionem ſuper competentia hypothecæ legalis, quoties agatur de dote conſtituenda ex diſpoſitione hominis per vltimã
211 voluntatem, certum eſt intrare illam hypothecam quæ à lege tribuitur legatis, quorum iure dotanda huiuſmodi hypothecam obtinet, ſiue diſpoſitio ſit voluntaria & ex liberalitate, ſiue ex neceſſitate, eorum ſcilicet qui aliàs ratione ſanguinis vel charitatis aut delicti dotare tenentur, quoniam huic diſpoſitioni maius robur tribuendum eſt; Cadẽte ſolùm quæſtione in caſu diſpoſitionis conditionalis, An ſcilicet hypotheca deſumatur à die mortis teſtatoris cum retro-

N. *ibidem*.

retrotractione, vel potius à die purificatæ conditionis, ob
212 concurſum eorum, qui medio tempore ius in bonis per hæredẽ poſſeſſis acquiſijſſent, Aliquibus dictam retrotractionem ſimpliciter negantibus, Alijs autẽ diſtinguentibus inter ſpeciem & quantitatem, vt primo caſu retrotractio detur, ſecus autem ſecundo; Vtraque tamẽ reiecta, probabilior magiſque receptá videtur ea, quæ retrotractionem ad tempus mortis teſtatoris concedit O.

Vbi verò agitur de dote debita ex diſpoſitione iuris doti conſtituendæ, verius eſt hypothe-
213 cam non competere, ſed ſolùm actionem perſonalem, Tũ quia

O. *infra in materia concurſus, & diſc. 166.*

quia id non reperitur in iure diſpoſitum, atque ex veriori magiſque recepta ſententia dos eſt ſolùm priuilegiata in caſibus expreſſis, Tum etiam quia dicitur debitum etiam in parentibus originatum ab alio debito legitimæ, cui verius eſt hypothecam non cõpetere P.

Effectus autem notabilis videtur in dotare obligatis ex delicto, vt ſunt ſtuprator & raptor ſeu patris homicida, ob concur-
214 ſum creditorum hypothecariorum eorumdem, quamuis poſteriorum; In alijs verò ratione ſanguinis vel charitatis vt ſupra obligatis, certum eſt verificabilem nõ eſſe iſtum concurſum, cum ſemper credi-

P. *ibidem, & ſub tit. de feud. ad Bullam Baronum diſc.* 78.

ditores ipſius dotare debẽtis quamuis chirographarij vincant dotem conſtituendam, vnde propterea de hoc quæri ſolet cum tertijs ab hærede dotare obligatis iure dominij vel hypothecæ ius medio tẽpore acquirentibus, quoniam contra eos agendo, vel etiam eoſdem in concurſu repellendo, illa perſonalis actio; quæ dotandæ competit, potius realis vel in rem ſcriptæ naturam
215 ac operationem habet etiã contra tertios iure dominij vel hypothecæ ius ab hærede habentes, aliquo præiudiciali effectu ex hypothecæ carentia reſultante ex neceſſitate excuſſionis aliorum bonorum priuſquam contra tertiũ agatur vel in feudis Q.

Cre-

Q. *ibidem*.

Crediderunt aliqui hypothecam competere in bonis fideicommiſſo ſubiectis, ſuper quibus puellis deſcendentibus lex vt
216 ſupra concedit facultatem petendi dotem ſubſidiariam, moti ex aliquorum aſſertionibus, vt aſcendentium bona pro deſcendentium dote affecta ſint, ſtante quod obligatio oriens à ratione ſanguinis, ad hæredes ac bona vt ſupra eſt tranſmiſſibilis; Verùm erronea eſt huiuſmodi opinatio, vtpotè nulli innixa fundamento, quoties non accedat fideicōmittentis diſpoſitio, ex qua tanquam ex legato huiuſmodi effectus reſultet; impropriū enim eſt, vt ſubſidiariæ & conditionali obligationi aſcendētis defuncti plus tribuatur quā tribuitur puræ ac ſimplici obligationi parentis viuentis;

Bo-

Bonorum etenim affectio ita per antiquiores explicata fuit ad denotandam huiuſmodi obligationis tranſmiſſionem,ac etiam peculiarem naturam, huiuſmodi actionis perſonalis pro eius exercitio & competentia contra tertios poſſeſſores,vt ita ſpectato effectu ſpeciem realis, vel in rem ſcriptæ habeat,non autem quod exinde inferri valeat ad hypothecam, quam idem importare, ac dictam affectionē æquiuocando aliqui crediderunt;Remanente ſolùm dubietate circa dictam ita priuilegiatam, perſonalem actionem per dotandas contra tertium exercibilem , an ſcilicet id proce-
217 dat in illis partibus,in quibus per ius municipale ad fauorem creditorum hæredis fideicommiſſis maiorum deroga-

ga-

gatur, vt eſt in Statu Eccleſiaſtico illa lex quæ nuncupatur Bulla Baronum ita ad fauorē creditorum, Baronum, ac Domicellorum diſponens, quod vtpotè ſpeciale, alijs regionibus non commune, ſuam particularem habet tractationem, vbi videri poteſt R.

Item in dote debita ex Statuto, putarunt aliqui cōpetere hy-
218 pothecam, ſed malè, cum id nullum habeat iuris fundamentum, præterquam vbi Statutum directum eſſet ad bona, quorum reſpectu aliqua contineret verba, quæ hypothecā præſeferre videantur, vt in dictione, *ſuper* exemplificari ſolet, quod tamen non eſt extra dubietatem, ſed pariter modi-

R. *dicto diſc.78. de feud. & hoc tit. diſc.166.*

dicus eſt huius inſpectionis effectus, cũ ita ſupponatur concurſus cum tertijs cauſam habentibus ab hærede & ſucceſſore, qui dotandam ex Statuto excludit, vnde propterea intrãt ea quæ de actione perſonali habente vim realis, vel in rem ſcriptæ ſaltem in ſubſidium facta excuſſione dicta ſunt,

Circa tertiam quæſtionem, An iudicium pro dote conſtituẽda, ſiue ſit officio Iudicis, ſiue iure actionis, ſit ſummarium ac executiuum excludens appellationem ſuſpenſiuam; Et
219 ſuper prima parte concordant ſcribentes, vt ſit ſummarium non ſubiectum ſolemnitatibus, quibus de iure vel ſtylo ſubiecta ſunt iudicia ordinaria; Diſcordant verò circa alteram viæ executiuæ, Ali-

qui-

quibus eã tribuentibus, Alijs
220 verò magis cõmuniter pro regula negantibus, iſtaque opinio probabilior, magiſque recepta eſt, quoties non aſſiſtat aliqua ex limitationibus, quas dicta regula patitur; Idque generaliter ac indefinitè in quacumque dote, ſiue de conſtituenda, ſiue etiam de conſtituta aſſequenda, vel de reſtituenda agatur; Et quamuis publicum Inſtrumentum etiam iuramento vallatũ accedat, quoniam iure communi attento, vna vel altera qualitas, vel vtraque ſimul iuncta hunc effectum non operatur. Plures autẽ limitationes huiuſmodi regula recipit, conſtitutæ ſoluendæ, vel reſtituendæ doti magis congruæ, illam præſertim reſultantem à pactis vel clauſulis executiuis, ſiue à

221 iure municipali tribuente generaliter viam executiuam publicis inſtrumentis, vt in Regno Neapolitano diſponitur per Ritum M.C.V., atque in Vrbe eſt Statutũ, quod doti tribuit viam executiuam etiã contra tertium poſſeſſorem bonorum debitoris, quod etiã diſpoſitum eſt in Regno Siciliæ vltra per particularem Ritum, quoties tamen agatur de dote conſtituta ſeu debita per ſcripturam, cui tale priuilegium attributum videtur, cũ ſubditis tamen vndè ſi eſt laicale non afficit perſonas vel bona Eccleſiaſtica.

Ideoque non intrat in dote conſtituenda, cui duæ limitationes congruere videntur, Vna ſcilicet, vbi agatur de conſtituenda ex diſpoſitione hominis per vltimam voluntatem

222 ex eadem ratione, ex qua ſupra dictum eſt legalem hypothecam competere, iure ſcilicet legati, pro quo, excepto Tribunali Rotæ, quod contrariam ſequitur opinionem, in reliquis Tribunalibus Vrbis, ac etiam magis communiter vbique recepta eſt altera opinio, vt via executiua competat, neque admittatur appellatio ſuſpenſiua, niſi vbi agatur de legato ambiguo, quod pendeat ab interpretatione, à qua magis quàm ab ipſo legato appellatio concedenda videtur, ſiue vbi ſuper ipſius legati validitate probabilis cadat dubietas,

Et altera eſt limitatio, vbi res deſideret celeritatem, adeout mora periculum contineat ſiue irreparabile præiudicium
223 cauſet, quod in dote conſti-

tuen-

tuenda frequentius eſt practi-
cabile, vbi ſcilicet agatur de
puella ſuprà nubilem, quæ vi-
duitatem cum periculo hone-
ſtatis vlterius pati nō debeat,
cum ſimilibus prudenti iudi-
cis arbitrio ex facti qualitate
penſandis.

Pro fructibus quoque ſiue vſuris
dotalibus plures crediderunt,
ac forus quandoque recepit
idem priuilegium viæ execu-
tiuæ competere, ducto argu-
224 mento ab alimentis, quorū
loco huiuſmodi fructus cedūt,
quod tamen in vera iuris ra-
tione, ceſsāte dicto motiuo ce-
leritatis ac irreparabilis præ-
iudicij ex mora reſultātis, pa-
rùm probabile videtur, quo-
niam etiam alimenta, vbi iu-
re actionis magis quàm officio
iudicis debita ſunt, quinimo
etiam ea quæ officio iudicis,

vbi non ſunt futura, tale priuilegium non habent S.

Super quarta ſuperius diſtincta quæſtione, an ſcilicet, vbi plurium ęqualis eſt dotis obligatio, vt in conſtituenda frequẽter contingit in pluribus fratribus ſeu alijs eodem gradu coniunctis, vel parentis hęredibus, quorum reſpectu non dubitatur, vt quoad eos æquale ſit contributum, quod etiã
225 conſtitutæ ſoluendæ vel reſtituendæ frequenter cõgruit, An ſcilicet contra ſingulos agendum ſit pro virili, vel cõpetat actio inſolidum contra vnũ vel plures creditori placitos, quibus ex beneficio diuiſionis vel ex ceſſis iuribus detur

S. *ſuper his omnibus in materia viæ executiuæ diſc. 57. & duobus ſeq. & ſub tit. de iudicijs.*

tur poſtmodum contributi ſeu reintegrationis actio.

Atque vbi agitur de dote conſtituta ſoluenda vel reſtituenda, licèt non deſint volentes hoc ſolidi priuilegium doti competere, verius tamen eſt, vt ceſſante voluntate teſtatoris, vel alia particulari circūſtantia ex pacto vel iure municipali reſultante, dos in hoc nullum habeat priuilegium; In conſtituenda verò, quamuis eadem regula ſtatuenda ſit, de facili tamen limitanda venit ad inſtar alimentorum quando intret eadem ratio celeritatis & periculi, quia nempe non poſſit commodè puella dotanda abſque neceſſitate patiendi viduitatem, plures conuenire pro virili, eoſque ſingulariter excutere, vbi id incommodum red-

datur,ideoque eſt quæſtio potius facti quàm iuris, ex eiuſdem facti qualitate & circumſtantijs pro Iudicis prudenti arbitrio decidenda T.

Quinta eſt ſupra diſtincta quæſtio circa tempus in quo hoc ius vel actio petendi dotis cõſtitutionem exerceri valeat, & quomodo, an ſcilicet antè matrimonium, in qua ætate, & ad quem effectũ; Et quoad exercitium antè matrimoniũ, Aut agitur ad effectum ſoluẽdi, & certum eſt illud non

226 competere, cum ſine matrimonio non detur debitum dotale; Quinimò etiam ſi agatur de dote prò certo, vel incerto matrimonio per publicum inſtrumentum ex pacto, vel ſtatuto executiuum conſti-

T. *diſc.142. & d. tit. de iudicijs.*

ſtituta, quoties explicitam, vel de iure implicitam matri-
227 monij conditionem doti regulariter connaturalem contineat, adhuc ſine matrimonij iuſtificatione non intrat iudicium exequutiuum quod aliàs competit, vndè propterea in Regno Neapolitano vt practicari poſſit in credito dotali forma illius Ritus, inoleuit vſus tranſmutandi dictum creditum in illud puri mutui V. Multò igitur minus prò dote conſtituenda, niſi iam ſequuto matrimonio talis conſtitutio petatur.

Aut verò agitur ad effectum decernendi & taxandi, & tunc ſi petitio in incongrua ætate omninò immatura ſit, adeout

V. *vt aduertitur diſc.* 161. *& alibi hoc tit.*

impropriū ſit, dotantem huic
debito obnoxium declarare,
ſiue quod probabiliter ob in-
228 termediū tempus incertus ſit
futurus ſtatus numeri filiorū
& quantitatis patrimonij &
qualitatis vel animi puellæ
dotandæ ex quibus dotis ma-
ior vel minor taxa pendet, cer-
tum quoque eſt petitionem,
reijciendā eſſe; Vbi verò do-
tanda conſtituta ſit in ætate,
nubili, ac in tali ſtatu quod
probabiliter de proximo ſpe-
ret nuptias ità facilitandas cū
dotis taxa & declaratione, &
tunc, licèt Aliqui id negent
ex duplici ratione, vna ſcili-
cet nō purificatæ conditionis
matrimonij ſine qua dos non
debetur, & altera, quod cum
inter circumſtantias ex qui-
bus iudex prò cōgruitatis vel
paragij taxa ſuum arbitrium

regulare debet,ſit qualitas viri, idcircò iſto non certificato id non ſit practicabile; Verius tamen eſt contrariũ,quoniam ſi in omni materia indifferenti, vt præſertim in fidèicommiſſaria frequentior praxis docet(quicquid aliqui dubitauerint) probabilius magiſque receptum eſt, vel ſim-
229 pliciter ac indefinitè,vel ſaltem aliqua iuſta cauſa accedente dari iudicium præuentiuum ſeu de futuro, non quidem ad effectum cogendi ad præmaturè dandum vel ſoluẽdum, ſed ad effectum decernẽdi ſeu declarandi, vt cedente die vel purificata conditione detur, & ſic faciendi præuentiuè illam litem, quam facto caſu ſubſtinere oporteret; Multò magis & abſque dubio recipiendum eſt in hac ſubiecta

materia, in qua duplex iuſta cauſa concurrit, magis quàm in quacũque alia; Primò ſcilicet nè aliàs puella conſtituta in ætate matura cogatur tunc diuturnam litem ſubſtinere, adeò vt ad ſenectam in viduitate reducatur; Et ſecũdò, quia non de facili inueniretur vir incertus de dote, qui duplicem litem ſuſcipere velit, Vnam ſcilicet ſuper cõſtitutione ac taxa dotis, Et alteram, quam ipſa vxor ex cõmuni dicterio importat.

Id autẽ præſertim pro facti qualitate congruum eſt, vbi agatur de illa dote, quæ petatur ex fideicommiſſo per aliũ po-
230 tiſſimè remotum agnatum, ſeu de diuerſo colonello poſſeſſo, ob onus quod dotandæ incumbit pluriũ iuſtificationum; Primò ſcilicet fideicõ-

miſſi;

miſſi; Secundò identitatis, & quantitatis patrimonij; Tertiò cōſuetudinis generalis vel particularis; Quartò legitimationis perſonæ circa eius deſcēdentiam à fideicommittente; Et quintò fortius ſuper iuſtificatione ſubſidij ob non exiſtentiam bonorum liberorum, quæ omnia notabile tēporis interuallum exigunt; Siue vbi agatur de dote conſtituenda per eum, de quo incertum ac diſputabile ſit in iure, an teneatur dotare necnè, vt ſunt patruus, frater vterinus, amita, & matertera & ſimiles. Ideoque iſta quæſtio deciſionem recipere videtur ex prudentis Iudicis arbitrio regulando ex facti qualitate ſuadēte vel reſpectiuè excludente huiuſmodi præmaturi iudicij iuſtam cauſam, non autem vt genera-

 liter

liter ac indefinitè id prò regula ſtatuendum ſit, nè aliàs puellis effrœnata licentia detur parentes vel fratres ita præmaturè ad iudicium euo-
231 candi; Omninò tamen reprobata opinione volentium, vt ætas ad huiuſmodi iudicij exercitium congrua non dicatur niſi illa, quam lex ad excuſandas indignas nuptias præſcripſit 25. annorum, vel quod debeat ſaltem eſſe in exceſſu notabili ſupra virilem, quoniam ſi tunc & non prius litem ſuſcipere poſſet, cogeretur puella lite durante, quæ iuxta regionem ſeu tribunalium qualitatem diuturna eſſe ſolet, viduitatem longo tempore pati, ideoque vitioſum eſt vtrumque extremũ, in quod puri legulei frequenter incurrere ſolent.

Ad

Ad argumentum verò incertitudinis viri, ex cuius qualitate reſultat taxa, facilis eſt reſpōſio, quod ſcilicet iudex eamdem taxam facere debet cum præſuppoſito viri ęqualis, quo-
232 niam ſi dotanda inæqualem deinde duceret in melius, quia nempe melioris conditionis inueniret, qui dote iam taxata contentus eſſet, nimium commendanda erit; Econuersò autem, ſi inferiorem ducat, cui tanta dos non congruat, iuſtè dotis debitor moderationē petere poterit, ideoque firmum eſt iſtam eſſe quæſtionem facti potius quàm iuris pro ſingulorum caſuū particulari qualitate decidendā.
Maior autem difficultas dignoſci videtur in hoc præuentiuo iudicio ante matrimonij purificatam conditionem ſuper
eiuſ-

eiuſdẽ dotis depoſito vel aſſecuratione, vt ita contingente caſu matrimonij prompta
233 ſit, ſuper quo ſcribentes pariter variant; Verum idẽ quod proximè ſupra, dicendum venit, vt ſcilicet ſit quæſtio potius facti quàm iuris, ideoque pro facti qualitate ex prudenti arbitrio diuerſimodè decidenda; Si enim præmatura dotis aſſecuratio vel depoſitũ exigatur tanquam præparatio neceſſaria, ſine qua matrimonium aliàs ſequi non poſſet, vt contingit præſertim in dote pro matrimonio ſpirituali, quoniam nõ admittitur puella ad habitum monaſticum, vel ad nouitiatum, qui ſaltèm per annum profeſſionem præcedere debet, niſi prius dos penes ſacram vel publicam ædem, vel in ipſius Monaſte-

rij arca deponatur, ac etiam niſi fiant expenſæ pro ipſo ingreſſu, ac durante anno probationis, quæ omnes vt ſupra dicuntur dos vel eius pars, & tunc etiam ante matrimonij purificatam conditionem dotans cogi poterit ad ſoluendũ; Quod etiã in matrimonio carnali verificari poſſet, vbi ſcilicet ex more regionis, ſeu aliàs pro facti qualitate ad illud nõ de facili deueniri valeat, niſi dos in toto vel in parte de tempore ſponſalium de futuro, ſeu aliàs anticipatè præſtetur, idque exemplificatur tanquam à frequentius cõtingentibus, non autem taxatiuè ad alios caſus, in quibus eadem concurrat iuſta cauſa cogendi etiam præuentiuè ad aſſignationem bonorum, ſeù aſſecurationem vel depoſitum

pro facti qualitate & circumſtantijs, ex quibus totum pendet X.

His omnibus procedentibus in dote non habente legitimæ naturam & priuilegia, adeo vt non detur ius illam petendi non purificata condi-
23 tione matrimonij, ſecus autem, vbi ſuccedit loco legitimæ omnem conditionem, vel dilationem reſecãtis, præterquam vbi conditio vel dilatio per ipſum parentẽ adiecta eſſet ex motiuo prudentis ac prouidi conſilij, quod eiuſdem filiæ fauorem ac vtilitatem potius quàm grauamen, ac præiudicium contineret, iuxta eam licentiam quæ generaliter parentibus cum filijs maſculis tribuitur; Vel ſi agere-

X. *diſc. 167. hoc tit.*

retur de dote ex diſpoſitione
hominis pura non autem cō-
ditionali, nuptijs prò conſilio
magis quàm prò conditione
adiectis .

Demum quoad ſextam & vltimã
quæſtionem ſub iſta rubrica
cadentem, ceſſibilitatis .ſ. vel
tranſmiſibilitatis dotis adhuc
non conſtitutæ, ſeu iuris pe-
tendi illius conſtitutionem ;
Retento eodem mox inſinua-
to præſuppoſito, quod ſcilicet
non agatur de dote ſucceden-
te loco legitimæ, in qua huiuſ-
modi quæſtiones ceſſant, cum
235 in quacumque ætate abſque
conditione vel dilatione illi-
cò per obitum parentis filio
legitima quæratur abſque du-
bio ceſſibilis ac trãſmiſibilis,
vel de diſpoſitione hominis
pura non autem conditionali
vt ſupra ; ſed agatur de illa
do-

dote, quæ explicitam vel implicitam habeat matrimonij conditionē ſine qua aliàs dotis obligatio, ac reſpectiuè actio non intret, & tunc, Aut agitur de ceſſione vel tranſmiſſione fœminæ dotādæ quæ deceſſit innupta, & extra
236 controuerſiam eſt nullam dari ceſſionem vel tranſmiſſionem iuris petendi dotem ratione ſanguinis vel charitatis ex diſpoſitione legis, vel etiam ex diſpoſitione conditionali hominis, ob illius caducationem antè purificatam conditionem; Cadente ſolum quæſtione circa eam dotem ad quam ſtuprator, & raptor tenentur ob aliquorum opinionem ſuperius inſinuatam, vt etiam rapta ſeù ſtuprata non nubente, dotis debitum vtpotè purum intret, quo poſito,

ſito, ceſſioni vel tranſmiſſioni
237 locus eſſet; Quia verò contrarium verius eſt, vt iſtud quoque debitum implicitam habeat matrimonij conditionem, idcircò ſolum ceſſibile vel tranſmiſibile iſto caſu erit, id quod tanquam æſtimationem iniuriæ, vel refectionem damni purè deberi ſupra dictum eſt Y.

Aut verò agitur de ceſſibilitate, vel tranſmiſſione iuris petendi dotem per iam nuptam, adeò vt matrimonij conditio iam impleta ſit, & tunc, Aut
238 agitur de ceſſione quæ principaliter fiat in gratiam ipſius nuptæ ab alio prouiſæ prò cuius reintegratione hoc ius cedatur, & planum eſt ius eſſe ceſſibile; Vtpotè puella ingre-

Y. *diſc.*142.*hoc tit.*

greditur Monaſterium vt habitum ſuſcipiat ac debito tẽpore profeſſionẽ emittat,quod ſequi non poteſt niſi præuio depoſito dotis dari ſolitæ Monaſterio ac reſpectiuè ſolutione prò expenſis neceſſarijs, ſi ille cuius prior dotandi obligatio eſt id adimplere nolit vel non poſſit ob aliquod impedimentum, vnde tertius vel etiam remotior coniunctus id agat animo repetendi,nullum dubium eſt hoc ius eſſe ceſſibile, quinimo aliquando ceſſio à iure ſubintelligitur quãuis à muliere non fiat,vbi ſcilicet, vt ſupra aduertitur, ob difficultatem aſſequendi prõ-
239 ptam dotem ex bonis liberis,puella ex ſubſidiario remedio à lege prodito illam obtineat ex bonis fideicõmiſſi aſcendentis, cui ſubintelligitur
facta

facta ceſſio iurium puellæ cõ-
tra dotare obligatum vel ad
bona libera competentium
prò eius reintegratione;Quod
generaliter, ſiue prò vno ſiue
prò altero matrimonio dicen-
dum eſt in quocunque dotan-
te quamuis in eo ſubſidiaria
obligatio concurreret,quando
id agat coactus, vel etiã coa-
ctionẽ præueniendo volunta-
riè , animo tamen repetendi
ab eo cuius prior ſit dotandi
obligatio,cum ita non in gra-
tiam ceſſionarij ſed potius ce-
dentis principaliter ceſſio fie-
ri dicatur.

Cadente quæſtione in exceſsu
proueniente ex diſpoſitione
hominis quæ cõueniat etiam
matrimonio ſpirituali prò quo
240 tanta ſumma neceſſaria non
ſit,& tunc receptum eſt in ex-
traneum,ceſſibilem, vel tranſ-
mi-

miſibilem non eſſe,quaſi quod dos prò matrimonio vel nuptijs ſimpliciter relicta in sũma excedente atque carnalibus nuptijs quoque congrua, eatenus conueniat ſpiritualiter nubenti, quatenus admixtus eſſet fauor Monaſterij cui diſponẽtis voluntas aſſiſtat,nõ autem priuati ceſſionarij vel tranſmiſſarij Z.

Vbi verò iam nupta ab alio prouiſa non ſit,neque prò ea prouiſione quam ſibi ipſa parauit æs alienum contraxerit (quod ſonat in idem) tunc Aut dotanda adhuc viuens dotare obligatũ interpellauit ad dotem ſibi conſtituendam eumque in mora conſtituit, & prò
241 ceſſibilitate vel tranſmiſibilitate reſpondendum videtur,

po-

Z. *diſc.*12. *hoc tit.*

potiſſimè autem fauore filiorum ex eo matrimonio ſuperſtitum, cum in odium moroſi actus faciendus habeatur prò facto; Aut verò petitio, ac reſpectiuè mora non adeſt, adeo vt de tempore quo ceſſionarius vel tranſmiſſarius petit non ſuperuiuat ipſa dotanda, vndè deficiat extremum habile, & tunc probabilius eſt nullam dari ceſſionem, vel tranſmiſſionem, Tum quia de-
242 ficit ratio obligationis; Tum etiam quia dotare obligatus rectè trāſmiſſario replicare poteſt quod in caſu quo ad dotē conſtituendā coactus eſſet habuiſſet in animo adijciēdi pactum reuerſiuum, quod adijcere poterat, Et quod non ſuperſtitibus filijs, iuſtum ac rationabile eſſet de iure ſubintelligi debere in dote quæ à fidei-

fideicómiſſo extrahitur vt ſupra aduertitur,quaſi quod iudex ſeu lex debeat vt in melius, ſupplere id quod defunctus ſi viueret poſſet, ac veriſimiliter potius vellet, dum perpetuæ bonorum conſeruationi in familia vel deſcendētia ſtuduit A.

Aliqua cadente difficultate,quādo ex matrimonio ſuperſunt filij, præſertim verò vbi agitur
243 de dote quæ ex ſtatuto conſtituenda eſt fœminæ excluſæ quamuis extraneæ reputatæ in quandam recompenſam ſucceſſionis; Atque de alijs ad
244 materiam ceſſionis vel trāſmiſſionis iuriū ac priuilegiorum dotalium habetur infra occaſione concurſus creditorum cum dote conſtituta ſoluenda vel reſtituenda.

De

A. *diſc.*145. *hoc tit.*

De perſonis aliàs diſponendi libertatem ſine certa ſolemnitate vel forma non habentibus, an dotem validè conſtituãt, ſeù in eius cauſam obligentur, Et an generaliter, & prò regula Dos ſit priuilegiata.

OCcaſione præſertim illarum
perſonarum, quæ de iure
cõmuni vel municipali ad cõ-
trahendum inhabilitatæ ſunt,
certa forma vel ſolemnitate
245 non adhibita, quæritur in
iure, An dos ſit generaliter
ſeu pro regula priuilegiata,
vel potius in illis tantùm ca-
ſibus, in quibus lex aliquid ei
ſpeciale conceſſerit; Et quã-
uis plerique opinentur regu-

Iam generalem doti aſſiſtere, ceſſantem ſolùm in caſibus limitatis, vnde infertur ſub nouis legibus vel diſpoſitionibus generaliter eam non comprę-hendi abſque ſpeciali mentione; Contrarium tamen verius magiſque in foro receptum eſt, vt ſcilicet generaliter ſecundum iuris communis diſpoſitionẽ reguletur, exceptis caſibus, in quibus ſpecialiter priuilegiata ſit, vnde propterea ſcribẽtes multa colligunt eius ſpecialia priuilegia, inter quæ tamen quamplura recenſentur, quæ licèt vulgò talia dicantur, nón tamen verè ſunt, ſed potius ratione ſubiectæ materiæ, ac ob aliquam rationẽ doti magis quàm alijs contractibus conuenientẽ, generaliter de iure procedũt in omnibus alijs in quibus eadẽ

ra-

ratio congruat, à frequentius tamen contingentibus in dote magis verificantur.

Quia verò mulieres de iure cõmuni generaliter habiles ad contrahendum, quoties minor ætas vel aliud impedimentũ, viris etiam commune, non ob-
246 ſtet, impeditæ ſolùm ſunt ex Senatusconſulto Velleiano, quod cauſam dotis excipit, Hinc proinde magis communis & recepta ſcribentiũ ſchola deſumpſit dotis priuilegiũ, quod ſcilicet mulier maior quamuis à iure municipali inhabilitata ad contrahendum ſine certa forma vel ſolemnitate, adhuc priorem habilitatem de iure communi competentem retineat in cauſam dotis, pro qua abſque tali forma ac ſolemnitate validè cõtrahit atque ſe obligat; Et

quamuis aliqui diſtinctionem adhibeant inter cauſam neceſſariam, & voluntariam, con-
247 trarium tamen verius ac receptum eſt, vt indefinitè etiã ex cauſa merè voluntaria & ad fauorem extranei contrahere poſſit dummodo tamen in cauſam dotis præcisè id fiat, adeout ſit cauſa finalis; Adeo-
248 que id receptum eſt, vt ſi conſtito cauſam principalem eſſe illam dotis, & ſine qua aliàs contractus initus non eſſet, quod ſi alia cauſa cumuletur, id ceſſare faciat hoc priuilegium, quod recipiendum non eſt, niſi quando cauſarum multiplicitas excluderet dictã circumſtantiam, quod dos eſſet principalis ſeu finalis, ac probaret quod potius eſſet impulſiua (qualis in dubio præſumitur, vbi non eſt vnica) ſed quo-

quoniam hæc eſt nuda iuris præſumptio contraria probatione vel fortioribus præſumptionibus elidibilis, Hinc proinde ſi ex facti qualitate conſtat dotem fuiſſe cauſam principalem, ſine qua non, aliàs verò cauſas acceſſoriè ſeu ad maiorem firmitatem adiectas eſſe, dicta reſtrictio recipienda non eſt B.

Reſtringunt plerique hoc ſpeciale, vbi mulier cum ænormi læſione indotata remaneat, ſiue vbi ſuſcipiendo illud dotatio-
249 nis onus quod viro incumbit, exinde reſultet implicita donatio de iure prohibita inter virum & vxorem, cui ita indirectè fraus fiat; Verùm neuter caſus pro limitatione

B. *de his diſc. 16. cum pluribus ſeqq. hoc tit.*

recipiendus eſt,ſed potius pro ceſſatione rationis ; In primo enim caſu, quia de æquali dotis concurſu agitur,rationabilius eſt dotem iam conſtitutã conſeruari,quàm nouam conſtitui tanquam ex conquaſſatione priuilegij in eadem cauſa æquè priuilegiata , Et quoad ſecundam reſtrictionem , illa non percutit actum conſtitutionis dotis fauore dotatæ vel eius viri, ſed benè præſumptionem,vt mulier dotans animo ſe reintegrandi à viro egerit , ac fideiuſſorio potius quàm proprio nomine,quamuis pro communi filia,quoties tamen totius oneris ſuſceptio concurrat , ſecus autem , vbi patre pro eius viribus cõgruè in parte dotante,mater ex beneuolentia vel complacentia reliquum , licèt præcisè non ne-

neceſſarium, ſuppleat, vt frequens praxis docet, quod patre prudenter puellam diſponente ad eligendum vitā ſpiritualem in Monaſterio, in quo longè minor dos congrua eſt & ſufficit, mater iuxta commune fœminarum vitium, cupiens magis nuptias carnales in filia, ſuppleat illam maiorem dotem, quæ ad hunc effectum neceſſaria eſt; Siue quod patre inueniente virum, honeſtum quidem ac æqualem, ſeu non omnino inæqualem minori dote contentum, mater, vt digniorem virum filiæ tribuat, pro conſueta muliebri vanitate, dotem augeat, cum ſimilibus, ſemper enim iuris præſumptio cedit veritati ab expreſſa probatione vel fortioribus præſumptionibus re-

ſultante C.

Quo verò ad minores, tam de
iure communi, quàm reſpecti-
uè municipali, abſque certa
ſolemnitate vel forma contra-
here prohibitos, dos priuile-
250 giata non eſt; Licèt enim
ſcribentes diſtinctionem adhi-
beant inter cauſam neceſſariã
& voluntariam, vt ſcilicet hoc
ſecundo caſu prohibitio pro-
cedat, non autem in primo,
in quo actus ſubſtinetur, atta-
men id non prouenit ab ali-
qua ſpecialitate, ſed potius à
ratione generali quemcumq;
actum neceſſarium geſtum eo
251 modo, ad quem minor cogi
poterat, ſubſtinente, quoniam
neceſſarius potius quàm vo-
luntarius cenſendus eſt ille
actus,

C. *ibidem proximè, & diſc.* 154.

actus, qui præueniendo coactionem, voluntariè fiat.

Adhuc tamen quoad minorem pro meliori elucidatione quatuor caſus diſtinguendi ſunt; Primò ſcilicet in muliere mi-
252 nore ſe ipſam dotante; Secundò in minore alteram dotante; Tertiò in viro minore dotem recipiente cum explicita, vel à iure implicita reſtituendi obligatione; Et quartò, vbi poſita regulariter validitate actus in dote cõgrua, agatur de parte excedente, in qua læſionis ratio cadat.

Primo caſu fœminæ minoris ſeipſam dotantis receptum eſt, vt non dato exceſſu, ſeu in-
253 cõgruitate, validè fiat actus in pecunia vel alijs bonis mobilibus, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, ſeu aliàs conſumptioni vel diſſipationi ſubiecta

ſunt; In ſtabilibus verò proceditur cum eadem diſtinctione deſuper tradita in feudalibus,& emphyteuticis ſeu aliàs in libero commercio non exiſtentibus, an ſcilicet dentur æſtimata vel inęſtimata,vt hoc ſecundo caſu actus valeat, cũ vera alienatio ſequi non dicatur, neque mulier dominium amittat,ſecus autem in primo continente implicitũ contractum emptionis & venditionis, minoribus abſque ſolemnitate prohibitum; Niſi ſemel cum ſolemnitatibus ita pro primis nuptijs validè dote conſtituta, in ſtabilibus æſtimatis eodem modo pro ſecũdis dotis conſtitutio fiat D.
Eademque ratione,de qua ſupra in feudalibus,& emphyteuti-

D. *diſc.21. hoc tit.*

ciſ, alijſque prohibitis, inualidum abſque ſolemnitatibus
254 reputatur pactũ lucri, quod tamen non ita indefinitè recipiendum eſt, vt in bonis prohibitis, in quibus vitium eſt reale, quoad tranſitum in extraneum abſque diſtinctione neceſſitatis vel voluntatis, ſecus autem vbi vitium eſt in perſona, non ex totali defectu intellectus, ſed potius ex ſuſpicata imbecillitate, ob quã de læſione timeatur, tunc etenim intrat eadẽ diſtinctio neceſſitatis & voluntatis, ſi enim ex iure municipali vel communi vſu lucrum in certa vniformi quota vel quantitate contractui dotali eſt cõnaturale, adeout ſaltèm à frequentius contingentibus ſine illo matrimonia non contrahantur, ſiue illius pactum ſubin-

telligatur, eiuſq; taxa ſit certa & vniformis, vnde propterea dicta læſionis ſuſpicio ceſſet, tunc dictum pactum aliam ſolemnitatem exigere non videtur.

In ſecundo autem caſu minoris dotem recipientis, quamuis non deſint ſimpliciter negan-
255 tes, ſiue diſtinguentes inter obligationem tacitam à iure reſultantem ac expreſſam, vt prima ſit valida non autem ſecunda, verior tamen, magiſque recepta eſt indefinitè affirmatiua, quoties actus receptionis dotis verus ac ſincerus eſſet, adeout omnis doli vel circumuentionis ſuſpicio abſit, quoniam prohibita non eſt illa expreſſa obligatio, quæ non facta de iure ſubintelligitur.

In tertio autem minoris in cau-

ſam

ſam dotis cõſtituendæ vel re-
ſtituendæ pro alio ſe obligan-
256 tis,intrat dicta diſtinctio in-
ter cauſam neceſſariam & vo-
luntariam,vt primo caſu actus
valeat, ſecundo autem non;
Et quamuis etiam in caſu vo-
luntatis plerique regulæ ne-
gatiuæ limitationem tribuant
iuramento, attamen id non
concernit aliquod dotis ſpe-
257 ciale, ſed cuicumque inde-
finito contractui generaliter
cõmune eſt,quoties lex muni-
cipalis iuramenti vim directè
vel indirectè non tollat, quod
nõ ſoli doti,ſed omnibus acti-
bus commune eſt, adeout ſu-
per validitate vel reſpectiuè
inualiditate nil cõcurrat quod
dotis priuilegium contineat.
In quarto demum caſu dotis ex-
ceſſiuæ,vnde reſultet læſio, nõ
intrat inſpectio validitatis vel
in-

inualiditatis actus, ſed ſolùm moderationis per viam reſtitutionis in integrum, circa quam, minores in eo priuilegiati ſunt, quod non ſubiacēt requiſito ænormitatis, cui ſubiacent maiores E.

In filijs familias dos etiam priuilegiata eſt, vt in eius cauſam validè contrahant quamuis aliàs prohibiti; Quãuis enim de iure communi prohibitio ſolũ caſum Macedoniani percutiat, attamen quia in eo etiam dos excepta eſt, Hinc proinde ducto eodem argumento, de quo ſupra in muliere maiore in ſolo caſu Velleiani prohibita, reſultat regula generalis, quamuis dicta iuris communis ſpecialis prohibi-

bi-

E. *dicto diſc. 21. & hoc eodem tit. in ſupplemento.*

bitio in vno caſu tantùm per ius municipale ad omnes alios extenſa ſit, cum eadem tamen declaratione quæ ſupra habetur in muliere maiore, vbi ſcilicet cauſa dotis eſt principalis, ac finalis non autē impulſiua ſeu color. Atque hinc reſultat priuilegium generale circa accidentalem inhabilitationem perſonæ aliàs de iure communi habilitatæ, quod niſi ius municipale ſpecialem dotis mentionem habeat, iſta cenſeatur excepta.

In illis autem perſonis, quæ ob mentis vel iudicij defectum generaliter per ius commune inhabilitatæ ſunt, vt ſunt pu-
260 pilli, amentes, prodigi & ſimiles, nullum dignoſcitur in dote priuilegium, quod à lege poſitiua tribui non poteſt, cum defectus ſit iuris naturæ;

Et licèt in dote aliqua in iure habeantur, quæ videntur ſpecialia, puta quod filia amentis poſſit in bonis patris ſibi dotem conſtituere, vel quod tutori vel alteri adminiſtratorì aliqua maior licentia, quàm in reliquis actibus tribuatur, attamen, id non prouenit ex aliquo priuilegio vel ſpecialitate ſed potius à iuſtitia vel neceſſitate cauſæ.

Dotis

Dotis conſtitutio quomodo fiat & probetur, & quando de iure conſtituta cenſeatur; Item de quibus bonis & quo nomine; An ſcilicet animo donandi vel repetendi, ſiue fideiuſſorio, aut adminiſtratiuo magis quā proprio, & de vna vel altera dotis conditione vel qualitate, præſertim circa profectitiam.

NOn reperitur in iure præſcripta certa forma conſtitutionis dotis, ſiue à pro-
261 miſſione, ſiue à traditione incipiat, quoniam ſiue in ſcriptis, ſiue oretenus id ſequatur,

tur,ac ſiue ſcriptura ſit publica, ſiue priuata, eò ipſo quod conſtat de perfecta voluntate nulla cadit quæſtio formæ vel ſolemnitatis, niſi lex municipalis, etiam iſto caſu aliàs diſponat; Quare tota inſpectio cadit ſuper probatione dictæ perfectæ ac efficacis voluntatis quæ obligationẽ inducat, ideoq; tres ſunt inſpectiones; Primò ſuper probatione expreſſa, Secundò ſuper iuris præſumptione, an ſcilicet & quando dos abſque facto poſitiuo partium cenſeatur conſtituta, Et tertiò, poſita probatione voluntatis,ſuper iſtius perfectione,ſeu efficacia,adeò vt irretractabilem obligationem inducat.

Quoad primam, in concernentibus dotis fauorem certum eſt illi cõuenire omnem ſpeciem pro-

262 probationis quæ generaliter in quibuſcumque cõtractibus, & conuentionibus indifferentibus admittitur; Quæſtio autem ſolum cadit in priuilegio vel ſpecialitate, an ſcilicet dos circa probationem in aliquo priuilegiata ſit, vt in ea minor ſufficiat quàm in alijs; Atque plerique id crediderunt ſed malè, quoniam licèt prò dotis conſtitutæ probatione leuiores, ac præſumptiuæ probationes in alijs conuentionibus non benè concludentes,
263 vel certam rigoroſam ſolemnitatem non habentes admittantur, Attamen id non prouenit ex priuilegio ſed potius à ſubiecta materia ſeu ratione illi congrua, vt ſcilicet cum ex communi vſu licèt poſſint, non tamen ſoleant contrahi matrimonia ſine dote, idcirco ra-

ratione veriſimilitudinis ab huiuſmodi vſu reſultãtis, actui magna aſſiſtit prꝍſumptio, quꝍ probationibus licèt imperfectis magnum præſtat fomentũ ſeu adminiculum, atque non de facili cadit illa fraudis ſuſpicio, quæ datur in alijs contractibus vel conuentionibus, ſub quarum colore furtum occultantes de facili ſolent homines locupletationem affectare cum aliena iactura.

Probationis namque materia, certam ac vniformem regulam generalem non recipit, ſed maior vel reſpectiuè minor
264 deſideratur pro facti qualitate, maiorem vel minorem veriſimilitudinem præſeferente, ſeu maiorem vel minorem ſuſpicionem inducente; Vnde propterea habemus in materia vltimarum voluntatum, quod

quod licèt canones regantur ab eodem diuino oraculo, vt in ore duorum ſtet omne verbum, attamen compatibiliter cum eo, in vno caſu duo teſtes quinimo minores ab alijs adminiculis ſuppleti, vel aliæ ſpecies probationis naturalis etiam adminiculatiuæ ſuffiſciunt, in altero autem deſiderantur quatuor teſtes idonei ac integræ fidei, quoniam in primo, in quo ſupponitur pia diſpoſitio, aſſiſtit veriſimilitudo, ac minor vrget ſuſpicio quàm in altero ad prophanas cauſas F. Eademque diſcretio habetur inter diſpoſitiones cum liberis, ac reſpectiuè cum extraneis cum ſimilibus.

Iſtaque eſt vera ratio, ob quam do-

F. *hoc tit. diſc.* 150. *& ſub tit. de teſtamen. & ſub tit. de iudicijs.*

dotis conſtitutio etiam imper-
fectam ac præſumptiuam ſeu
adminiculatiuam probationẽ
admittit, in alijs actibus in-
ſufficientem,ſiue non ſubiacet
illis ſolemnitatum rigoribus,
qui in inſtrumentis alijſque,
documentis per ius commune
vel municipale in alijs conuẽ-
tionibus ad fraudis vel falſi-
tatis ſuſpicionem tollendam,
adhibentur, G. cum etiam ſi-
ne poſitiua hominis conuen-
tione, de facili ex ſola legis
præſũptione ſubintelligi quã-
doque ſoleat, vt proximè in-
fra.

Quod ſanè intelligendum venit,
vbi dicta veriſimilitudinis vel
obligationis ratio aſſiſtit, in
265 dote ſcilicet conſtituta per
ipſam mulierem, vel per eos,
qui-

G. *dicto diſc.* 150.

quibus dotandi onus præcisũ vel ſaltem morale incumbit, abſque tamen mixtura fraudis vel præiudicij tertij, ſecus autem in caſibus conuerſis, in quibus ex eadem ratione retorquẽda, maior probatio deſideranda venit pro facti qualitate & circũſtantijs prudentis ac probi iudicis arbitrio penſandis, eo modo quo infra de dote per virum confeſſata ita diſtinguendo receptum habemus.

Quo verò ad alteram inſpectionem præſumptionis à ſola iuris diſpoſitione reſultantis, An ſcilicet & quando abſque poſitiua partium conuentione ſequutis nuptijs, cenſeatur cõſtituta dos & qualis, diſtinguẽdæ ſunt primæ nuptiæ à ſecundis; In ſecundis etenim præſumptio eſt abſq; alia extrin-

ſeca

ſeca probatione, vt dos pro primis iam conſtituta, pro iſtis quoque data cenſeatur, quam-
266 uis mulier ſeu alter dotans ſit minor, quia ſufficit primã dotem validè conſtitutam eſſe, ſiue eſſet exceſſiua contra legem eius taxam præſcribentem, quia ſufficit diſpenſatio pro primis nuptijs conceſſa, adeout ſi prima ſit de omnibus bonis, ita quoque cenſeatur ſecunda; Et econuersò ſi ex lege municipali ſtatutum ſit muliere ſimpliciter nubente cenſeri omnia bona data in dotem, adhuc tamen ſi prima eſſet in certa quantitate vel certis ſpeciebus, eodem modo ſecũda perinde ac ſi eſſet prioris conſtitutionis cõtinuatio, quoties tamen ſecundus vir id ſciat expreſsè vel præsũptiuè, cũ ſine ſcientia nõ detur animus

mus ſeu volũtas in correſpecti-
uis actibus præcisè neceſſaria.
Licèt enim de ſtricto iure iſta
dotis iam conſtitutæ cõtinua-
tio, procedat cum eodem vi-
ro, atque in ea prioris matri-
monij continuatione, quæ non
obſtante intermedia diſſolu-
tione per diuortium, ex qua-
dam fictione poſtliminij apud
Ethnicos dabatur, ac etiam
quandoque apud Catholicos,
vbi agatur de matrimonio ra-
to tantùm iuxta caſus de qui-
bus in ſua peculiari materia,
attamen receptum eſt idem
in ſecundo vel vlteriori viro,
ac pro diuerſis vlterioribus
nuptijs H.
Quinimo vbi etiam de iure ſecũ-
dum matrimonium dicendum
eſſet primum ob primi inua-

H. *diſc.* 141. & 152. *eodem tit.*

liditatem; Adhuc tamen ſi de
267 facto ſequutum ſit, adeout
coniuges in figura matrimonij vixerint, vnde propterea
dos de facto ſuam perfectionē
acquiſierit, idem procedit;
ſecus autem vbi ageretur de
ſimplici deſtinatione ſeu conuentione pro certo vel incerto matrimonio, quod deinde
neque de facto ſequutum ſit,
quoniam tunc iuxta vnā opinionem (minus tamen probabilem) id operatur ſolùm
taxæ præfinitionem, nè per dotantem alterari poſſit, non autem hanc regulam, benè tamē
efficacem præſumptionem.
Plerique id extendunt etiamſi
ſecundum matrimonium eſſet
diuerſæ naturæ ſeu qualitatis,
268 quia nempe primum carnale, alterū verò ſpirituale; Hoc
autem hodie recipiendum nō
vide-

videtur, dum̃ pro iſta matrimonij ſpecie certa vniformis taxa ſine perſonarũ exceptione, præſertim in noſtra Italia habetur, cum ſola differentia inter virgines & corruptas, vt ab iſtis duplicata & quandoque triplicata præſtanda ſit pro facti qualitate, per quotas tamen ab vniformi taxa virginum regulandas, vnde propterea ſi prima dos huiuſmodi taxa maior erit, eiuſque dominium in muliere perſeueret, tunc, ipſa in contrarium ante profeſſionem non diſponente, exceſſus pertinebit quidem ad Monaſterium, non tamen titulo dotis, & ex hac præſumpta repetitione, ſed alio titulo ſucceſſorio monialis, ſeu ob iſtius incapacitatem.

Nudam tamen iuris præſumptionẽ dicta regula generalis con-

269 tinet, cedere debentem contrariæ veritati à vera vel præſũptiua probatione reſultanti; Ac etiam quoad proximam dotem ſeu immediatè præcedentem non autem mediatã, quia ſcilicet in ſecundis nuptijs dos pro primis conſtituta aliquam alterationem in quantitate vel qualitate ſeu pactis receperit, quoniam pro tertijs dos ſecundarum non autem primarum repetita cẽſetur, quoad ipſos tamen coniuges, ſecus autem quoad ius vel intereſſe tertij, ſub cuius
270 nomine frequentius explicari ſolent filij ex præcedenti matrimonio ſuſcepti, quibus fraus contra legis prohibitionem ita fieret, ſiue quoad pręiudicium creditorum vel aliorum intermedio tempore ius in prima dote validè acquirẽ-

tium

tium,cum ſimilibus reſtrictionibus pro facti qualitate, ſeu ex ceſſante ratione penſandis.

Cadente quæſtione ſuper primæ dotis augmento extrinſeco, quod ipſo primi matrimonij
271 initio,ſeu eo conſtante factũ ſit, vel ſuper lucris dotalibus occaſione primi matrimonij factis, ſuper quibus plures cadunt diſtinctiones in ſua ſede videndæ I.

Vbi verò agitur de primis nuptijs, quamuis non deſint volentes conſtitutam cenſeri dotẽ,vel in vniuerſo mulieris aſſe, vel in ea quantitate, quæ
272 congrua ſeu de paragio ſit, potiſsimè verò vbi accedat bonorũ mulieris adminiſtratio per virum cum perceptio-

P 3 ne

I. *de his omnibus eodem diſc.* 152. *&* 141.

ne fructuum, ac patientia ſuper illorum conſumptione in promiſcuos vſus; Contrarium tamen eſt verius, magiſque receptum, vt ſcilicet iſta ſimplex & nuda iuris præſumptio non intret; Benè tamen ſufficiat, nimiumque operatiua ſit, vt aliæ extrinſecæ probationes quamuis leues & adminiculatiuæ aliàs imperfectæ admittendæ veniant, adeout quæſtio videatur potius facti quàm iuris ſuper coniecturarum ſeu præſumptionum efficacia, ſuper qua licèt ſcribentes nimium certent, huiuſmodi coniecturas inueſtigantes;
273 illā præſertim dotis per parentem morientem in certa & determinata taxa iam conſtitutæ filiæ poſt eius mortem nubendæ cum ſimilibus; Et ex qua coniectura magis rece-

ceptum eſt hanc præſumptio-
nem intrare, vbi pro certis
nuptijs, potiſſimè autem ſpon-
ſalium contractũ habentibus,
quamuis ineffectuatis vel in-
ualidis dos iam cõſtituta eſt,
attamen tanquam in quæſtio-
ne facti ac voluntatis potius
quàm iuris, certa & determi-
nata regula tradi non poteſt,
ſed in ſingulis caſibus pro eo-
rum ſpeciali qualitate ac cir-
cumſtantijs decidenda venit,
Ad inſtar eorum, quæ in ma-
teria vltimarum voluntatum
ex coniecturis ac prę́ſumptio-
nibus deſumendarum habe-
mus, quod ſcilicet quandoq;
in vno caſu aliquæ coniecturæ
ſufficiunt, in altero autem, qui
identificus videatur, eædem
ac longè maiores inefficaces
ex aliqua diuerſificante circũ-
 ſtan-

ſtantia reputandæ veniunt L. Quo verò ad tertiam ſupra diſtinctam inſpectionem, perfectionis ſcilicet vel imperfectionis ſeu inefficaciæ voluntatis de qua cōſtet; Inter dotis priuilegia, illud recenſeri ſolet,
274 quod etiam pactum nudum actus perfectionem inducit, ac actionem producit, quod regulariter de iure denegatur, quaſi quod dotis ſpeciali fauore ſubintelligēda veniat ſtipulatio, quamuis iſtud priuilegium hodie rarò in foro audiatur, vel notabiliter operatiuùm ſit, adhuc tamen ſcribentes potius ſcholaſtici quā forenſes plures deſuper vtilitates ponderant M.

Prout

L. *dicto diſc.* 150. *eodem tit.*
M. *diſc.* 151. *eodem tit.*

Prout in alijs actibus indifferentibus ſub quæſtione eſt, an promiſſio de aliquid faciendo
275 operetur factum, atque actus perfectionem inducat, pluribus deſuper cadētibus diſtinctionibus vel declarationibus, dotis autem fauore receptum eſt, vt promiſſio de conſtituēdo importet conſtitutionem, quoties tamen adhuc nō permaneat in terminis ſimplicis pollicitationis, ſiue quod promiſſio facta non ſit ſeriò ac determinatè, ſed incidenter ſeu per verba enūciatiua, vel præ-
276 ſuppoſitiua ſiue approbatiua, aut vrbana, in quibus vel ſimilibus caſibus cadit quæſtio pro facti ac perſonarum qualitate decidenda, præſertim ſi agatur de perſonis, quibus proxima dotandi obligatio incumberet, ſeu veriſimi-

litudo aſſiſteret,cum ſimilibus prudentis iudicis arbitrio pẽſandis.

Idemque dicendum venit,vbi agatur de promiſſione vel etiã traditione,dotis titulo ſeu cau
277 ſa non expreſſa, an ſcilicet in cauſam dotis cenſeatur, ſiue efficacem producat actionem, quod plures recipit diſtinctiones in ſua ſede videndas N.

Item dubitari ſolet circa huiuſmodi conſtitutionis efficaciã vel inefficaciam,vbi illa eſſet obſcura, ſeu vaga vel incerta,
278 aut in ipſius promittentis vel tertij arbitrium collata, ita & taliter quod in alijs actibus indifferentibus de perfectione vel efficacia cadat dubitatio, an ſcilicet illa ceſſet

ex

N. *eodem diſc.151.*

ex ſpeciali fauore dotis,ſeu ex peculiari ratione illi cõgrua, quod plures recipit diſtinctiones pariter in ſua ſede videndas,cum non facile ſit abſque aliqua euagatione compendio incongrua id exprimere O.

Quæri etiam frequẽter ſolet (data conſtitutionis dotis ſufficiẽti probatione ac perfectione) de quibus bonis talis conſtitutio facta cenſeatur, & quo nomine, an ſcilicet ipſius mulieris procuratorio, adminiſtratorio, vel fideiuſſorio nomine magis quàm de bonis proprijs ipſius promittentis, ſiue an animo donãdi,vel potius repetendi ab eadem muliere, vel altero cuius prior ſit dotandi cauſa.

Facti autem ac voluntatis potius

O. *ibidem*.

quàm iuris eſt quæſtio, ideoq; iuxta huiuſmodi quæſtionum naturam ex facti qualitate variam, ac particularem recipit deciſionem, vniformi regula generali deſuper non cadente; Prò tali autem voluntate regulāda diuerſi caſus diſtinguuntur; Primò ſcilicet in patre; Secundò in vlterioribus aſcendentibus, ex quorū bonis patri dotandæ legitima debita ſit. Tertiò in alijs generaliter ex diſpoſitione legis ratione ſanguinis vel charitatis dotare obligatis abſque eo quod dicta conſideratio legitimæ concurrat; Et quartò in extraneis ſubdiſtinguendis inter eos qui aliquam dotandi obligationem habeant, & eos qui non habeant.

In primo caſu patris (cuius iure iuxta vnam opinionem cenſe-

tur

tur auus immediatus ob pa-
tris prædeceſſum) cum iſtius
279 obligatio ſit pura & indefi-
nita erga filiam quamuis di-
uitem ac aliundè prouiſam,ſi-
ue in poteſtate,ſiue nõ; Regu-
la eſt dotem cenſeri conſtitu-
tam de proprio, vt ſatisfaciat
ſuæ obligationi, quamuis idẽ
pater ex legis vel hominis di-
ſpoſitione adminiſtraret bona
280 propria ipſius filiæ,quoniam
adhuc de ſuis magis dotaſſe
cenſetur, & quamuis dos eſ-
ſet exceſſiua paternis viribus
incongrua, quoniam id qui-
dem erit vna ex coniecturis
diuerſæ voluntatis cum alijs
operatiua, non autem ſolum
& de per ſe ceſſare facit regu-
lam, quæ adeo recepta eſt, vt
procedat etiam ſi pater dice-
ret in confuſo abſque diſtin-
ctione, dotare de paternis ac

maternis, ſiue de ſuis ac de proprijs ipſius filiæ, quoniam intelligitur id adiectum pro cautela viri, ſiue in ſubſidiũ, quatenus ſua non ſufficiant, niſi ad diſtinctionem præcisã deueniat, dicendo dare tot de ſuis, & tot de maternis vel alijs, quoniam ſemper præſũ-
281 ptio cedit veritati; Vel ſaltem diſtinguat in genere, dicendo dare partim de ſuis & partim de alijs, quoniam tunc ex magis communi & recepta ſententia, dum de diuerſa voluntate conſtat, intrat maternorum ſeu aliorum compræhenſio, cum debita tamen proportione regulanda à cõgruitate vel reſpectiuè ab exceſſu pro iudicis prudenti arbitrio ex facti qualitate; Dummodo declaratio ſeu diſtinctio adijciatur incõtinenti in ipſo actu
do-

dotandi, cum tunc ſi de ſuis incongruè aſſignet, cogi quidem poterit ad ſupplementũ ex diſpoſitione iuris, non autem ex propria conuentione, Secus autem ſi ex interuallo poſt quæſitum ius filiæ ex dicta legali præſumptione.

Si verò in dotatione vnius filiæ dictam diſtinctionẽ adhibuiſſet, tunc non data particulari circumſtantia in contrarium,
282 magnum argumentum eſt idem in alijs filijs ſeruare voluiſſe; Et quamuis aliqui multum laborent ſuper huius regulæ ampliationibus ac limitationibus, præſertim vbi agitur de patre inope, ſeu, cuius vires aliàs non ſufficiant, ſiue vbi agatur de patre naturali tantùm cũ ſimilibus; Alij verò diſputent, an dicta regula innixa ſit ſimplici iuris præ-

ſum-

ſumptioni vel etiam iuris & de iure,attamen recepta opinione volentium eſſe iuris tãtùm, nedum contraria probatione ſed fortioribus præſumptionibus elidibilem,tanquã in quæſtione voluntatis, intrat idem, quod ſupra pluries inſinuatum eſt, vt deciſio pendeat ex facti qualitate ac ſingulorum caſuum circumſtantijs, pro quibus ad vnam vel alteram voluntatem metiendam attendi debeant ea quæ pro ampliatione ſeu limitatione reſpectiuè conſiderari ſolent, cum quandoque ſub dote per patrem conſtituta nedũ bona propria ipſius dotandæ ſeu tunc delata,ſed etiã ſperata vel deferenda, quamuis in eiuſdem parentis binubi odium vel pœnã includi ſolent

lent pro facti qualitate P.
Ab iſta verò dote, quæ per patrem de proprio conſtituitur, excluditur titulus ſeu præſũptio donationis, quoniam cũ
283 nemo in neceſſitatibus liberalis exiſtat, idcirco ad neceſſariam potius quàm ad voluntariam cauſam actus referendus eſt, vnde propterea cenſetur dos profectitia, ſiue filia ſit in poteſtate ſiue non, cum in dote profectitia qualitas non pendeat à patria poteſtate, ſed à dicta præſũptione reſultante ab obligatione, qua pater premitur; Niſi idẽ pater dotando renunciationẽ à filia reportaſſet de ſua ac aliorum ſucceſſione, alijſque
284 iuribus ipſi dotatæ competen-

P. *de his diſc.* 153. *&* 154. *ac etiã diſc.* 34. *eodem tit.*

tentibus ſeu aliàs per eã ſperatis, quod tamen intelligendum venit pro facti qualitate, vbi ſcilicet veriſimiliter iura renunciata ſint talia, quod dos data ſit eorũ valori proportionata, cũ tunc filia dicatur dotari magis de proprio tanquã ex præuentiuo pretio ceſſorũ iurium, ſecus autem ſi id fieret ex quadam conſueta ſuperabundanti cautela, abſque eo quod dicta proportio intret Q.

Vbi autem pater donare profiteatur, tunc dos aduentitiæ naturam aſſumit, cum in iſtã
285 cauſam validè detur donatio inter patrem & filiam, ac limitetur regula prohibitiua; Idque non ſolùm vbi donatio eſt

Q. *ibidem, & diſc.* 155. *& diſc.* 30. *cum ſequentibus.*

eſt expreſſa, verùm etiamſi tacita ex ſtipulatione reddi filiæ vel cũ alijs verborum formulis perſcribentes ponderari ſolitis, ſuper quo tamen ſatis circumſpectè procedendum videtur, indagando ex facti qualitate veriſimilem voluntatẽ, eiuſq; ſubſtantiam potius quã verborum formulas per Notarios de ſtylo adijci ſolitas pręter dotantis intentionẽ, adeo vt in hoc Iuriſtæ quodammodo iudayzare videantur, ideoque non de facili eorum, præſertim Scholaſticorum traditionibus deferendum eſt R.

In ſecundo autem caſu aui, aliorumque aſcendentiũ, ex quorum bonis ipſi patri legitima
286 debita ſit, cadit inſpectio ma-

R. *diſc. 142. & d. 155. ac etiam diſc. 30. cum pluribus ſequen.*

magis ipſi legitimæ quàm doti congrua inter dotantem ac patrem, An ſcilicet dotaſſe cenſeatur, vt impleret obligationem ipſius patris, cui id in legitimam imputandum veniret, quod pendet etiam à facti qualitate, atque hoc poſito dos profectitia quoque cenſetur, perinde ac ſi ab ipſo pa-
287 tre immediatè conſtituta eſſet; Quod generaliter procedit in dote à quocumque coniuncto vel etiam extraneo conſtituta in gratiam potius patris quàm ipſius filiæ, eiuſdemque patris intuitu & contemplatione, cum tunc profectitia quoque dicatur ac ſi ab ipſo conſtituta eſſet.

In tertio autem caſu matris, aliorumque parentum, vel fratrũ ac aliorum coniunctorũ, quorum dotandi obligatio ſubſi-

dia-

288 diaria eſt, ſi abſque aliqua ſpecificatione vel diſtinctione vnà cum patre quamuis tanquam correi ac æquè principales dotem promittant, vel pro ea ſe obligent, quoad ſpōſos, quibus facta eſt promiſſio, erunt quidem correi, & coæquales debitores, ſed inter ſe, matris ac fratrum vel ſimiliū obligatio ſubſidiaria ſeu fideiuſſoria cenſenda eſt, principalis autem patris idonei, cuius prima eſt dotandi obligatio, niſi ex facti qualitate contraria probatio vel fortior præſumptio reſultet; Idemque, licet patre abſente fiat, ad proportionem tamen virium paternarum ac iuxta eam veriſimilitudinē ſeu proportionem, quam facti qualitas præbeat S.

At-

S. *diſc. 29. & d. diſc. 152. & ſeq.*

Atque quod dicitur de patre viuente, procedit etiam in eiuſdem defuncti hęredibus, ideoque ſi mater vel alter ſubſidia-
289 riè obligatus dotē promittat vnà cum fratribus, qui ſint patris hæredes, eadem intret præſumptio, cum poſt patrem immediata dotandi obligatio ſit eius hęreditatis, priuſquam illa matris ac aliorum intret; Cadente quęſtione in ipſis fratribus patris hæredibus, quatenus de proprio ſimpliciter
290 abſq; expreſſione tituli hæreditarij ſe obligent, an teneantur vltrà vires, ac inuentarij beneficium ſuffragetur necnè, quod plures recipit diſtinctiones in propria ſede videndas T.

In quarto demũ caſu extraneo-
rum,

T. *ibidem & diſc.28.*

rum, diſtinguendum eſt inter eos, quibus aliqua dotandi obligatio incumbat ex diſpoſitione legis, vt ſunt ſtruprator & raptor, ſiue occiſor patris, aut vlterior agnatus, vel etiã dominus, excludentes dotatã
291 à ſucceſſione, in cuius præmium quãdoque lex communis vel municipalis ad dotandum obligat, quoniam tunc actus dictæ neceſſitati referendus eſt; Quinimo quoad ſtrupratorem ac raptorem, quorum obligatio vt ſupra eſt prima, etiam ſupra illam patris, ad cuius leuamen, eiuſque iniuriam compenſandam iuxta ſatis probabilem opinionem dicta obligatio inducta eſt, vbi etiam pater, vt filiæ prouideret, dotem conſtitueret, præſumptio admittenda eſt, quod animo repetendi fecerit, ac ſe rein-

reintegrandi ab eo, cuius ex dicta cauſa prior eſt obligatio.

In alijs autem extraneis nullam dotandi obligationem habentibus, minuique dotandæ debitoribus, ſi in eis aliquis cõcurrat titulus adminiſtratorius, quia nempe tutores vel curatores exiſtant, ſeu aliam
292 habeant adminiſtrationem, huic titulo potius actus referendus eſt, cum dato alio titulo non de facili donationis præſumptio intret; Idemque ſi eſſent dotandæ debitores,& animo compenſandi cum debito; licèt enim hæc præſumptio regulariter cadat in eo
293 qui habet debitum legale ſub cauſa neceſſaria explicari ſolitum, non autem conuentionale ſeu aliàs accidentale, quod ſpectata origine ex cau-

ſa voluntaria prouenire dicitur, attamen vbi dos conſtituta eſt per actum inter viuos, non vrgētibus donationis vel alterius tituli adminiculis, verius eſt cenſeri animo compēſandi, cadente difficultate vbi id ſequatur per vltimam voluntatem, in cuius caſu obſtat regula generalis negatiua ſuper compenſatione cum debito ex cauſa voluntaria, de facili limitanda ex adminiculis diuerſæ voluntatis, cuius eſt quæſtio.

Quinimò ſi dotans, nō ipſius dotatæ, ſed patris, vel alterius cuius proxima ſit dotandi obligatio debitor exiſtat, adhuc verius eſt, in dubio cēſeri animo compenſandi, ſeù repetendi, quod ratione circuitus ferè idem importare videtur, quamuis ad certos effectus nimium

mium referre ſoleat an compenſatio vel repetitio intret, ſiue an compenſatio fiat ipſo iure, vel ope exceptionis.

Circumſpectè autem, atque boni viri arbitrio hæc extẽſio quoad patris vel alterius dotare
294 debentis debitorem capienda eſt, nè alias detur anſa debitoribus, ita cum viris dotanti parũ gratis colludendo, creditores ſupplantare, illorumq; filias dotando præter ſuum officium, & contrà leges congruentiæ ſe ingerere, quando ſcilicet bona fides exuberet, ac iuſta cauſa accedat.

Quando autem, limitando dictas regulas à ſola iuris præſumptione reſultantes, intret potius limitatio quod animo donandi, ac nõ repetendi id ge-
295 ſtum ſit, vtpotè in quæſtione facti & voluntatis, certa regula

la non habetur, pendente deciſione à pluribus diſtinctionibus & circumſtantijs, non de facili ſub compendio cadentibus, ideoque ſub ſua ſede videndis; Idemque poſita donatione, circa perſonam cuius intuitu & contẽplatione illa facta ſit, an ſcilicet ipſius
296 dotatæ, vel patris, aut alterius dotare obligati, de cuius bonis, vt ſupra per donatoris organum tunc dos conſtituta dicitur, tam ad inſinuatum effectum naturæ ſeu qualitatis dotis, an ſcilicet profectitia, vel aduentitia dicenda ſit, quã ad ſubleuandum patrem cui alias incumbit onus dotandi filiam etiam aliundè prouiſam, alioſque effectus, quod ex perſonæ qualitate, ſeù attinentiæ medio, alijſque cir-

cumſtantijs iudicandũ eſt V.

De pactis, ſiue oneribus, alijſque conditionibus & legibus præiudicialibus, dotis quantitatem minuentibus, ſeu libertatem reſtringentibus, aut aliàs eam alterantibus.

TRia tẽpora ſiue tres ſpecies dotis & pactorum in propoſito conſiderantur; Primò ſcilicet circa ea pacta ſeu leges, quæ in ipſo dotandi actu adijciuntur; Secundò vbi adijciuntur eidem doti pro eodẽ matrimonio iam cõſtitutæ ſed ex

V. *de his omnibus dicto diſc.*30. *cum ſeqq. & diſc.*153. *&* 154.

ex interuallo; Et tertiò, vbi diſſoluto primo matrimonio,
297 id ſequatur in noua conſtitutione dotis, quæ pro ſecundis vel vlterioribus nuptijs fieret.

In prima ſpecie plures diſtinguuntur caſus; Primo ſcilicet in ea dote, quæ per patrem, vel alios conſtituatur de bonis proprijs ipſius dotatæ, ſiue quod licèt ſint dotantis, adhuc tamen pro ipſius dotatæ proprijs cenſeantur; Secundò in dote quæ conſtituatur per patrem viuentem vel morientem, vt ſatisfaceret legali obligationi; Tertiò in ea quæ conſtituatur per fratres vel agnatos à ſucceſſione dotatã excludentes ex Statuto dotem demandante; Quintò in ea, quæ conſtituatur per matrem alioſque aſcendentes vel col-

laterales ex legali etiam obligatione, ratione ſanguinis vel charitatis dotantes; Et ſextò demum in extraneis, diſtinguendis inter eos qui ex beneuolentia ſeu volũtario charitatis motiuo dotem conſtituant, ac eos qui ex legali obligatione in pœnam terentur vt ſunt ſtuprator, raptor, & ſimites.

In primo caſu ſeu prima ſpecie dotis, ſi onera vel pacta præiudicialia per dotantem adijciuntur cum ſolo ſponſo, abſente ſeù aliàs non cõſentiente ipſa dotata de bonis pro-
298 prijs, tunc extra controuerſiam eſt non ſubſtineri pacta & onera, ipſius patiſcentis vel tertij commodum, dotatæ autem vel hæredum præiudiciũ concernentia, cum nedum ſcripto ſed etiam naturali iuri ad-

aduerſetur, vt nõ dominus, qui procuratoris vel adminiſtratoris in actu explicando perſonam gerat, domino in re ſua onera vel pacta præiudicialia adijciat ad commodum ſui ipſius, vel tertij ſibi placiti; Præterquam vbi ageretur de pactis reſpicientibus commodum viri, puta ſuper lucris vel alijs in cõtractu do-
299 tali adijci ſolitis, quo caſu attenditur an ſint ſolita & rationabilia, adeout ipſamet mulier, quæ ſe ipſam dotaſſet, illa adieciſſet, ſeu pro effectuatione matrimonij attento communi vſu negare non potuiſſet, atque ad hunc ſolum effectum intrat præſumpta ratificatio, quæ reſultare dicitur per contractum matrimonij, cuius occaſione dotis conſtitutio cum huiuſmodi pactis

vel oneribus facta eſt,ſecus au-
tem in alijs dictam iuris reſi-
ſtentiam habentibus, in qui-
bus præſumpta ratificatio non
attenditur, ſed requiritur ex-
preſſa & poſitiua, cum certa
ſcientia poſitiua dictæ inuali-
ditatis, adeout ratificatio po-
tius nouam diſpoſitionem ſeù
donationem ex nunc & de tẽ-
pore quo illa ſequitur,fieri di-
catur.

Vbi verò id ſequatur præſente
& conſentiente ipſa dotata;
tunc ſi in eadem cócurrat ea-
dem ſcientia poſitiua facti ac
iuris, facti ſcilicet, quod bo-
300 na ſint ſua, & iuris, quod
in eis grauari non poſſit,atque
conſenſus ita expreſsè pactis
ac oneribus præſtetur, quod
redoleat donationem quam
ipſa dotata facere velit dotãti
vel tertio, ad cuius fauorem

illa

illa adijciuntur, Et tunc intrant ſolùm quæſtiones, quæ generaliter cadunt in donatione, quæ per mulierem fiat, tam circa ſolemnitates, quàm circa læſionẽ, adeout nil ſpeciale adſit, quod materiam dotis percutiat; Cadẽtibus ferè omnibus diſputationibus in hac dotali materia ſuper illa tacita ſeu implicita donatione quæ ex ſtipulatione, aut aliorum verborum formula deſumatur, quod pendet à facti qualitate; Rari autẽ ſunt caſus, in quibus huiuſmodi implicita valida donatio verificetur, ob dictum requiſitum explicitæ ſcientiæ facti & iuris non de facili in puella verificabilis.

De bonis autem proprijs dotari dicitur, non ſolùm vbi illa verè ſunt ſua, ſiue ad eam perti-

nent, vt frequenter contingit
in ijs quæ obuenerunt à ma-
tris aliorumque coniunctorũ
301 ſucceſſione, ſiue etiam ab
eiuſdẽ patris præcedenti va-
lida & perfecta donatione, aut
ex aliquo iure municipali,
quod aliquam partem bono-
rum parentum quamuis viuẽ-
tium filijs iure ſuo deferat, vel
à parentis defuncti ſucceſſione
ſeù legitima iam debita, ſed
etiam vbi dotatur quidem de
bonis patris vel alterius dotã-
tis, correſpectiuè tamen ad re-
nunciationẽ, quã ipſa dotata
faciat ad fauorẽ dotantis, vel
alterius in eius gratiam, de
ſucceſſionibus alijſque iuribus
de præſenti competentibus,
vel de futuro ſperatis, quaſi
quod id quod pro dote datur
ſit pretiũ futuræ aleæ ſeu præ-
uentiuæ ſucceſſionis per qnã-
dam

dam occultam venditionem, quoties tamen, vt ſupra etiam aduertitur, ſpes probabiliter præmio ſeu doti proportionata ſit, itaut eius prætium dici valeat, ſecus vbi tantam non mereatur æſtimationem, quod à facti qualitate pendet.

In ſecundo autem caſu, ſiue ſecunda ſpecie dotis conſtitutæ vel deſtinatæ per patrem vel auum immediatum dotantem de bonis ſuis abſque alia cor-
302 reſpectiuitate, ſolumque vt legali obligationi ſatisfaceret, adeò vt dos remaneat in termi nis profectitiæ, vel aduentitiæ ex liberalitate ſeù donatione, & tunc prò tempore vitæ ipſius dotantis atque prò caſu quo pacta vel conditiones eo viuente purificentur, extrà controuerſiam eſt pacta, vel onera ſubſtineri, quoniam ſi ex

ſola legis diſpoſitione talis dos ad patrem vel auũ immediatum ſoluto matrimonio reuertitur, atque cum ſuo patrimonio cõſolidatur, ſiue ſuperſint filij, ſiue non, multo magis idẽ vel æquipollens per pactum ab initio adiectum ordinari poteſt; Quinimo etiam ex interuallo, & tanquam per maiorem declarationẽ eius quod lex diſponit, quoties vt dictũ eſt, dos in terminis profectitiæ remanet.

Huiuſmodi autem diſpoſitio hominis addita diſpoſitioni legis, aliquã operationẽ faciet, vel ad faciendum ceſſare illũ
303 effectum qui ſoluto matrimonio per mortem mulieris ſuperſtitibus filijs aliàs reſultat ex illa conſuetudine, quæ dicitur *Martini*, vel ad tollendas difficultates, quæ ob for-

formulas ſtipulationis aliorũque verborum ex Iuriſtarum ſubtilitatibus vt ſupra oriri ſolent circa implicitam donationem, ob quam dos aduentitia efficiatur.

Vbi verò contingat patrem matrimonio adhuc cõſtante præmori, adeout caſus pacti vel cõditionis purificetur poſt ipſius dotantis mortem, & tunc ſi per legem municipalem do-
304 tata ſuitate priuata non eſt, adeout dos ſuccedat loco legitimæ, cuius ſupplementum quoque petere lex concedit, pacta & conditiones ceſſant, atque pro non ſcriptis habentur, ex immutato rerum ſtatu; Cadẽte quæſtione an id ex ſola legis potentia proueniat tãquam ex priuilegio legitimæ, vel etiam ex præſumpta dotantis voluntate, quod percu-

tit

tit caſum in quo dos legitimæ quantitatem excedat, vel ob oneris ſeu pacti ſubſiſtentiam in exceſſu, vel quod exceſſus ea intentione datus ab initio ſit, quoties præſertim eſt ſupra congruam ex neceſſitate debitam, vt datus cenſeatur in compenſationē oneris poſt mortem quoque dotantis cōtinuare debentis, quod vtpotè in quæſtione voluntatis, ac facti potius quàm iuris, pro facti qualitate diuerſimodè iudicandum eſt.

Idemque in ea dote, quæ pariter ſuccedens loco legitimæ, filiæ adhuc innuptę per vltimam voluntatē relinquatur vel de-
305 ſtinetur, adeout effectū poſt mortem ſortiatur, cum ex priuilegio legitimæ onera & cōditiones reſecentur, tunc niſi obſtet contraria voluntas, cui

non reſiſtat legis prohibitio ob dictam compenſationem cum exceſſu voluntario,quem in libito eſt filiæ acceptare, vel potius impugnata patris voluntate,id quod ratione legitimæ debitum eſt, liberè aſſequi pactum valet.

Eodem pariter iure regulandus eſt tertius caſus dotis quæ,mortuo patre,per fratres vel alios patris hæredes filiæ ab vniuerſa hæreditate excluſæ conſti-
306 tuitur, quoniam tunc de proprijs bonis ipſius dotatæ dos conſtitui cenſetur,aliqua difficultate remanente vbi per ius municipale, ſublata ſuitate aliàs de iure competente, fœmina reputetur extranea, adeout dos legitimæ naturam ac priuilegia non ſortiatur, an ſcilicet defuncti voluntate non concurrente, vtpotè ne-

ceſſaria magis quàm voluntaria tanquam per ius municipale demãdata, onere vel pacto præiudiciali grauari valeat, quo etiam caſu negatiua probabilior videtur.

In quarto autem caſu dotis debitæ per matrem alioſque aſcendentes, vel collaterales ex merè ſubſidiaria obligatione,
307 quoties nõ intret idem priuilegium legitimæ, cuius loco mortua matre vel alio parente dos ſuccedat, extra controuerſiam eſt, pacta à iure non prohibita adijci poſſe, tam ad fauorem ipſius dotantis, eiuſque hæredum, quod ſub pacti reuerſiui nomine explicari ſolet, quàm iure fideicommiſſi vel alterius neceſſariæ ſucceſſionis ad fauorem ipſius dotatæ filiorum & deſcendentium, ſiue aliorum.

Et

Et ex qua ratione, vt alibi aduertitur, fideicommiſſorum ordinatores ita occurrere poſſent illi euerſioni, quam lex ſeu verius legis interpretes induxerunt ob ſubſidiarias dotes deſcendentibus cōſtituendas, adijciēdo.ſ.pacta reuerſiua ad idem fideicommiſſum, ſaltem quādo proles ex eo matrimonio ſuſcipienda deficeret, tanquam ex ceſſante cauſa; Quod etiā laudabile eſſet per iudicē ſupplentem veriſimilem fideicommittentis voluntatē adijci, nè aliàs ob dotatæ extraneos hæredes, contra omnem rationem ac veriſimilem defuncti voluntatem, proprij deſcendentes ita excluſi ac depauperati remaneant, vt frequens praxis docet.

In quinto demum caſu extranei dotantis, non ex liberalitate,

ſed

ſed ex neceſſitate, vt ſunt ſtru-
prator, vel raptor & ſimiles,
308 ſeu etiam illi qui ex homi-
nis diſpoſitione dotem purè
relictam præſtare tenētur, cer-
tum eſt, pacta & onera adijci
non poſſe, niſi ea quibus, ſi nō
expreſſa, ſaltem tacita & con-
iecturalis diſponentis volun-
tas aſſiſtat, cum pariter non
de dotantis, ſed de ipſius do-
tatæ proprijs bonis dos con-
ſtitui dicatur, ideoque intrant
eadem, quæ primo caſu dotis
ab alio de proprijs dotatæ bo-
nis conſtitutæ habentur, vt ſci-
licet pacta vel onera ex ipſius
dotatæ valido conſenſu impli-
citam donationem redolente
robur ac firmitatem accipiāt.
In alijs autem extraneis ex libe-
ralitate ac placito dotātibus,
nulla cadit difficultas ſuper
valida pactorum vel onerum
adie-

adiectione, dum qui nihil da-
309 re poterat, prohibendus nõ
eſt diminutè ſeu qualificatè
dare, adeout voluntatis tan-
tum non autem poteſtatis hu-
iuſmodi quęſtiones eſſe ſoleãt;
Cadente aliqua difficultate in
illis extraneis, qui habẽt qui-
dem obligationem dotandi in
genere, adeout non poſſint nõ
dotare, ſed obligatio reſtricta
non eſt ad fauorem certæ &
determinatæ perſonæ, vt ſunt
illa dotalia ſubſidia, quæ vel
per montes familiarum, vel
per pia loca, ſiue per piè di-
310 ſponentium hæredes diſtri-
bui debent, atque tunc diſtin-
guendum venit inter ſubſidia
præſtanda puellis incertis de
certo genere, vt ſunt frequen-
tius illa montium familiarum
ad fauorem puellarum de fa-
milia vel parentela, & tunc
niſi

niſi lex fundationis huiuſmodi facultatem præbeat, illa non videtur cōcedenda; Ad inſtar eorum, quæ habemus in dicto alio caſu ſubſidiorum pręſtandorũ incertis de incertis pro diſtributoris libito, quod vbi etiã ex lege vel inſtituto huiuſmodi ſubſidia generaliter ſub certa lege vel onere diſtribuantur, adhuc tamen idem onus adijci nō poſſit illis puellis, quæ vtpotè de ſanguine fundatoris, ex eius veriſimili voluntate prælationem à Principe vel ſupremo Magiſtratu obtineant, vel illis quæ ex eiuſdem fundatoris vel diſponentis voluntate à tertio nominandæ ſint, ſeu aliam habeant ſpecialem prærogatiuã ſeu circumſtantiam, ob quam ſub regula generali cadere nō debeant.

In

In ijs autem caſibus, in quibus vt ſupra, pacta vel onera adijcere licet, id recipiendum eſt,
311 quatenus incōtinenti id ſequatur in ipſo actu conſtituēdi vel antea, priuſquam dotatæ vel dotandæ ius validè ac perfectè quæratur, ſecus autem ex interuallo & poſt ius validè ac perfectè quæſitum, cum tunc requiſitus videatur ille idem conſenſus implicitæ donationis inductiuus, qui deſideratur in oneribus ac pactis, quæ adijciuntur in dote de ipſius dotatæ bonis conſtituta vt ſupra; Ideoque cadere ſolent queſtiones potius ſuper facto ſeu applicatione quā ſuper iure, quando ſcilicet dicatur id incontinenti vel ex
312 interuallo ſequutum eſſe, vbi præſertim dote pro futuro matrimonio conſtituta, ante

iſtius

iſtius perfectionem pacta adijciantur, quaſi quod ob adhuc non purificatam cōditionem, à qua actus perfectio reſultat, dici non valeat ius quæſitum eſſe, quod pendet à facti qualitate & circumſtantijs concedentibus vel negantibus pœnitentiam ſeu facultatem in toto vel in parte id quod geſtum eſt reuocandi vel reformandi, ideoque non de facili id certam ac determinatam regulam recipit; Vt etiam ſequitur in alia quæſtione volũtatis ſeu conſenſus ipſius mu-
313 lieris ſuper oneris vel pacti approbatione, tam circa eiuſdem conſenſus exiſtentiam & perfectionem, quàm circa validitatem, pendente deciſione ex pluribus diſtinctionibus ac facti circumſtantijs non de facili ſub compendio cadenti-

bus,

bus, ideoque pariter in propria ſede in caſu occurrentia videndis X.

Procedunt hæc in pactis quæ in ipſa prima dote, vel incontinenti, vel ex interuallo adijciantur, eodem durante matrimonio prò quo dos conſtituta fuit, Vbi autem eo ma-
314 trimonio diſſoluto, atque dote ad dotantem reuerſa, cõtingat agi de ſecunda dote prò ſecundo matrimonio conſtituta vel conſtituenda, in qua noua pacta vel onera adijciãtur quæ non ſunt in prima, ſeù aliàs primæ dotis natura alteretur in præiudicium dotatæ, ſeu etiam, ea conſentiente, tertio præiudicium reſultet, puta filijs primi matrimonij,

tunc

X. *de his omnibus diſc. 155. ac etiam diſc. 90. & ſeq. eodem tit.*

tunc regula eſt,primam dotē non poſſe pati diminutionem quæ ità ſequi dicitur ſi ea ſequatur in quantitate , ac ſi in pactis vel oneribus præiudicialibus eius diminutionem quóque importãtibus, niſi ſtatus rerum intermedia immutatio aliter ſuadeat ; Atque reſpectu immutationis prioris naturæ quæ filiorũ primi matrimonij præiudicium percutiat , attendendum eſt an ſine iuſta cauſa id geſtum ſit , vel potius neceſſitate , vel iuſta cauſa ſuadente Y.

Plures aliæ in hac materia pactorum dotalium cadunt inſpectiones , præſertim circa pactum reuerſiuum ad dotan-
315 tem, an ſubſiſtat vbi concipiatur etiam conſtante matrimo-

Y. *dicto diſc.*155. *& diſc.*152.

monio, ſiue eo ſoluto, ſuperſtite muliere, adeout eam indotatam faciat, ſiue illi vlteriores nuptias impediat cum ſimilibus, quæ vtpotè in foro nimium rara, plureſque habentia diſtinctiones pariter in ſua ſede videnda ſunt.

Siue an in dote vel matrimonio aliquid ſpeciale concurrat, quod ſubſtineat futurarum ſucceſſionum pacta, quæ aliàs hæreditamenta nuncupantur, quæ in tota vel in quota vel certa re occaſione matrimonij & dotationis frequenter concipi ſolent, quod ſub pactorum in genere vel ſucceſſionum materia potius cadit, quamuis & ſub iſta incidenter quandoque agatur; Ac etiam, an pacta commiſſoria in pignore aliàs ob vſurarum fraudes improba ſubſtineantur fa-

uore dotis, quæ in hoc aliquod habeat ſpeciale, de quo habetur in ſua materia vſuraria cum ſimilibus, quæ apud tractantes habentur, in foro tamen non multum frequentia Z.

De dote exceſſiua & læſiua, inofficioſa, ſimulata, fraudulenta, doloſa, ſeu aliàs inualida.

QVando deſint Statuta vel aliæ prouiſiones ſuper dotis taxa, ſuper cuius exceſſu cadant quæſtiones ſuperius e-
316 nunciatæ, ſiue ceſſet dotantis vel dotatæ, aut viri dotem recipientis intellectus perfe-
ctus

Z. *de his eodem diſc.* 155.

ctus, ratione ætatis vel ſexus ſeu alterius inhabilitationis, & de qua perſonarum ſpecie actum pariter eſt ſupra, vel nō obſtet qualitas bonorum puta fideicommiſſariorũ in quibus exceſſus inualidus eſt, vt etiã ſupra ad hanc materiam; Rari ſunt in foro caſus, in quibus agatur de dote exceſſiua ſonãte in idẽ ac læſiua; Quando tamẽ contingat, illud præſertim receptum eſt, huiuſmodi exceptionem vtpotè petitorij ac altioris indaginis non retardare iudicium ſummarium, vel executiuum, quod pro dotis iam conſtitutæ aſſequutione competat.

Diſputant autem ſcribentes, an ceſſantibus dictis caſibus particularibus, dos aliquod habeat in hac materia ſingulare, vel potius regulãda veniat cũ

 læ-

317 læſionis terminis generalibus, qui in emptione & venditione,alijſq; indifferentibus contractibus habeantur, ſuper quo nimiū ſcribentes variare videntur,pluresq,adhiberi diſtinctiones, illa tamen magis probabilis videtur, quod ſi læſio deducatur ratione exceſſus in quantitate, intrent dicti termini circa dimidiam à iure communi,vel aliã quotam à iure municipali ſtatutam; Si verò circa pretium bonorum in quibus dos conſtituta ſit, neque talis exceſſus attendatur, niſi facti circumſtantiæ dolum expreſſum vel præſumptum, aut intentionis defectum ex falſo præſuppoſito ſuadeant, quoties tamen ipſa bona tanquam ſpecies inæſtimata data ſint,adeout exceſſus, mulieris, ac dotis fa-

uo-

uorem concernat, ſecus autē ſi fauorem viri, quia nempe data ſint bona æſtimata, cum tunc non intrent termini dotis, ſed potius illi impliciti contractus emptionis & venditionis, proindeq; intrat eadem alternatiua, quæ emptori conceditur, vel .ſ. patiendi reſciſſionem ſibi relicto pretio, in quo dos conſiſtere dicitur, vel ſupplendi iuſtum pretiū, quæ alternatiua non cadit vbi agatur de læſione circa ipſam dotem in genere, cum ſequuto matrimonio non ſit practicabilis reſciſſio contractus, benè tamen reformatio, cum reductione ad iuſtitiam mediante ſuppletione vel diminutione reſpectiuè A.

Quo verò ad inofficioſam, nimiū

R 3 rari

A. *diſc.65. & 156. eodem tit.*

rari ac fortè inauditi ſunt in foro caſus illius vitioſæ inoffi-cioſitatis, quæ re & conſilio
318 dici ſolet, totumque actum vitiet, quod in dotibus extraneis conſtitutis propria prole neglecta cadit, frequẽtius autem in ea quæ vni ex filiabus in aliorum filiorum præiudicium per parentes conſtituatur, cum tunc inordinato parentum amori vel imprudentiæ, aut ſpei melioris fortunæ, non autem iniquo ſeu malo conſilio referatur illa exceſſiua dos, quæ alias filias congrua dote vel reſpectiuè filios legitima denudatos relinquat, vnde propterea non intrat actus irritatio, ſed ſolùm reformatio, adeout alijs legitima vel reſpectiuè prouiſio cum dote ſalua ſit; ita tamen quod ad
319 eorum commodum ac fauorem

rem

rem id tendat, non autem ex-
tranei, puta intermedij credi-
toris eiuſdem inofficiosè do-
tantis.

Exercibilis non eſt hæc actio per
filios maſculos, quibus ſolum
ius legitimæ competit, niſi
320 mortuo parente, quando &
non prius tale ius aperitur,
ſecus verò eſt in filiabus in-
certum parentis obitum in vi-
duitate expectare non cogen-
dis, quibus in ſtatu nubili pro
dote obtinēda hæc actio ape-
ritur.

Et quamuis antiquiores credi-
derint, neque parentis obitū
ſufficere pro huius actionis e-
xercitio, ſed matrimonij diſ-
ſolutionem expectandam eſſe
ob intereſſe viri fouentis cau-
ſam oneroſam potius quàm
321 lucratiuā in muliere ſolùm
conſiderabilem, à foro tamen

hæc opinio exulat, cum ſtatim facto caſu nubilis ætatis in filiabus nubere volentibus, vel in maſculis facto caſu mortis parentis reiecta aliquorum diſtinctione, an agatur de dote ſoluta vel ſoluenda, & an in ſpecie vel quantitate, ſiue an bona data extent necnè, indiſtinctè actio ſit exercibilis, quæ etiã in vita reſpectu maſculorũ ratione alimentorum, quibus
322 aliàs prouiſum non ſit, vel alterius vrgentis neceſſitatis exercibilis videtur, ad inſtar eorum, in quibus maſculorum neceſſitates vel congruentiæ fœminarũ dotationi exæquantur, vt etiam ex bonis fideicõmiſſarijs, non obſtante legis & hominis prohibitione, detractio competat.

Circa verò tempus deſuper attendendum, non leuiter certant

tant ſcribentes, aliquibus opinantibus illud conſtitutæ do-
323 tis attendendum eſſe, Alijs verò illud mortis quoad maſculos vel quoad fœminas tẽpus in quo dotẽ eis conſtituere oporteat, iſtaq; ſecunda opinio probabilior videtur, cum ſæpius parentes, diuinæ prouidentiæ vel fortunæ beneficio fidentes, quamuis imprudenter, vnam filiam exceſſiuè dotent cum ſpe dotandi alias cũ bonis interim ſuperueniendis, præſertim verò vbi iure alicuius veriſimilis ſperatæ ſucceſſionis illa obuentura eſſe iuſtè creditur, idq; vbi ſequatur cum alijs filijs, vel reſpectiuè filiabus, ſufficere debeat ſaluum remanere eorum ius de tempore quo illud aperitur & competit, dote tamen data, quamuis iſto caſu moderatio-

ni non ſubiecta in calculo pa-
terni aſſis ponenda pro legiti-
mæ ſeu congruæ dotis aliarũ
quantitate regulanda,eodem
modo quo in calculo ad hunc
effectum ponuntur, ac pro ex-
tantibus habentur omnia ea
quæ per parentes titulo lucra-
tiuo diſtrahi contingat.

Prout & alia temporis quæſtio
eſt circa huiuſmodi actionis
præſcriptionẽ, Aliquibus opi-
nantibus ex quinquennali ſi-
lentio ad inſtar inofficioſitatis
324 teſtamentorum reſultare;
Verius tamen eſt contrarium,
vt hæc actio quoad præſcri-
ptionem ſub aliarum actionũ
regula generali cadat B. De
alijs verò ſub hac inofficioſæ
dotis materia cadentibus, ac
per

B. *de his omnibus ad materiam dotis inofficioſæ diſc.66. & diſc.156.*

per ſcribentes diſputatis ad ſcholaſticos magis quàm ad forenſes inquirere pertinet.

Frequentior autē in foro eſt materia dotis ſimulatæ, dum ad pompam vel honeſtatem maior dos fingi ſolet, quàm reuera in cōuentionem deducta ſit; Iſto autem caſu nulla ferè videtur cadere quæſtio iuris, cuius diſpoſitio plana eſt, vt
325 veritas magis attēdi debeat, non autem quod ſimulatè cōcipitur, ideoque remanet quęſtio facti, quando ſcilicet conſtare dicatur de ſimulatione ab initio actum irritante, ſiue operante, quod ille nunquam in ea parte habeatur pro non facto, vel potius in præiudicium mulieris, cui ius quæſitum eſt, id afferatur inter dotantem ac virum, vel reſpectiuè in præiudicium viri inter

dotantem & mulierem ex interuallo, adeout reductionem ſeu diminutionem dotis iam conſtitutæ potius quàm deficientiam eius ſubſtantiæ ab initio id importare dicatur, quod vtpotè facti & voluntatis magis quàm iuris, certam ac determinatam regulam nõ recipit, ſed pro facti qualitate, ac ſingulorum caſuum circumſtantijs prudenti rectoque arbitrio decidendum eſt, non deſiderando tamen exactas ac rigoroſas probationes, ſed etiã imperfectas & adminiculatiuas ratione ſubiectæ materiæ admittendas, adeout quandoque vnico etiam teſti mediatori probatæ fidei, quãuis aliàs ratione coniunctionis ſanguinis, vel alia ratione de ſtricto iure exceptione elidibili, aliquibus quamuis leuibus ad-

mini-

miniculis concurrentibus deferri conſueuerit C.
Fraudulenta dos ad plures effe-
ctus, vel in pluribus caſibus conſiderari ſolet, Primo ſcilicet vbi exinde reſultet fraus creditorum quibus dotans de
326 tempore dotationis premebatur, & tunc diſtinguendum eſt inter creditores hypothecarios & chirographarios; In prima enim ſpecie, ſi dantur in dotem ipſa bona, quæ adhuc extent, vel pro extantibus habenda ſint, ſiue promittatur in quãtitate pro qua coniuges cõcurrant, tunc certũ eſt quod creditores eos vincunt iure hypothecæ anterioris iã præexiſtentis, nulla cadente differentia inter virum & mulierem,

C. *dicto diſc. 156. & diſc. 24. cum ſeqq. eodem tit.*

rem, ſeu cauſam lucratiuam & oneroſam, cum doti conſtitutæ aduerſus conſtituentem nullum competat potioritatis priuilegium.

Si verò conſtituta eſſet in quantitate non ſoluta & cõſumpta, & tunc quoad virum fouentẽ cauſam oneroſã, dicendum venit idẽ quod generaliter habemus de quocumque creditore poſteriore patiẽte vel reſpectiuè non patiente condictionem vel auocationem pecuniæ per debitorem ſibi ſolutæ à creditore anteriori, cum dos in hoc nihil habere videatur peculiare in hac parte paſſiua, quidquid ſit de parte actiua aduerſus creditores viri, vbi agitur de reſtituenda, de quo infra in materia concurſus; Ceſſato verò intereſſe viri, contra mulierem dotatã

fo-

ſouentem cauſam lucratiuam intrat illa ſubſidiaria, quæ cũ terminis pariter generalibus, creditoribus ex cauſa onerosa conceditur aduerſus eos qui cauſam lucratiuam fouent.

In altera verò ſpecie carentium hypotheca, ſolamque perſonalem habentium, intrat eadem diſtinctio inter virum & mulierem, vt vir fouens cauſã onerosam tutus ſit ab huiuſmodi creditoribus, quoties nõ ſit fraudis particeps propriè, vel etiam interprætatiuè ſiue æquipollenter, quia nempe ſit conſcius æris alieni, quo dotans premitur, ac inſufficientiæ bonorum ad adimplendũ vtrumque onus dotis ac dicti æris alieni, iuxta terminos pariter generales edicti, *de ijs quæ in fraudem creditorum*, mulier verò dotata, vtpotè fouens

cau-

cauſam lucratiuam, tuta non ſit, quoniam ita eſſet dotari, non à patre vel coniuncto, ſed à creditoribus; Sub quorum
327 nomine explicari etiam ſolent illi quibus ab vſurario cõpetit vſurarum repetitio, cum diſtinctionibus & declarationibus de quibus in ſua ſede D.
Et quamuis ſcribentium ingenia torſerit ea conſideratio, quod vir moleſtias non patiatur à creditoribus verè corre-
328 ſpectiuis & oneroſis, & tamen iuxta modernam opinionem ſuperius inſinuatam ac in foro magis receptam, eas patiatur ab alijs dotãtis filijs de lucro contendentibus iure inofficioſæ actionis, quod aſperum ac iuris principijs aduerſum videtur, attamen id ha-

D. eodem diſc. 156.

habet aliquam probabilem rationem, de qua pariter in ſua ſede E.

Secundò dicitur fraudolenta illa dos quæ conſtituatur ei cui donari non poteſt, ſeu cum quo aliàs elargitio exerceri non valeat, ita in fraudem
329 prohibitionis affectando titulum dotis, in cuius cauſam ſubſtineãtur ea, quæ aliàs prohibita ſint, vt frequentius contingit in diſpoſitionibus quæ fiant cum illegitimis, ſiue cũ cõcubinis vel ſimilibus; Quod tamen certam ac determinatam regulam non habet, ſed eius deciſio ex facti qualitate pendet, quoad dotantem ſcilicet filias illegitimas per ſe vel per interpoſitam perſonã, An id ſequatur ad limites alimentorum ſeu congruæ dotis iuxta

E. *dicto diſc.*156. *& diſc.* 66.

iuxta ſibi incumbentem neceſſitatem, vel potius in exceſſu vel liberalitate, & quoad dotantem concubinam, cui donare prohibitum ſit, an id fiat bono animo eam reducendi ad meliorem frugem, ſiue aliæ circumſtantiæ concurrant ob quas generaliter cum huiuſmodi perſonis diſponere concedatur.

Tertiò ſub fraudolento dotis nomine venit illud augmentum, quod conſtante matrimonio
330 colluſiuè cum aliqua etiam antidata ſiue ob clypeum hypothecæ legalis, cum qua licèt poſteriori vincuntur chirographarij creditores quamuis anteriores, ita fiat ad eos excludendos; Ac etiam ſub hoc termino ſituatur confeſſio de dote recepta quæ per virum fiat, quod cadit ſub in-

ſpe-

ſpectione dotis confeſſatæ,
Et quartò vltrà alios caſus, quibus generaliter eadem ratio congruat, fraudis ratio cadere ſolet in illa dotis conſtitu-
331 tione, quæ fiat de bonis litigioſis, aliàs alienari prohibitis, & in quibus dotis titulus aliquid peculiare habere videtur, vt ſcilicet alienatio aliàs prohibita in cauſam dotis concedatur, quod procedit in eo qui neceſſitate cogente id agat, quia dotare de iure ſit obligatus, ac etiam iuxta vnã opinionem, vt id fiat in ſubſidium non extantibus alijs bonis, in quibus hoc obſtaculum non procedat, quod tamen ſuas patitur limitationes; Operatiua tamen exiſtente dicta ſpecialitate ſeu exemptione quoad pœnas euitandas, non autẽ quoad collitigantis præiudi-

iudicium, quodque is, in quē
ex hoc non pœnali titulo alie-
natio facta eſt, audiri debeat,
non autem quod collitigans
nouum iudicium reſciſſorium
ex integro pati cogatur, eo
modo quo de alienationibus
factis in clericos ac in alijs nō
pœnalibus generaliter ſtatu-
tum eſt.

Plures aliæ dantur ſpecies dotis
infectæ, ſeu reuocabilis, ra-
tione ſcilicet erroris vel doli,
332 aut mætus ſeu falſi præſup-
poſiti, adeout concurrere di-
catur defectus intentionis,vel
etiam quod ſit reuocabilis in
toto vel in parte ex cauſa in-
gratitudinis, vel ob ſuperue-
nientiam filiorum ſiue dotan-
tis neceſſitatem cū ſimilibus,
quorum deciſio magis ex facti
qualitate,eiuſque circumſtan-
tijs, pluribuſque diſtinctioni-
bus

bus pendet, ideoque non de facili ſub compendio cadit, ſed in ſua ſede videri poteſt, cum præſertim forus rarò hęc audire ſoleat F.

De dotis qualitate, An ſcilicet in ſpecie vel in quantitate conſiſtere dicatur, Et quando bona data cenſeãtur æſtimata vel inæſtimata cum effectibus exinde reſultantibus; Et an qualitas ab initio impreſſa ex interuallo conſtãte matrimonio alteretur, reducendo de ſpecie ad quantitatem, vel econtrà.

Quam-

F. *eodem diſc.* 156.

QVamuis in hac materia ſcribentes nimium ſe inuoluere videantur, longaſque ac inuolutas retexāt quæſtiones pluresq; adhibeant diſtinctiones, præſertim ſuper verborum formulis, & grammaticali eorum ſignificatione;

333 Verius tamen videtur hanc eſſe quæſtionem facti & voluntatis potius quàm iuris, decidendā in ſingulis caſibus pro eorum reſpectiuè indiuidualibus circumſtantijs iuxta ea quæ in omnibus ambiguis morientiū vel inter viuos diſponentium voluntatibus habemus; Non omnis enim æſtimatio eumdem operatur effectum, ob duplicem illius ſpeciem, quarū vna dicitur propria, redolens implicitam emptionem & venditionem, ſeu dationem in ſolutum bonorū

pro

pro quantitate,in qua dos cō-ſiſtat, Altera verò impropria,
334 quæ ad alios effectus fiat, ſciendi nempe valorē pro lucris regulandis,ſeù prò firmādo ſtatu bonorum,vt inſpiciatur congruitas vel facilius dignoſci valeant culpoſæ deteriorationes per virum mulieri reficiendæ, vel econuersò meliorationes, quas mulier viro reficere debeat; Prout neque omnis æſtimationis omiſſio facit vt dos conſiſtat in ſpeciebus inæſtimatis,cum iſtæ quo-
335 que loco quātitatis ex partium voluntate dentur ſine pretio per legem vel iudicem ſupplendo.

Aut igitur ſumus in bonis, in quibus vterque terminus cadere valeat, quia nempe eorum ſpecies perpetuò vel ad tempus ſit conſeruabilis, & tunc,

tunc, Aut voluntas eſt in ver-
bis clara & expreſſa, & nulla
cadit quæſtio, nullæque in-
trant præſumptiones vel inter-
336 prætationes, Aut eſt ambi-
gua, & tunc licèt ſcribentes
nimium ſe inuoluant, pro vera
& propria æſtimatione pon-
derando orationis contextũ,
An ſcilicet quantitas præce-
dat, ſpecies verò ſubſequatur,
& econtrà; Vel an ſpecies eſ-
ſet incerta genericè de certo
genere promiſſa; Siue, an po-
ſita ſit in facultate ſoluendi;
Vel adſint verba ſeu clauſulæ,
quæ dominij translationem
importent; Aut adſit ſtipula-
tio viri pro hæredibus; Vel
quod eadem ſtipulatio ſuper
reſtitutione non dirigatur ad
ſpecies; Vel quod adſint ver-
ba importantia facultatem
alienandi; Vel quod prima

dos

dos data ſit æſtimata; Siue quod partim detur in pecunia, partim in ſpeciebus, cum ſimilibus pōderationibus, quas plerique cum conſueta legiſtarum ſimplicitate attendunt tanquam regulas generales, omnibus caſibus indefinitè applicabiles.

E conuersò autem pro æſtimatione impropria plura ponderētur, illud præſertim; An fiat expreſsio fundi dotalis; Vel vbi ſtipulatio ſit, vt in caſu reſtitutionis eædem ſpecies reſtituantur; Vel quod æſtimatio non fiat incontinenti ſed ex interuallo; Siue quod æſtimatio nō reſpondeat vero pretio; Vel quod in dotante deficiat poteſtas dandi bona æſtimata cū vera æſtimatione, adſit verò dandi inæſtimata, vt præſertim in minoribus ha-

bemus , vel contingit in feudis & alijs in libero commercio nõ exiſtentibus; Aut quod viri inopia de tempore quo bona dantur, id ſuadeat,cum ſimilibus, quæ in ſua ſede habentur.

Attamen hæc vel ſimilia,pro vna vel altera ſpecie, magis ponderanda veniunt pro conie-cturis & adminiculis, nõ ſemper tamen eumdem effectum facientibus , ſed pro eorum numero ac particulari qualitate, ex qua in vno caſu aliqua ſint operatiua, in altero autẽ eadem ac maiora ſecus, iuxta ea quæ generaliter de coniecturis habemus in omni materia, præſertim verò in fideicommiſſaria.

Cadente quæſtione in caſu quo, conſtet quidem de voluntate dandi bona cum vera æſtima-

tio-

337 tione, alium complicante contractum emptionis & venditionis vel dationis in ſolutum, nullum tamen ſtatutum ſit pretium certum, quod eſt vnum de eſſentialibus huius cõtractus requiſitis, an ſcilicet dicatur validus & perfectus necnè, Et an in dote aliquid habeatur ſpeciale, quod eſt ſub quæſtione deciſionem recipiẽte ex pluribus diſtinctionibus ac ponderationibus, de quibus pariter in ſua ſede G.
Vbi verò ſpecies, quæ dantur, aptæ non ſunt perpetuæ vel ſaltem temporaneæ conſeruationi earumque vſus abſque inſtantanea conſumptione ha-
338 beri non poteſt, vt ſunt triticum, vinum, oleum & ſimi-

G. *de his diſc.*158.*ac etiam diſc.*55. *& ſeqq. hoc tit.*

lia, quid ſcilicet in dubio datum cenſeatur, vel reſtituendum veniat; Aliquibus opinantibus datum cenſeri illarum pretium, quod tunc curreret, Aliis verò, quod datum eſſet genus, in quo conſimilis quantitatis reſtitutio facienda eſſet, iſtaquè poſterior opinio non vrgẽtibus diuerſæ voluntatis adminiculis magis recepta videtur H.

Effectus autem huius inſpectionis, An bona data ſint æſtimata vel inæſtimata, & conſequẽter, an dos in ſpecie vel in quantitate conſiſtat, ille præ-
339 cipuus eſt periculi diminutionis, vel reſpectiuè commodi ab incremento reſultantis, Cum etenim iſta ſint ſequela dominij, ſpectare debent ad eum

H. *dicto diſc.* 158.

eum qui eſt dominus, qualis dicitur mulier in caſu quo bona data ſint inæſtimata tanquam ſpecies, Econuersò autem viri, vbi data ſint æſtimata loco quantitatis, aliqua cadente difficultate, vbi concurrente vera æſtimatione, cõuentum ſit de electione viri vel reſpectiuè mulieris in caſu reſtitutionis eaſdem ſpecies dandi vel reſpectiuè recipiendi, quod regulariter dictum veræ æſtimationis effectũ ceſſare non facit; Alijque ponderantur effectus circa modũ detractionis lucrorum ſiue pertinentiæ fructuum ſoluto matrimonio; Aut validitatis vel inualiditatis actus, vbi qualitas perſonæ, ſeu illa bonorũ concedat bona tradi poſſe inæſtimata non autem æſtimata-

ta cum ſimilibus I.

Et quamuis, præſertim in caſu quo dote in ſpeciebus conſiſtente, bona inæſtimata tradi dicuntur, ſcribentes nimium
340 certent ſuper dominio tranſeunte in virum vel reſpectiuè remanente penes mulierem, ac etiam circa poſſeſſionem, ſuper quorum vtroque variæ dantur diſtinctiones, quæ in ſua ſede habentur, Sholaſticorum tamen potius quàm forenſium exercitium continere videntur, cum forus attendat solùm effectus ex vna vel altera ſpecie reſultantes.

I. *eodem diſc.158. & d. diſc.55.& ſeqq.*

De euictione vel exigibilitate per dotantem præſtanda, ac etiam de alijs dotis tam conſtitutæ quàm reſtituendæ cautionibus, ac fideiuſſoribus, Et quinam ad has cautiones teneãtur.

QVando dos conſiſtit in quãtitate, cuius loco bona inæſtimata data ſunt, euictionis materia regulanda eſt cũ terminis generalibus emptionis & venditionis, cuius iure
341 non autem dotis bona data ſunt, conſiderato viro tanquã extraneo emptore, ideoque ſub propria dicti contractus ſede id cadit, quamuis moderni occaſione agendi de euictione bonorum dotalium,

totius materiæ tractationem, aſſumere videantur; Vbi verò dos conſiſtit in ſpecie, tunc verè & propriè cadit inſpectio, quæ peculiarem cõcernit dotis materiam, atque pro regula generali tradita eſt diſtinctio, an dos incipiat à promiſſione, vel à traditione, vt primo caſu euictio præſtanda ſit, ſecus autem ſecundo; vnde propterea maior quæſtio videtur facti potius & applicationis quàm iuris, quando ſcilicet à promiſſione vel reſpectiuè à traditione incœptum dicatur, ſuper quo ſcribentes nimium variant, ſeu verius ſe inuoluunt ſuper ſignificatione vel efficacia verborũ & clauſularum, plureſque adhibent diſtinctiones ac faciunt ponderationes non de facili ſub compendio cadentes, ideo-

que

que in propria ſede videndas; Potiſſime quia moderno tempore in magnis præſertim Ciuitatibus & qualificatis dotibus non multum frequenter forus huiuſmodi quæſtiones audit; Verius tamen eſt iſtã pariter eſſe queſtionẽ facti & voluntatis, cuius ſubſtantia magis quàm verborum vel clauſularum formula attendi debet ex ſingulorum caſuũ particulari qualitate & circumſtantijs indaganda, & ad quẽ effectum attendendæ veniunt diſtinctiones deſuper tradi ſolitæ perſcribentes, an ſcilicet agatur de patre ac altero dotare obligato, vel potius de extraneo dotante ex liberalitate; Siue an in dotante bona vel mala fides concurrat, & econuersò, an vir ſit conſcius necnè vitij quod res patitur,

ſiue, an intret euictio, vel potius ſuppletio eius quod intereſt, cum ſimilibus, quæ in propria ſede habentur L.

Magis autẽ frequenter forus audit quæſtiones ſuper præſtatione exigibilitatis nominum debitorum, vel iurium & effectuum eodem iure cenſendorum, vt ſunt annui cenſus vel iura fructifera cum Princi-
342 pe vel Republica cum ſimilibus, An ſcilicet dotanti ſufficiat præſtare nomen vel ius ceſſum verum ac exigibile de iure, quod à quocumque cedente in omni indifferẽti materia ceſſante contraria conuentione ſemper præſtandum eſt, vel potius teneatur etiam præſtare exigibilitatem de facto, & pro quanto tempore, quod

L. *diſc.157. & 63. eodem tit.*

quod pariter facti & voluntatis potius quàm iuris quæſtionem continet ex ſingulorum caſuum circumſtantijs decidendam, ex quibus vna vel altera voluntas deſumatur, Et ad quem effectum plures pariter adhibētur diſtinctiones ac fiunt ponderationes, pręſertim illa frequentior, An pro ſoluendo vel pro ſoluto aſſignatio facta ſit; Siue an in dante concurrat ſcientia, quæ non adſit in recipiente, vel econuersò, cum alijs in propria ſede videndis vtpotè compendio incongruis M.

Quo verò ad dotis cautiones ac fideiuſſores, duæ præſertim in iure habentur quæſtiones, Vna circa dotium fideiuſſores, quos præſtari regula genera-

M. *diſc. 157. eodem tit.*

lis prohibet, An ſcilicet & quando dicta regula prohibitiua procedat, vel reſpectiuè limitationem recipiat, Et ſecundò circa cautionem, quam pater viri vel alter aſcendens præſtare teneatur pro dotis conſeruatione ac reſtitutione, ſiue circa eam donationem, quæ propter nuptias dicitur ad eamdem cautionem ordinata.

Quatenus igitur pertinet ad primam, vt inſinuatum eſt, iuris regulam habemus generaliter
343 negatiuam, ac prohibentem dotium fideiuſſores præſtari, in foro tamen hodie iſta regula ad ideam penè redacta videtur, vtpotè vnquam vel nimium rarò ad praxim deducibilis, Vel quia in aliquorũ ſenſu ab Aula vel vſu id receſſerit, Vel quia tot patiatur limita-

mitationes ac reſtrictiones, quod ferè vnquam detur ipſius regulæ caſus aut verificatio.

Cadente ſiquidem dicta regula prohibitiua in ſola dote reſtituenda, quaſi quod fideiuſſorum præſtatio, vel petitio diſcordias inter coniuges cauſare valeat non autem quoad dotantem pro dote conſtituta ſoluenda, pro qua prohibitum non eſt fideiuſſores præſtari, illa recipit limitationem; Vel vbi accedat iuramentũ iuxta veriorem magiſque receptam opinionem quamuis etiã contradictam, ſed malè; Vel vbĩ fideiuſſores ſe obligaſſent tanquam principales correos, ac principaliter & inſolidum, ex quibus duabus limitationibus verificatur ſaltem de facto id quod aliqui etiam de iure di-

cunt,

cunt, vt iſtæ leges fideiuſſores prohibentes cõtrario vſu abolitæ ſint, ſeu verius quod non ſint receptæ ab initio quo aliç leges ciuiles generaliter poſt earum iam oblitatarum inuẽtionem vſu recipi cœperunt, quoniam illam fideiuſſorum ſpeciem de qua verè & propriè iſtæ aliæq; leges ad alios effectus loquuntur ex cõmuni ſtylo nimium rarò forus practicat, cum ferè ſemper obligari ſoleant tanquam principales correi, quales reputantur quoad creditorem, quam-
344 uis tales remaneant quoad principalem debitorẽ pro releuatione, ſiue inter ſe pro diuiſionis beneficio, ac etiam quoad creditorem pro iure obtinendi ceſsionem, magis neceſſariam quàm voluntariã; Ac etiam quia in omnibus penè

nè contractibus iuramentum adhiberi ſolet.

Plureſque aliæ dantur limitationes; Vel ſcilicet quod iuxta vnam opinionem id non procedat de iure Canonico; Vel quia prohibitio ſit conſtante matrimonio, non autem ſi ab initio de fideiuſſoribus conuentum ſit, vt frequẽtior praxis comprobat, cum alijs, quæ in ſua ſede habentur, dum vt dictum eſt, forus rarò vel vnquam de hoc agit N.

De cautione inueſtimenti quantitatis datæ vel promiſſæ in dotem, non dubitatur vbi ab initio conuentum eſt, adeout dotante ſine valido conſenſu
345 mulieris illam remittente, contra eum detur actio ſubſidiaria ad nouam ſolutionem; Conuentione autem ceſſante, regu-

N. *diſc.162.*

regulariter peti nõ poteſt per dotantem, ſiue per filios primi matrimonij à ſecundo viro, non tamen reſtricto Iudicis arbitrio ex iuſta cauſa pro facti qualitate id decernendi O.

Maior autem inſpectio circa huiuſmodi cautiones foro congrua eſt, circa eam quam pa-
346 ter viri pro dote filio conſtituta præſtare cogitur, quamuis inuitus, quatenus eidem filio facere nolit illam donationem, quã pro dotis cautela de iure facere tenetur, cuius antiquatæ loco hæc obligatio ſucceſſit eidem patri optione data, an vnum, vel alterum facere velit.

Intrat autem hæc obligatio quatenus agatur de filio in pote-
ſtate

O d. *dic. diſc. 162. & diſc. 54. eod. tit.*

ſtate alia bona non habente, adeout ſit ſubſidiaria, ac dum-
347 modo dignè nubat, atque dos ipſi patri vel de eius iuſſu & non aliàs filio ſoluatur; Pluribus etiam deſuper cadentibus queſtionibus ac diſtinctionibus, quando dicatur filio ſo-
348 luta dos de patris conſenſu, vel econuersò, an filius obligatus remaneat pro dote, quæ ſoli patri ſoluta eſt, ſiue quid, vbi ſolutio facta eſt vtrique, Et an paterna obligatio ſoluatur per reſtitutionem conſtante matrimonio factam filio à patria poteſtate iam ſoluto de conſenſu mulieris, vel vtrique ſimul, ſiue vbi reſtitutio eſt coacta de mandato iudicis, cū alijs diſtinctionibus ac declarationibus, de quibus in propria ſede P. Et de alia in-

P. *dicto diſc.* 162.

inſpectione trãſmutationis dotis de quantitate ad ſpeciem,
349 vel econuersò de ſpecie ad quantitatem, An conſtante matrimonio fieri valeat, in foro recepta eſt pro regula opinio negatiua, limitanda quando copulatiuè cõſenſus ac vtilitas mulieris accedant cum alijs diſtinctionibus ac declarationibus de quibus in articulo an dos conſtet in ſpecie vel quantitate Q.

Q. *dicto diſc.* 158.

De

De dotis exactione, quomodo fieri poſſit vel facta probetur, Et quatenus facta non ſit, an habeatur pro tali in ipſius negligentis odium, Et quid vbi exactionis probatio reſultet à viri confeſſione, adeout agatur de dote confeſſata.

PLures tractant noſtri maiores quæſtiones ſuper exercitio actionis vel iuris exigendi dotem à dotante, an competat viro ſine ceſſione mulie-
350 ris, vel huic ſine ceſſione viri vel eius hæredum, quæ tamen in foro raræ ſunt, ac potius remanent pabulum Scholarum, cum vel de rece-

pta æquitate, vel ratione circuitus, ſiue ob clauſulas adijci ſolitas, huiuſmodi quæſtiones vel iuris ſubtilitates non de facili ad praxim deducantur R.

Super exactionis autem probatione, ſiue eiuſdem incompetentia vel neceſſitate aut ineſficacia, plures cadunt inſpectiones; Primò ſcilicet circa probationem aliàs quàm per confeſſionẽ, quod illa ſequuta ſit; Secũdò circa præſcriptionem, Tertiò circa eius iam ſequutæ inefficaciam, adeout dotans liberationem non aſſequatur; Quartò circa eiuſdem exactionis non ſequutæ culpam viro adſcribendam, adeout habeatur pro facta, Et quintò demum circa eamdem

R. *agitur diſc.62. & diſc.163.*

dem exactionem, quæ per viri confeſſionem probetur.

Quoad primam, quidquid aliqui variauerint, dos vt etiam ſupra occaſione probandi cõſtitutionem aduertitur in materia probationum tam circa eius conſtitutionem, quàm circa iam conſtitutæ exactionem, non videtur in aliquo
35 1 priuilegiata, ſed cum regula generali probatoria in quacumque indifferenti materia, procedit, facilioribus tamen ac leuioribus probationibus contenta, non ratione priuilegij ſeu ſpecialitatis à iure exorbitantis, ſed ratione ſubiectæ materiæ ac veriſimilitudinis, ideoque facilius admittitur illa præſũptiua probatio, quæ ex diuturno ſilentio, idoneitate debitoris, diligentia, vel indigentia creditoris,

toris, rationum frequenti diſpunctione, alijſque præſumptionibus & adminiculis generaliter in omni credito indifferēti cadit, ſuper quo certa & determinata regula generalis non habetur, ſed ad inſtar omnium coniecturaliū vel præſumptiuorum, totum pendet ex facti qualitate ac ſingulorum caſuum circūſtantijs, ex quibus aliquæ præſumptiones & coniecturæ in vno caſu abundant, in altero autē eædem ac maiores non ſufficiunt S.

Quoad præſcriptionē, diſtinctio eſt inter ſpeciem & quantitatem, vt primo caſu non detur durāte matrimonio fundi dotalis præſcriptio mulieri præ-
352 iudicialis, in altero autem,
in

S. *dicto diſc.163. & diſc.68. & ſeq.*

in quo potius contra virum, quàm contra mulierem præſcribi dicitur tale tempus nõ veniat ſubducendũ, dummodo alia præſcriptionis requiſita concurrant, ex quorum defectu, præſertim verò ex illo bonæ fidei, non de facili verificabilis in principali debitore, eiuſque primo hærede, ac etiam iuxta vnam opinionem in vlteriori, vix datur caſus, in quo ex hoc præſcriptionis beneficio debitor liberationem aſſequatur tã ab iſto dotali quàm à quocũque alio debito, ſolùm in praxi elidibili ex dicto alio modo præſumptionis à diuturno ſilentio vel tempore reſultantis, & quam ſpeciem verè & propriè importare dicitur illa debitoris liberatio, quæ ob lapſum alicuius determinati tem-

temporis in pleriſq; partibus introducta eſt per ius municipale, quamuis vulgò ſub ſtatutariæ præſcriptionis vocabulo id explicetur, cum verè non ſit præſcriptio, ſed à iure inducta præſumptio contraria probatione etiam ex præſumptionibus deducta elidibilis, circa quod frequẽter dos priuilegiata ſeu exceptuata eſſe ſolet, quoties tamen titulus dotis durat, quo ceſſato per matrimonij diſſolutionem, ac effecto puro credito, intrat Statuti diſpoſitio vel ſubiectio.

Sub tertia inſpectione inefficacis exactionis debitorem non liberantis, quoties non accedat lex conuẽtionalis certam ſoluendi formam pręſcribens, vel
353 idem non ſtatuat lex municipalis, puta quia ex conuentio-

tio-

tione,vt ſupra inſinuatum eſt, quantitas prȩſtari debeat vinculata ad effectum tuti inueſtimenti vt ſoluatur liberè,ſeu aliàs neglecta lege conuentionis, regula eſt,vt ſolutio facta viro liberet dotantem, abſque eo quod hic teneatur eſſe ſollicitus de inueſtimento, cuius negligentiæ in ijs qui dotandi obligationem ratione ſanguinis vel charitatis de iure habent, damnum cauſabit ſubſidiariæ obligationis denuò dotandi pro vlterioribus nuptijs, vel eiſdem ſeu viduitate durantibus alimenta ſuppeditãdi, quoties ſolutio non omnino culpoſa dici valeat, quia nempe tunc vir deteriorata conditione non ſoluendo detectus eſſet, idque ſoluenti innoteſceret,ideoq;dicitur quȩſtio facti potiùs quã iuris pro

facti qualitate decidenda.
Circa quartam inſpectionem neglectæ exactionis imputandæ viro, in cuius præiudicium illa pro iam facta habenda ſit,
354 vbi agatur de dote per eamdem mulierem conſtituta, vel per patrem aut alium cui reuerentia debeatur, regula eſt imputandā non eſſe viro exactionis negligentiā, ſecus autem vbi agatur de extraneo dotante, ſiue de extraneo debitore cuius nomen in cauſam dotis ceſſum ſit, vel de hærede patris ſeu alterius, cui debita eſſet reuerentia; In omnibus tamen præmiſsis tales ſunt regulæ generales ex facti circumſtantijs culpam redolentibus vel reſpectiuè excludentibus limitandæ, vt veritas iuris præſumptionem excludat.

Fre-

Frequẽtiores igitur ac penè quo-
tidianæ in foro ſunt quæſtio-
nes circa exactionis probatio-
nem reſultantem à viri con-
feſſione, circa quam ſcriben-
tes variãdo nimium ſe inuol-
uunt, an huiuſmodi confeſſio
receptæ dotis, quæ per virum
vel ſponſum fiat, & quæ regu-
lariter inefficax in iure repu-
tatur ad probandum veritatẽ,
355 potius ſpei futuræ numera-
tionis referri debeat, aut præ-
ſumptæ donationi, in cuius in-
ter coniuges prohibitæ fraudẽ
illa fiat, ſuper quo magis cõ-
munis diſtinctio eſt, an con-
feſſio fiat conſtante matrimo-
nio, vel potius antequam illud
ſequatur, ſiue in eius limine,
quaſi quod primo caſu, in quo
vrget donationis prohibitio,
eius fraudis præsũptio intret,
in altero autem in quo dicta

prohibitio non vrget, referri debeat ſpei futuræ numerationis; In vtroque tamen regula eſt inductiua ſimplicis præſumptionis legalis elidibilis per contrariam probationem vel prçſumptiones & cõiecturas, circa quas nimium ſcribentes ſe diffundũt in ſua ſede videndas, Tum quia nõ de facili ſub compendio cadunt, Tum etiam quia nimiũ rarò forus in hac materia dotis confeſſatæ ad hanc inſpectionem ſuas reſtringit quæſtiones, frequentius cadentes in ea confeſſione, quæ facta conſtantę matrimonio, præſũptionem habeat fraudis prohibitæ donationi faciẽdæ, Vel quandoque neque ad vnam vel aliam cauſam ſed ad illam pompæ ſeù cohoneſtatis nuptiarum aliàs inæqualium.

Re-

Regula igitur generalis eſt ne-
gatiua, vt ſcilicet ex dicta
fraudis præſumptione viri cō-
356 feſſio dotis veritatem non
probet etiam in ipſius confi-
tentis vel eius hæredum præ-
iudicium, multò magis in
præiudicium tertij; Adeout
huiuſmodi exceptio tanquam
incontinenti probata admit-
357 tatur aduerſus quodcumque
ſummarium ac executiuum
ſeu aliàs priuilegiatum iudi-
cium.

Idque, licèt confeſſio iuramento
munita ſit; Licèt enim ſcribē-
tes in hoc varient, plures ad-
358 hibendo diſtinctiones, an
accedat duplex iuramentum
aſſertorium ac promiſſorium,
vel vnum tantùm, verius ta-
men eſt illud non eſſe in hoc
operatiuum, cum lex nō ver-
bis ſed rebus impoſita ſit, ea-

demque facilitas ac ratio quæ inducit ad confitendam ipſam receptionẽ quæ eſt quid magis, inducat etiam ad faciendum quod minus ;. Ac etiam quia huiuſmodi pluralitas potius ex Notariorũ ſtylo adijci ſolet, ſiue quo magis cogitatur de fraude, eò magis affectantur verbales cautelæ maiores.

Et quamuis ex veriori magiſq; in foro recepta ſententia iuramentum ceſſare faciat rationem regulæ, quia donationem de iure ciuili prohibitã reualidat, atque ab initio perfectam, & irreuocabilem reddit ex recepto canonico principio, vt iuriſiurandi religio obliget ad obſeruantiam quoties ratio peccati, vel fauoris primariò publici, ſiue alter naturalis defectus non obſtet putà

tà imperfecti vel non liberi conſenſus; Attamen id procedit quando publicè, & palam ac ſincerè ſub explicito donationis titulo actus fiat, ſecus autem vbi ad fraudem legi faciendam cum mendacio à lege præſumpto ſub diuerſo titulo id fiat, cum idem vinculum religionis non debeat eſſe vinculum iniquitatis, ac ſimulationis, & mendacij nutritiuum.

Ideoque multa in iure habemus quæ vbi publicè & palam cũ veritate fiant ſunt licita, remanent autem illicita vbi fiãt cum mendacio, ſeù alias ſub diuerſa imagine; Remanente ſolum iuramento præſertim aſſertorio in ea parte aliqualiter operatiuo, quod vnum conſtituat adminiculum cum alijs pro facti ac perſonarum

qualitate quandoque coniungendum.
Sicuti autẽ vbi confeſſio eſt nuda, dicta regula negatiua eſt certa, ità etiam certa eſt eius
359 limitatio quoties illa eſſet adminiculis fulcita. Adeò vt quidquid ſeniores in hoc nimium inſudauerint, hodie iſta etiam quæſtio ſit potiùs facti, & applicationis quàm iuris, An ſcilicet adminicula ſint necnè ſufficientia; Super hoc autem incredibile eſt quam ſe inuoluerint ſcribentes, magis autem ſe inuoluant forenſes pragmatici in ſola doctrinarum, ac deciſionum cœca fide, ac litterali ſenſu ambulantes, quaſi quod adminicula in aliquibus caſibus approbata, vel reprobata in omnibus tanquã pro regula recipiẽda vel reijcienda ſint, ac propterea ſuper

per eorum ſingulorum efficacia, vel inefficacia magnas cum improbo labore allegationium congeries facere ſatagunt, ità magis materiam inuoluendo.

Verius autem eſt, in hac, vt dictum eſt, potius facti quàm iuris quæſtione, certam ac determinatam nō dari regulam generalem, ſed iuxta coniecturalium naturam, in ſingulis caſibus deciſionem pendere ex eorum indiuiduis circūſtantijs, ex quibus, aliqua adminicula in vno caſu abundent, ac recipienda ſint, in altero autem eadem ac maiora non ſufficiant ſed reijci mereantur, quia ſic vnius vel reſpectiuè alterius facti qualitas exigat, prudentis iudicis arbitrio.

Illæ autem regulæ generales de-

ſuper pro dicto arbitrio benè regulando attẽdendæ veniũt; Primò ſcilicet, vt longa differentia conſtituenda ſit inter casũ in quo de ſolius viri confitentis vel eius hęredum præiudicio agatur, & alterum in quo tractetur de præiudicio tertij, qualis frequentius explicari ſolet in creditoribus viri de tempore confeſſionis exiſtentibus, vel imminentibus, & præparatis, ac etiam in fideicommiſſo ex quo dos confeſſata extrahenda ſit, ac ſimilibus, quibus eadem congruat ratio.

In primo enim caſu minora, ac leuiora attenduntur adminicula, cum non de facili debeat quis admitti ad proprium, vel proprij auctoris mendacium allegandum, ſecus autem in ſecundo, in quo maiora, & lon-

longè efficaciora deſiderātur.
Secundò vt eadem adminicula non ſingulariter ac diſtinctè conſiderari debeant ſed vnitim cum regula, vt ſingula quæ non proſunt vnita iuuēt.
Tertiò potiſſimum, ac ſuper omnia, vt reflectatur ad veriſimile, vel inueriſimile, quod eſt veritatis, ac reſpectiuè fraudis vel ſimulationis maximū argumentum, alijs adminiculis fidem præbens, vel adimens.
Et quartò demum, vt magna conſtituenda ſit differentia inter caſum in quo aliquibus adminiculis prò confeſsionis veritate concurrentibus, eamque confouentibus, alia in contrarium non vrgeant, & caſum in quo hinc indè illa colluctent, iſto etenim ſecundo caſu magna nimiſq; efficacia

cia deſideranda veniunt adminicula, præſertim vbi de tertij præiudicio agatur, vtpotè duas factura operationes, vnam ſcilicet deſtruendi contraria, & alteram confouendi confeſſionem, ac inducendi limitationem regulæ.

Qualia verò ſint hæc adminicula, & quæ magis vel minus efficacia, non de facili ſub compendio cadit, cum vt dictum eſt, certam vniformem regulam id non recipiat, ideoque in ſua ſede videndum eſt T.

T. *De his omnibus ad materiam dotis confeſſatæ diſc. 159. ac etiam diſc. 72. cum pluribus ſeqq.*

De

De fructibus veris ipſorum bonorum, vel iurium dotalium ineſtimatorum quorum dominium penes mulierum reſideat, quomodo ad ipſam, vel virum pertineant; Ac etiam de fructibus bonorum extradotalium.

TRes cadunt inſpectiones; Primò inter mulierem & dotantem, vel dotare obligatum, nullo admixto viri intereſſe; Secundò inter dotantem & virum, nullo econuerſò admixto intereſſe mulieris; Et tertiò inter ipſos coniuges, eorumque reſpectiuè heredes. Quoad primam, vbi adhuc ſe-

guy-

quutum non eſt matrimoniū,
360 quamuis dotis titulus ſeù
vocabulum accedat, quia nē-
pè pro certo vel incerto ma-
trimonio in cauſam dotis ali-
qua bona fructifera per vlti-
mam voluntatem relicta, ſiue
inter viuos promiſſa, aut aliàs
aſſignata vel deſtinata fue-
rint, non intrant termini do-
tales, cum ſine matrimonio
non detur vera dos, ità im-
propriè dicta pro futura qua-
litate, cui bona deſtinata ſunt,
ſed intrant termini generales
cadentes in quibuſcumque re-
bus indifferentibus; Cumque
fructus dicantur ſequela do-
minij, hinc totum pendet ab
iſtius translatione, præſertim
vbi intret priuilegium legiti-
mæ, ſeù aliàs diſpoſitio ſit pu-
ra & perfecta ab initio apta ad
translationem dominij, matri-
mo-

monium verò explicitè vel implicitè,ſtet potius pro cauſa impulſiua quàm finali, cum tunc fructus ſint mulieris ; E-conuersò autem ſecùs , quia ſcilicèt diſpoſitio ſit conditionalis & imperfecta , iuxtà tamen terminos generales, abſque eo quod dos aliquid habeat peculiare .

Sequuto autem matrimonio , ac propterea diſpoſitione iam purificata,effectiſque bonis de dominio mulieris, quæ tamen
361 ob viri abſentiam vel aliud impedimentum ſe ipſam alat, itaut nullum admixtum ſit viri intereſſe , ſiue etiam matrimonio diſſoluto,aut ſeparato, neque intereſſe viri mixtura accedente , tunc planum eſt fructus pertinere ad mulierem tanquam dominam,niſi obſtet pactum reuerſiuum , vel illa

reuer-

reuerſio ad dotantem, quæ ex legis diſpoſitione reſultat in dote profectitia, ſeù etiam in aduentitia ex aliquo iure municipali.

Quouerò ad alteram inſpectionem inter dotantem ſcilicèt ac virum, nullo admixto intereſſe mulieris, quoties matrimonium legitimè iam ſequu-
362 tum ſit, atque bona validè data ſint in dotem inæſtimata, planũ eſt pariter, fructus pertinere ad virum onera matrimonij ſupportantem; Cadente ſolũ quæſtione, in qua ſcribentes nimium certant, quando de traditione explicitè nõ conſtat, an ſcilicèt explicitè ſeù implicitè illa ſequuta dicatur necnè, quod eſt magis facti quàm iuris ex præſumptionibus & adminiculis, vel etiam ex verbis & clauſulis de-

deduci ſolitum, iuxtà diſtinctiones, de quibus in ſua ſede; Siue, quatenus neque de hac implicita ſeu coniecturali traditione conſtet, an ob illam non ſequutam & per quam transferri dicitur dominium, impediatur vir quominus fructus aſſequatur, ſuper quo certant ſcribentes, Alijs ſimpliciter affirmantibus, Alijs autem negantibus, Alijs autem diſtinguentibus, vt in ſua ſede.

Huius autem quæſtionis, quoad intereſſe burſale, nullus videtur effectus, quoniam vbi etiã tenenda ſit opinio in puncto iuris verior, vt non ſequuta
363 traditione, quæ neceſſaria eſt ad translationem dominij, non veniant fructus, qui dominij ſequela dicuntur, adhuc tamen viro eorumdem fructuum

ctuum ęſtimatio debita eſt loco damnorum & intereſſe, vt habetur infra in vſuris ſeù interſurijs dotalibus; Benè tamen operatiua eſt quæſtio quoad fructus conſiſtentes in iuribus incorporalibus honorificis, quæ pretium ſeù æſtimationem non de facili recipiũt, vt (gratia frequentioris exempli) dicitur ille fructus, qui conſiſtit in exercitio iuris pręſentandi ad beneficia ratione iuriſpatronatus annexi caſtro vel prædio dotali, ad effectum inſpiciendi, quænam præſentatio prævaleat, ac admitti debeat, cum ſimilibus, quibus eadem ratio congruat.

Idemque, vbi validè contracto matrimonio, atque viro illius onera ſupportante, ſequuta quidem ſit traditio, ſed actus ſit inualidus ex vitio, ſeù impedi-

pedimento bonorum, vnde propterea traditio non ſit apta ad veram dominij transla-
364 tionem, vt ſequi dicitur in feudis, quæ ſine Domini aſſenſu neque in dotem inæſtimata validè dari poſſunt, iuxta aliquarum regionum vel ditionum leges vel mores, ac à ſimili in alijs rebus in libero commercio non exiſtentibus, ac ſine aliquo facto tertij non ransferibilibus, quod ſcilicèt fructus percepti licirè retinentur, vel percipiendorum æſtimatio petitur in recompenſam eius quod intereſt traditionem eſſe validè ſequutã, eadem difficultate remanente ſuper dictis iuribus honorificis pecuniariam æſtimationẽ vel refectionem non admittẽtibus.

Atque idem in omnibus (dato vali-

validido matrimonio dataque
365 onerum ſupportatione) procedit in tertia inſpectione inter virum & mulierem, quoties ſuper validitate vel impedimento matrimonij, vel ſuper dotis validitate non cadat quæſtio, tunc enim, non dato caſu limitato, regula aſſiſtit viro, vt ſibi ferenti onera matrimonij debeantur fructus tanquam dictorum onerum recõpenſa vel reſtauratio; Idque adeò verum plerique putant, vt inualida credant pacta in
366 contrarium, quod vir onera ferat & fructus non aſſequatur, vel econuersò vir fructus obtineat, onera autem non ſupportet, niſi ad tempus ità conuentum ſit tanquam pro parte dotis, ſeù aliàs ex facti qualitate conuentio probabilem habeat rationem.

Si

Si verò de facto vir bona dotalia non poſſideat nec adminiſtret ſed ex aliquo accidenti vtrũque ſit penès mulierem, vt fre-
367 quenter cõtingit in caſu quo viro ad inopiam vergente fiat locus dotis aſſecurationi, adhuc tamen ſui debeant eſſe fructus, adeout illi qui onerũ ſupportationem excedunt, eiuſdem viri vel etiam ſuorum creditorum commodo cedere debent.

Hæc autem procedunt dictis circumſtãtijs præſuppoſitis, quod ſcilicèt matrimonium validè ſequutum ſit, validèque facta ſit dotis conſtitutio, ac etiam onera matrimonij ſupportentur; Cadunt autem quæſtiones vbi huiuſmodi requiſitorum copulatiuus concurſus deficiat, Vel quia ſcilicèt nul-
368 lo ſequuto matrimonio, agatur

gatur

gatur de bonis in dotem datis vel promiſſis ſponſo de futuro, onera tamen ſupportanti; Siue quod ipſo matrimonio ſequuto de facto, illud deficiat de iure, quia inualidum, ideoque agatur de dote data vel promiſſa viro putatiuo onera ferenti; Vel quod concurrentibus matrimonio valido & onerum ſupportatione, deficiat valida dotis conſtitutio ex inhabilitate perſonæ conſtituentis, putà ex lege prohibente actum ſine certa ſolemnitate, aut ex alio defectu; Vel demum vbi vtraque dotis ac matrimonij validitate accedente, deficiat onerum ſupportatio, quia de facto coniuges non conuiuant, ſed ſeparati ſint, ſuper quibus omnibus certa & determinata regula generalis non cadit, ſed pen-

pendet determinatio à ſingulorum caſuum particularibus circumſtantijs, pluribuſque diſtinctionibus ac declarationibus non de facili ſub compendio cadentibus, ideoque in ſua ſede videndis.

Poſito autem, quod citrà controuerſiam viro fructus debiti ſint, adhuc inter ipſum & mulierem, vel dotantem, ſeù reſpectiuè inter vtriuſque hære-
369 des, quæſtiones cadunt ſuper fructuum qualitate, quid ſcilicèt cadat ſub fructuum nomine, adeout vir ſuos faciat abſque aliqua reſtituendi obligatione, & quinam habeat ſpeciem ſortis ſub reſtitutione cadentis, quamuis id quod perceptum eſt fructuum ſpeciem vel naturam præſeferre videatur; In hoc autem ſub regulari fructuum nomine, ſeù voca-

vocabulo regulariter veniunt ea quæ ſingulis annis vel ſtatutis temporibus percipiuntur cum renaſcentia,ſalua ſubſtantia, ſeù integra manente cauſa illorum productiua , quoniam id quod non renaſcitur in fructu non eſt,& ecõtrà; Idque planum eſt quoad illos fructus, qui certum habent à natura ordinem ſeù periodũ, vt ſunt triticum, aliæque fruges, vinum, oleum, herbæ, fructus, & ſimilia; Cadente quæſtione in ijs quæ habent quidem renaſcentiam, atque ſalua remanet rei ſubſtantia ſeu cauſa productiua, non tamen habent vniformem periodum vel tempus, eo modo quo habent fructus ſupra exẽplificati, ſed certis temporibus percipi dicuntur tanquã per ſpeciem ſortis,vel coacer-

uationis fructuum plurium annorum, ipſa ſubſtantia ſeù cauſa productiua ad aliquod tempus infructifera remanente, vt frequentioris exempli gratia ſunt ſyluæ cæduæ; Aut vbi in perceptione ſeruatur vel ſeruari quidem poteſt eadem periodus, in ſingulos annos vel tempora, abſque tamen renaſcentia, itaut ipſa rei ſubſtantia in effectu conſumi dicatur, vt contingit in mineralium ſeù cretæ vel arenæ, ac lapidum fodinis, ſuper quibus reſpectiuè plures cadunt diſtinctiones, ac declarationes pariter non de facili ſub compendio explicabiles, ideoque in ſua etiam ſede videndæ.

Alia etiam eſt ſpecies fructuum qui in figura quidem fructuũ ſingulis quibuſque tempori-

bus vel periodis percipiũtur, in effectu aũtem ſors vel ſubſtantia conſumi dicitur, vt cõtingit in vſufructu vel fructibus & emolumentis officiorũ aliorumque iurium vacabiliũ ſeù aliàs ad ſolam vitam competentium, quod pariter pendet à pluribus diſtinctionibus ac declarationibus in eadem ſede videndis, vbi etiam de niue, de emolumentis prothocollorum, de iuriſdictione, quæ caſtro vel fundo dotali annexa ſit, ac ſimilibus certam regulam non de facili recipientibus.

Procedunt hæc cum ſuppoſito, quod agatur de bonis in dotem datis inæſtimatis, adeout, dote in ipſis ſpeciebus cõſiſtente, dominium ſaltem di-
370 rectum perſeueret in muliere, in virum autem non tranſeat

ſeat niſi illud improprium vel ſubalternum,quod aliqui vtile ſeù vtilitarium dicunt; Vbi verò agitur de bonis, quæ pro dote conſtituta in quantitate, cum implicito contractu emptionis & venditionis, vel dationis in ſolutum,data ſunt æſtimata cum vera ęſtimatione, intrant magis termini generales emptionis & venditionis, ſeù pertinentiæ fructuum ad illum qui dominus eſt, econuersò autem pertinentiæ vſurarum ſeù fructuum recompēſatiuorum ad illum qui re & pretio careat,dum ipſa quantitas in dotem data,loco pretij ſoluti vel compenſati ſuccedere dicitur.

Cadente quæſtione in ijs bonis quæ loco quantitatis vt ſupra data ſunt æſtimata cum vera æſtimatione, quando ſoluto

matrimonio, ſeù aliàs facto
371 caſu reſtitutionis ob viri inſufficientiam, fiat locus ſubſidiariæ vindicationi, quæ ex ſpeciali iure dotis mulieri cōceditur, an ſcilicèt iſto caſu ſui ſint fructus, aliquibus id affirmantibus, quod tamen non placet, quoniam hoc priuilegium non inducit veram reſtitutionem ſeù translationem dominij cum ſuis fructuū ac periculi ſequelis in muliere, ſed ſolùm quandam cautelam, qua mediante potioritatem aduerſus omnes obtineat, iure tamen crediti, adinſtar illius dominij, quod ſibi reſeruat venditor in re vendita pendente ſolutione pretij cuius fides habita ſit.

Soluto verò matrimonio, ſeù aliàs eo etiam conſtante facto caſu reſtitutionis dotis, quæ-

ſtio

ſtio cadit inter coniuges, vel inter eorum reſpectiuè hæredes ſuper modo diuidẽdi fructus pendentes, vel præmaturè collectos, aut etiam in futurum maturandos ſeù pro-
372 ducendos; Et in hoc licèt ob aliquarum legum perplexitatem, ſeù antinomiã, ſcribentes materiam perplexam ac inuolutam reputent, nimiũ ſuper conciliatione inſudantes, Alij verò terminos vſufructuarij ſeù fideicommiſſo grauati parificent.

Verius tamen eſt iſtam eſſe ratiociniorum, ſeù arythmeticæ computationis quæſtionẽ, vt ſcilicèt cum debita proportione ad limites iuſtitiæ commutatiuæ, inter matrimonij onera, & fructuum commodum, debita cadat proportio pro rata anni ſeù temporis,

vnde ſi vir fundum cultum ac fructibus plenum obtineat, ità cultum ac plenum dimittere debeat; Siue quatenus eo illum obtinente fructibus pẽdentibus ac imminente recollecta, contingat in vltimo anno caſum ſolutionis matrimonij, ſeù alium reſtitutionis ſequi poſt factam recollectam ac fructus ſeparatos, id eum non excuſet à ſuppletione; Et econuersò ſi inuenit vacuum & incultum, ſupplendũ ſit à fructibus vltimi anni, quamuis illis pendentibus ac imminente recollecta ſolutum ſit matrimonium, ſeù factus alter caſus reſtitutionis, neglectis ijs, quæ in vſufructuario vel beneficiato, ac feudatario, vel fideicommiſſi poſſeſſore habentur, cauſam lucratiuam fouentibus, ob rationis diuer-

d'uerſitatem in viro fouente, cauſam oneroſam; Et in ſumma vt tot ſint recollectæ fructuum, quot ſunt anni ſupportationis onerum, cum debita proportione ac rata temporis infrà annum, quoties agitur de fructibus ordinarijs, qui regulantur à curſu ſolari, itaut in circulo duodecim menſiũ eadem fiat vniformis perceptio.

Vbi verò agitur de fructibus, quorum perceptio nõ habeat hanc vniformem periodum, ſed plurium annorum interuallum exigat, vel quia oporteat eos præparare, adeout vnus annus ſit ſterilis & quieſcens, alter verò fructuoſus, ſiue quod fundus ſit talis naturæ, quod non reddat fructum vniformem ſingulo quoque anno, vnde plurium an-

norum ſpatium requiratur ad peræquationem, & tunc omnes anni vnum tantùm conſtituere dicuntur, in quo cadat eadem proportio ſeù diſtributio recollectæ ac onerum; Pluribus alijs deſuper cadentibus ponderationibus circa impēſas culturæ ac circa obligationem ſtandi colono, cum ſimilibus non de facili ſub compēdio cadentibus, ideoque in propria ſede videndis V.

Eadem controuerſia, quamuis non cum eadem proportione
373 inter coniuges & reſpectiuè hæredes facto caſu diſſoluti vel ſeparati matrimonij, cadere ſolet ſuper fructibus bonorum extradotalium; Atque in hoc licèt ſcribentes pariter nimium ſe inuoluant, præſertim

V. *de his omnibus diſc.* 160.

tim circa nominis & vocabuli quæſtionem, quæ ſcilicèt dicātur paraphernalia, & quæ extradotalia, quaſiquod diuerſum ſit vocabulum illorum bonorum quæ mulier de tempore matrimonij habebat, ac eorum quæ poſtea obuenerūt, cum pluribus etiam diſtinctionibus inter fructus naturales, induſtriales ac ciuiles; Verius tamen videtur, vt quoad fructus extantes nullacadat difficultas, vt ſint mulieris, cum nulla ſubſit cauſa, ob quā vir poſſit prætendere ſuos, cum iure ſolum deducendi expenſas, vel ipſarum loco portionem colonicam iure cuiuslibet extranei, niſi cadat præſumptio, quod expenſæ anni controuerſi factæ ſint cū fructibus perceptis & conſumptis in annis præcedentibus.

In ijs verò qui percepti & cō-ſumpti ſunt, abſque eo quod extare dici valeant æquipollenter, quia nempè non ſint inueſtiti, ſeù aliàs vir non remaneat ex eis locupletior, tot ambagibus ac quæſtionibus recuſatis, dicendum venit, quæſtionem eſſe potius facti & voluntatis quàm iuris, an ſcilicèt ex mulieris explicito vel implicito conſenſu vir eos perceperit, atque in promiſcuos vſus conſumpſerit, aliàs fortè tanti impenſurus, cum alijs diſtinctionibus, de quibus in propria ſede, vbi etiã quid in illa ſpecie fructuum, quæ ſortis potius naturam habere videtur, adeout rei ſubbantia ſeù cauſa fructuum productiua ſalua non remaneat, vt ſunt fructus iurium ad vitam, cum ſimilibus, vnde pro-

propterea id certam ac determinatam regulam generalem non recipit, ſed iuxtà naturam quæſtionum ambiguæ voluntatis in ſingulis caſibus deciſio pro facti qualitate & circumſtantijs ex iudicis prudenti arbitrio cadit, cum alijs de quibus in dicta propria ſede X.

X. *diſc. 168. vbi de extradotalibus, & ſub tit. de Regalib. diſc. 35.*

De vſuris vel inter vſurijs dotis conſiſtentis in quantitate.

EAdem plurium inſpectionū diſtinctio, quæ ſuperius habetur in fructibus bonorum dotalium, cadit etiam in vſuris vel interſurijs, quæ alicubi ſub fructuum quoque nomine explicari ſolent, pro pecunia ſeù quantitate debito tépore non ſoluta; Primò ſcilicèt vbi agatur inter mulierem & dotantem vel dotare obligatum, nullo admixto intereſſe viri; Secundò inter eumdem dotantem vel dotare obligatum, & virum non admixto intereſſe mulieris; Et tertiò inter ipſos coniuges vel eorum reſpectiuè hæredes.

Pri-

Primò caſu, ſubdiſtinguitur tempus in quo pendeat conditio matrimonij adhuc non contracti, pro quo dos relicta ſeù promiſſa aut aliàs deſtinata ſit, ac alterum poſt illud ſequutum vel diſſolutum, in quo ſola mulier intereſſe habeat non autem vir, quia nempè illa & non iſte ſe ipſam aluerit ac onera ſupportauerit; Primo caſu non intrant termini vſurarum vel intervſuriorum dotalium, quia non da-
374 tur dos ſine matrimonio, ſed benè intrant termini generales intereſſe lucri ceſſantis vel damni emergentis in quocumque indifferenti credito cadentes, potiſſimè circa moram, quæ vbique generaliter neceſſaria eſt tanquã ſubſtantiale requiſitum, vel expreſſa & poſitiua, quam regu-

la

larem dicimus, vel ſaltem præſumpta ſeù implicita, & priuilegiatiua, quam dicimus irregularem; Quæſtione cadente ſuper alijs eiuſdem intereſſe requiſitis, an ſcilicet requiratur eorum particularis ac indiuidua probatio, vel ſufficiat illa generalis ac implicita, quam inducat mos regionis, quod vſurariam materiam potius percutit.

Siue in his terminis altera intereſſe ſpecies cadat, quæ reſultat ab actione negotiorum geſtorum, vel de in rem verſo, ratione alimentorum, ad quæ interim dotare obligatus tenebatur iure actionis etiam officio iudicis, quando æs alienum contrahere oportuerit, ſeù quod alter ſubminiſtrauerit, qui repetendi actionem habeat.

In ſecundo autem tempore, poſt contractum ſcilicèt matrimonium, per quod dos ſuam eſſentiam ſeù ſtatum acquiſiuit, illo conſtante, quemadmodũ
375 receptũ eſt, vt infra, viro neglecta diſtinctione inter coniunctos & extraneos, huiuſmodi vſuras ſeù interſuria deberi, abſque alia mora regulari vel irregulari, alijſque requiſitis, quorum loco ipſa onerum ſupportatio ſtare dicitur, niſi expreſſa conuentionalis dilatio accedat, ita idem dicendum venit in ipſamet muliere dicta onera ſupportante, quatenus tamen ipſamet non autem dotans ea interim ſupportauerit, cum in ipſis oneribus non autem in perſona illa ſupportante conſiſtat huiuſmodi vſurarum requiſitum.

So;

Soluto verò matrimonio, cum deſinat eſſe dos, ac efficiatur ſimplex mulieris creditum, hinc vbi etiam de aduentitia dote agatur, non autem de profectitia, quæ ad patrem re-
376 uertatur, ſiuè aliàs ex pacto etiam cum extraneo reſoluta ſit, ceſſante iure municipali, huiuſmodi interſuria mulieri etiam viduæ decernẽte (quod in aliquibus regionibus viget) ceſſant quoque termini vſurarum ſeù interuſuriorum dotalium, atque intrant dicti termini generales intereſſe lucri ceſſantis vel damni emergentis, ſiue etiam alimentorum, in ijs qui alere tenẽtúr, adeout peculiares termini dotales non intrent, niſi iure municipali militante; Et licèt alicubi recepta ſit diſtinctio, an ſuperſint necnè matrimonij reli-

reliquiæ, quaſi quod iſto caſu intrent eadem quæ ipſo conſtante matrimonio habentur, Attamen magis communiter, præſertim verò in Romana Guria id non eſt receptum.

In altera verò inſpectione inter dotantem & virum, data validitate matrimonij, ac alte-
377 ra validitate conſtitutionis dotis, atque concurrente ſupportatione onerum, quoties expreſſa conuentionalis dilatia non adſit, quamuis plerique diſtinctionem adhibeant inter dotare obligatos, & extraneos, vt primi illico, alij autem non niſi poſt biennium ad id teneantur; In foro tamen magis receptum eſt, huiuſmodi diſtinctione neglecta etiamſi agatur de ipſamet muliere ſeipſam dotante, vt illicò vſuræ currant abſque alia

mora

mora regulari vel irregulari, cuius loco ſtare dicitur ipſa ſupportatio onerum, in quorum reſtaurationem lex decernit huiuſmodi vſuras, in quibus vir non dicitur agere de lucro captando, ſed potius de damno vitando, eiuſque reſtauratione, quod viro quoque ſpirituali conuenit, cuius perſonam repræſentat Monaſterium pro dote Monialis.

Idque receptum eſt, quamuis dotans aliquam habeat excuſationem, ob quam moroſus dici

378 ci non debeat, puta quia incerta ſit dotis quantitas, quoties tamen certa ſit ſubſtantia, ipſeque certò ſciat ſe eſſe eius debitorem, ſiue quod non implementum à viro vel ab vtroque coniuge, illi iuſtā cauſam non ſoluendi præbuerit, niſi tamen tale non implemen-

men

mentum, ſeù aliud factum, aliud in dotante cauſauerit interſurium, vnde propterea illud aliàs duplicatum pati cogeretur.

Adeoque id receptum eſt, quod quandoque pater vel alter de
379 iure dotare obligatus, ad huiuſmodi vſuras condemnari conſueuerit, etiam pro tempore quo incertum erat dotis debitum in ſubſtantia, quia nempe filia, inſcio, vel inuito patre nupta abſq; aliqua dotis conſtitutione, ex interuallo eam à patre petierit, quod nimis aſperum videtur, quoties non accedat ipſius patris culpa vel alia facti qualitas, quæ id probabiliter ſuadeat,

Non admittuntur proinde ad huiuſmodi excuſationem verbales oblationes, neque ex-
380 cuſationes reſultantes, vel à

viri

viri vt dictum eſt non adimplemento, vel ab eiuſdem cõniuentia & diſſimulatione, quinimo nec à verbis vrbanis remittendi ſolutionem arbitrio dotantis, niſi quando facti circumſtantię probabiliter talem excuſationem inducãt, quia nempe dotans pecunia
381 numerata affluens, eam ita otioſam tenuerit ſub iuſta credulitate, quod vir quamuis de facto ſolutam, denuò penès eius bancum ſeù tutam arcam depoſuerit, cum ſimilibus.

Cadente quæſtione quoties dos remiſſa eſſet in arbitrium tertij, pro eo intermedio tempore, quo tertius declarauerit, quo caſu licèt non deſint va-
382 riantes, verius eſt adhuc fructus ſeù vſuras deberi, quãdo tali arbitrio remiſſa eſſet

in

in genere ipſa dotatio ſeù dotis ſubſtantia, cũ dotans ſcire potuerit, ac debuerit, arbitriũ circum circa congruam pernecesse interponendum fore, ſecùs autem vbi data vel conſtituta certa dote quã dotans non improbabiliter prætendebat congruam, ſola differentia maioris congruitatis vel augmenti remiſſa eſſet tertij arbitrio, cum tunc caſus aliquam habeat difficultatem, ideoque pro facti qualitate, diuerſimodè decidendus veniat.

Neque minor ætas, aut ſexus imbecillitas ab hoc debito excuſat, præſuppoſita tamen
383 validitate, itaut controuerſia non ſit ſuper exceſſu indebito, cum ſublata ſorte agi nõ poſſit de fructibus vel vſuris;

At-

Atque ad dotis augmentum
quoque extenditur, quoties
tale ſit, quod dotis partem e-
384 iuſque naturam habeat, ſe-
cùs autem ſi potius volunta-
riam donationem redoleat.
Si verò agatur de ſubſidiaria
385 dote extrahenda vel conſti-
ſtituta ex fideicommiſſo, cu-
ius poſſeſſor illam non ſolue-
rit, ſub non modica quæſtione
eſt, non quidem ſuper huiuſ-
modi vſurarum curſu in præ-
iudicium poſſeſſoris dotantis
qui dotem ſoluere negligat,
ſed in præiudicium ipſius fi-
deicommiſſi, atque in eo ſuc-
cedentium iure proprio inde-
pendenter à dotante, Et licèt
ſcribentes nimium certent,
magis tamen videtur recepta
opinio affirmatiua, quoties
colluſio vel alia culpa poſitiua
non exigendi à prædeceſſore
non

non accedat, cum ea tamen moderatione, vt ex fructibus, non autem ex ſorte id ſupplē-dum ſit, quod aliquas recipit diſtinctiones, vel declarationes de quibus in ſua ſede.

Vbi verò dos non conſiſtat in ſpeciebus fructiferis, minuſque in quantitate, ſed in ſpeciebus infructiferis, quæ vtpotè deſtinatæ ad perſonarum
387 vſum, ſub iocalium ſeu corredi vel acconcij nomine explicari ſolent, dubitatio cadit, an in iſtis quoque detur idem curſus huiuſmodi vſurarum, magiſque recepta videtur affirmatiua, quam aſperum eſt ita generaliter ac indefinitè attendere, ſed circumſpectè pro facti qualitate, ob quam eadem ratio congruat.

In ijs verò quæ conſiſtunt in pondere, numero, vel menſura, ſiue

387 ſiue in genere non conſeruabili, & cuius vſus abſque conſumptione haberi non poteſt, vt ſunt triticum, vinum, oleũ, aliaque victualia, dubitatio etiam cadit, an data mora, cuius vicem ipſum matrimonium cum ſupportatione onerum habere dicitur, intrent vſuræ pro quantitate, quam huiuſmodi bonorum valor de tempore matrimonij conſtitueret, vel potius intret aliud intereſſe huiuſmodi rebus cõnaturale, quod quanti plurimi dicitur, intra tempus veriſimilis conſeruationis, quod aliquam habet variationem, vt in ſua ſede.

Procedunt hæc circa illas vſuras vel interſuria, quæ matrimo-
388 nij oneribus reſpondeant, ſeù adæquata ſint; Quatenus verò excedant, quia tunc vir

delu-

de lucratiuis acceſſionibus potius contendere videtur, ideoque plures huiuſmodi exceſſum negant: Magis tamen, communis ac in foro recepta opinio huiuſmodi diſtinctionem reijcit, quaſi quod matrimonij onera, non in ſolo quotidiano, & currenti ſumptu conſiſtant, ſed in alijs conſequentijs non de facili æſtimationem recipientibus, ac etiam quia plura inconueniẽtia ex huiuſmodi inſpectionibus ſeu diſtinctionibus reſultarent; Magni facienda tamen videtur iſta conſideratio, ad effectum temperandi rigorem legis in illis caſibus, in quibus æquitas magis aſſiſtere videtur pro admittenda aliqua excuſatione, ſiue vt facilius intret prẹſcrip-

tio vel tacita remiſſio.

In ſponſo autem de futuro, vel in viro putatiuo, ſiue etiam in ipſa dote putatiua, quia
389 nempe de iure inualida, bonæ fidei valida reputata ſit, non leues cadunt quæſtiones decidendæ cum pluribus diſtinctionibus, de quibus in ſua ſede, In qua habentur etiam diſtinctiones ac declarationes in ordine ad tertium actiuè & paſſiuè, an ſcilicet
390 tertius viri ceſſionarius huiuſmodi vſuras petat, vel ad eas tertius debitor dotantis viro ceſſus, ſeù in dotem datus teneatur.

Pluresque ibidem habentur huius regulæ affirmatiuæ limitationes; Puta conuentiona-
391 li dilatione accedente abſque aliqua vſurarum conuentione; Siue vbi cadat compenſatio

ſatio, quia nempè vir eſſet dotantis ex alia cauſa debitor, licèt enim ſub magna quæſtione ſit, an compenſatio fiat ſine oppoſitione, ſiue an ipſo iure vel ope exceptionis, atque generaliter hæc ſecunda pars probabilior magiſque recepta videatur, recepta eſt tamen limitatio, vbi vrget ratio impediendi curſum vſurarum; Ac etiam aliquæ habentur Ditiones vel Ciuitates, in quibus per ius municipale huiuſmodi vſurarum debitum prohibetur, cum alijs limitationibus nõ de facili ſub compendio cadentibus in dicta própria ſede videndis.

Præſertim verò vbi debitum inter dotantem & virum ex nouo contractu in aliam debendi cauſam transfundatur, quoniam tunc ob implicitam ſo-

lutionem, quam lex in huiuſmodi nouatione occultat, ſi ex altera cauſa vel contractu vſuræ vel acceſſiones non debeantur, dotis titulus iam extinctus non ſuffragatur, niſi ſimulatè ſeù pro cautela & faciliori dotis exactione, non autem animo nouandi, diuerſumque contractum iniendi, id ſequutum ſit, vt in plerisque partibus vſus præbet.

In omnibus autem caſibus, in quibus iuxta ſtatutam regulã, huiuſmodi fructus vel acceſſiones debeantur, itaut debitum in ſubſtantia ſit licitum,
392 receptum eſt eas poſſe in pactum ab initio deduci, ac etiam ad certam, honeſtam tamen ac veriſimilem taxam, eodem modo quo vtrumque per Statuta vel conſuetudines induci ſeù diſponi poteſt, cum data

data ſubſtantia ſeù genere debiti, conuentio & taxa honeſta non prohibeantur; Ceſſante autem taxa ſtatutaria, conſuetudo ſeù mos regionis attenditur, niſi præcisè conuentum eſſet de inueſtimento promiſſæ quantitatis in talia bona vel iura, quorum fructus certitudinaliter minor futurus eſſet, cum tunc aliud pre-
393 tendi non poſſit, niſi quantum intereſt id ſequutum non eſſe iuxta huiuſmodi fructuũ metam, ne fictio veritatem excedat; Idemque ſi conſtituta dote in quantitate, bona ſtabilia vel iura fructifera ſtabilibus æquipollentia poſita eſſent in facultate ſoluendi, ſecus autem vbi inueſtimentum in genere pro cautela conuentum eſſet abſque reſtrictione ad certam ſpeciem

bonorum; cum tunc, ob poſſibilitatem inueſtiendi in cenſus alioſque effectus, quorum fructus taxæ ſtatutariæ metam attingere valeant, illa non ceſſat; Vel econuersò vir probaret ſua magis intereſſe, atque deſiderata requiſita concurrant; Quinimò vbi etiam pro minori taxa conuentum eſſet ad certum tempus vel pro certa rata, in alia excedente ſiue pro reliquo tempore eadem taxa ſtatutaria intrat.

Viro autem recipiente ſimpliciter ſortem, plurium ſententia eſt huiuſmodi fructus tanquã acceſſorios & conſecutiuos ſo-
39 lo iudicis officio debitos remiſſos cenſeri, atque plerique legalibus rigoribus litteraliter innixi extendunt, quãuis proteſtatio accedat, q̃ņoiũ

neu-

neutrum in foro eſt receptum niſi quando alia condonationis ſeù remiſſionis adminicula concurrant, cum ea quæ de odioſis lucratiuis acceſſionibus in iure habentur, extendenda non ſint ad huiuſmodi vſuras fauorabiles, ac reſtauratiuas damni magis, quam inductiua lucri. ita canonica ſaltem æquitate vel quodam nobili iudicis officio concedentibus, adinſtar illarum accessionum, quas ex legis æquitate emptor, vel reſpectiuè venditor, qui rem & pretium habeat, præſtare tenetur.

Eodem autem viro pro toto tẽpore vitæ acquieſcente, cadit quæſtio, an ità huiuſmodi vſurarũ remiſſio reſultet, vel etiã
395 eadem oriatur à longo, vel longiſſimo ſilentio, quod vtpotè in quæſtione voluntatis,

ideoque facti potius quàm iuris, ex eiuſdem facti particulari qualitate, ſingulorumque caſuum circumſtantijs determinationem recipit, quandoque affirmatiuam, quandoq; verò negatiuam, ipſa etiam morte ſeu continuato ſilentio in vita aliquod conſiderabile remiſſionis adminiculum præbente, cum alijs iungendum, vt dictum eſt pro facti qualitate, ob quam dotans, magis verò hæres iuxta conceptam opinionem quod non eſſet debitor ſeù quod creditor benignè ageret, atque gratioſam dilationem dare voluerit ab hoc onere excuſabilis reddatur.

Soluto verò matrimonio, certũ eſt ad fauorem viri huiuſmodi vſurarum ſeù fructuum cursũ
396 ceſſare tanquam ex ceſſante

cauſa, idemque eodem matrimonio ſeparato ſeù aliàs ipſo viro onera non ſupportãte, quoties peŕ ipſum nõ ſtet quominus ferat, ſed proueniat à culpa mulieris indebitè ſeù aliàs voluntariè ab eo recedẽtis; Ideoque verum, quamuis conuentum eſſet promiſſam quantitatem in bona ſtabilia vel alios fructiferos effectus inueſtiri debere, quoties tamen
397 inueſtimentum ab ipſo viro faciendum eſt, adeout dotantis obligatio, in dãdo tantùm, non autem in faciendo conſiſtat, ſecus autem ſi in faciendo, quia nempè ipſe dotans inueſtimenti onus ſeù mandatum ſuſceperit, cum tunc in omni indifferenti credito, citra dotis peculiarem qualitatem, teneatur ad quanti intereſt in factum non eſſe, & ſic

potius ob non factum quàm ob non datum, & pro intereſſe debito magis à mandatario quàm à debitore.
Siue quod vir declarauerit ſoluendam quantitatem erogare velle in extinctionem æris alieni fructiferi, quod dotanti
398 innoteſcat, cum tunc generaliter intret intereſſe damni emergentis; Vel quod ſequuta ſit ſupra inſinuata transfuſio debiti in alium contractū fructiferum, puta annui cenſus, qui in cauſam dotis etiam ſine forma pecuniæ numera-
399 tæ conſtitui poteſt, ſecus autem ſi ſimulatè vt ſupra ad alium effectum transfuſio fiat; His autem vel ſimilibus ceſſantibus, regula eſt generaliter negatiua, quamuis matrimonij reliquię ſuperſint, iuxta
400 opinionem præſertim in Ro-

ma-

mana Curia receptam, niſi a-
lia accedant requiſita, ob quæ
cuilibet priuato creditori pro
quocumque indifferenti cre-
dito debeatur intereſſe lucri
ceſſantis, vel damni emergẽ-
tis.

Eodemque iure vſurarum, ſeù
interſuriorum, tàm affirmati-
uè, quànì negatiuè cenſendi
ſunt fructus pignoris licitè per
401 cipiendi, vel reſpectiuè in
caſu quo indebiti ſiat in
ſortem imputandi; Et hæc
quoad virum vel eiuſdem vi-
ri hæredes, cuius vel quorum
reſpectu reliqua in foro ma-
gis rara in ſua ſede videri poſ-
ſunt.

Quouerò ad ipſam mulierem,
pro dicto tempore iam diſſo-
luti matrimonij, & quando
dotis titulus iam euanuit, at-
que tranſitus factus eſt ad ſim-

 plex

plex creditum pecuniarium, ideoque non vrgeat dicta ratio ſupportationis onerum matrimonialium; Aut per Statutum, ſeù legitimam conſuetudinem, ſimpliciter, vel ſub certa forma fructus pignoris,
402 vel vſuræ ſeù interſuria mulieri etiam viduæ decreta ſunt tàm contra dotantem quàm contra virum, vel eius hæredes, vt in pleriſque partibus. præſertim verò in Vrbe ſub requiſito interpellationis diſpoſitum eſt, & tunc, Alij ſimpliciter negant huiuſmodi ſtatutorum vel legum validitatem, quaſi quod non poſſit lex poſitiua canonizare vſuras iure diuino damnatas, & alij nimium deferentes Apoſtolicæ auctoritati diſtinguunt, àn iſta adſit, vel abſit; Neutra verò admittenda eſt, ſed ſimpliciter

citer

citèr ac indefinitè affirmatiua ad limites Statuti, adeò vt non poteſtatis, ſed voluntatis, & comprehenſionis queſtio ſit, neglecta vtpotè inſulſa dicta diſtinctione Apoſtolicæ confirmationis, vel auctoritatis, cum hæc vſuris directè non diſpenſet, quoniam lex poſitiua non diſpenſat vſuris, minuſque eas aliàs illicitas reddit licitas, ſed ſolùm inducit eam probationem tanquam factam, quam aliàs de iure oporteret facere ſuper requiſi-
403 tis neceſſarijs ad intereſſe, & ſic ſuper facto interſuriorum iuſtificatiuo, eo modo quo in pleriſq; partibus receptum eſt hæc requiſita tanquã in loco notoria haberi prò probatis; Magna in idem veriſimilitudine accedente quæ reſultat à qualitate dotis, cu-

ius fructus deſtinati ſunt mulieris ſubſtentationi.

Atque hinc (licèt magnam habeamus ſcribentium contradictionem) probabilius infe-
rendum videtur ad validita-
404 tem pacti, & conuentionis,
etiam cum certa taxa honeſta & veriſimili quæ à regionis vſu non deuiet, quoniam id quod lex poſitiua facere poteſt, non videtur cur ex pacto, ac partium concordi voluntate fieri non valeat.

Adeoque verum eſt, partium conuentionem in hoc operari, ac attendi debere, vt etiã
tacitè ſeù præſumptiuè dedu-
405 ci dicatur ab obſeruantia
ſolutionis huiuſmodi vſurarũ ſeù interſuriorum, dum debitor ſoluendo declarare dicitur, ſe habuiſſe pro interpellato, quatenus interpellatio neceſ-

neceſſaria ſit, ſiue ità reſultat implicita probatio præcedentis conuentionis.

Ceſſantibus autem Statuto vel conſuetudine, aut explicita conuentione, tunc ſi mulier bona viri vel dotantis poſſederit, eorumque fructus perceperit, ſiue in ſpecie, vel
406 in pecunia alimenta habuerit, plurium rigoroſa indiſcretaque opinio eſt, id licitum non eſſe, ideoque tanquam vſurarium in ſortem imputādum, niſi copulatiuè concurrant diligentiæ ex parte mulieris factæ pro dote aſſequenda, eiuſque inopia, ob quam aliundè alimenta habere non potuerit.

Reijcienda tamen videtur hæc opinio, dum ità per factum poſitiuum ſeù patientiam debitoris reſultare dicitur vt ſupra

im-

implicita conuentio nimirm adminiculata à veriſimilitudine reſultante à ſubiecta materia dotis continentis peculium ità particulariter alimẽtis, ac ſubſtentationi mulieris deſtinatum, atque iuxta frequentiorem vſum in effectus fructiferos inueſtiendum ſi ſolutio ſequuta eſſet, adeout contraria opinio merè leguleicum indiſcretum rigorem cõtinere videatur, quoniam ſi id ſtatuere poteſt lex poſitiua, ità probatum remanet non adeſſe infectionem in ſubſtantia, ideoque nil prohibet huiuſmodi explicitas vel implicitas conuentiones, eatenus damnatas, quatenus in ſubſtantia non autem in accidentibus adſit vſuraria infectio, quam partium voluntas non ſanat, niſi quando abſque ali-

qua

qua coactione vel conuentione obligatoria, ſed ex omninò libera & ſpontanea voluntate, debitor ſciens ac volens per ſpeciem gratuitę donationis vel recognitionis accepti beneficij remittat.

Quatenus verò pro tẽpore paſſæ moræ mulier nihil perceperit,
407 adeout agendo huiuſmodi vſuras vel interſuria petat, tunc, niſi accedant dicta requiſita diligentiarum ac inopiæ, ob quam ad alimenta interim percipienda æs alienum contrahere, vel alia bona conſumere coacta ſit, non de facili exauditur.

Taxæ autem Statutarię locus dari ſolet non ſolùm in caſu factæ reſtitutionis, ſed etiam in altero aſſecurationis pro alimentis, alijſque oneribus ità
408 ţaxatis, quoties vir non pręſtite

ſtiterit; Ac etiam pro illis alimentis, quæ præſtanda ſunt in primo anno, vel altero tempore dilationis per legem cõmunem vel municipalem viro vel eius hæredibus cõceſſæ ad reſtituendam quantitatem.

Non prodeſt autem ſtatutaria diſpoſitio filijs mortua muliere, multòminus extraneis hæredibus, niſi concurrant re-
409 quiſita, ex quibus cuilibet priuato creditori pro quocũque indifferenti debito intereſſe lucri ceſſantis vel damni emergentis debitum ſit, cum tunc mulier, vel eius filij aut hæredes eſſe non debeant minoris conditionis quocumque altero indifferenti creditore.

pluresque aliæ cadũt in hac materia quæſtiones, illa præſertim, an id quod habetur de

vſu-

vſuris vel interſurijs dotis, lo-
410 cum habeat in lucris, quorum etiam reſpectu, ſtantibus receptis iuribus municipalibus idem diſponentibus, affirmatiua quoque probabilior videtur, quamuis ceſſante Statuto vel explicita conuentione, non ità de facili intrare videatur illa æquitas, quæ cōtra dictum rigoroſum magis communem ſenſum in dote vt ſupra admittenda venit, ideoque magis circumſpectè procedendum eſt; Et de alijs vtpotè non adeò in foro frequentibus habetur in ſua ſede Y.

Y. *De his omnibus diſc.* 161. *ac etiam diſc.* 110. *cum ſeqq.*

De dotis aſſecuratione ob viri inopiam, ſeù alijs reſtitutionis caſibus conſtante matrimonio.

VIro ad inòpiam vrgente, eiuſque ſubſtantia abutente, ſeù aliàs quamuis non culposè, ſed ex caſu eius ſtatu notabiliter deteriorato, conceditur mulieri quamuis adhùc conſtante matrimonio, ſibi decerni in bonis viri aſſecurationem, tàm pro dote, quàm pro lucris, atque tàm ad effectum ponendi in tuto ſortem, quàm vt interim ſeipſam ac filios, ipſumque virum alere valeat; Quamuis enim lucrorum debitum incertum ſit ac euentuale, vnde mulieris præmorientia oppoſitum

ſitum cauſare poteſt, vt viro potius illud debeatur, quando ex iure municipali vel cóuentione illud eſt reciprocũ, attamen forus recepit pro illo quoque aſſecurationem cócedere; Circa quam non leuis quæſtio eſt inter ſcribentes, àn veram reſtitutionem importet; Magis autem in foro recepta eſt negatiua, vt ſolùm
412 ius pignoris vel cautionis operetur, adeoùt continuante bonorum dominio in viro, de cuius bonis agatur pro debito quantitatis, eiuſdem viri ſint ea quæ important dominij ſequelam, tàm circa commodum augmenti, vel incommodum decrementi, quã etiam circa fructus, qui vbi onerum matrimonij ſupportationem in aliquo excederent, viri, eiuſque creditorum cómo-

modo cedunt,non autem mulieris; Idemque de fructibus etiam ipſorum bonorum dotalium, vbi dos in ſpecie conſiſtat, omnimoda tamen potioritate pro alimentis vel oneribus competente; Exindè-
413 que prodijt, vt iuxtà magis communem ac receptam ſententiam iſto aſſecurationis caſu denegetur ſecundis creditoribus illud iuris offerendi remedium, quod in caſu reſtitutionis competit, non denegato tamen eiſdem creditoribus iure in proceſſu exequtiuo (cum tunc mulier iure aſſecurationis poſſidendo non habeatur pro tertio poſſeſſore) procedendi ad bonorum venditionem, vt ex pretio ad commodum mulieris inueſtiendo eadem aſſecuratio reſultet, ipſa tamen muliere interim

terim à poſſeſſione non amouenda; Vndè frequenter diſputari ſolet quæſtio, an ex hoc
414 iure aſſecurationis mulier ſe opponat executioni ipſa inaudita demandatæ ad inſtantiã creditorum, eamq; impediat, ſuper quo variæ habentur opiniones diuerſimodè pro Tribunalium vel regionum ſtylis ac vſibus receptæ, ideoque non de facili certa regula generalis deſuper habetur; Circumſpectè autem in hoc per iudices procedendum eſt, ob fraudes, quæ deſuper com-
415 mitti ſolent per obæratos perditos debitores, ità ſub pallio dotium ac lucrorum vxoris totum aſſem in excluſionem creditorum etiam ad luxum & oblectamentum poſſidere continuantes.

Perſonale autem eſt ius mulieris pe-

petendi hanc aſſecurationem, quamuis non ſit creditrix, ideoque regulariter denega-
416 tur filijs, quibus poſt mortẽ patris debita ſit dos, quam ipſe ex iure municipali donec viuit lucretur, filijs reſeruandam, vt in Vrbe ſtatutum eſt, quamuis neque iſto caſu præcluſum videatur iudicis arbitrium prouidendi filiorum indemnitati, quoties diſſipationis periculum ſubeſſe poſſit, vel eorum alimoniæ prouiſum non ſit.

Ex dicta verò magis communi opinione, quæ pro regula recepta eſt, vt iſto caſu non ſit vera reſtitutio (vltrà dictos effectus commodi vel pericu-
417 li ex augmento vel decremento bonorum ad calculum fructuum exuberantium) plures alij reſultant effectus, ille

præ.

præſertim circa pertinentiam ac exercitium iurium honorificorum burſale intereſſe nō præſeferentium, vt frequentioris exempli gratia eſt ius præſentandi vel patronatus annexum bonis, ſuper quibus aſſecuratio conceſſa ſit, vel alia iuriſdictio, ſeù præeminentia, vt viro non autem vxori competat.

Quamuis autem conſtante matrimonio non ſit locus reſtitutioni dotis à viro inuito faciendæ, adhùc tamen illius caſus dantur, in caſu ſcilicèt mortis ciuilis reſultantis à capitis diminutione, quia vir capitaliter bannitus ſit, vel in
418 Inſulam deportatus, aut ad triremes condemnatus, quod aliqui extendunt etiam ad exilium, quoties iſtud admixtam habeat bonorum publi-

cationem, cui vel alteri conſiſcat on dos non ſubiacet; Ac etiam ipſius matrimonij vinculo ſeù fœdere non omninò diſſoluto, benè tamen ſeparato thoro datur caſus reſtitutionis, vel quando ex viri delicto ſeù alia culpa id ſequatur, vel quando concorditer cum legitima ſuperioris auctoritate, ſiue cum eadem, alijſque ſeruatis de iure ſeruandis, ambo coniuges vel eorum alter ciuiliter moriatur per profeſſionem in Religione, vel per ſacrorum ordinum ſuſceptionem, adeoùt certa & perpetua reddatur thori ſeparatio; Quæſtione cadente, an his vel ſimilibus
41 caufis ceſſantibus, mulieri volenti conſtante matrimonio fiat vera reſtitutio, quæ virum omninò liberat, quod plures

recipit diſtinctiones ac declarationes, de quibus in ſua ſede Z.

De reſtitutione dotis ſoluto matrimonio, cui, quando, & quomodo fieri debeat, Et conſequenter de ſucceſſione in dote.

SOluto matrimonio, ſeù aliàs facto caſu reſtitutionis, circa iſtam tres cadunt inſpectiones; Primò ſcilicèt circa tempus, intra quod facienda eſt, Secundò circa modum ſeù bonorum qualitatem, Et tertiò circa perſonas, quibus eadem reſtitutio fieri debet, vt benè facta dicatur, ſiuè ad

Y 2 eam

Z. *diſc.* 162 & 163.

eam petendam actio compe-
tat.

Quoad tempus, Aut dos conſi-
ſtit in ſpecie, in qua reſtitutio
vtpotè in bonis inæſtimatis
facienda eſt, Et tunc nulla
per legem tributa habetur di-
420 latio. ſed illicò eius caſus
factus dicitur, niſi vir in eo-
rumdem bonorum obtentio-
ne moram ſit paſſus, vnde
proptereà debeat ſe reinte-
grare de illis fructibus quos
conſtante matrimonio fuiſſet
percepturus, niſi mora facta
eſſet; Vbi verò conſiſtit in
quantitate, tunc ceſſante di-
uerſa conuentione, lex com-
munis ipſi viro ſuperſtiti vel
eius hæredi annalem tribuit
dilationem, per iura munici-
palia reſtrictam, vt in Vrbe
eſt ad ſex menſes, alibi verò
fortè ampliatam, cum onere

tamen interim alimenta mulieri aliundè non prouiſæ ſuppeditandi, quod in eiuſdem viri vel hæredum arbitrio repoſitum eſt, non curandi ſcilicèt dilationem, atque dotem illicò ſoluendi, ad huiuſmodi alimentorum onus effugiendum.

Conceditur autem hæc dilatio, quando purè ac liberè ab initio quantitas ſoluta eſt, ſecus autem, vbi dotans maiorem habuerit dilationem, atque in plura tempora ſeù plures ac diſtinctas pagas dotis præſtatio conuenta ſit, quoniam eodem modo reſtitutio faciẽda eſt, vt dotans & vir vel eius hæres ad paria iudicentur, niſi aliàs cautum ſit.

Ceſſat verò dicta legalis dilatio in caſu pœnalis reſtitutionis faciendæ ob culpoſum diuor-

tium proprium vel impropriũ
421 vel ratione ingratitudinis, ſiue quod vir dotis legatum mulieri faciat, cum ità, nè illud inutile remaneat, hic effectus reſultare dicatur, vt illicò dos relicta petatur, niſi legatum ad aliam cauſam referendum veniat ſuamque congruã habeat operationẽ, ideoque nõ intret ratio fatuitatis, ex qua hic effectus reſultat, quia nempè (vt frequenter contingit) dote in toto vel in parte non exacta, vir eam vxori relinquat, non ſolo iure ceſſionis actionum, vt in dubio eſt præſumptio, ſed, vt ſibi ſoluatur ab hæredibus quibus actio remaneat illam à dotante exigendi, tunc enim alia duplicanda non eſt operatio.

Quòverò ad modum, illius deter-

terminatio pendet à natura ſeù qualitate dotis de qua ſupra actum eſt, an ſcilicèt in ſpecie, vel in quantitate con-
422 ſiſtat; Vbi enim conſiſtit in ſpeciebus, tunc in eiſdem ſiue auctis, ſiue diminutis reſtitutio facienda eſt quoad ſubſtantiam, remanente iure ſuppletionis in accidentibus, pro culpoſis ſcilicèt deteriorationibus, vel pro illis meliorationibus quæ perpetuam rei vtilitatem concernentes, vltrà viri obligationem ceſsãte animo donandi ſint de iure vel æquitate reficiendæ, niſi ex longo vſu bona conſumpta ſint itaut non extent, vt contingit in illis mobilibus quæ
423 ſub acconcij, vel corredi vocabulo explicari ſolent, datis inæſtimatis, in quibus cadit ea diſtinctio quæ frequens ha-

betur in materia fidei commiſ-ſaria, vel in altera vſuſfructus inter ea mobilia quæ illicò nō conſumuntur, ſed paulatim, aut aliàs ſolidæ materiæ ſeù aliàs longæuæ conſeruationi apta, & vſualia breuiori conſumptioni ſubiecta, niſi conſtet eadem à viro vendita eſſe, quoniam tunc pretium reſtituendum eſt.

Vbi verò conſiſtat in ſpeciebus non ſeruabilibus, ſed pernecesſè vſu conſumptibilibus, vt ſunt triticum, vinum, oleum

424 & ſimilia, iam inſinuatum eſt ſub quæſtione eſſe an ipsū genus de tempore reſtitutionis (vt probabilior opinio tenet), vel pretium de tempore quo data ſunt reſtitui debeat; Et in ſe mouentibus cadit eadem diſtinctio quæ in materia vſusfructus habetur,

vbi

vbi ſub gregis vniuerſitate ; ſed ſi ſingulariter, tunc occultatur emptio & venditio pro pretio attento tempore traditionis.

Vbi verò dos conſiſtit in quantitate, abſque eo quod alia cōuentio accedat, extrà controuerſiam eſt ipſam quantitatē reſtitui debere, quæſtione ca-
425 dente quando intermedio tempore contigiſſet monetæ mutatio, vndè valor de tempore obligationis diuerſus eſſet ab eo qui currit de tempore reſtitutionis; Atque tunc licèt ſcribentes nimium ſe inuoluant, attamen recepta videtur diſtinctio cadens in omni materia indifferenti abſque aliqua dotis ſpecialitate, quod Aut agitur de moneta imaginaria, neque tunc, neque nunc in rerum natura exiſtente, vt

in Italia frequens eſt, quæ ſub vocabulo *librarum* ſeù *lirarum* explicatur,&regulariter nō at tēdatur intermedia alteratio ſed ſpectetur tempus obligationis;Aut verò agitur de moneta vera in rerum natura exiſtente, cuius tamen ſpecies de tempore ſolutionis rara ſit, alteratio autem prouenerit à valore ſeù bonitate intrinſeca, vt frequentius contingit in monetis auri, ob notabilem excreſcentiam pretij iſtius metalli, à qua aliæ excreſcentiæ pretiorum in vniuerſum prouenerunt, & tunc attendi debeat tempus ſolutionis quæ fieri poteſt in moneta currenti, ac de facili reperibili, quæ tamen adæquet valorem dictæ alterius monetæ, in qua obligatio conſtituta eſt, quamuis de præſenti id

longè plus importaret, quàm receptum ſit, vt frequentior praxis docet in penſionibus Eccleſiaſticis.

Si verò dote conſiſtente in quantitate, poſita ſint in obliga-
426 tione reſtituendi bona propria mulieris, vel eadem, quæ per mulierem ſeù dotantem data ſunt æſtimata loco quantitatis, & tunc tempus præſens ſolutionis in ipſorum bonorum pretio attendendum eſt, augmento vel decremento intermedio cedente ad cõmodum vel reſpectiuè damnum viri; Iſta verò conuentione ceſſante, vbi præſertim non de ipſo principali debitore agatur, ſed de eius hærede beneficiato, frequenter in foro dubitari contingit, an creditor inuitus tot bona recipere teneatur, regula aſſiſtẽ-

te negatiua, limitationem recipiente aliquibus concurrentibus requiſitis, quæ tot tantaque ſunt, vt vix ad praxim illa reducatur, quod pariter non eſt peculiare dotis, ſed omnibus materijs indifferentibus congruit.

Si autem dos conſiſtat in iuribus perſonalibus, & vitalitijs, vt
427 ſunt vſusfructus, officia vacabilia, cenſus vitalitij, & ſimilia, dubitari ſolet quid reſtituendum ſit, quod ex facti qualitate pendet, quid ſcilicet in dotem datum ſit vt in ſua ſede; Competente viro detractione pro expenſis funerum & vltimæ infirmitatis
428 ac melioramentis neceſſarijs, vel vtilibus perpetuam rei vtilitatem concernentibus cum ſimilibus, de quibus pariter in ſua ſede.

Quo

Quoucrò ad perſonas reſtitutionis actionem habentes, ſeù quibus reſtitutio fieri debeat, aut validè illa fieri poſſit; In ea dote, quæ aduentitia ſit, atque de mulieris perfecto dominio reſolutioni non ſubiecto, inſpecta iuris communis diſpoſitione, planum eſt ipſi
429 mulieri ſuperſtiti, & non alteri reſtitutionem faciendã eſſe, ipſa verò defuncta eius hæredibus, quos hodie habet, quamuis in ſtatu paternæ vel auitæ poteſtatis decederet, ob modernam peculiorum diſtinctionem corrigentem ius commune, quo attento pater vel auus, in cuius poteſtate eſſet, totum iure peculij occupabat; Cadentibus quæſtionibus, vbi dicta iuris diſpoſitio alterata ſit per pacta reuerſiua, ſeù alias conuentio-

tiones de iure validas ac obli-
gatorias.
Vel & frequentius, ex iure mu-
nicipali ſcripto vel non ſcri-
pto, per quod filij ad dotem
in pleriſq; locis iure proprio
vocentur, ſublata mulieri fa-
cultate diſponendi tam inter
viuos, quàm per vltimam vo-
430 luntatem, vndè propterea
eius hæreditaria qualitas ne-
ceſſaria non eſt. Alicubi verò
iſta qualitas accedere debet,
frœnataque non eſt facultas
diſponendi inter viuos, ſed ſo-
lùm adempta illa per vltimã
voluntatem, vel per illos actus
inter viuos, qui in fraudem ad
tollendam hanc prohibitionẽ
fiant; Remanente quæſtione,
an etiam per vltimam volun-
tatem ordinari valeat fidei-
miſſum inter ipſos deſcenden-
tes, ac de ſanguine abſque

extraneorum mixtura.
Vbi verò agitur de illa dote, quæ de tempore facti caſus reſtitutionis remanet in terminis profectitiæ, iuris regula generalis eſt, vt ad patrem redeat iure peculij ac reuerſionis ad ſuam cauſam, ſiue ma-
43 trimoniũ ſoluatur per mortem viri, ſiue per illam mulieris, ac ſiue ſuperſint filij, ſiue non; Verùm vbi contingat matrimonium ſolui per mortem mulieris, ſuperſtitibus viro, & filijs, tunc ex illa conſuetudine, quæ vulgò *Martini* dicitur, ceſſat hæc reuerſio, ſed remanet penes filios, qui eam non iure hæreditario matris, ſed ex perſona propria tanquam directè vocati à dicta conſuetudine, iuxtà magis communiter receptam opinionem, illam obtinere di-

dicuntur ex bonis & ſubſtantia aui,ideoque tenentur eam imputare in legitimam ſibi debitam ex ſubſtantia aui materni immediati.

Et quamuis ea, quæ per noſtros maiores deſuper habentur, id tractando cum terminis veræ conſuetudinis regulandæ adinſtar iuris municipalis correctorij iuris communis,tam circa dictum effectum directæ vocationis filiorum, quàm circa prohibitam extenſionē de caſu ad caſum (ob quam prohibitionē tradiderunt eā non procedere, quando vt ſupra matrimonium ſolueretur per mortem viri, licèt filij ſuperſint) continere videantur leguleicas ſimplicitates vel ineptias, quoniam *Martino* ſimplici gloſſatori, facultas non competebat inducendi

con-

conſuetudinem totius Orbis obligatoriam, ac etiam quia ea quæ habentur circa ſtrictã conſuetudinis intelligentiam & operationem percutiunt illam particularem inductam ex tacito conſenſu populi alicuius Ciuitatis vel ditionis, adeout vniuerſaliter ius commune ab alijs populis ſeruatũ obſtet, adinſtar iurium verè municipalium ſeù ſtatutorum; Sed id proueniat ex non receptione iuris communis in hac parte, & ſic potius per non vſum percutientem initium illius receptionis legum ciuilium, quàm in legali hiſtoria habemus, quàm per conſuetudinem correctoriam iuris communis iam recepti, ac vrgentis, ità dicto *Martino* antiquo gloſſatore hanc non receptionem ſub termino conſue-

ſuetudinis potiùs impropriè explicante, Attamen quia ex magis communi maiorum traditione,etiam in foro id ità receptum eſt,idcircò ad quãdam ſpeciem legis id tranſitum feciſſe videtur, ideoque recipiendum; Pluribus alijs deſuper cadentibus quæſtionibus, in foro tamen raris, ſcholis verò magis congruis.

Quià verò alicubi etiam in dote quæ per fratres vel alios coniunctos detur, dictæ reuerſioni de iure communi non ſu-
432 biecta; etiam ceſſante pacto reuerſiuo, ius municipale illud ſubintelligit, quoties tamen de ipſorum fratrum vel aliorum coniunctorum ſubſtantia,non autem de propria ipſius dotatæ id ſequatur, adhuc ſub quæſtione eſt, an hæc Statutaria reuerſio ptocedat

in

in ſolo caſu mortis inteſtatæ, vt vna opinio credit, non autem condito teſtamento, magis tamen probabile videtur id indefinitè recipiendum eſſe, quoties particulares facti circumſtantiæ aliter non ſuadeant.

Procedunt hæc quoad ius ſucceſſorium, ex quo de conſequenti diſponẽdi facultas reſultet, ipſiuſque dotis pertinentia, quo verò ad exerci-
433 tium actionis pro reſtitutione facienda, vnde reſultat, an per debitorem benè vel malè ſoluatur, vbi adeſt ſtipulatio dotem profectitiam reddi patri & filiæ, quamuis dicta ſtipulatio ſit talis, quod non alteret dotis profectitiæ naturã, neque eam in aduentitiam tranſire faciat, adhuc tamen ipſa filia actionem habet, & de con-

conſequenti eidem ſolui poteſt, cum alijs in propria ſede videndis, non de facili ſub cõpendio cadentibus.

De alienatione vel obligatione dotis.

EA quæ generaliter percutiunt inualidas mulierum alienationes vel obligationes, alioſque contractus in bonis indifferentibus quamuis non dotalibus, ex inhabilitatione perſonæ, ſiue ex vitio ſeù qualitate bonorum, procedunt quoque in dote, cuius qualitas reſtrictionem potius huiuſmodi prohibitionis importat; Dicta verò prohibitione ceſsãte, quam, vt plurimum ius municipale cauſat, tunc vbi

agi-

434 agitur de ipſis fundis dotalibus, legem habemus, quæ *Iulia* nuncupatur, quæ illorũ alienationem prohibet, ſuper cuius legis intelligentia, & an intelligatur de alienatione vera & propria, vel etiam de impropria & lata, ſiue an procedat iuſta cauſa accedente, noſtri maiores certant, pluresque tractant quæſtiones, ſcholis potius congruas, in foro autem raras, dum receptum eſt huiuſmodi legis diſpoſitionem ceſſare accedente iuramento, quod hodie fortè cũ abuſu, tanquam ſpecies clauſulæ de ſtylo per Notarios in omnibus ferè cõtractibus apponi ſolitum eſt, ideoque rarus eſt caſus, in quo per huiuſmodi legem ſequatur annullatio alienationis bonorũ dotalium, quæ in hoc ab alijs

ex.

extradotalibus & indifferentibus practicè differre videntur, vt eorum alienatio vel obligatio prohibita ſit, quoties eſt adeo læſiua ſeù in exceſſu, quod ipſam mulierem
435 indotatam relinquat, quaſi quod non obſtantibus iuramento & iuſta cauſa, ob quã aliàs mulier de iure communi vel Statutario validè alienet, vel ſe obliget, non poſſit ſe indotatam relinquere, eiuſque dotis deteriorem conditionem facere; Cadente quæſtione, potius inter modernos quàm antiquos quibus ignota videtur, quando hic exceſſus vel læſio adeſſe dicatur, magiſque receptum eſt, regulam intelligi debere, quando medietatem excederet, vnde propterea ſtylus inoleuit in executione, quæ contra mu-

lie-

lieres in bonis dotalibus decernitur etjam aliàs validæ obligationis , decernendi vt dotis medietas ſalua eſſe deberet, quod iuditiosè per aliquos declaratum eſt, recipiẽdum eſſe , quando talis eſſet dos, quod medietas, quæ ſalua remanet congrua ſit pro ipſius mulieris ſubſtentatione, ſecùs vbi adeo exigua , quod etiam integra vix ad id ſufficiat , quaſi quod tunc ex eadem ratione , integra ſalua eſſe debeat, quod quandoque receptum, quandoque autem reiectum eſſe pro ingeniorum varietate praxis docet.

Pluribus etiam deſuper cadentibus quæſtionibus , an ſcilicet id procedat in muliere ſene, in qua vlteriores nuptiæ probabiliter dandæ non ſint, ſiuè an obligatio, quæ me-

medietatem excedat, corruat in totum, vel potius reformetur intra ratam permiſſam; Vel an muliere donec vixit non conquerente, talemque obligationem non impugnante, ius impugnandi tranſitorium ſit ad filios, vel etiam ad extraneos hæredes, cum alijs in ſua ſede videndis A.

A. *De his omnibus diſc.* 101. *& ſequentibus ad* 110. *ac etiam diſc.* 90. *& ſeq. & diſc.* 155. *&* 158.

De

De lucris dotalibus, ac etiam de augmento dotis, aliaque ſponſalitia largitate.

DOtis vel muliebris aſſis augmentũ ex pluribus prouenire ſolet, vel ſcilicet quod ipſe vir vel ſponſus dotem augeat, vel aliam faciat ſponſalitiam largitatem, vel quod ipſamet mulier ex ſuperuentis bonis dotem ſibi augeat, vel quod id agant eius parentes, & alij, vel quod ex lucris dotalibus id proueniat, quare de his diſtinctè agendo.

Quoad illud augmentum quod à uiro proueniat, diſtinguendum eſt, Aut enim dè illo augmento quod diſcretiuè ad aliam dotis deſtinationem ità nuncupari ſolet, ab initio tamen cum reliqua dote tan-

436 quam per vnius conſtituti-
uum promittitur vel datur puta quia teſtatore aliquam ſummam fœminis deſcendentibus ex fideicommiſſi bonis extrahendam pro dote taxante, ob temporum aliarumque circumſtantiarum alterationem dictam taxam augere oporteat ad congruam conſtituendam; Siue quod ſoluto primo matrimonio, mulier ſecundas contrahat nuptias pro quibus priorem dotem augeat; Vel quod patre aut alio cuius proxima eſt dotandi obligatio conſtituente dotem congruam, mater, vel alter coniunctus eodem tempore aliquam ſupradotem vel dotis augmentum faciat cum ſimilibus, tunc enim licèt vulgò dotis augmentum id dicatur, impropriè tamen, atque per

per modum loquendi dicitur tale, quoniam in effectu eſt pars eiuſdem dotis quæ ab initio conſtituitur, vnicam efformans vniuerſitatẽ, ideoque extrà controuerſiam eſt, vt omnia quæ de dote diſpoſita ſunt, huic etiam augmento conueniant.

Aut pariter initio contractus matrimonialis, & conſtitutionis dotis futurus vir ex pacto ſine quo, ad matrimonium
437 cum tali dote non eſſet deuentum, auget dotem ab ipſa muliere vel altero pro eadem conſtitutam, dando in dotis augmentum, vel ſupra dotem de proprio aliquam ſummam, vel bona, Et tunc ſi actus eſt purus, validus, ac perfectus, itaut dominium vel ius irreuocabile in mulierem transferat, idem dicendum eſt, quod

ſcilicet impropriè dicatur do- tis augmentum, cum verè totum conſtituat vnicam dotem eodem proindè iure in totum regulandam, adeo vt mulier decedens etiam abſque prole ac viro ſuperſtite, ad eius hæredes id tranſmittat; Fortius autem, vt frequentius contingit, ſi per virum id geſtum ſit ad inæqualitatem vel alium defectum compenſandum, puta nobilitatis, ætatis, formæ, aut valetudinis &c., cum tunc potius id in dotem dari dicatur de eiuſdem mulieris aſſe, vel peculio, tanquam dictæ inæqualitatis pretium,

Aut verò, poſt validè ac perfectè conſtitutam congruam dotem, & contractum matrimonium, iſto conſtante mulier ex ſibi ſuperuentis bonis, vel ijs quæ tanquam ex-

tra

tradotalia retinuerat,augmē-
438 tum conſtituat, & tunc vbi
ceſſet motiuum fraudis quæ
ratione lucrorum ſeù aliàs,fi-
lijs matrimonij, vel alteri ter-
tio intereſſato, puta credito-
ribus vel fideicommiſſo ità re-
ſultet, receptum eſt actum eſ-
ſe validum, atque reputatur
vera dos ad plures effectus,
non tamen omnes, illum præ-
ſertim iuris vel beneficij petē-
di illius reſtitutionem ex bo-
nis fideicommiſſi aſcendentis
quando bona libera deſint,ni-
ſi adeo iuſta cauſa accedat,
quod iſtius quoque beneficij
competentiam tribuat;Neque
id cadit ſub prohibita dona-
tione inter coniuges,cum da-
to titulo dotis, dominium re-
ſideat penes ipſam mulierem,
aliqua vtilitate reſultante vi-
ro circa fructus, quos etiam
Z 3 abſ-

que hoc titulo, ex mulieris voluntate quamuis tacita ſeù præſumpta obtinere poſſet ex bonis extradotalibus, deſumendo tamen hypothecam de tempore quo conſtituitur vt infra in concurſu.

Aut demum agitur de illo augmento, quod conſtante matrimonio fiat per virum mulieri, & tunc niſi ſit in executionem præcedentis tractatus,
439 ac in recognitionem bonæ fidei, voluntaria donatio cenſenda eſt, atque iure donationis inter coniuges regulanda, cadens ſub ſolemnitatibus, alijſque prohibitionibus; Et quamuis illa quæ reſultat à iure communi à foro penè exulaſſe videatur ratione iuramenti, quod magis receptum eſt, vt huiuſmodi plagam ſanet, nimium tamen refert inſpi-

ſpicere, an dotis, vel potius donationjs iure actus cenſeri debeat, tam quoad competentiam affirmatiuam ſeù negatiuam priuilegiorum dotalium, quàm etiam quoad ſolemnitates à Statuto, vel alio iure particulari inductas cum ſimilibus.

Sub dotis augmento aliqui connumerare ſolent illa donatiua quæ ante matrimonium, vel in ipſo actu inter coniuges fieri ſolent, præſertim per ſpon-
440 ſum ſponſæ de gemmis, veſtibus, & ornamentis, (ſuper quibus cadere non ſolet quæſtio poteſtatis ſeu validitatis, cum ſecluſo præiudicio creditorum, huiuſmodi ſpecies donationis ſubiacere non videatur iuri communi vel Statutario de donationibus inter cõiuges diſponenti, ſed cadit

ſolùm quæſtio voluntatis, an
ſcilicet animo donandi, vel
potius pro ornatu, ſponſus,
vel eius maiores huiuſmodi
bona ſponſæ mittant vel tra-
dant, quod iuxta generalem
naturam quæſtionum volun-
tatis, ac facti potius quàm
iuris, certam regulam gene-
ralem non recipit, ſed pro per-
ſonarum, bonorum, ac vſus
regionis qualitate, alijſque
particularibus circumſtantijs
decidendum venit, non per
hoc tamen erit dos ſeù verum
dotis augmentum B.

Collocant idem aliqui alias ſpõ-
ſalitias largitates, præſertim
illas, quæ pro aliquarum re-
gionum more *arrhæ* dicuntur,
necnon eas donationes prop-
ter

B. *De his omnibus ſuper augmento
diſc. 165.*

ter nuptias, quæ ſub antephati ſeù lucri vel morgicæ, & meſſi vocabulo pro qualitate regionum explicari ſolent, Verùm neque id dos, vel dotis pars, aut augmentum dicendum eſt, cum ſub genere lucrorum dotalium potius cadat.

Quo igitur ad hæc lucra, ea iuri communi ignota fuerunt; Licèt enim per illud neceſſitas donationis, quæ propter nup-
441 tias dicitur, viro vel eius patri ad fauorem vxoris inducta ſit in æquiualenti ſpecie vel quantitate dotis, quam mulier viro vel ſocero tradat, nõ tamen hæc aliquod lucrum redolet, ſed ſolùm dotis cautelam vel recompenſam, adeo ut vnum vel alterum in caſu ſoluti matrimonij, vel aliàs facti caſus reſtitutionis mulier

obtinere debeat ideoque ſub nomine lucrorum, quæ iuri communi cognita ſint, veniũt ſolùm donatiua aliæque ſponſalitiæ largitates & liberalitates, quas vnus coniux cum altero exercuerit, Adeout non benè iuris communis diſpoſitio adaptetur illis Statutarijs
442 ſeù conuentionalibus lucris reciprocis, quæ per quamdam aleam vel ſponſionem æquè ſe habentem ad lucrum ac damnum, ex bonis coniugis præmorientis ad fauorem ſuperſtitis debeantur, cum id ex correſpectiua & oneroſa potius cauſa prouenire dicatur, ideoque non congruunt ea quæ de donationibus vel lucris in iure habentur.

Cumque dicta ſpecies donationis propter nuptias ad ſolam dotis cautelam vel recompenſam

ſam inducta (& ob cuius inductionem fortè idem ius cõmune fideiuſſores dotium dari prohibuit) ab aula receſſerit ; Hinc proinde ſub huiuſmodi donationis generali vocabulo, impropriè magis ac abuſiuè, & per modum lo-
443 quendi explicari ſolent illa lucra dotalia ſeù nuptialia, quæ per locorum vel regionũ particulare ius ſcriptum vel non ſcriptum, ſiue per particularem legem conuentionis, cuius nullam habemus prohibitionem, inducta ſunt, & circa quæ non de facili certa regula generalis tradi poteſt ob diuerſam huiuſmodi particularium iurium diſpoſitionem ſiue interpretationem ac praxim ; Alicubi enim in certa dotis quota, Alicubi verò in certa quantitate ſtatutum

eſt;Atq;alicubi debetur de integra dote quãuis promiſſa & nõ ſoluta Alibi verò de ſoluta tantùm,ſeu quæ pro ſoluta habẽda ſit,cũ diuerſis etiam intelligẽtijs vel praxi ſuper requiſito conſumationis matrimonij, ac etiam circa filiorum ſucceſſionem, an iure ſuo vel iure hæreditario; Siue vbi dos conſtituatur ex bonis partim liberis, partim verò huiuſmodi detractioni non ſubiectis,an lucrum ad totius dotis proportionem ex bonis liberis detrahi debeat,vel potius pro iſtorum rata tantùm; Siue an caſus ſit mixtus, qui ſub iure particulari lucrum decernente cadat necnè, quod frequentius in coniuge binubo diſputari ſolet; Vel an particulare ius ſcriptum vel non ſcriptum loci ſubditi ceſſare faciat aliud ius particulare, ſed com,

pa-

paratiuè magis vniuerſale loci dominantis., cum ſimilibus de quibus in ſua ſede.

Duo autem videntur magis gèneralia; Primo ſcilicet circa locum, cuius ius particulare in hac lucrorum materia at-
444 tendi debeat,an viri vel mulieris,atque receptum eſt ceſſante contraria conuentione, vel alia diſpoſitione, locum, domicilij viri attendi debere; Et alterum circa ea quæ ius commune diſpoſuit in parentibus binubis, præſertim circa id nè ex illorum bonis plus obtinere valeat coniux ſuperſtes, quàm quilibet ex filijs primi matrimonij, & receptum pariter eſt, regulariter non conſtito de diuerſa ſtatuentium voluntate, vel Statuti praxi, non cenſeri talibus legibus derogatum, quod tamē

in

in diſcurſiua ratione recipiẽdum videretur, vbi intraret ratio, cui dicta iuris communis diſpoſitio innixa eſt, quod ſcilicet coniux ſuperſtes lucratiuam cauſam in illis bonis foueat, vt contingit, quando iuxta aliquarum regionum vſum vel ius, lucrum non eſt reciprocum, ſed vni tantùm debitum, puta mulieri, non autem viro tanquam in præmium virginitatis vel pudicitiæ, cuius ratio econuersò non congruat, ſecùs autem vbi eſt reciprocum, adeout, vt ſupra, per ſpeciem aleæ ſeù ſponſionis vterque ſe habeat ad commodum & damnum, cum in ijs quæ ex cauſa oneroſa & correſpectiua obtinentur, leges ſecundarum nuptiarum prohibitiuæ non intrent; Adhuc tamen quia etiam in

iſta

iſto caſu forus id magis recepit, ab hac traditione recedendum non eſt; De alijs verò ad hanc lucrorum materiam habetur in ſua ſede, quoniam vt inſinuatum eſt, illa non de facili certam regulam generalem recipit pro nimia diuerſitate iurium particularium deſuper diſponentium, eorumque diuerſa praxi ſeu interpraetatione C.

C. *De lucris diſc.* 129. *cum ſeqq.*

De concurſu dotis cum creditoribus dotantis vel viri, ſuper anterioritate vel potioritate.

OMnium fre quentius in hac dotali materia forus audiac tractat iſtas quæſtiones cōcurſus ſeù anterioritatis & potioritatis inter mulierem, vel eius hæredes, & creditores dotantis vel reſpectiuè viri, tam ratione anterioritatis, quæ a prioritate temporis reſultat, quam ratione potioritatis ſpeciali ac priuilegiatiuo iure competentis, quare vnum terminum ab altero diſtinguendo; Quatenus ad illum prioritatis temporis pertinet, quoties nulla quæſtio cadat ſuper ipſo tempore vel ſu-

ſuſpectione antidatæ, circa quam dos nullum habet ſpeciale, tunc omnis quæſtio ceſſat, cum dotale creditum non ſit inferioris conditionis quocumque altero credito priuato ac indifferenti, cui congruat regula, *qui prior, &c.*; Quamuis enim aliqui ſingularizatam credant dotem circa dictam antidatæ ſuſpicionem, ob quam magis exactam temporis probationem in ſcripturis priuatis aduerſus publica documenta lex requirit, non tamen eſt priuilegium, ſed illamet ratio, ob quam ratione ſubiectæ materiæ & cuiuſdam primordij veritatis leuiores probationes admittuntur, tẽperat aliqualiter illum rigorem, quem generaliter in quocumque alio priuato creditore lex induxit.

Priuilegium autem dotis conſiſtit in hypotheca, quam licèt non conuentam, lex dotis fauore induxit, quæ proinde
446 ad differentiam conuentionalis ſub expreſſo vocabulo explicari ſolitæ, tacita ſeu legalis dicitur, inducta ex ipſo inſtanti cōſtitutionis ſeù promiſſionis, tam in bonis dotantis pro iam conſtitutæ ſeù promiſſæ ſolutione, quàm in illis viri vel ſoceri pro illius reſtitutione, licèt non promiſſa, vtpotè de iure ſubintellecta, & quæ legalis hypotheca anterior, ceſſante aliquo priuilegio, vel ſpeciali ratione, vincit etiam hypothecam expreſſam & conuentionalem poſteriorem.

Cadente ſolùm quæſtione circa initium, ex quo eadem hypotheca metienda ſit, quoties

do-

dotis conſtitutio ſeù promiſſio
447 præcedat, matrimonium verò ſubſequatur, quale ſcilicet tempus attendi debeat, an illud promiſſionis ſeù capitulorum matrimonialium, vel illud matrimonij, ob intermedios hypothecarios creditores, ſuper quo magna inter ſcribentes viget diſſentio, Aliquibus ſimpliciter volentibus attendi debere tempus matrimonij, tanquam illud purificatæ conditionis voluntariæ, ſub qua promiſſio cenſetur concepta; Alijs autem diſtinguentibus inter promiſſionem & ſponſalia benè vel malè inita, an ſcilicet inter contrahentes de eo tempore obſtaret necne canonicum impedimentum, ob quod matrimonium conſiſtere non poſſet, ſeù aliàs ſponſalia inualida

eſ-

eſſent, quaſi quod in caſu impedimenti vel inualiditatis, tempus matrimonij vel ſaltem illius potentiæ ob ceſſatum impedimentum attendi deberet; Et alijs ſimpliciter tenentibus attendi debere tempus promiſſionis, quaſi quod ſubſequuta purificatio conditionis potius mixtæ quàm voluntariæ retrotrahatur, atque hæc vltima videtur probabilior in foro magis recepta, quoniam licèt ad matrimonium contrahendum non arctet neceſſitas præciſa, arctare tamen dicitur neceſſitas congruentiæ & honeſtatis, quæ conditionem mixtam cum retrotractione faciat; Dictumque promiſſionis tempus non ſolùm attendendum eſt in ordine ad dotantem, ſed etiam vt dictum eſt ad virum pro

dote

doſe reſtituenda, quamuis ex interuallo ſolutio ſequuta ſit, neque ex eius parte aliqua accederet reſtituendi obligatio, vel promiſſio, quoniam ex tunc eam lex ſubintelligit.

Secùs autem ſi matrimonium præcedat, dotis autem promiſſio ſubſequatur, quia cum matrimonium conſiſtere poſ-
448 ſit ſine dote, idcirco non intrat retrotractio, ſed attenditur tempus quo illa conſtituta eſt; Et quamuis ponderent, an agatur de dote conſtituta ex voluntate, ſiue ex ſubſidiario iudicis officio ratione charitatis, ſecus autem ſi iure actionis, vel etiã iudicis officio ratione sãguinis, vnde ipſa bona affecta ſint, vt præſertim contingit in illa dote quæ extrahitur à fideicommiſſo, & for-

tertius vbi ſuccedat loco legitimæ, vel hæreditariæ portionis; Attamen id non percutit virum neque dotem reſtituendam, ſed ſolùm conſtitutam vel conſtituendam, non ex peculiari natura ſeù priuilegio dotis, ſed potius ex quadam actione perſonali in rem ſcriptam complicante quoddam dominium ex beneficio ſeparationis bonorum vt ſupra ad materiam dotis conſtituendæ aduertitur, & ſic extra caſum priuilegij & hypothecæ legalis doti iam conſtitutæ ſoluendæ, vel reſtituendæ competentis.

Quod autem dicitur in ordine ad dotantem, vt promiſſionis tempus attendi debeat, procedit vbi adimpleta ſit conditio illius certi ac determi-
449 nati matrimonij, pro quo pro-

promiſſio facta eſt, ſecus autẽ ſi illa facta ſit pro vno, quo infectuato alterum matrimonium ſequatur iuxtà probabiliorem ſententiam, non tamen pacificam, cum plerique contrarium ſentiant.

Ac etiam quoad dotem, quæ profectitia remanet, ſeù quoad eam quæ aduentitia dicitur, pacto tamen reſolutiuo ſubiecta eſt, in ordine ad dotantem id procedit, quatenùs adhuc duret illud matrimonium, quod iam contractum ſit, ac adimpleta conditio, ſecùs autem ſi eo diſſoluto, ex legis vel conuentionis miniſterio, dos reuerſa ſit ad dotantem, quẽm lex obliget ex iudicis officio ratione ſanguinis vel charitatis ad nouam dotem, pro ſecundo, vel vlteriori matrimonio conſtituendam, quoniam

cum

cum primus actus ſit reſolutus alter autem ex integro & ex nouo iudicis officio ſequi debeat, non ſuffragatur prior legalis vel conuentionalis hypotheca, vtpotè iam reſoluta,
450 & conſequenter potiores erũt intermedij creditores hypothecarij, quinimò & chyrographarij quoad ipſam mulierem fouentem cauſam lucratiuam vel habentes causã ab ea, ſecùs autem chyrographariorum reſpectu, quoad virum, vtpotè fouentem cauſam oneroſam.

Præmiſſa circa concurſum fundatum in ſola ratione temporis ac hypothecæ legalis vel conuentionalis, abſque mixtura potioritatis, tam doti cõſtitutæ ſoluendæ in concurſu creditorum dotantis, quàm reſtituendæ in concurſu bonorum.

rum viri,communia ſunt,quoniam illud potioritatis pri-
451 uilegium, quod aduerſus anteriores per legem doti attributum, ſolùm reſtituendæ in bonis viri, non autem conſtitutæ in bonis dotantis competit, atque conceſſum eſt.

Iſtud verò potioritatis priuilegium frequentioribus quæſtionibus anſam præbet, Aliquibus volentibus, vt etiam aduerſus anteriores expreſsā ſeù conuentionalem hypothecam habentes, illud ſit exercibile, ſiue hypotheca dotalis ſit tacita, ſiue expreſſa & legalis,iſtaque opinio in ſcho-
452 lis magis communiter recepta eſt, vtpotè legis litteræ magis innixa, à foro tamen omninò exulat,atque contraria viget, vt ſcilicèt illud potioritatis priuilegium, quod

lex doti poſteriori conceſſit, locum habeat aduerſus habẽtes ſolam hypothecam legalem, non autem conuentionalem, quaſiquod ipſa tollat ſolum beneficium anterioribus à ſe conceſſum, non autem illud quod ex propria prouidẽtia ſibi quis comparauit, atque hoc iure in foro vbiq; viuitur, ſiue hypotheca dotalis ſit tacita, ſiue expreſſa, vbi agitur de bonis quæ per virũ ante matrimonium ſeù hypothecam dotalem poſſidebantur.

In foro adhuc remanente quæſtione ſuper bonis poſtea quæſitis, in quibus vna opinio quã Romana Curia quandoque ſe-
453 quuta eſt, credit dotem fiſco aſſimilatam, atque ex fiſcali priuilegio vincere anteriores, quamuis expreſſa & conuen-

uentionali hypotheca munitos, quod tamen non placet, parùmque probabile videtur, præterquam vbi agatur de illis bonis, quæ probabile ſit ex pecunia vel alijs bonis dotalibus quæſita eſſe, ſecùs autem ſi de alia eorum obuentione conſtet, cum tunc nulla ſubeſſe videatur congrua ratio quæ id ſuadeat.

Prout illam certam potioritatẽ, quæ aduerſus anteriorem hypothecam legalem doti tribuitur plerique limitant, vbi
454 agatur de hypotheca legali etiam priuilegiata ſeu qualificata, qualem aliqui credunt reſultantem à Statuto diſponente, vt vim habeat expreſſæ, ſiue illam quæ pupillo conceditur in bonis tutoris vel alterius doloſi adminiſtratoris, quod ſuas recipit difficulta-

tes ac diſtinctiones, de quibus in propria ſede.

Vbi verò ſit concurſus cum altero, quem in iure non dubitetur eſſe æque priuilegiatum, vt eſt altera dos, vel eſt fiſcus,
455 ſiue mutuans in refectionẽ vel ad rem emendam, tunc conquaſſatis inuicem priuilegijs, cum ſola temporis anterioritate proceditur, niſi mutuator ad rem emendam ſibi conſuluerit de pacto ſuæ hypothecæ, antequam res in dominium viri ementis tranſeat; Ac etiamſi venditor habita fide de pretio ſibi conſuluerit de reſeruatione dominij, cum iſti dotem quamuis anteriorem in ipſis bonis vincant, indeciſa adhuc remanẽte quæſtione circa concurſum creditorum pro neceſſaria refectione vel conſeruatione

rei

rei, ſiue pro perceptione fru-
ctuum, ſuper quibus ſit con-
curſus, aut pro pane ex pri-
uilegio piſtorum, ſiue pro fu-
nere cum ſimilibus, vnde plu-
res adhiberi ſolent diſtinctio-
nes ob quas non de facili cer-
ta, determinataque regula
tradi poteſt, cum in pleriſque
caſibus iſtud creditum quam-
uis poſterius vincat dotem
anteriorem, quæ iuxtà vnam
opinionem per hypothecas
poſteriores ex cauſa oneroſa
& correſpectiua vinci quoque
456 debet, quoties ipſa cauſam
lucratiuam foueat, quod ta-
men in foro receptum non
eſt, niſi quando probabilia
vrgeant argumenta talem do-
tem ex cauſa voluntaria & lu-
cratiua conſtitutam eſſe ad
fraudãdos etiam futuros cre-
ditores, pro iudicis pruden-

ti arbitrio ex facti qualitate
regulando, de facili tamen
interponendo ob fraudes,quæ
deſuper committi ſolent.
Procedunt hæc omnia, vbi con-
curſus eſſet in bonis viri tam
origine,quàm actuali exiſten-
tia, ſecùs autem vbi in illis
quæ licèt de præſenti exiſtant
in dominio viri vel eius hære-
ditatis, origine tamen ac de
457 præterito fuerint mulieris
vel dotantis occaſione tamen
dotis in virum tranſlata, vt
ſunt bona quæ loco quantita-
tis viro data ſint æſtimata
cum vera æſtimatione,contra-
ctam emptionis & venditio-
nis occultante, quoniam dato
caſu ſubſidij, quodque aliàs
mulier excluſa remaneret,
tanquam per dicti occulti cõ-
tractus reſolutionem, prioriſ-
que dominij reaſſumptionem,

ſibi lex conceſſit quandam priuilegiatiuam vindicationē cū qua omnes anteriores vincit, etiam aduerſus aliam dotem, alioſque priuilegiatos & potiores, quamuis in hóc non deſint contradicentes; Non eſt tamen vera & generalis reaſſumptio prioris dominij ad omnes effectus, ſed ſolum ad iſtum potioritatis, alijs commodi vel periculi, ſeu fructuum effectibus remanentibus penès virum, adinſtar illius reſeruationis dominij quam ſibi faciat venditor, pendente ſolutione pretij, cuius fides habita ſit, quaſiquod fauore mulieris lex ſuppleat vel ſubintelligat in iſto emptionis & venditionis occultato contractu illam cautelam de qua prouidi venditores in re ſua ſibi conſulunt aduerſus

anteriores creditores emptoris, à quibus etiam in re propria vinceretur.

Iſtud autem priuilegium ſubſidiariæ vindicationis reputatur merè perſonale, nedum
458 abſque dubio tranſmiſibile ad extraneos hæredes, verùm neque ad filios, quod aſperum videtur, aliud verò ſupradictum generale priuilegium potioritatis aduerſus anteriores hypothecas legales, non eſt quidem tranſmiſibile ad hæredes extraneos, ſed benè ad filios; Gadente ſolùm quæſtione circa ceſſibilitatem, an ſcilicèt ſit tertio extraneo ceſſibile, quod pendet ab eo; An ceſſio ſit principaliter in gratiam cedentis, vel èconuersò, vt primo caſu affirmatiuè, altero autem negatiuè reſponderi debeat; Priuilegium au-

tem hypothecæ legalis doti vt ſupra attributum, generaliter ceſſibile ac tranſmiſibile eſt etiam in extraneos.

Denegatur autem dictum potioritatis generale priuilegium aduerſus anteriores tacitam hypothecam habenres, in lucris dotalibus, ac etiam in
459 eo quod vir mulieri deberet ratione adminiſtrationis bonorum extradotalium, quamuis pro iſtis etiam hypotheca per legem concedatur, Vnde propterea in eo dotis augmento, quod ab initio contracti matrimonij validè ac perfectè per virum mulieri cõſtitutum habetur pro vera dote vt ſupra, iſtud priuilegium denegandum venit, cum in effectu mulier contendat de lucro non autem de damno cui ſolum euitando lex oc-

currere voluit ; Et quamuis vbi tale augmentum iuſtam habeat cauſam proportionatæ compenſationis putà inæqualitatis ratione ætatis, aut valetudinis, vel formæ, oneroſam cauſam potius præſeferre videatur tanquam dictæ inæqualitatis pretium, recipiendum tamen id videtur ad alios effectus non autem ad iſtum, cum ipſa lex huius priuilegij inductiua veritatē potius quàm fictionem reſpexiſſe videatur, in illo ſcilicèt peculio quod mulier cum eius perſona verè committat viro, ex muliebri ſimplicitate cautelas negligendo, cùm aliàs eſſet nimium exorbitantias extendere.

Cadunt etiam quæſtiones circa dotem mulieris putatiuæ, vel ſponſæ de futuro, àn hoc dota-

li.

li priuilegio circa potiorita-
460 tem gaudeat, quod deciſionem recipit ex bona, vel mala fide, vt primo caſu iſtud, & alia priuilegia competant, præſertim vxori putatiuæ, & cum alijs diſtinctionibus, de quibus in ſua ſede, vbi de alijs ad iſtam materiam concurſus D.

D. *De hac materia concurſus diſcur. 166. ac etiam diſc. 78. & ſeq.*

De dotibus Monialium.

QVamuis ius commune vel ſtatutarium de dote carnalis matrimonij agat, vel ratione maioris frequentiæ, vel quia ante modernã introdu-
461 ctionem clauſuræ & formæ Monaſticæ vitæ mulierũ, talis dotium vſus non adeò frequẽs haberetur, dum vtſupra aduertitur, plures hunc vſum potius damnant, licèt malè; Attamen quia ſine dubio hic vſus nè dum licitus, ſed quodammodò neceſſarius eſt pro ſpirituali matrimonio, idcir-
462 cò regula eſt generalis, vt omnia quæ in iure de dote diſponuntur, tàm circa dotandi obligationem, quàm circa fauores & priuilegia, procedant etiam in huiuſmodi dote ſpi-

ſpirituali, quæ à carnali in aliquibus diuerſam habet naturam, ob ſtatus diuerſitatem; Primò ſcilicèt circa congruitatem, vel taxam, quæ vt ſupra ad eius materiam aduertitur in dote carnali certa & determinata non habetur, ſed eſt varia pro facti qualita-
463 te, ac ſingulorum caſuum circumſtantijs, ex quibus cõgruitas metienda eſt, iſta verò abſque perſonarum exceptione, quoties aliqua alteratiua qualitas non concurrat, puta exceſſus numeri, corruptionis, vel multiplicitatis ſororum, cum ſimilibus, in omnibus eſt vniformis in eo Monaſterio, adeout iuſta cauſa ceſſante, non liceat conſuetam taxam alterare; Et quando aliàs Superiori videatur, id faciendum eſt in vniuersũ,

non

non autem in particulari, niſi ob aliquod ſupra inſinuatum accidens, quod etiam taxam certã habere videtur in quota, puta in dote duplicata, vel triplicata &c., Aliqua variatione remanente circa reliquas appenditias, quæ pars dotis dicuntur, vt ſunt expenſæ ingreſſus, & profeſſionis ac officiorum, & ſimiles, pro Monaſterij vſu & qualitate, ac etiam eſt annuus ſeù menſtruus vitalitius redditus ſingulis monialibus aſſignari ſolitus pro honeſtis religioſis vſibus extraordinarijs, quod ſpectetur qualitas perſonæ & patrimonij.

Differunt item circa tempus eã præſtandi, quoniam in dote carnali, quamuis ex iuſta cauſa concedatur iudiciũ præuẽ-
464 tiuũ de futuro ad effectũ illã

de-

decernendi & taxandi, aç etiam, licèt rarò,& ex magna cauſa ad ponendũ in tuto,non tamen exercibilis eſt actio ad ſoluendum, niſi de tempore matrimonij, cuius conditionem hæc obligatio habet, adeout quãuis adſit obligatio expreſſa, non concedatur eius executio niſi iuſtificato matrimonio; Iſta verò dos ſpiritualis petitur etiam ante ingreſſum, ac ſuſceptionem habitus, quæ ſaltem per annum præcedere debet profeſſionem, ex qua ſpirituale matrimonium reſultat, cum per decreta generalia Sacrę Congregationis non admittatur puella ad habitum niſi prius facto dotis depoſito in pecunia numerata penes Ædem ſacram, vel idoneum campſorem, aut in ipſius Monaſterij arca ad hoc deſtinata. At-

Atque ex hoc reſultat tertia dif-
ferentia circa modum, quo-
niam dotare obligatus non
cogitur præcisè totam dotem
465 præſtare in pecunia nume-
rata, ſed pro facti qualitate
prudẽtis iudicis arbitrio par-
tim in ſtabilibus, partim in
mobilibus, & partim in pecu-
nia talis dos pro communi vſu
conſtitui ſolet tanquam per
ſpeciem, ſeù imaginem de-
tractionis legitimæ, niſi ali-
qua inſolita & extraordinaria
cauſa diuerſimodè ſuadeat,
iſta verò dos ſpiritualis regu-
lariter in pecunia numerata
vt ſupra deponi debet, niſi ex
ſpeciali indulgẽtia Sacræ Cõ-
gregationis admittatur do-
tans ad aſſignandum bona
ſtabilia fructifera vel iura eis
æquipollentia.

Differunt quartò circa reſtitu-

Differunt quartò circa reſtitutionem ac ſucceſſionem reſpectiuè, quoniam vbi matri-
466 monium ſoluatur per mortem vnius coniugis, dotis reſtitutioni fit locus, cui etiam aperitur per eiuſdem matrimonij ſeparationem, vel concordem, vel ex parte mulieris non culpoſam, aut conceditur mulieri quædam impropria reſtitutio, quæ fieri dicitur in caſu inopiæ viri, ſub nomine aſſecurationis, quæ omnia ceſſant in hac dote ſpirituali, in qua, nulla cadente diſtinctione inter profectitiam & aduentitiam, ſoluto matrimonio per mortem monialis, nulla datur reſtitutio vel ſucceſſio, ſed irreuocabiliter remanet penes Monaſterium, adeout neque ipſo ſpirituali matrimonio conſtante,

pro

pro vita ſcilicèt monialis, detur illa dominij, & poſſeſſionis diſtinctio inter virum & mulierem, quæ datur in dote carnali.

Quinimò data etiam huiuſmodi matrimonij voluntaria, & cõcordi ſeparatione, vel quod iſta iuſtè petatur per monialẽ ex legitima cauſa per ſuperiores probata, tranſitus ſcilicèt de vno Monaſterio ad alterum, ex cauſa valetudinis vel alia, non per hoc tamen fit locus reſtitutioni dotis, niſi Sacræ Congregationi aliàs videatur, quicquid deſuper ſcribentes in puncto iuris diſputent, cum talis ſit praxis, quandoque temperari ſolita circa alimenta; Remanente quæſtione quoad tranſlationem aliorum bonorum ad monialem ante vel poſt profeſſionem

nem obuentorum, an tranſeant necnè cum perſona, quod dotis materiam non percutit, ſed illam Regularium.

Vbi verò contingat matrimoniũ ceſſare ex eius reſolutione in radice, quia nempè profeſſio inualida declaretur, tunc quæſtio, quæ in foro nimium
467 rara eſt, decidenda videtur ex facti qualitate & circumſtantijs, ſpectato præſertim tempore breui, vel reſpectiuè longo, quo in ſtatu religioſæ ibi mulier vixerit; Et quamuis aliquando detur caſus diſſolutionis ipſius Monaſterij, attamen deſuper cadere non ſolent quæſtiones, cum non per hoc ceſſet profeſſio ac ſtatus monaſticus, ſed moniales ad aliud transferuntur Monaſterium cum generali tranſla-

tione bonorum, ſeù alia maiorum ſuperiorum prouiſione.

In reliquis autem omnibus, vt dictum eſt, in fauorabilibus præſertim iſta dos iure carnalis regulatur, niſi quando in caſu voluntariæ diſpoſitionis hominis eadem voluntas reſiſtat, quod pro vno & non pro altero matrimonio debita ſit; Dictaque regula exæquatiua procedit etiam circa fructus, vel vſuras dotales onerum
468 matrimonij recompenſatiuas, cum Monaſterium in hoc viro æquiparetur; Quinimò (licèt ex diuerſa ratione) melioris conditionis in hoc videatur Monaſterium licitè percipiendo huiuſmodi fructus vel interſuria dotis nō ſolutæ etiam ſoluto matrimonio per mortē monialis, cum

aliis

alijs, de quibus in ſua ſede;

469 Quamuis autē ſub dotis nomine explicari ſoleat, id quod Conſeruatorijs vel pijs domibus datur per mulieres ibi cælibem, ac religioſam vitam ducere volentes, attamen vbi non datur formalis profeſſio, & conſequenter non datur verum matrimonium ſpirituale, non eſt vera dos E.

E. *De hac materia dotis monialium diſc. 167. ac etiam diſc. 11. & ſeq. & diſc. 125. & 127.*

De alijs materiæ generalitatibus remiſſiuè.

DE pleriſque alijs in hac dotali materia per ſcribentes agitur, quæ non de facili certam regulam recipiũt,

dum

dum potius ex facti qualitate & circumſtantijs, diuerſiſque diſtinctionibus deciſio pēdet; Ac etiam quia in foro ſunt nimium rara; ideoque ſcholis
470 potius congruā, Vtputa circa vniuerſitatem, quæ in dote ineſſe dicitur, adinſtar feudi, ān ſit vniuerſitas iuris tantùm vel vtriuſque, Et quando iure vniuerſali vel particulari cēſenda ſit, ac de effectibus exindè reſultantibus.

Item circa dotis adminiſtrationem, quæ ſcilicèt viro ſine muliere concedantur, & quæ præiudicia ex viri delicto, vel facto poſitiuo, aut negatiuo cauſēntur mulieri, Vel econuersò, quæ præiudicia patiatur vir ex delicto, vel ære alieno, ſeù altero facto poſitiuo, vel negatiuo mulieris. Necnon circa exercitium jurium ho-

honorificorum ſeù præeminẽtialium & iuriſdictionalium,
472 quæ diuerſimodè per virum & vxorem exercentur, vt præſertim frequentius contingit in præſentationibus vel nominationibus, quæ ſcilicèt præualeat, an illa viri, vel illa vxoris.

Ac etiam circa expẽſas in rebus dotalibus factas, ſeù meliorationes & reſpectiuè deteriorationes repetendas, vel reficiẽdas. Ac ſuper qualitate onerum à viro propter dotis fructus ſupportandorum, ad quæ ſcilicèt teneatur, & ad quæ non.

Siue circa dotis priuationem, quam mulier incurrat ad lucrum & commodum viri ob vtramque fornicationem car-
474 nalem & ſpiritualem, ſeù alios fornicarios, actus, ſuper qui-

quibus ſcholaſtici præſertim nimium ſe diffundunt, & àn hac pęna non declarata in vita tranſeat ad hæredes actiuè & paſſiuè, vnde declarari poſſit poſt mortem, & econuersò ſuper amiſſione lucrorum viro aliàs competentium ex eadẽ cauſa fornicaria vel ingratitudinis ſeù malæ tractationis, aut deſertionis; Quæ omnia ac ſimilia de facili habentur apud tractantes, cum diuturnæ forenſis vitæ experimentũ probet, huiuſmodi quæſtiones nimium raras eſſe in foro, cui viri forenſis eſt ſolum incumbere, Ac etiam quia maioris prolixitatis motiuũ maiorem extenſionem cohibet, neque humanæ memoriæ imbecillitati conceſſum eſt omnia ſuggerere.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE